GLOBUS

EDITURA UNIVERS

250

ALEXANDR GRIN

CORĀBIILE AU VENIT LA LYS

NUVELE

Alexandr Grin, psiholog subtil, peisagist şi colorist neîntrecut, remarcabil stilist care excelează în imagini metaforice de o rară frumuseţe şi ingeniozitate a lăsat o creaţie compozită în care realul şi fantasticul, detaliul transcris după natură şi universul imaginar merg mînă în mînă. Critica timpului a vorbit mult despre existenţa unei apropieri dintre Grin şi romanticii fantaşti ai secolului trecut — Edgar Allan Poe şi Ernst Theodor Amadeus Hoffmann. În esenţa sa, însă, creaţia lui Grin continuă marile tradiţii ale literaturii ruse, respiră un profund realism.

Vol. I—II
Lei 15,50

ALEXANDR GRIN Corābiile au venit la Lys

250

1914

ALEXANDR GRIN

Corābiile au venit la Lys

NUVELE
volumul 2

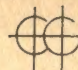
Colecţia GLOBUS / Editura Univers

Coperta colecţiei de ION STATE
Ilustraţia de DAN ERCEANU

După ediţia

А. С. ГРИН
СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ
Библиотека „Огонек"
Издательство „Правда"
Москва, 1965

GLOBUS

ALEXANDR GRIN

Corăbiile au venit la Lys

NUVELE

2

Traducere de
Natalia Radovici

EDITURA UNIVERS
Bucureşti
1974

ALBASTRA CASCADĂ TELLURI

I

Liniştea înserării

REGG sări jos din şa. În faţă, prin preajma unor barăci întunecate, se auzea tropot cadenţat : mărşăluiau soldaţii, rînduri-rînduri. O clipă se stinse orice zgomot, apoi, un glas răguşit strigă ceva impetuos, şi-i răspunse vioi, sacadat, bătaia aspră, ţăcănitoare a tobei. În intervalul acela de linişte, atunci cînd se stinsese glasul, iar toba nu bătuse încă, Regg aruncă o privire spre pîcla străvezie a golfului. Discul soarelui care se stingea treptat, lumina linia orizontului. Deodată prinseră glas gorniştii.

La cele dintîi sunete metalice ale trompetelor, nepăsătoare ca şi liniştea nopţii, calul lui Regg tresări şi se dădu înapoi. Călăreţul îi mîngîia cu un gest maşinal spatele asudat ; nu se mai putea înainta ; drumul, barat de soldaţi, îl chema neliniştitor, să biruie ultimele sute de paşi şi să-şi atingă ţelul călătoriei.

Istovit după o noapte de nesomn, petrecută în şa, Regg asculta cîntecul gorniştilor. Răsuna în el poezia ciudată a vieţii de soldat, dorul după satele părăsite, melancolia baionetelor

sclipitoare. Un ultim răpăit de tobă şi Regg văzu un ofiţer apropiindu-se de el.

— Bună seara, zise acesta, scăpărînd un chibrit, ca să-şi aprindă ţigara de foi şi, concomitent, să lumineze faţa călăreţului. Vrei să facem un pariu ?

— Ce pariu, şi pe ce ?

Ofiţerul i se păru sîcîitor ; trăgea des din ţigară ca s-o aprindă, chiar lîngă genunchii lui Regg ; se opri indolent cu o mînă în şold, scuipîndu-şi peste degetele fripte.

— Vrei să ajungi în oraş, urmă ofiţerul, pentru dumneata un risc bănesc nu contează. Am o propunere : eu spun că ai să mori în decurs de trei săptămîni. Primeşti pariul ? Doi contra unu ?

— Nu am timp, replică cu răceală Regg, trăgînd frîul calului. Caută-ţi pe altcineva, mai întreprinzător.

— Te-ai supărat, poate... Spunînd acestea, ofiţerul îşi pocni degetele. Să ştii, pariurile de acest fel au acum o mare trecere, chiar şi printre doamne. Cum doreşti. Drumul este liber acum.

Regg clătină din cap, porni şi peste o clipă se uită înapoi. Flăcăruia mică a ţigării schiţa în urma sa zig-zaguri largi. Calul porni la trap întins, obosit. Acum trecea pe lîngă şiruri de case, ici-colo, prin crăpăturile obloanelor licărea o lumină ascunsă ; pustietatea începea să-l obosească ; un vînt uşor, venit odată cu noaptea, purta dincolo de marginea oraşului miros de acid fenic şi de portocali ce-şi scuturau florile.

La cotitura unei străzi, călăreţul se opri fără voie, uimit de tăcerea limpede a oraşului. În stînga se căsca o ulicioară brăzdată de nişte trepte de piatră roase ; de departe, dinspre capătul opus al ulicioarei răsună un strigăt de spaimă, fremătă cîteva clipe în liniştea nopţii, ca să atingă apoi o notă stridentă, subţire-subţire. Era un ţipăt de femeie exprimînd ori demenţă, ori groază în faţa violenţei fizice, căruia trebuia să-i urmeze, inevitabil, o mulţime învălmăşită sărind impetuos în ajutor din porţile caselor. Calul începu să fornăie, scrutînd cu coada ochiului întunericul. Regg se încordă, ascultă glasul acela în noapte şi porni în galop, cît mai departe de ulicioară.

Ţipătul îl mai urmări după colţ, şi mai departe, cînd mai tare, cînd mai slab. Distanţa nu-l scăpa pe Regg : se gîndea întruna la chinul necunoscutei. A fost o clipă, cînd era gata să se întoarcă, dar îi păru rău de timpul pe care l-ar pierde.

— Da, da, zise el sieşi, drumul drept este mai greu.

În clipa următoare, silueta răvăşită a unui om care abia se tîra se opri în mijlocul străzii şi întinse braţele spre călăreţ. Cu o mişcare puternică, acesta frînă calul, fără să se revolte şi fără să se mire ; realitatea începuse să-şi piardă pentru el orice logică.

— Ia opriţi-vă, îl somă necunoscutul, ştiţi că mergeţi călare pe friptura dumneavoastră ..

— Mă grăbesc.

— Să nu vă grăbiţi.

— Ce vrei dumneata ?

— Să vă răpesc cinci minute. Nu vă urniţi din loc, altfel vă scuip drept în faţă. Sînt contaminat.

Regg se încovoie instinctiv şi-şi concentră toată atenţia asupra acestei siluete stupide, cu un scuipat ciumat în gură. Mişcîndu-şi istovit picioarele, omul veni mai aproape ; nu i se desluşea chipul ; în întunericul nopţii părea cînd tînăr, cînd bătrîn. Se sufoca.

— Călăriţi pe friptura dumneavoastră. Cînd calul ăsta, de foame, va rămîne numai piele şi os şi i se vor vedea coastele, o să-l mîncaţi. Vă sfătuiesc să hrăniţi bine dobitocul, altfel biftecul s-ar putea să se facă de rîs.

— Dragul meu, spuse călătorul, dumneata mori, iar eu sînt viu şi sănătos deocamdată. Lasă-mă, te rog, să trec, să-mi continui drumul.

Bolnavul îşi ridică mîinile, împreunîndu-le ca pentru rugăciune, cu degetele împletite spasmodic, şi le zgîlţîi în aer.

— Sînt meşter de pînze pentru corăbii, şuieră el. Vă rog foarte mult să reţineţi că în cei patruzeci de ani de activitate de jaf, firma „Cropett *et comp.*“ nu a văzut un meşter mai iscusit ca mine. Notaţi, vă rog, pe o hîrtiuţă : Ilyas Denson, meşter de pînze, patruzeci şi şase de ani, crapă pe stradă. Eu sînt acesta.

Simţi, se vede, ameţeală, pentru că se aşeză pe caldarîm, îşi prinse genunchii cu amîndouă mîinile şi se porni pe plîns, cu sughiţuri hîrîite, plecîndu-se spre pămînt. Regg se dădu deoparte ; trupul în agonie se mişca din cînd în cînd, încet înaintea sa, întunecat, pe pămîntul negru colbuit, într-o tăcere adîncă.

— Mor ! se auzi lîngă copitele calului.

— Moarte bună ! zise Regg, îşi scoase pălăria, trase de frîu, şi Denson rămase în urmă. Acoperişurile, felinarele cu gaz, adunate parcă de-a valma, ţăcănitul copitelor — toate laolaltă, atît de obişnuite ieri, ţineau acum de domeniul groazei. Frica zbura ca vîntul, cot la cot cu Regg, picior lîngă picior cu copitele calului. Regg o simţea, dar nu în suflet, ci undeva în afară ; trecea prin oraş, cu un respect rece pentru nodul condamnat al vieţii ; era tot ce putea da sufletul lui, prea nerăbdător şi plin de neastîmpăr ca să compătimească ori să-i fie teamă. Deşi, atingînd marginea oraşului, se aşteptase la mai rău ; credea că nu va găsi la fiece pas decît cadavre intrate în putrefacţie şi prăpăd ; pînă în prezent, în orice caz, aşteptările sale păreau exagerate.

La răscruce a două străzi mari, Regg încetini pasul calului şi privi în jur. Avea nevoie de un om viu, care să-i dea o informaţie cu privire la un alt om, poate, şi el în viaţă. După ce un timp rămase locului, traversă o mică piaţă şi oftă uşurat : la capătul cel mai îndepărtat al pieţei, chiar lîngă drumul ce cobora spre docuri, de la ferestrele catului de jos al unei case greoaie durate din piatră, se revărsa pe cal-

darîm lumina darnică a lămpilor. În comparaţie cu restul spaţiului ei, cufundat în somn, acest colţişor al pieţei arăta intim şi plin de viaţă.

Apropiindu-se, judecînd după vitrinele unde erau aşezate într-o anumită ordine vaze de sticlă cu cafea şi floare de ceai cenuşiu, Regg îşi dădu seama că este vorba de un magazin mare, de renume. Uşile ferecate în oţel nu erau încuiate, ci doar trase ; nu aveau lacăte, o crăpătură destul de mare lăsa să se audă un zgomot confuz. Regg descălecă, legă frîul de zăbrelele unei ferestre şi izbi cu pumnul în uşă. Larma din casă se potoli ; cineva urlă cît îl ţineau rărunchii — Intră ! — şi bătu din palme.

Călătorul dădu în lături uşa masivă şi se opri, stînjenit de mulţimea de persoane care şedeau în poziţii diferite pe tejghea, peste coşurile cu fructe şi pe podea. Asistenţa îl întîmpină cu urlete asurzitoare, drept salut de bun venit. Ochii tulburi, holbaţi, frunţile asudate şi cele vreo douăsprezece, cincisprezece guri, rotunde de atîtea ţipete, îl făcură pe Regg să se dea înapoi. Acum strigau cu toţii atît de tare, încît ţurţurii de cristal ai lămpilor ce atîrnau din tavan prinseră a clincăni.

Nu te puteai dumeri ce se întîmplă acolo, însă chipurile palide, schimonosite ale acestor oameni îi amintiră viu lui Regg de Ilyas Denson, meşterul de pînze şi de ofiţerul care-şi scotea cîştig pe seama morţii.

II

Băcănia lui Sorron

Tot ceea ce Regg apucă să examineze, înainte de a cădea prizonier la aceşti oameni necunoscuţi, aflaţi în magazin, îl uimi prin haosul la care se adăuga şi o oarecare atmosferă de mister. Tavanul boltit strălucea, luminat de lustre ; pe rafturi, prin unghere şi în nişele ferestrelor se îngrămădeau mărfuri ; dar în toate stăruia o oarecare dezordine, de parcă ar fi cotrobăit pe acolo nişte hoţi foarte grăbiţi. Între tejghea şi casa de bani automată se afla o masă joasă mare, sau, mai bine zis, un fel de podium, improvizat în pripă, din lăzi de lemn goale. Masa gemea de bunătăţi : cutii de tablă deschise, cu tot soiul de sosuri, jambon, stafide în mici săculeţe de pînză, conserve, borcane cu dulceaţă de import, mirodenii şi dulciuri ; toate acestea, strivite, sfîşiate cu degetele, arătau întocmai ca cina unor canibali hămesiţi, care au devastat prăvălia. La toate capetele podiumului se înălţau sticle de vin, îngrămădite, sau cîte una izolată. Patru femei, cu faţa buhăită de insomnie şi alcool, şedeau pe coşuri cu granate ; mişcările lor, care arătau limpede că sînt bete, erau însoţite de ţipetele răguşite, aprobatoare ale celorlalţi. În total erau vreo doisprezece sau cincisprezece persoane, şi tuturor le sticleau ochii.

— Ce înseamnă asta ? protestă Regg, oprindu-se în prag. Sînt mînjit cu funingine sau vă par prea caraghios ?

Drept răspuns, auzi hohote de rîs, care îl făcură să turbeze de furie ; păli, dar se stăpîni şi nu mai zise nimic. Un bărbat gras, fără haină, îmbrăcat numai cu o vestă roşie tricotată şi pantaloni, veni lîngă Regg, desfăcîndu-şi mîinile într-un gest blajin.

— Ce te miră, stimabile ? îi zise el cu viclenie de om beat. Sîntem aici între prieteni. Intră. Fă-te comod. Nu te cunoaştem, dar, după cum vezi, avem încredere în recunoştinţa dumitale pentru posibilitatea pe care ţi-o oferim să petreci plăcut seara asta. Încrede-te şi dumneata în noi. De fapt, ce să te mai perpelim atîta : te-am aclamat, şi toată larma asta exuberantă se datoreşte faptului că eşti al paisprezecelea printre noi.

— Al paisprezecelea ? repetă Regg, înghesuit lîngă prag într-un colier de feţe palide şi roşii. Dar aş fi vrut să fiu al cincisprezecelea sau zero. Mă dor urechile de atîta zgomot.

— N-are nimic, replică vesta roşie. Ai răbdare. Eram treisprezece. Este un număr periculos, întrucît cei adunaţi nu pot uita nici un moment cîţi sînt. Asta se reflectă şi asupra stării sufleteşti. Aşteptam cu toţii să ne pice al paisprezecelea. Apariţia dumitale a dărîmat o noţiune aritmetică nefirească. Cifra treisprezece au născocit-o slujitorii satanei şi oamenii care se fac albi ca varul văzînd un gîndac de bucătărie aţipit. Ia loc, aici, în mijlocul nostru, bea, strigă, cîntă, pînă nu te faci praf şi pulbere, ţăndări, cioburi sau alte fărîme mititele !

Regg zîmbi, ascultîndu-l pe cel ce vorbea. Bărbatul cu vestă roşie era pieptos şi rotofei ; pe umerii vînjoşi avea aşezat un cap umflat de copil cu pleoape flasce de bătrîn. Gura cu buzele pline semăna cu o pecete mare de ceară roşie. Vorbea cursiv şi avea un glas subţire de bigot.

— Aş vrea să aflu, zise Regg, dacă doctorul Glade trăieşte şi unde poate fi găsit ? Pentru asta am venit în oraş. Dacă-i cunoaşteţi adresa, vă rog, spuneţi-mi-o. Mă grăbesc.

— Aţi venit în oraş ? îl întrebă cu voce tristă un fante cu obrazul cam boţit, de femeie. Vreţi să spuneţi că nu aţi fost trimis, că aţi venit singur, de bună voie ?

— Da, de bună voie. De ce mă întrebaţi ?

Fantele ridică din umeri şi începu să rîdă.

— S-ar putea să muriţi aici, îl lămuri el pe noul venit, pentru că nimeni nu are voie să părăsească localitatea. Îmi pare rău de dumneavoastră.

— Mulţumesc, zise Regg, dar mie îmi pare şi mai rău de dumneavoastră. Eu am să plec din oraş.

— Nu-l asculta ce zice ! strigă vesta roşie. Vino şi pleacă ori de cîte ori doreşti. Treburile dumitale nu ne privesc. Ai întrebat de Glade ? Nu-l cunosc, dar îl cunosc pe Fyte, tinere. Fyte este medic. În momentul de faţă, nu se află aici, dar va veni negreşit şi are să-ţi dea toate informaţiile de care ai nevoie. Fyte este un băiat şi jumătate, bravo lui ! Ştii, a dat bir cu fugiţii de la spital. Nu vreau, zice Fyte, înţelegi ? Eu, zice, sînt medic, dar nu-s obli-

gat să tratez bolnavii. Dreptatea de partea cui e ? Am lăsat deschisă chestiunea asta. Pe mine mă cheamă Sorron, de o mie de ori Sorron, patronul ; prăvălia este a mea şi toţi ăştia sînt oaspeţii mei. Eu m-am scrîntit şi mă port necuviincios, fac scandal. Ieri a murit nepoată-mea, a fost o fată tare drăguţă. Nu te uita că-i dezordine la mine ; am fost negustor şi mi-am vîndut marfa patruzeci de ani fără întrerupere, şi sînt sătul de ordine, m-am săturat de ea definitiv şi irevocabil. Sînt singur, nu am pe nimeni. Toţi cei pe care-i vezi, sînt nişte singuratici. Am să mor. Toţi vor muri. Şi asta-i ordine, dar una de proastă calitate. Eu tînjesc după dezordine. Vreau să mănînc compot cu muştar, să beau untdelemn de olive cu lichior, să-mi mînjesc obrajii cu sos, să rod cu dinţii jambonul şi să scuip în lampă. Asta-i ceea ce se cheamă scînteia divină din om. E minunat ! Jos cu tacîmurile, cuţitele, furculiţele, cu şerveţelele şi farfuriile de desert — spărgeţi-vă măselele, frîngeţi degetele, mîncaţi, şi — ducă-se dracului totul ! Avem patru femei ! Uite, bruneţica aia, de colo, cu vreo trei ani în urmă era destul de drăguţă, dar a fost cam iubăreţă şi acum plăteşte pentru asta. Nu lua în seamă ce-ţi spun. Sorron petrece numai în incinta prăvăliei lui. Şezi odată ! Fyte ? Vine el, sigur, dacă-ţi spun ! Stai jos !

Musafirii care făcuseră cerc în jurul lui Regg, se revărsară odată cu el spre podium şi sticlele începură să treacă din mînă în mînă. Regg se instală pe primul coş care-i ieşi în cale ; în clipa următoare, fu uitat. Fiecare vor-

bea, fără să ia seama la ceea ce spuneau ceilalţi, dar închipuindu-şi că atenţia generală este concentrată în mod deosebit asupra sa. Două dintre femei, stînd îmbrăţişate şi înjurîndu-se una pe cealaltă, cîntau nişte cuplete obscene. Un mulatru cu aspect melancolic îi explica unui colonel în retragere avantajul unei lovituri duble în bărbie. Fantele le spunea tuturor, excitat, ce grea este viaţa, cînd vezi în jurul tău atîţia morţi de nici nu-i mai poţi număra ; reieşea că toate astea au efect dăunător şi asupra digestiei.

Regg stătea tăcut, urmărind, uluit, starea de spirit, realmente plăcută, se vede, a fiecăruia dintre cei adunaţi la Sorron. Tonul glasurilor şi gesturile, ascunzînd toate o nuanţă capricioasă, aproape imperceptibilă, făceau impresie ciudată. Astfel s-ar fi comportat, probabil, nişte milionari chefuind într-o cîrciumă de la ţară. Ţinuta lor, precum şi expresia chipurilor aveau o notă de trufie. Regg se uită la ceas, hotărît să-l aştepte pe Fyte pînă la zece, îşi turnă într-o cutie de tablă de la acadele ceva spirtos şi o goli. Îl văzu pe Sorron cum se ridică sprijinindu-şi mîinile-i mici, presărate cu pistrui, de marginea mesei.

— Ridic un toast, am spus, declară el. Ce se petrece în oraş ? La urma urmei, o să murim. Oamenii s-au obişnuit cu gîndul ăsta. Nu e o torpilă, nici o lovitură dată în cap şi nici o jignire adusă. A devenit o deprindere. În capul meu se învălmăşesc trei lucruri : viaţa, moartea şi dragostea, pentru care din ele să

beau ? Logic ar fi să beau pentru moarte. Deşi...

Îşi linse degetele, le pocni deasupra capului colonelului, şi lui Regg i se păru o clipă că mîna nespălată, murdară, a acestei nulităţi răsfoieşte Cartea Cărţilor.

— Totuşi, urmă Sorron, voi fi original. Beau pentru aşteptarea morţii, care se cheamă viaţă ; s-ar putea ca asta să fie prea subtil pentru voi. Pe deasupra, avem toate motivele să ne plîngem. A început foametea, muncitorii şi negrii îi asaltează pe cei care fac negoţ, cerînd insistent preţuri ieftine ; comerţul este în pierdere ; e mai bine să-ţi închizi prăvălia şi să nu mai vinzi. Ceea ce am şi făcut. Îmi lichidez firma. Strigaţi, faceţi scandal, urlaţi !

Strigă el însuşi şi vreo zece oameni, asudaţi de încordare, îi răspunseră printr-un urlet înverşunat, bătînd din picioare şi din pumni. Deasupra mesei se ridicară mustăţile cărunte ale colonelului.

— Beau, zise acesta, întorcîndu-se cu un gest de nepăsare spre întreaga societate, pentru părul bălăior al fetei mele. Peste o lună ar fi împlinit unsprezece ani. Este a o sută douăzeci şi şasea sau prima pe lista asta. Încă o mică adnotare : astăzi au murit patru sute optzeci şi doi de oameni, dintre care o sută douăzeci şi şase albi.

Îşi ridică paharul cu un gest larg şi se înclină, în timp ce toţi ceilalţi păstrau o tăcere adîncă, chipul lui rămînînd tot timpul acelaşi — beat şi politicos.

Turbat de mînie la auzul discursului profanator al beţivului idiotizat, Regg se ridică, pregătindu-se să spună ceva, nici el neştiind încă ce anume, dar tocmai atunci răsună o împuşcătură înfundată. De pe raftul de sus, jucînd în culori vii, strălucitoare, zburară, zăngănind, cioburi dintr-un serviciu de ceai. Femeile începură să ţipe strident. În norul de fum stîrnit de praful de puşcă, Regg apucă să zărească o mînă cafenie, care, pentru a doua oară, ridică un pistol. Mulatrul pusese ochii pe o vază frumoasă din faianţă plină cu nişte fursecuri, apăsă pe trăgaci, şi mici turte albe, uscate se revărsară, foşnind, din vasul făcut ţăndări.

— Ce faci ? îl interpelă Sorron.

— E tare nostim, chicoti mulatrul. Pot să mai trag, ochesc straşnic.

Portocala, proiectată de la celălalt capăt al podiumului, îl lovi drept în nas. Omul zvîcni din cap, întocmai ca un cal, apoi rămase năuc o clipă, după care se porni pe înjurături. A doua portocală îl pocni peste ureche ; granate aspre, nuci, banane, mandarine, coji de pepene galben, zburau prin aer, şuierînd, ca să pice apoi ba în capul mulatrului, ba în peretele din spatele lui ; începu să se răsucească în toate părţile pentru a se feri de acest bombardament, urlînd şi ameninţînd cu revolverul.

Asurzit de nemaipomenitul vacarm, dezgustat şi înciudat, Regg se ridică, intenţionînd să plece, dar tocmai în clipa aceea sosi Fyte, şi încăierarea luă sfîrşit. Doctorul apăru cu doi cîini după el : un setter scoţian şi un cîine-lup ; scandalul se potoli, toate privirile se aţintiră

spre ușa de la intrare, tot acolo își întoarse ochii și Regg.

Văzu un bărbat bine făcut în haine albe, blond și încet în mișcări ; cravata de la gît, de culoarea frunzelor putrede, îi ședea de minune, armonizîndu-se cu fața-i obosită și fruntea albă bombată. Fyte era beat, palid, dar printre bețivii din prăvălia lui Sorron părea mai treaz decît ceilalți, care începură să strige, care mai de care :

— Sînteți în mare întîrziere !

— Salutul nostru renegatului !

— Salut doctorului !

— Esculap a venit, labele nu și-a mînjit !

— Muribunzii te salută ! zise fantele.

— Salut, muribunzilor ! răspunse amabil Fyte, instalîndu-se într-o rînă pe masă și lovind o coajă de nucă cu cravașa lui prevăzută cu mîner de argint. Sînt istovit, domnilor, totuși, mai beau cu dumneavoastră, și stăm de vorbă. E penibil să trăiești pe lumea asta !

— Aș vrea să aflu, i se adresă Regg, unde l-aș putea găsi pe doctorul Glade, dacă mai este în viață. Nu cumva ați putea să mi-o spuneți, domnule Fyte ? Vreau să-l găsesc negreșit.

— Strada Trubadurului, răspunse prompt Fyte, lunecîndu-și privirea blîndă, albastră-cenușie, peste fața lui Regg, numărul unsprezece, etajul doi, ușa din dreapta.

Tocmai atunci forfoteala bețivă se concentră în jurul femeilor. Prin grupul de bărbați, înghesuiți unul lîngă altul, se întrezăreau niște umeri goi ; acolo se petrecea, se vede, ceva

misterios și hazliu, pentru că răsuna un rîs ușor încordat, însoțit de murmurul nedeslușit al unor rugăminți stăruitoare. Cineva care stătea în spatele tuturor, strîngînd convulsiv degetele mîinilor, împreunate la spate, se întoarse, și Regg, întîlnindu-i privirea excitată de maniac, îl recunoscu pe colonel. În aceeași clipă, un brunet scund cu ochii nemișcați se apropie de Fyte.

— Am auzit, zise el pe un ton imperativ și plin de nepăsare, totodată, că ați părăsit spitalul.

— Da, încuviință doctorul, cercetîndu-l meditativ pe brunet. Vă interesează cumva să ocupați postul meu ?

— Sînteți un nemernic, rosti, fără convingere, negriciosul, și adăugă cu un căscat : și laș pe deasupra.

Fyte clătină din cap, rîse, apoi păli.

— Prostii, zise el. Epidemia îmi repugnă. Este mai puțin decît moartea și mai mult decît groaza. E o inepție. Sînt doctor în medicină, pot să tratez diferite boli, dar nu pot face să dispară inepțiile. Afară de asta, sînt prea mîndru, ca să-mi irosesc inutil viața pe lucruri inutile.

— Ați putea să ușurați chinurile bolnavilor, replică adormit interlocutorul său, și de data asta Regg observă că scundul abia se ține pe picioare. Fie-vă milă !

— De cine ? strigă Fyte din rărunchi. Cîinii, culcați la picioarele stăpînului, ridicară capul, alarmați. Nu pot avea milă de ei, sînt sute, boala îi face să semene între ei ; este dezgus-

tător ; se înnegresc toţi şi se acoperă cu pete atît de uniforme, încît începi să ameţeşti, toate aceste trupuri care, în masă, stereotip, îşi pierd respiraţia, mă fac insensibil şi placid ; mi-e greaţă de ele ! Am lucrat într-o vreme în staţiuni climaterice şi am fost obişnuit cu o moarte interesantă. Şi acolo se moare, dar de boli diferite. Mor cucoane şi fete tinere graţioase, copii fragili, adorabili ; bărbaţi inteligenţi, perverşi, care au ştiut să guste din plin viaţa, galanţi chiar şi în pragul sfîrşitului ; moartea lor este gravă şi impozantă, solemnă, vine la ei, la braţ cu viaţa veşnică, pentru că pe ţărmul mării, în umbrele albăstrii ale palmierilor şi platanilor, chipurile acestor oameni sînt străvezii, pline de taine şi streine de tine ca stelele unor galaxii depărtate, şi apropiate sufletului tău ca propria ta tristeţe. Este o moarte instructivă, sobră. Îţi simţi sufletul saturat de această mireasmă tomnatecă a organismului uman ; moartea nu este înfricoşătoare. Aici însă, aici — am clătinat din cap şi am plecat : şablonul în asemenea domeniu poate să-ţi ia minţile ori să te silească să zîmbeşti tot restul vieţii.

Micul brunet se lăsă pe un scaun, ţinîndu-şi mîinile între genunchi, deschise larg ochii cu o expresie concentrată, îi închise şi, în acelaşi moment, capul îi căzu pe piept cu un sforăit uşor.

Tropotind şi rînchezînd, toată banda se dădu înapoi, şi pe loc rămaseră numai femeile. Regg ridică privirea şi un nod de greaţă i se opri în gît ; uluit, în primul moment nu înţelese

prea bine priveliştea stupidă şi penibilă pe care o văzu, atît era de inedită şi de neaşteptată. La vreo zece paşi de el, pe podea, stătea Sorron cu expresia fericită a actorului, care se simte obiectul încîntării şi atenţiei generale ; patru femei, cu ochii roşii din cauza poziţiei nefireşti a corpului, goale puşcă, erau încolăcite în jurul lui, una peste alta, aşa cum pui pe deget un inel ; picioarele fiecăreia erau trase spre umeri, aproape de ceafă, şi fixate cu nişte prosoape. Erau culcate una peste alta ; spinările încovoiate le pricinuiau, probabil, o suferinţă cruntă, întrucît zîmbetele încordate, tîmpe exprimau o durere ascunsă. Pe podeaua plină de praf şi gunoi se mişcau sînii veşteji ca nişte cîrpe ai femeii culcată sub celelalte trei. Sorron se deplasa într-un fel de butoi din trupuri vii, salutînd şi pufnind de rîs — era născocirea lui.

Regg păşi spre el ; accesul subit de mînie îl făcu să-şi piardă stăpînirea de sine. Ceea ce văzuse, califica drept jignire adusă lui, personal.

— Sorron, zise Regg cu glas sonor, fără să bage de seamă ce linişte s-a lăsat, deodată, după primul cuvînt rostit de el — m-ai jignit. Nu m-ai avertizat. Ochii mei nu sînt făcuţi ca să vadă aşa ceva. Ai ciumă, de cînd erai copil mic. Am văzut scena, contrar voinţei mele şi, ţi-o jur, ai scăpat de glontele meu numai pentru că eşti beat, ca un şarpe într-un borcan cu spirt. Trebuie să vă bucuraţi cu toţii că nu mai aveţi mult pînă o să daţi ortul popii.

Lătratul înverşunat al cîinilor, strigătele de indignare, ţipetele de durere ale femeilor încovoiate în formă de inel îi dădură de înţeles lui Regg că scopul urmărit de el fusese atins. Satisfăcut, trecu pe lîngă mulatru, care tocmai îşi suflecase mînecile, deschise uşa şi se făcu nevăzut în noapte. Cei care se repeziră în stradă, să-l oprească, auziră doar un ţăcănit repede de potcoave, ce se stingea în depărtare.

III

O regiune de un farmec inedit

Flacăra lămpii de bronz, camuflată de un abajur roşu, umplea biroul cu o lumină roz, caldă şi intimă. În uşă apăru un bărbat cu buze subţiri, cu pielea smeadă-gălbuie, ager în mişcări ; purta ochelari şi cu mîna-i îngustă dădea pe spate părul negru ce-i cădea pe frunte. Regg se ridică.

— Aţi vrut să mă vedeţi, zise Glade, sînt la dispoziţia dumneavoastră. Este o oră cam înaintată, dar mă simt în stare să vă acord un ceas — cel mult.

— Chiar mai puţin, rosti Regg, lăsîndu-se pe scaun, după ce Glade s-a aşezat. Am sosit astăzi, de vreo trei ore, cu intenţia, deocamdată vagă, să părăsesc oraşul chiar la noapte. De aceea, vă rog să mă iertaţi pentru insistenţa cu care am sunat la uşa dumneavoastră. Trec la subiect. Numele meu este

Regg, vin din partea lui Taymon, ca să-mi daţi plicul pe care scrie „Telluri".

Glade puse picior peste picior, îşi scoase ochelarii, îi şterse cu degtele care avură un tremur uşor, şi şi-i arboră din nou. Îndată ce-a auzit numele lui Taymon inima începu să-i bată mai tare şi surd.

— L-am văzut ultima dată pe Taymon acum şase luni, zise el, răsuflînd alene, adînc. Venise atunci din Colonia Nouă pe ţărmul Pacificului, intenţionînd să fondeze o asociaţie agricolă cooperatistă. Da, Taymon a locuit la mine două luni. În acest răstimp, el a făcut o descoperire extrem de importantă, dar, deocamdată, nu o dădea publicităţii, temîndu-se de un entuziasm prematur, căruia deseori îi ia locul o mare deziluzie.

— Probabil, se arătă de acord Regg, prea des a avut el decepţii în tot ce-l pasiona, ca să răspîndească un zvon, poate, naiv. Am făcut cîteva călătorii împreună. Mai demult, Taymon a fost un mare bogătaş, însă altruismul său l-a ruinat. Am venit aici în urma rugăminţilor lui repetate ; el însuşi se teme grozav de epidemii de tot felul. Poftim scrisoarea lui Taymon. Am oarecare temei să cred că vă vorbeşte tocmai despre descoperirea asta. Dealtfel, mi-a mai spus că mă veţi pune la curent cu miezul problemei, care, judecînd după relatările lui entuziaste, ne va aduce, lui şi mie, nişte foloase imense.

— Teancul de hîrtii în ambalaj albastru, citi Glade, parcurgînd conţinutul primelor rînduri,

da, ceva de acest fel a rămas aici, sus, pe un dulap.

— Plecarea precipitată a lui Taymon, urmă Regg, cînd a stat la dumneavoastră şi a lăsat aici, distrat ca întotdeauna, aceste hîrtii, a fost justificată, se pare...

Glade îşi încleştă degetele. În acest moment grozav de apăsător pentru el, îi reveniră dureros în minte vechile sale bănuieli, lupta chinuitoare, tăcută cu el însuşi, trăită în furia turbată, mută a geloziei şi amărăciunii.

— ...prin moartea tatălui său, încheie Regg ; tulburarea lui Glade nu scăpă ochilor lui ageri, dar şi-o explică printr-o curiozitate, prin interesul resimţit, probabil, de Glade faţă de soarta unui cunoscut al său. Tatăl lui Taymon muri, într-adevăr, la scurt timp după sosirea fiului. Oricum ar fi, pînă la sfîrşitul săptămînii trecute, Taymon nu mi-a pomenit niciodată de existenţa acestor hîrtii.

— Aici bîntuie ciuma... zise Glade cu un zîmbet rece. Cînd un om pleacă de acasă, nu este exclus să nu se mai întoarcă de loc. Taymon şi-a amintit la timp de hîrtii.

— Aveţi dreptate, încuviinţă Regg.

— Îl ştiu eu pe Taymon. Trebuie să fi rămas acelaşi, uşuratic, pasionat, şi cel mai capricios om din lume.

— Absolut exact. Iertaţi-mă, Regg îşi aminti de cea de-a doua însărcinare, primită de la Taymon, şi puse pe masă încă un plic, boţit de atîta drum, Taymon l-a trimis soţiei dumneavoastră.

Vorbele lui Regg sunau firesc şi nu aveau nici o nuanţă specială, nici o intenţie de subliniere. Glade scăpă din mînă prima scrisoare, desfăcută, şi, aplecîndu-se, multă vreme nu fu în stare s-o ridice. Îndreptîndu-se apoi, îşi simţi picioarele grele şi moi ; faţa parcă nu-i mai era atît de smeadă ca înainte, şi se trăsese. Învingîndu-şi slăbiciunea de o clipă, îl privi pe Regg drept în ochi — politicos şi atent, chipul acesta mîndru, dar gingaş şi simplu, totodată, ca o urare de bună dimineaţă, îi inspira încredere lui Glade. Regg, se vede, era departe de orice suspiciune.

— Vă mulţumesc, rosti gazda, trebuie însă...

Se ridică, propti de un dulap din lemn de stejar o scăriţă şi se apucă să cotrobăiască pe raftul de sus. Trecutul îl perpelea din nou, uşa de sticlă a bibliotecii îi ascundea lui Regg un om frînt în două, prea semeţ ca să facă apel la explicaţii ori să-şi permită grosolănii. Regg, însă, nu ştia nimic din toate acestea. Prin faţa ochilor lui treceau ca într-un caleidoscop cadavrele văzute pe străzi, rîndurile de soldaţi mărşăluind în noapte, serata lui Sorron. Nu realiza încă prea bine unde se află ; senzaţiile prin care trecea erau senzaţii de jucător.

Glade, distrat, muta din loc în loc diferite hîrtii ; din noianul lor îl privea chipul tînăr, cu ochii trişti, al neveste-si. Pe el însuşi se vedea separat, ca pe o persoană streină. Da, îi găsise de multe ori plimbîndu-se în grădină. În două rînduri i-a văzut abătuţi. Ei îi plăcea

să asculte trăncăneala lui Taymon. Cîteodată, acesta îi oferea flori, iar ea compara orhideele cu firea lui Taymon, urîte ca formă, hidoase, dar superbe în ce privește coloritul și originalitatea lor. Ea căuta chiar societatea lui... Odată, argintînd aleile, se lăsase o ceață ușoară, și atunci Glade a văzut... Posibil să i se fi părut numai... Capul lui Taymon, era totuși plecat prea jos, iar mîna lui își reluă prea repede poziția dinainte. Numai ceața știa ce-a fost acolo. Și ceața nu poate fi luată la întrebări. Cînd Glade s-a apropiat de ei, glasul îi suna atît de ciudat, încît nevastă-sa l-a privit drept în ochi, cu luare-aminte.

Glade puse deoparte pachetul găsit și un teanc de ziare vechi, și se apropie de Regg.

— Nu pot găsi ceea ce-mi cere Taymon. Peste vreo cinci minute voi relua căutările.

— Am să aștept, îi răspunse Regg.

Glade se instală, își întinse picioarele și-și aprinse o țigară ; excitarea nervoasă îl făcea acum să trăncănească ; îl asalta pe Regg cu întrebări, avînd o legătură îndoielnică între ele.

— Ce scrie Taymon ? întrebă Regg, trecînd la subiect. L-am crezut pe cuvînt că face daraua cît ocaua. Mi-a stîrnit curiozitatea, trecînd sub tăcere principalul, declarîndu-mi însă cinstit că se teme de o critică violentă și prematură din partea mea. Am venit încoace ca să mă amuz și, poate, să primesc și răsplata neașteptată. E plictiseală curată să te duci undeva unde izbînda este un lucru cert.

— Te interesează planurile lui ? Glade izbucni într-un rîs forțat, inconștient ; doctorul era forțat să întruchipeze în cuvinte ceea ce avîntul voinței sale, roase de gelozie, sortise distrugerii. Un foc de artificii al luxului și al actelor de binefacere ! O regiune încîntătoare, două-trei hoteluri, unde toate, pînă la cea din urmă cărămidă, prind viață, scăldate în lumină electrică ; peste tot bazine din marmoră, concerte, într-un cuvînt, bolnavul în convalescență, conform ideii lui Taymon, trebuie să se cufunde în desfătare, în deliciile cele mai mari ale vieții. El urmează să se transforme într-un original instrument muzical, din care Taymon, electricitatea, soarele și Telluri vor scoate niște melodii încîntătoare.

— Telluri, repetă Regg. Nu am mai auzit cuvîntul acesta.

— Da, nu se poate traduce. Involuntar, Glade aruncă ochii peste pata albă a scrisorii adresate neveste-si. Avea impresia că plicul acesta arde pînă și aerul, făcîndu-l greu și zăpușitor. Taymon a reținut cuvîntul ăsta, pe cînd se afla în centrul continentului african. Semnificația nu i se cunoaște. Analiza apei minerale, despre care este vorba, a arătat că în componența ei intră și un element necunoscut. Cuvîntul necunoscut, ca și elementul necunoscut, au devenit, nu se știe de ce, inseparabile în închipuirea lui Taymon. „Să fie Telluri", a zis el. Iar eu nu aveam motive să protestez.

— Vă ascult, zise Regg.

Taymon a descoperit Telluri, atunci cînd s-a rătăcit, în cursul unei excursii, la vreo sută de mile depărtare de Portul de Sud. Izvorul se află în mijlocul unui haos de mlaştini şi păduri ; accesul spre el este posibil numai cu ajutorul unei descrieri detailate a drumului, a modului cum se poate ajunge în acest loc. Taymon a întocmit această descriere, treptat, în timp ce se întorcea de acolo. Este o persoană meticuloasă. Desigur, pentru această descriere aţi venit aici.

— Da. Mi-a mărturisit că a uitat un drum care duce spre bogăţie şi preţuire.

— Da ? Glade pocni din degete. Voi încerca să vă redau impresiile personale ale lui Taymon.

Arunca frază după frază, cursive, într-o succesiune rapidă, precise. Glasu-i rece aducea cu nişte lovituri de beţe. Dar în acea înşiruire aridă a semnelor izvorului Telluri, lui Regg nu-i scăpă tot ce ţine într-adevăr de văz şi de entuziasm.

Cabinetul lui Glade se destrămase. Regg vedea colinele galbene, monotone, tivite cu stînci negre de cvarţ ; pete verzi-cenuşii de muşchi împestriţau micile lor adîncituri şi crăpături. Un adevărat crîng de flori viorii, mărunte, de pustiu, alerga de jos, din vîlcele, se căţăra pe stîncile golaşe, gama lor nesfîrşită de nuanţe pierzîndu-se în luciul galben, rece ; colinele semănau cu nişte globuri de aur aruncate în cutele unei catifele colorate ; acolo, unde covoarele viorii acopereau stîncile se înălţau trunchiuri strîmbe, cenuşii ale unor copaci neştiuţi, cu frunze uriaşe, întinse orizontal ; în văzduhul perfect nemişcat, frunzele păreau să se avînte impetuos, încordate, spre orizontul depărtat, atrase de o forţă neştiută, dînd peisajului expresia unui efort încremenit în momentul său culminant. Cerul cenuşiu ca oţelul avea nuanţa aceea neliniştită a unei apropiate furtuni. Mirosul pămîntului cald se îmbina cu acela al corolelor şi al lujerilor fragili, palizi, somnolenţi. Dintr-o porţiune bombată a stîncii, brăzdată de o crăpătură adîncă, întunecoasă şi rece, curgea un şuvoi larg de apă albastră-sinilie, prin şiroaie se străvedeau pietre albăstrii lucioase, care pavau făgaşul ; apa se scurgea într-un bazin natural de formă nefirească, unde umbra marginilor solului, înaintînd spre mijloc, făcea albastrul-închis să bată în negru, întocmai ca o smoală lichidă scăldată într-o lumină albăstrie.

Toate acestea erau streine de Pămînt, orientînd închipuirea spre peisajele unei alte planete. Glade tăcu. Regg clătină din cap, cu regret.

— Poate că pentru un spital ar fi prea mult. Mi-e milă de copacii ciudaţi, de aceste flori viorii mărunte condamnate să slujească paraliziile. Dar efectul apei ?

— Taymon spune că a făcut o baie, din curiozitate, apoi a intrat a doua oară în bazin, pentru că apa izvorului, arzător de rece, a făcut ca trupul lui, istovit după o hoinăreală îndelungată şi aproape lipsit de hrană, să devină uşor şi catifelat. El pune un accent deosebit pe efectul apei Telluri asupra stării su-

flețești. „Eram fericit, zicea el cu o autentică mirare, rîdeam în hohote, fără motiv, bucurîndu-mă de toate nimicurile ; așa, de pildă, mă încînta degetul meu — capabil să se îndoaie și să se dezdoaie. Poate că eram chiar amețit, beat, descoperind, din capul locului, în jurul meu, o mulțime de lucruri interesante. Am simțit, de exemplu, că este străvechi, veșnic colbul care mi-a acoperit cizmele, iar zărind un papagal, mi-am dat seama că această ființă se rușinează de fizicul său și are un suflet cenușiu, mohorît". Povestea confuz, pe atunci, se vede, nu simțea nevoia să-și consolideze amintirile.

Glade tăcu și auzi cum trosnesc cărbunii în sobă ; pierzîndu-și controlul, întinse mîna spre a doua scrisoare a lui Taymon.

— Am s-o transmit neveste-mi, zise el, ridicîndu-se. Așteptați-mă, vă rog, pînă mă întorc.

În salon, Glade apăsă butonul ca să aprindă lustra, oftă și, disprețuindu-se profund, desfăcu plicul. Bucuria îndoielnică a clarificării iminente a lucrurilor îl ului într-atît, încît a trebuit să se așeze.

— Voi pune pe foc hîrtiile lui Taymon, dacă un rînd măcar...

Lipsa de importanță a acestei hotărîri rămase o taină pentru capul înfierbîntat al lui Glade. Începu să parcurgă rîndurile și obrazul ce-i tremura necontenit se învăpăie alene. Glade se ridică din nou în picioare, neștiind dacă a citit sau nu scrisoarea, sau i s-a părut doar că există pe lume rînduri atît de frumoase, atît de tămăduitoare. Își îndreptă din nou privirea spre slovele prețioase, înălță capul și, multă vreme, nemișcat, examină o mică pînză de păianjen ce se legăna într-un colț sculptat al tavanului.

Taymon scria despre ciumă. Blestema poșta, carantina și ciuma. Toate astea aveau o importanță incontestabilă pentru Glade, deoarece îndată după aceea Taymon se arăta smerit. „V-am plictisit la culme cu dragostea mea, văzu scris doctorul, literă lîngă literă, poate nu ne vom mai revedea. Am fost îndrăzneț cu dumneavoastră, și o regret. Altfel trebuia să încerc să mă aproii de dumneavoastră. Sau să nu încerc deloc."

Glade mototoli scrisoarea, dar, îndată, cu o mișcare de adolescent netezi fila.

— Taymon este un om admirabil, își zise el, îi place să flirteze. Asta-i bine ! Dar, de ce bine ? se mai întrebă el o dată și se porni pe rîs. Pieptu-i se ridica des, liber.

Văzîndu-l pe Regg, realiză că se află iar în biroul său. Deîndată simți dorința să se ducă la nevastă-sa, să-i dăruiască lui Regg o scrumieră din onix și să rămînă singur. Devenise greoi, deborda pur și simplu de bucurie.

— Iată Telluri, rosti Glade, întinzîndu-i aproape automat lui Regg un pachet întunecat și trîntind ușa bibliotecii atît de tare, încît geamurile zăngăniră.

Vorbea agitat, se mișca fîstîcit, buimac. Regg îl privi fix în ochii ce sticleau, luă pachetul și se ridică să plece.

— Ce să-i transmit lui Taymon ?

— Tot ce vreți. Mi s-a urcat sîngele la cap. Transmiteți-i că ciuma nu mai e, a fost, dar nu va mai fi.

— Ciuma nu mai e ? repetă lent Regg și odată își reaminti de a doua scrisoare. O vagă bănuială îl sili să rămînă grav. Da, nu mai este, dacă așa doriți dumneavoastră, zise el delicat, își luă rămas bun și plecă, iar lumina roșie a lămpii rămase cu doctorul.

— Telluri ! își zise Regg, potrivind șaua și mîngîind cu palma calul, istovit de atîta drum. Locul acela ar fi potrivit pentru rugăciune, pentru hohote de plîns și pentru zămislirea unor planuri mărețe. Dar, din păcate, se prevede cu totul altceva : acolo se va auzi doar foșnetul rețetelor.

IV

Stăpînire de sine cu pasiență

Acolo, unde începea coborîșul spre chei Regg mai zări două cadavre. Încetase să se mai impresioneze la vederea lor, treptat, ele își pierdeau în ochii lui caracterul riguros sinistru ; mai mult ca oricînd ajungea la convingerea că piatra și cadavrul omenesc sînt lucruri foarte obișnuite chiar și searbăde. Coborînd panta, mai văzu încă unul : zăcea pe o parte, cu fața spre radă, cu gura deschisă și avea galoși rupți pe piciorul gol. Un felinar electric din docuri

schița în spatele lui o umbră nefiresc de scurtă.

Digurile pustii își întindeau trist în noaptea golfului siluetele de piatră. De-a lungul cheiului se înșirau mormane de mărfuri neridicate, acoperite cu prelate ; șirurile erau pe alocuri întrerupte de niște butoaie goale așezate în piramidă ; grămezi conice de antracit și macarale cu aburi. Lăsînd în urmă depozitele și magaziile cu mărfuri, Regg ieși în spațiul liber al cheiului.

Acolo se opri — siluetă întunecată, călare pe un cal întunecat, în lumina nemișcată a unui felinar electric, semăna cu o statuie ecvestră ; stînd locului, realiză îndată că a ajunge în rada portului nu înseamnă încă a pleca din oraș. Situația lui se putea schimba doar mulțumită unei întîmplări.

— Plec eu, zise Regg, adresîndu-se coamei calului, răsfirînd-o cu degtele-i reci de oboseală prea mare. Cum — asta-i altă socoteală. Pentru început, să atacăm șlepul de colo.

La vreo zece pași de călăreț, legănîndu-se și scîrțîind din încheieturi, se zărea pata neagră a unui șlep din fier, o ambarcațiune, folosită pentru remorcare. La cîrmă ședea un bărbat cu șapcă de pîslă pe cap, îmbrăcat cu o vestă ruptă. Picioarele-i desculțe, murdare loveau cu zgomot surd în bordul șlepului. Tocmai cînd Regg veni lîngă apă, omul își întinse brațele în lături cu un căscat răsunător.

— Ei, dumneata, de pe șlep ! zise Regg.

— N-ai putea să vorbești mai încet ? răspunse tipul cu șapcă de pîslă, căscînd mai departe. Ce cauți ?

— Am nevoie de un om îndrăzneț, un disperat, îi împărtăși preocupat Regg, aprinzîndu-și o țigară de foi, pregătit să dea explicații lungi și detailate. Oamenii din popor nu prea vor să te înțeleagă din capul locului, le trebuie timp pentru asta.

— Un disperat ? îl întrebă nepăsător marinarul. Astăzi toți sînt disperați. Au devenit cu toții. Poți aduna din ăștia mai repede decît ai lua o înghițitură de apă.

— Nu, zău, chiar toți ?

— Dacă-ți spun. Sînt, după cum vezi matale, marinar, și chiar fac de cart, dar sînt disperat la culme. Merită să stau aici, pe șlep, te întreb eu pe dumneata ? N-ar fi mai bine să mă duc la „Ciorchină de strugure" ? Sînt om cu cap, lucrează bine cutiuța asta. Stai de cart, fă-ți serviciul, iar dacă mori, apoi cu gîtița iască... Sînt un disperat.

— Bun, zise Regg, oftînd, întrucît știa cîte parale fac cei care dau cu melița, în cazul ăsta, poate, ai vrea să riști ?

— Nu te întreb ce să risc, rosti flăcăul, scobindu-se în nas, deoarece tot ce am este pielea. Să-mi risc pielea ?

— Da, cam acolo vreau să bat.

— Nu, scutură repede din cap marinarul. Este ispititor, pentru că miroase, pesemne, a pițule grase. Numai că pe mine nu mă trage ața, nu știu de ce. Îmi pare rău de pielea mea.

„Dacă toți disperații sînt la fel ca ăsta, își zise Regg, atunci într-adevăr sînt mulți."

— Rămîi cu bine, zise el, vrînd s-o ia din loc, dar marinarul îi strigă :

— Și despre ce anume e vorba, drăguță ?

— Trebuie să plec din oraș.

— Să pleci din oraș ! repetă marinarul. Interesează-te mai bine la administrația portului sau la punctul de carantină cîți „pasageri" din ăștia au fost împușcați. Au ei, diavolii, arme cu repetiție și trag, pe deasupra, dumnezeiește. Iei o barcă, bun. Pleci, totul merge strună. Dar cînd te apropii de far, de pe crucișătorul de carantină te stropește oleacă reflectorul, ca apoi, după ce ăia de acolo te-au admirat pe săturate, dau o salvă și te remorchează cît ai zice pește. Numai că de dus, te duc înapoi, pe unde ai venit și, colac peste pupăză, aproape rece.

Regg rămase tăcut.

— E aici unul, urmă marinarul, se vorbește pe seama lui, că el... ceva, cumva, dar nebulos. Circulă tot felul de zvonuri... Eu zic să dai pe la el, poate, într-adevăr, se ocupă... Cum mergi înainte, de-a lungul cheiului, ai să vezi o căsuță neagră cu două hulubării, în dreapta și în stînga fațadei, iar lîngă casă, mai încoace, vezi un fel de dinți ițindu-se din pămînt. A avut un gard de piatră, și s-a destrămat — astea-s rămășițele. Nu de mult căsuța a cumpărat-o Hensoor, el e ăla care... ceva, cumva. Eu, unul, nu știu mai mult nimic, te duci acolo și vezi la fața locului.

— Bine, zise Regg, uite, ține asta, să ai pentru „Ciorchina de strugure“.

Își avîntă mîna și, în timp ce marinarul ridică moneda de aur care căzuse cu zgomot pe puntea șlepului, Regg reuși să se depărteze vreo zece stînjeni în direcția indicată.

Noaptea nesfîrșită îl chinuia ; erau momente cînd adormea în șa ; somnul de o clipă îi îngreuia capul, creierul, făcîndu-le ca de plumb. Ajunsese la acel grad de oboseală, cînd omul devine conștient nepăsător față de orice ar fi, în afară de un singur lucru — patul.

Partea radei, pe care o traversa acum, nu avea aproape deloc lumini ; depozite de cărbuni și cisterne cu țiței se îngrămădeau în negreala posomorîtă, dezolantă a umbrelor ; mirosea a funingine și a fier. Mai la o parte de șosea, Regg descoperi, într-adevăr, ceva semănînd cu o falcă știrbă. Bolovani calcaroși inegali erau așezați în linie dreaptă, indicînd hotarele unui loc cîndva împrejmuit. Prin întunericul nopții, deasupra pietrelor strălucea perdeluța care acoperea o mică fereastră luminată.

— Aici trebuie să fie, zise Regg, străduindu-se să descopere hulubăriile. Niște pete întunecate, mai dense, mai negre îi atraseră atenția ; porni spre ele călare și desluși doi stîlpi, avînd fiecare, cățărate sus, hulubării rotunde semănînd cu niște mori de vînt fără aripi.

Prea obosit ca să mai stea pe gînduri, Regg descălecă, priponi calul de stîlpul cel mai apropiat și, clătinîndu-se ușor pe picioarele-i amorțite, țepene, păși spre ușă și ciocăni încet și scurt.

— Intră ! răsună surd dinăuntru.

Împingînd ușa, Regg se pomeni într-o cameră strîmtă, viu luminată.

Interiorul încăperii, foarte simplu, era totuși întrucîtva ingenios aranjat, așa încît din clipa cînd a pășit pragul casei și pînă a rostit primul cuvînt, Regg nu a apucat să și-l întipărească tot în minte. Îi săriră în ochi florile, care împodobeau odaia, canarii din colivie, cîteva scoici de mare ; simți adierea unei calde intimități, o atmosferă lipsită de pretenții. La o masă, acoperită cu o față de masă croșetată, ședea un bărbat scund și chel, și dădea o pasiență. Purta o cămașă înflorată din finet și, nimic altceva, se pare, întrucît picioarele, învelite într-o pătură de lînă, le ținea așezate într-un coș, pe o pernă.

— Bună seara, îl salută Regg.

— Se poate și așa, rosti Hensoor, scărpinîndu-și gîtul neras, năpădit de peri cărunți, fără să-i dea nici cea mai mică atenție lui Regg, valetul îl pun peste damă. Valetul de verde. Deci, se eliberează un loc. Atunci, tragem decarul, peste decar vine nouarul, peste el optarul, peste... A ieșit ! urlă omul ca un nebun, săltîndu-se pe locul lui. Mi-a spus mie inima mea !

Deodată, mîna care despica într-un gest triumfător aerul, ținînd un rigă de verde, șovăi și se lăsă în jos, nehotărîtă. Fața lui Hensoor exprimă o deprimare grea.

— N-a ieşit, rosti omul cu năduf, ei, nu-i pentru prima oară... Te ascult, nu ştiu, cum îţi zice ?

Ultima frază se adresa lui Regg. Acesta se apropie de masă, puse mîna pe un scaun şi se instală călare, vrînd să fie în ton cu gazda. Ceea ce produse o impresie favorabilă ; ochii lui Hensoor încetară să mai alerge în toate părţile ; îi îndreptă în tavan, proptindu-şi capul în pumn.

După ce îşi examină gazda, Regg îşi dădu seama că are de a face cu un cremene. Bătrînul era chel, slab, pirpiriu şi ciolănos, întocmai ca un cormoran flămînd ; ochii lui, înţesaţi de jur împrejur cu mii de riduri mărunte, aveau în ei ceva vioi, copilăros, şiret. Cînd îşi asculta interlocutorul, avea obişnuinţa să-şi lase în jos buza inferioară, în aşa fel, încît îi scînteiau dinţii frumoşi, albi precum creta.

— În oraş bîntuie ciuma, zise Regg, pe tonul cel mai senin.

— Puţin îmi pasă, i-o tăie Hensoor.

Urmă un moment lung de tăcere.

— Eşti Hemsoor ? îl întrebă tăios Regg.

— Sînt Hemsoor. Numai că nu-mi pasă că sînt Hemsoor.

— E adevărat ?

— Da. E adevărat. Bătrînul îşi propti şi mai de nădejde capul în pumnu-i mic, cu privirea dusă undeva înaintea sa.

„Fiecare se distrează în felul lui", îşi zise Regg, nu prea descurajat de asemenea primire.

— Cam periculos să rămîi în oraş, rosti el cu tîlc.

— Puţin îmi pasă.

— Ce crezi matale, am dreptate ?

Hensoor icni drept răspuns, apoi declară hotărît :

— Cui îi pasă, n-are decît să stea, de ceilalţi mie puţin îmi pasă.

Regg se crispă. În colţurile ochilor lui Hensoor văzu licărind şi stingîndu-se aluzia unui zîmbet ironic.

— Vreau să plec din oraş, zise Regg.

Spre mirarea lui, de data asta bătrînul nu scoase o vorbă ; îşi aşeză coatele pe masă şi, frecîndu-şi cu degetul mare rădăcina nasului, se apucă să-l examineze pe Regg, privindu-l ţintă cu un aer aferat. Acesta se mişcă, pierzîndu-şi răbdarea, iar scaunul scîrţîi sub el ; jocul începea să-i pară nu tocmai amuzant.

— Cît ? trînti Hensoor.

„A muşcat din nadă", îşi spuse în gînd Regg. Întrebarea se referea, desigur, la bani.

— Cincizeci de monezi de aur, de alea mari. Başca, lîngă hulubărie e legat calul cu care am venit. Ţi-l dau dumitale.

Hensoor se uită la el cu duioşie, şi Regg observă, cum obrajii neraşi ai bătrînului se colorară uşor. Se vede că nu se aşteptase la o asemenea sumă.

— Îţi închipui, poate, că am să te însoţesc ? strecură bătrînul printre dinţi cu furie, amestecînd cărţile. Pe dracu ghem, tinere. Sînt rănit la ambele picioare. Au tras în mine acum trei nopţi şi m-au nimerit, dar mie puţin îmi pasă.

Ai să pleci din oraș, sau dacă nu — nu mă mai cheamă Hensoor. Cine ești ? întrebă el apoi, săltîndu-se în loc. Prinț, duce, coșar ori bancher ?

— Sînt Regg, răspunse călătorul.

— Regg ! Regg ! mormăi, Hensoor. Regg, un tînăr domn cu numele format din patru litere. Ți-e somn, vrei să dormi ? Dacă nu vrei — puțin îmi pasă.

— Vreau. Chiar dorm.

— Vrei, poate, să și mănînci ? îl întrebă bănuitor Hensoor. Ce zici ? Deci, vei pleca mîine noapte. Izotta ! strigă el apoi cu o însuflețire de neînțeles pentru Regg, hei, unde ești, mucoaso !

Regg întoarse ochii spre ușă. Strîmbîndu-se la auzul strigătului strident al bătrînului, în prag stătea o fată de vreo douăzeci — douăzeci și doi de ani ; ochii ei mari, fermi lunecară peste chipul lui Regg cu un zîmbet de nerăbdare și ciudă.

— Nu urla ! zise ea, ascunzîndu-și picioarele mici, desculțe, sub poalele fustei cadrilate. Dacă nu taci, să știi că-ți iau cărțile !

Hensoor îi făcu lui Regg cu ochiul.

— Uite cum sînt fetișcanele de azi, zise el, și cînd mă gîndesc, acum vreo cincisprezece ani ce-o mai trăgeam de urechi ! Dealtfel, încă pe atunci și-a înfipt dinții în mîna mea. Puțin îmi pasă ! Izotta ! Culcă-l și hrănește-l pe tînărul... voiam să zic, pe ducele. Dumnealui pleacă mîine.

Regg se uita mut la fată, încercînd, ca bărbat, un vag simțămînt de plăcere. Mișcările ei,

silueta-i nu prea înaltă, bine făcută, umerii mici, rotunzi, chipul smead și absența oricărei aluzii la coafură — toate aveau o strălucire, un anumit farmec seducător. O claie de păr bogat, ciufulit, de un castaniu-întunecat, îi încadra fața. Un ochi exigent nu ar fi categorisit-o drept o frumusețe, dar lăsa impresia unei rarități.

— Mîine ? repetă fata întrebător, cu buzele strînse, îl examină apoi cu indiferență pe Regg și, cu o mișcare smucită, își îmbumbă la loc un nasture al bluzei sale ușoare. Atunci... veniți încoace.

Regg o urmă în odaia de alături, mică de tot. Un scrin de pe vremuri, pe care erau rînduite tot soiul de cutii colorate și se înșirau borcănele și borcănașe cu dresuri, dădea o notă mai vie încăperii mobilate în rest cu un pat greoi și cîteva scaune de lemn, așezate roată în jurul unei mese joase. Deasupra unui scaun, atîrna o ghitară, înfășurată la gît cu un șal de lînă.

— Ia loc, deocamdată, zise fata, carne vrei să mănînci ?

— Vreau.

— Vin nu mai este, tot ce-am avut a băut bătrînul. Ultimele vorbe ea le aruncă din mers și dispăru după ușă. Regg o mai auzi exclamînd în încăperea de-alături : Ei, drăcia dracului !

— Ce face ducele ? schimbă vorba Hensoor.

Nu primi nici un răspuns. Regg nu-și putu reține un căscat, se așeză pe pat, întinse picioarele și se trînti cu capul în pernă. Prin fața ochilor, ca într-un caleidoscop, porni iureșul

de imagini succesive ale acelei zile. Închise ochii cu intenția de a se odihni un pic, pînă ce i se va aduce cina, își puse mîna sub cap și adormi.

Peste vreo zece minute Izotta se întoarse. În mîna-i stîngă se legăna o farfurie cu pîine și friptură rece de porc, cu dreapta agita o sticlă, luată, probabil, cu asalt. Fata veni lîngă pat, se aplecă, dădu din umeri, și ieși din nou cu un zîmbet pe buze.

V

Izotta

— Trezește-te !

O mînă se așeză pe umărul lui Regg ; din neantul somnului el trecu la o stare de picoteală grea, se întoarse pe partea cealaltă, oftă adînc și, deodată, învingînd momentul acesta printr-o revenire la luciditate a conștiinței, se trezi și se așeză în capul oaselor, frecîndu-și ochii cîrpiți de somn.

La căpătîiul lui stătea fata ; purta o fustă scurtă dintr-o stofă grea, cizmulițe scurte din piele de toval, iar pieptul și-l înfășurase strîns într-un șal. Ochii priveau de sub sprîncenele-i ușor încruntate.

— Pleci ? se informă ea rece. În cazul acesta trezește-te. Totul este gata.

— Și eu sînt gata, zise Regg, cu un căscat, dar, uite, ce te rog eu să-mi explici : cine o să mă scoată din cimitirul ăsta ?

— Ai să pleci cu mine, și Izotta îi aruncă una din acele priviri ale ei fugare, cercetătoare și interogative totodată. Peste trei ore, dacă avem noroc, nu va mai trebui să-ți faci griji.

— Bine, dar dumneata trebuie să te și întorci, replică Regg, mirat din cale-afară, și adăugă : te încumeți s-o faci pentru bani ?

— Pentru bani ? repetă Izotta, săltîndu-și capul cu o mișcare de dispreț. Sigur că am nevoie de bani, ca toată lumea. Dar numai și numai pentru bani n-aș face doi pași.

— Explică-mi, te rog, zise Regg, uitîndu-se la ea cu o vie curiozitate, totuși, ce te atrage într-o astfel de aventură ?

— Ce nevoie ai dumneata s-o știi ? rosti Izotta. Te scoate cineva din oraș, și cu asta — basta.

— Nu-i tocmai așa, zise grav Regg. Atunci cînd eu depind exclusiv de un om, pe care nu-l cunosc deloc, este firesc să vreau să aflu cîte ceva despre persoana lui, fie chiar de la el însuși.

— Ai dormit mult... zise Izotta, instalîndu-se pe scaun și culcîndu-și capul pe speteaza de lemn. Ai dormit douăzeci de ore. De la douăsprezece la opt. Acum este opt. Nu-i pot suferi pe soldați ! I-au pus pretutindeni. Orașul este încercuit de mare, iar marea — de soldați. Ei își închipuie că eu sînt prinsă ca într-o capcană aici și nu pot ieși. Cînd l-au rănit pe Hensoor, de două ori m-am strecurat, chiar sub nasul lor, fără să pățesc nimic. Vin și plec, ca și cînd ei nici n-ar fi.

— Pleacă, și nu te mai înapoia, zise Regg, aici bîntuie ciuma...

— Ciuma ! exclamă Izotta cu un zîmbet de dispreț. Să știi că ai haz !

Regg nu înțelese exclamația fetei. Dealtfel, avea în ea tot atîta ușurință cîtă convingere ciudată că trupul ei este inaccesibil pentru această boală. Deodată Regg simți că-i este foame, se întinse spre farfuria cu mîncare, lăsată pe masă, și înghiți totul, pînă la ultima fărîmă. Cînd termină cu masa, constată că fata nu se mai află în încăpere ; ieșise, probabil, din delicatețe.

Regg deschise ușa, pășind în odaia de alături. Ca și în ajun, Hensoor ședea la masă, delectîndu-se cu ceva bun dintr-o cană de faianță ; îl întîmpină pe Regg cu ochii rîzători, îngustați, și-l privi subtil, cu tîlc.

— Am dormit, sînt odihnit și gata de plecare, rosti Regg, lăsînd pe masă un fișic de aur. Hensoor își puse brațul peste bani, mormăi ceva ca pentru el și încheie totul cu un blestem cam tare, lovind simultan cu pumnu-i uscățiv în masă.

— Le vin eu de hac la trăgătorii ăștia ! vociferă el. S-o știi ! Lasă numai să mi se vindece picioarele.

— Osul este atins ? se interesă Regg.

— Puțin îmi pasă ! Deodată Hensoor începu să se foiască neliniștit, aducîndu-și aminte că Regg așteaptă să plece. Izotta ! Ascultă, ce-am să-ți spun !

Regg întoarse capul. În spatele lui, proptită de perete, stătea fata. Tot calmul și lenea pe

care o exprima silueta ei nu se potriveau de fel cu primejdia care se apropia ; plimbarea riscantă, pe care urmau s-o facă în doi, era, se vede, un lucru obișnuit, de toate zilele, pentru ea.

— Fetică, zise Hensoor, după ce depășești catargul de semnalizare, în dreptul calei de construcție, ține-o spre Digul nou. În locul acela treci pe sub piloni, oprește-te acolo unde se termină, și așteaptă, pînă va începe crucișătorul să clipească. Cum își stinge ochiul, vîslește pînă nu mai poți, să iasă sufletul din tine, treci pe lîngă pupa lui și avîntă-te spre țărm, cît poți de repede, aruncă-te !

Izotta își lăsă pleoapele peste ochi, într-un gest de nerăbdare.

— Toate astea le știu pe de rost, zise ea. Să mergem, Regg.

— Ești de bună credință și procedezi conștiincios, îi spuse Regg lui Hensoor, totuși, aș fi preferat să fac drumul ăsta, însoțit de un bărbat.

— Fii dumneata bărbat, dădu replica fata, cu mînie. Nici eu nu te cunosc.

Atins, Regg se pregătea să se explice cu Izotta, dar Hensoor nu-l lăsă, interpunîndu-se între ei :

— Izotta, domnul duce se teme pentru dumneata. Ești doamnă.

Fata îi aruncă lui Regg o privire întrebătoare și un zîmbet aproape imperceptibil îi atinse gura mică, fermă, se răsfrînse în ochi și se stinse.

— Să mergem, repetă ea.

— Noapte bună, Hensoor ! rosti Regg, fluturîndu-și pălăria ; trecu pragul și, în clipa cînd închidea ușa, surprinse pe fața bătrînului o expresie aprobatoare.

Hulubăriile se reliefară în noapte, în dreapta și în stînga casei, și pieriră, calul lui nu mai era la locul unde-l lăsase în ajun. Izotta mergea înaintea lui, nisipul scrîșnea sub pașii ei repezi. Regg o ajunse din urmă ; își simțea sufletul răvășit și vesel. Porniră alături, tăcuți. Jos, la capătul coborîșului lin lucea dunga albastră, aproape neagră a apei, stropită cu stele ; undele atingeau somnoros țărmul, jucîndu-se cu pietrișul care foșnea alene. În dreapta, se ridica, neagră, silueta unei bărci răsturnate.

— Trebuie s-o întoarcem, zise fata, lovind cu palma chila smolită. Apuc-o de jos.

Regg își strecură mîinile între nisip și bordul bărcii și, săltînd-o, opintindu-se, o răsturnă. Izotta veni lîngă el, avînd de gînd să-l ajute ; cu un gest o rugă să se dea la o parte, apucă scota și, încleștîndu-și dinții, tîrî ambarcațiunea spre apă. Tovarășa lui de drum se aplecă pentru a pune în barcă pușca și o legăturică.

— Urcă-te în barcă, o împing eu în apă, zise Regg, își trase răsuflarea, întinse amîndouă brațele și se pregăti, așteptînd ca fata să se așeze. Izotta se instală la cîrmă. Urnind barca, Regg îi încetini avîntul, sări în ea și puse mîna pe vîsle. Malul se pierdea alene ; departe, pe fundalul liniei frînte a acoperișurilor, se îngrămădeau, unele peste altele, cilindrice, masive, cisternele cu țiței. Veni adierea moale, umedă

a oceanului, zăpușitoare, sărată, amestecată cu un miros de reziduri în putrefacție.

Izotta ținea cîrma. În pîcla densă a nopții chipul ei se profila vag, ca o pată albă, și lui Regg i se părea că acest chip este în același timp vesel, preocupat și tainic. Barca, golful adormit, prezența acestei fete, pe care nu o cunoștea, precum și acele obstacole grave, care dintr-o clipă în alta aveau să se ivească — toate la un loc îi umplură sufletul de așteptarea chinuitoare a hăurilor întunecate, neștiute ale viitorului ; le cerceta cu luare-aminte în eul său și era calm.

— Nu cumva ți-e teamă ? îl întrebă tărăgănat Izotta.

— Mie ? Regg clătină din cap. Întrebarea i se păru ciudată. Își reconstitui în minte, fugitiv, comportarea sa în casa lui Hensoor ; categoric, nu a fost nimic care să fi putut provoca o asemena întrebare. Nu, nu mă tem. Dar dumneata ?

— Eu nu fug, îi răspunse provocator Izotta.

— A ! asta vrei să spui, zîmbi Regg. Cel care se teme de moarte, se teme de ea, oriunde s-ar afla ? Asta vrei să spui ?

— Da.

Spre mirarea lui, nuanța aceea de ciudă, de enervare, pe care o deslușise el în glasul fetei, pe cînd se aflau încă pe uscat, dispăruse. Își explică această schimbare prin faptul că acum depindeau unul de celălalt.

— Nu am locuit în Portul de Sud, spuse el, după o tăcere, am venit astăzi și plec.

— Pentru ce ai venit aici ?

— Am avut treabă.
— Ce fel de treabă ?
Îl chestiona hotărît și ferm, cu un ton calm, dar imperativ.
Regg ridică din umeri. Oricine altul s-ar fi aflat în locul Izottei, el ar fi respins o asemenea insistență ; dar fata care-și risca viața, pentru a o pune pe a lui în siguranță, avea parcă dreptul la o oarecare intimitate, fie ea și formală.
— Îmi luasem obligația, îi explică Regg, să aduc din Portul de Sud niște acte de valoare, și m-am dus să le iau.
— Dar ce profesie ai ?
— E plicticos să te ocupi mereu de același lucru. Fac tot ceea ce alții renunță să rezolve, fie că nu sînt suficient de inteligenți, fie că le lipsește curajul ori imaginația. Sînt un al doilea suflet al oamenilor.
Regg se uită în dreapta și în stînga lor. Semicercul negru al radei, punctat ici-colo cu luminile rare ale caselor, își desfăcu mai larg brațele. Sub chilă apa prinse a gîlgîi mai surd. Izotta cîrmi acum în direcția cheiului. Regg își aminti de Sorron, de cadavrele de pe străzi, de Denson ; își aduse aminte că pleacă, și simțămîntului fugar de triumf îi luă locul convingerea absolută.
— S-ar putea să ne omoare, zise el. Ce părere ai ?
— O să rămînă cu doi oameni mai puțin pe lume... îi ripostă Izotta, izbucnind pe neașteptate într-un rîs ciudat, gutural. De ce mă întrebi ?

— Ai un tată bolnav !
— Hensoor ? Cîți tați din ăștia nu sînt ! Am fost un copil găsit. Bătrînul este bolnav, e drept, are, însă, un frate, și un frate sănătos.
— Unde ne aflăm ?
— Dincolo de cala de construcție, răspunse Izotta și se aplecă peste bord cercetînd cu privirea cheiul. Vîslește mai încet.
Schițînd alene un semicerc pe oglinda apei, barca se izbi de o bîrnă groasă a digului de lemn. De sub pardoseală venea o adiere rece și miros de mucegai.
— Treci de partea cealaltă. Ia-o de-a lungul pilonilor.
Regg se ridică în picioare, se aplecă pentru ca să nu se izbească de bîrnele de deasupra lor și, apucînd cu brațele pilonii din drumul său, trecu cu barca printre ei, pe partea opusă. Acum înțelegea planul lui Hensoor. Digul se întindea înspre partea pustie a golfului ; acesta era avantajul, cîștigul ; lăsînd digul între barcă și crucișătorul de pază, ei se puteau strecura neobservați pe lîngă piloni, aproape o treime din toată distanța pe care o aveau de parcurs.
Regg își reluă locul, pregătindu-se să vîslească.
— Nu te grăbi, îi aruncă Izotta. Mai cruță-ți puterile, o să mai fie nevoie de ele.
— Da, ce-i drept, e drept. Ia, dă-mi, te rog, pușca.
Fata începu să se miște, pe tăcute, și patul *Stutzen*-ului se propti în genunchii lui Regg, care pipăi repede închizătorul, cutia încărcătorului și se liniști.

— Te poți baza pe ăsta, rosti el, cunosc bine sistemul. Are o bătaie serioasă.

Deodată, tresărind, o văzu limpede, ca ziua, pe Izotta cu ochii mijiți, umbrele negre ale pilonilor pe oglinda învăpăiată a apei și propriile lui mîini. Fascicolul de lumină venit de departe tremură o vreme de jur împrejurul bărcii, apoi se repezi spre chei și pieri. Era întocmai ca un ochi care s-a uitat pe gaura cheii și s-a ascuns.

Regg aruncă arma pe fundul bărcii.

— Face cu ochiul crucișătorul, zise el, manevrînd ușor de tot vîslele. Să pornim !

Deasupra capului său începu să se desfășoare în linie dreaptă pardoseala digului. Șoapta monotonă a apei suna a neîncredere, a bănuială. Din dreapta sclipiră luminițele crucișătorului.

— Oprește-te ! zise Izotta, întorcînd brusc cîrma. Aici este capătul digului. Stai cuminte deocamdată. Reflectorul își rotește ochiul.

Scurtă, așa cum se vedea din barcă, o dungă de lumină sfredelea acum un banc de nisip depărtat, fumegînd parcă toată din cauza vaporilor ce pluteau peste ape, străpunși tot de ea ; părăsi apoi bancul sărind în unghi spre golf, o luă spre dreapta, se pierdu pulverizîndu-se frîntă în adîncul mării, răsări din nou repezindu-se spre radă, străbătu spațiul aerian înconjurător, trecînd cam la vreo doi-trei stînjeni deasupra bărcii și se stinse.

— Acum vîslește din răsputeri, nu-ți cruța mîinile. Acesta a fost semnalul. Să vedem...

Regg avîntă vîslele. Toată atenția și-o concentră asupra ieșindului pustiu al digului, care pierea din cîmpul lui vizual cu repeziciunea unei pietre pe care ai aruncat-o într-un lac. O auzi pe Izotta spunîndu-i ceva, nu desluși ce anume, nu înțelese ce vrea și se întoarse spre ea, cu răsuflarea grea, hîrîită, de atîta încordare. Din spate alerga spre el lumina colțuroasă a hublourilor, iar alături, jos, tremurau în apă luminile felinarelor de pe catarge.

În acest moment de maximă încordare instinctul îi șopti lui Regg manevra trebuincioasă. Ridică vîslele, o vreme, forța inerției mai purtă încă impetuos barca, secînd doar atunci, cînd silueta masivă, strîmbă a pupei crucișătorului îi trecu deasupra capului.

— Iar acum mai încet, își zise el, și se puse să vîslească cu un plescăit aproape imperceptibil.

Luminile crucișătorului se micșorau, contururile-i se topeau în noapte — acum erau fantomatice, difuze, pierzînd toată autenticitatea convingătoare a interdicției armate. Regg șovăia. Vîslind fără zgomot, ceea ce era un avantaj, pierdea în viteză, dar nici cu mișcările rapide nu era în cîștig pentru că făcea zgomot. Crucișătorul era ca un om cu privirea ageră. care așteaptă momentul cînd obiectul pe care-l observă se va afla la distanța cuvenită.

— Vîslește odată ! îi șopti Izotta, nedumerită de această tărăgăneală.

Regg se oprise ; era un risc să facă zgomot chiar sub nasul cartnicilor de pe crucișător ; în clipa următoare însă, i se păru că distanța

parcursă constituie totuşi o garanţie. Avîntă vîslele, încetini mişcarea următoare, ascultă cu luare-aminte tăcerea adîncă a mării, se aplecă, ridică arma şi o puse lîngă el. În liniştea încremenită a nopţii răsună şi pieri umbra unui strigăt.

Regg îşi frînse degetele, nervos, cu un trosnet. În clipa aceea resimţi emoţia surdă, pe care o cunoştea prea bine ; tot aşa se simte profund tulburat omul, căruia, dintr-o dată, îi răsună în urechi o melodie fascinantă, seducătoare, intonată de o orchestră nevăzută, ascunsă.

— Izotta, zise Regg, cum vezi lucrurile ? Nu-ţi spui părerea ?

— Vîsleşte. Glasul ei tresări, dar îndată, răsunară frazele ei curgătoare, scurte, cu rezonanţe leneşe : vîsleşte pînă n-ai să mai poţi. Nu-mi răspunde nimic. Este inutil şi obositor. Pierdere de timp. Fie ce-o fi.

Deodată, parcă un bici nevăzut despică, şuierînd, văzduhul, însoţit de un foc de armă, greoi, care suna ca un scurt avertisment.

— Mai dă-i o dată ! zise fata, ascultînd avidă. E ca un orb care bîjbîie cu degetele... Hai, încă o dată.

Al doilea glonte ţiui destul de aproape de capul ei. Şi deodată, tentaculele electrice ale crucişătorului luminară barca, apa, aşa încît se văzură limpede unul pe celălalt. Izotta se sculă în picioare, sprijinindu-se cu mîna de cîrmă, chipul ei tulburat, ud, furios şi vesel totodată părea însuşi chipul luminat al nopţii. Destul de aproape, pe linia dreaptă a porţiunii lumi-

nate, Regg zări o barcă a carantinei ; din faţă semăna cu un coş în care stăteau înfipte nişte franzele negre.

Lăsă vîslele, deoarece contra celor două ale lui veneau spre ei, în viteză, opt, se întinse pe fundul bărcii şi, înainte de a încerca *Stutzen*-ul, descărcă toate gloanţele din revolver, trimiţîndu-le, unul după altul, fără pauză ; chiar lîngă cotul său auzi scîrţîind şi mişcîndu-se furchetul, atins de un glonte tras din cealaltă barcă. Atunci Regg îşi aminti de Izotta.

— Culcă-te ! îi spuse el scurt. Şi să nu-ţi ridici capul.

Fata tăcea. Regg strînse cu palma-i rece gîtul *Stutzen*-ului — aşa era mai de nădejde. Trase, ochind, cît se poate de atent, de trei ori, apoi se ridică în picioare. Fata îi strînse mîna, Regg se uită în ochii ei înceţoşaţi şi dădu din cap, distrat. Fiinţa asta îi stîrnea mereu un sentiment de uşoară curiozitate, cu un amestec de respect instinctiv.

— Trage ! strigă Izotta, izbind cu tocul în fundul bărcii, ca şi cînd încetineala lui Regg ar fi atîrnat ca o primejdie deasupra capului lor, ameninţînd să se prăvale. Trage, îţi spun !

Streini între ei pînă atunci, erau legaţi acum prin grija comună de a-şi păstra viaţa, ceea ce-i îndemna să fie aşa cum erau amîndoi în realitate.

Cînd doi oameni se zbat să se salveze, este greu să păstreze tonul a doi necunoscuţi.

Uşor lezat, Regg îşi eliberă mîna din strînsoarea Izottei.

— Eu nu dau greş, răspunse el evaziv. În barcă a rămas unul singur. Să vedem, ce figură are de gînd să facă.

Barca stătea de-a curmezişul, în faţa lor. Chiar lîngă marginea bărcii se legăna o siluetă întunecată de soldat, care se apleca strigînd frînturi de fraze întretăiate, învălmăşite.

— Iată o pasăre de noapte cu aripă frîntă, zise Regg, ochindu-l pe marinarul fîstîcit. Ca să fim, în sfîrşit, lăsaţi în pace...

Atinse cocoşul armei. Glontele tras dădu un rezultat pozitiv. Totul a fost atît de simplu, încît semăna cu un exerciţiu de tir, totuşi, cînd Regg lăsă în jos *Stutzen*-ul, mîinile îi tremurau.

Lumina reflectorului se înălţă acum sus : cercul ei se întinse desfăşurat, scînteie lîngă barca de carantină şi încremeni pe cadavrele calde. Regg vîslea concentrat : era îngîndurat şi obosit.

— Malul, îl vesti fata. Peste cinci minute totul va lua sfîrşit.

— Şi ce va fi mai departe ? o întrebă Regg.

— Barca va trebui s-o părăsim. Dar aşa se întîmplă întotdeauna, n-ai ce-i face, zise Izotta cu un oftat. De asta însă-mi pare rău — este uşoară şi are stabilitate. Ai s-o porneşti mai departe, pe jos, Regg, pînă la gurile fluviului ; sînt cinci mile de aici pînă la debarcaderul unde vei lua un vapor.

— Şi dumneata ?

Izotta îşi netezi părul, trăgîndu-şi spre ceafă baticul de dantelă uzat, de pe cap.

— Eu mă voi întoarce acasă mergînd de-a lungul malului. Dumneata, însă, trebuie să disspari de aici în cel mult douăzeci şi patru de ore. Aventura asta ar putea să coste scump.

— Tot ce-i posibil, se arătă de acord Regg, cu gîndul dus departe. Eu îmi menţin părerea că oamenii sînt neprevăzători sau nu sînt ageri la minte. Să-şi vîndă viaţa pentru un ban de aramă, o farfurie de zeamă lungă şi un pat de fier, este culmea neruşinării, Izotta ! Sînt îndreptăţiţi să se aştepte la tot soiul de neplăceri.

Fata rîse drept răspuns. Deodată, un gîndăcel luminiscent descrise deasupra capetelor lor un arc fosforescent şi se propti în rochia Izottei — o mică pată rotundă, tremurătoare, verzuie pe pieptul fetei. În momentul următor Regg desluşi în noapte degetele Izottei, învăpăiate ; apucînd insecta cu mîna şi-o puse în păr, lîngă ureche. Un ac de foc îi smulgea din întuneric numai o parte a chipului ei. Cealaltă jumătate rămînînd ascunsă în noapte.

— De ce ai făcut asta ? o întrebă grav Regg.

— De ce ? Izotta ridică nepăsător din umeri. Pentru că nu am bijuterii. Cel care face una cu marea, cel legat de ea — ştie să preţuiască şi scoicile, şi aceşti cărbunei păroşi. Sînt destul de drăguţi, Regg. Nu-i aşa ?

— Mîine dimineaţă, Izotta, am să-ţi răspund, spunînd acestea, Regg se uită în jur. Întoarce, altfel ne împotmolim în bancul de nisip.

Se auzi chila scrîşnind, atingînd nisipul, barca se aplecă într-o rînă şi încremeni. Coborînd, puseră simultan piciorul pe mal, apoi, silueta aeriană a fetei se depărtă spre tufărişul din preajmă şi rămase nemişcată.

Regg stătu cîteva clipe pe gînduri — să tragă barca pe uscat sau s-o dăruiască oceanului, apoi se aplecă, zgîlţîi zdravăn mica ambarcaţiune, care se împotmolise cu chila în nisip, şi-o împinse în bezna albastră ca cerneala.

VI

Destinul Telluri

Cei doi tineri se depărtară de mal, merseră o vreme, trecură în spatele unor coline, se opriră şi Regg se întoarse spre Izotta. În noaptea adîncă nu-i vedea faţa, dar o ţinea minte aşa cum i-o arătase raza fugară a crucişătorului : voluntară, şi încîntătoare în originalitatea sa.

— Cînd se va lumina de ziuă, zise fata, vei porni, luînd-o de aici la dreapta. Acum prea este întuneric.

Izotta se aşeză pe pămînt şi-şi prinse cu braţele genunchii, iar Regg se întinse pe spate, punîndu-şi arma căpătîi. Noaptea îi ascunsese pămîntul ; hăul înstelat al cerului veghea tăcerea cu calmul etern, netulburat al spaţiilor reci ; în văzduh plutea mireasma uşoară a ierburilor, amestecîndu-se cu aroma înţepătoare de răşină închegată, cu aceea a frunzei de plop şi a unor flori fără nume, flori ale nopţii, care deschid drăgăstos întunericului gurile lor mici, nevăzute şi mute.

Omul din Regg dispăruse ; el era acum bezna nopţii, luciul stelelor, conştiinţa încremenită

a pămîntului, totul şi nimic. Somnul fugea de el, nici nu se grăbea, însă, să adoarmă ; în momentul acela, viu şi apropiat era pentru el întunericul ce-şi purta prin faţa ochilor lui vedeniile — un vîrtej ameninţător, implacabil al vieţii, plin de un ritm tainic, insesizabil.

Vedeniile deveniră somn, dar şi acolo, sub mîngîierea unui vînt uscat, ierburile înmiresmate nu părăseau conştiinţa somnolentă.

Cînd zorile priviră în ochii închişi ai celor adormiţi, Regg se ridică într-un cot. Fumuriu la orizont şi senin la zenit, cerul mătură arabescurile stelelor, colorîndu-se în albastru de la ploile străvezii ale zorilor, ţîşnite dincolo de coline. Covoare de lumină se aşterneau pe iarbă ; un luciu auriu fugar tremura în verdele ierbii şi al frunzişului mat de rouă.

Ceva mai la o parte, dormea Izotta, cu braţele încolăcite în jurul capului. Regg se apropie de ea şi-i puse mîna pe umăr. Înainte de a se ridica, fata se întinse cu tot trupul, tresărind de frig.

— Încotro s-o iau ? o întrebă Regg, zîmbindu-i cu zîmbetu-i obişnuit — un amestec de aşteptare şi de rezervă. La dreapta ?

— Da. Izotta ridică mîna. Tot mai departe, de-a lungul malului. Ai putea chiar să mai scurtezi din drum, ţinînd-o de-a lungul pîrîului secat. Ai cam o jumătate de milă pînă acolo. Drumul meu, însă, e pe dincolo. Mergi cu bine !

Regg întoarse capul în altă parte, examinînd muşchiul verde al solului.

— Graba nu e bună decît foarte rar, zise el, după o pauză destul de lungă, în care timp luase o hotărîre senină, veselă, ce-ar fi s-o iei şi dumneata la dreapta ? M-am gîndit la această soluţie încă aseară, sub ploaia de împuşcături.

Tăcu, adăugînd cu privirea tot ceea ce nu se lasă dăltuit în vorbe. Chipul fetei, de un calm matinal, îl privea cu ochii leneşi, absenţi, plini încă de căldura somnoroasă a nopţii.

— Cu alte cuvinte, urmă Regg, oarecum nerăbdător, îţi propun să vii cu mine. Întîmplarea mi te-a arătat într-o lumină grozavă — este puţin probabil să mi se mai ivească un alt prilej de acest fel, în altă parte, cu altă femeie. Să-ţi spun că te iubesc — e mult, nu am avut destul timp pentru asta. Dar ceva este. Şi restul va veni, probabil.

Izotta rîse rezervată :

— Nu mă reţine nimic aici. Ar fi trebuit, însă, să-mi faci curte. Sînt totuşi femeie...

— Astea-s fleacuri, îi replică Regg cu blîndeţe. Eu sînt omul hotărîrilor rapide, iar situaţia mea prezentă nu-i de natură să dispună la complimente. Dar pentru mine eşti de mare preţ, Izotta. Nu pot să te pierd, existenţa mea poate fi legată numai de o fiinţă ca dumneata. Vom face o pereche reuşită noi doi.

Vorbea ca pentru el, nu prea tare, de parcă ar fi reflectat.

— Bine, Regg, replică grav fata, pînă aici sînt de acord, dar nu ai venit la noi, ca să mă descoperi pe mine. Ţelul călătoriei dumi-

tale îl ai în buzunar. Eu sînt printre altele, un supliment ; am dreptate ?

Cu un aer satisfăcut, Regg dădu aprobator din cap ; cuvintele Izottei îi plăcură.

— Să-ţi spun drept, uitasem despre asta, zise el, scoţînd din buzunar plicul lui Taymon. Hîrtiile acestea ar fi putut să fericească sute de mii de oameni. Dar, ia uită-te, cum se va schimba îndată conţinutul, sensul a tot ce s-a întîmplat.

Îşi ridică braţul, zvîrlind actele Telluri într-un desiş de tufe agăţătoare.

— Acolo vor putrezi ! Ţi-am adus în dar o staţiune climaterică modernă, splendidă, cu un izvor de ape de un albastru încîntător, poate unicul izvor de acest fel de pe glob. O staţiune cu hoteluri, pensiuni şi o mulţime de lume, tot oameni vindecaţi de cele mai variate boli.

— Ridică-le ! îl rugă Izotta, uimită. Mai tîrziu îţi vei regreta gestul.

— Nu, replică Regg, cu năduf, e mult de cînd nu mai sînt un băieţel ca să mă joc. Vii cu mine sau nu, oricum, hîrtiile vor rămîne acolo, unde le-am azvîrlit. Nu vreau ca toată viaţa să aspir mirosurile de spital şi să reflectez la cataruri şi alte boli de stomac. Amintirea acestor clădiri impure, ridicate de mine, m-ar fi urmărit pînă la mormînt. Oamenii mă lasă rece. În asta constă fericirea mea imperturbabilă. Te pomeneşti că un număr de domni, atinşi de gălbinare, vor pune mînă de la mînă ca să-mi ridice un bust în mijlocul unei peluze şi o să le mai trăsnească prin cap să-şi ia la umbra lui micul dejun. Doar am o viaţă a

mea și nu simt deloc dorința s-o îmbib cu miros de spital. Pe deasupra, dacă vom simți că ne iubim, ce să zic — grozavă plăcere — să asociem mereu în minte dragostea noastră cu otrava unei colecții respectabile de boli, adunate și legate într-un nod strîns ; nu, eu mă mențin categoric pe poziția mea. Acum, reproșul dumitale nu ar mai avea nici o valoare, eu am schimbat sensul acestei nopți de neliniște și spaimă, care a trecut ; vino, să mergem, este destul de periculos să mai rămînem în preajma golfului.

Fata întinse o mînă ca să ia un fir de iarbă ce se prinsese de mîneca lui Regg.

— Te ascult, și mi se pare că-ți aud glasul venind de undeva de departe, rosti ea îngîndurată. Asta pentru că te simt încă depărtat. Să mergem. Cu fiecare pas vom fi mai aproape unul de celălalt.

Regg o luă de mînă cu un simțămînt de duioșie în suflet, pe care gestul lui încă nu o exprima, deoarece îi era încă străină femeia de lîngă el ; îi strînse tare degetele, zîmbind la gîndul cît de simplă este viața, pe care el o descătușează încet, încet de toate enigmele ce s-au prăvălit peste ea.

— Hensoor are să mă aștepte și va face la nesfîrșit pasiențe ! rîse veselă Izotta. N-are nimic... Am să-i scriu. În orașul nostru bîntuie ciuma, Regg, iar eu mor de curiozitate ! Vreau să mă uit la dumneata mai departe, în locuri diferite. Dar voi pleca chiar în clipa, în care... Dacă ceea ce îmi spui despre dumneata — sînt minciuni.

— N-ai să ai de ce să te plîngi, zise Regg, așezîndu-și mîna pe umărul ei mic și tare. Să știi că spun întocmai ceea ce gîndesc...

— Stai un pic. Cu o mișcare grăbită, plină de încredere și emoție, Izotta îi netezi părul ciufulit. Acuma-i bine. Mi-e milă totuși de bătrîn, pune-te în locul lui, închipuie-ți, ce-ai face ?

— Îmi îmchipui, zise Regg. Ce să spun ? Fața lui este roasă de viață, așa cum un dulap vechi este mîncat de viermi. Dulapul a văzut multe vase la viața lui, iar Hensoor a văzut multe în viață. În ce mă privește, eu și așa toată viața mă joc cu moartea, o ațîț. Iar dacă îmi va veni de hac — am să-mi închei zilele, fără regrete și fără deznădejde, politicos și bine-crescut, fără să mă umilesc, făcînd apel la încercări neputincioase de a desluși hăul întunecat.

În văzduhul toropit de arșiță oceanul nici nu se mai deslușea. Nisipul roșietic al țărmului, tăiat spre continent de linia umbroasă a pădurii, lucea neted, scînteietor — o întindere joasă, ce se pierdea la cotitura bruscă a unui promontoriu. Pe această suprafață plană se întindeau în zig-zag două urme : una mare și alta mică. La început, cele două urme se ținură la vreo doi metri una de alta. Mai departe, pe măsură ce se apropiau de promontoriu, distanța dintre ele se îngusta pînă la lățimea unui tăiș de sabie. La cotitură, dincolo de creasta vălurită a unor roci, făcîndu-se nevăzute în răstimpuri, urmele învinseră ultima distanță, minusculă, și pieriră în strălucirea rece a pietrelor.

I

Armăsarul alb

ÎL citisem pe Ponson du Terrail, pe Conan Doyle, pe Du Boisgobey, pe Wilkie Collins şi pe mulţi alţi autori de romane poliţiste. Uimitoarele aventuri ale detectivilor făcuseră asupra mea o impresie puternică. Din aceste cărţi am aflat pentru prima oară că detectivul este un om adevărat. Locuiam pe atunci pe o stradă dosnică, foarte puţin umblată, la etajul şase. Asemenea lui Émile Zola, în zilele lui de mizerie, hrana mea se rezuma la pîine şi unt, iar hainele, întocmai ca la Béranger, erau confecţionate dintr-un frac vechi şi pantaloni soldăţeşti cu vipuşcă. De la fereastra mea vedeam o mare cenuşie de acoperişuri, învăluită în negură.

Odată, cînd treceam peste un pod, am luat hotărîrea să mă fac detectiv. Tocmai pe atunci, din grajdurile contelui Solivary dispăruse un cal care valora cincizeci de mii. Un armăsar alb ca laptele. Nimeni nu izbutea să dea de urma hoţilor, şi contele dădu un anunţ în presă oferind un premiu în valoare de zece mii

aceluia care-i va găsi celebrul trăpaş. Ştiind prea bine că eu, Ehma, nu mă pot plînge că natura nu m-a înzestrat cu destulă minte, m-am hotărît să risc, fericindu-mă pe mine şi fericindu-l şi pe conte.

Ca să nu greşesc metoda de investigaţie, am recitit cu atenţie tot ce-a scris Conan Doyle. Celebrul autor recomanda metoda deducţiei. Eu, însă, raţionam în felul următor : armăsarul nu este un ac într-un car cu fîn, nu este „Gioconda“, pe care o faci sul şi o bagi într-un corn de vînătoare, şi nici Heismar şi Dalmatov care trebuie observaţi reverenţios. Armăsarul este un cal, or, calul nu-i prea uşor să-l ascunzi, şi dacă nu a fost găsit, este numai pentru că de treaba asta s-au apucat nişte netoţi.

Multă vreme toate strădaniile mele au fost zadarnice. Vreo trei săptămîni la rînd am frecventat reprezentanţii de circ, crescătorii de cai şi tabere de ţigani, dar fără rezultat. În sfîrşit, într-o bună zi, trecînd printr-o suburbie, la o distanţă apreciabilă de şosea am zărit un mic teren împrejmuit cu un gard de scînduri înalte, egale, aşezate vertical, una lîngă alta, avînd între ele doar o crăpătură cît un şiret de îngustă, asta pentru că lemnul se usca treptat. Dincolo am auzit paşi, glasuri omeneşti, tropot şi nechezat.

Întrucît gîndurile nu-mi erau decît la cal, am tresărit instinctiv. Prima mea intenţie a fost să mă caţăr pe gard şi să văd ce se petrece înăuntru, dar numaidecît am realizat că

răufăcătorii, în cazul cînd, într-adevăr, se află de partea cealaltă a gardului, ar putea lua împotriva mea măsuri ostile nedorite. Nu aveam însă nici o posibilitate să-mi satisfac curiozitatea. În zadar am căutat o gaură ca să arunc un ochi înăuntru, nu era nici una, şi nici nu aveam la îndemînă un burghiu, să pot sfredeli scîndura ; prin crăpăturile înguste nu vedeai aproape nimic. Un lucru era cert, ceva se petrecea la vreo zece paşi distanţă de gard. În cele din urmă, printr-o crăpătură am reuşit să întrezăresc părul alb al unui cal. Vrînd să-l examinez în întregime, fie chiar fragmentat, am privit pe o altă crăpătură, la vreo zece scînduri mai departe de prima ; acolo însă, spre adînca mea uimire, am văzut păr negru. Atunci mi-a venit o inspiraţie demnă de Galileo Galilei. Am aplicat principiul cinematografului. M-am depărtat de gard cu vreo şase paşi şi am început să alerg înainte şi înapoi cu o viteză turbată, fixînd gardul cu ochi nemişcaţi ; perspectivele fragmentate se contopiră şi iată ce tablou se derulă în faţa mea : armăsarul lui Solivary stătea încremenit, în timp ce doi hoţi îl vopseau în negru ; alături se afla o căldare cu vopsea : crupa calului era neagră, iar jumătatea din faţă îşi mai păstra încă albul natural...

Atunci am chemat la telefon poliţia şi i-am arestat pe hoţii de cai, iar contele Solivary, plîngînd de bucurie, mi-a înmînat suma de zece mii.

II

Săgeata lui Cupidon

Cînd m-am văzut bogat, am simţit dorinţa să mă însor. Nu departe de mine locuia o actriţă de la teatrul „Căsuţa Veselă" — o frumuseţe de femeie şi foarte capricioasă. Pentru bărbaţi nutrea un dispreţ suveran şi niciodată nu avusese amanţi. M-am îndrăgostit lulea de frumoasa asta şi am început să chibzuiesc cum să-i cuceresc inima inaccesibilă.

Urmărind-o, am aflat ora cînd fermecătoarea Violetta pleca de acasă şi, potrivind o cheie la uşa ei, seara, în timp ce artista era la teatru, am pătruns în dormitor şi m-am băgat sub pat, aşteptînd să se întoarcă. Încîntătoarea gazdă se lăsă aşteptată pînă la o oră destul de tîrzie, aşa încît, din cauza poziţiei incomode, piciorul îmi amorţise de-a binelea. Sunîndu-şi subreta, Violetta se dezbrăcă cu ajutorul ei, apoi rămase singură în dormitor ; stînd la oglindă, frumoasa îşi examina cu zîmbetul pe buze imaginea cam golaşă, în timp ce eu, în ascunzătoarea mea, scrîşneam din dinţi cuprins de patimă ; în cele din urmă, luîndu-mi inima în dinţi, m-am tîrît de sub pat şi am căzut la picioarele gazdei despuiate.

— O, Doamne ! strigă Violetta, tremurînd de frică. Cine sînteţi, stimate domn, şi cum aţi nimerit aici ?

— Nu vă fie teamă... am zis. Vedeţi în faţa dumneavoastră pe un nefericit pentru care singura cale este sinuciderea. Numele meu este

Ehma. Vă iubesc demult, pătimaş, înfocat, şi dacă veţi refuza să-mi fiţi soţie, am să-mi străpung pieptul, uite, cu acest pumnal.

Observînd că, într-adevăr, ridic un pumnal cu lama din oţel de Damasc, Violetta sări din loc şi izbucni într-un rîs sonor.

— Oricine ai fi, zise ea, şi oricît de mare ţi-ar fi suferinţa, nu pot decît să te rog să ieşi de aici. Dacă te omori, vei fi al zecelea nebun, iar eu am făcut un pariu să ajung pînă la zece inşi. Ei, hai, înjunghie-te.

Văzînd că ameninţările nu dau rezultat, mi-am schimbat tactica.

— Te fac, exclamai, da, te fac o femeie foarte bogată ! Cu mine ai să te scalzi în aur, briliante şi mărgăritare ! Orice capriciu al dumitale — va fi lege pentru mine !

— Sînt o fată cinstită, declară frumuseţea trandafirie, şi nu mă vînd. Iar de iubit — nu pot iubi, mi-e silă de bărbaţi.

— Comoara mea, i-am zis, cedînd, ca totdeauna în momentele critice, unei inspiraţii de moment, dacă te măriţi cu mine, vei avea cel mai extraordinar soţ din lume. Vei fi mîndră de mine. Nici nu bănuieşti cum sînt...

— A ! zise Violetta, muşcînd dintr-o piersică. Îi stîrnisem curiozitatea. Ce vrei să spui ?

— N-ai să mă crezi.

— Vorbeşte, îţi ordon !

— Dar...

— Mai şi discută dumnealui ! Ziceai doar că un capriciu al meu e lege pentru dumneata !

— Eu...

— Ei, aştept ? !

— ...am, declarai solemn şi arogant, pielea vărgată, ca la zebră, de aceea am tot dreptul să mă socot un om neobişnuit.

Frumoasa se înfurie, apoi o prinse mirarea, şi mă fixă îndelung cu o privire ce ardea de curiozitate ; iar eu, cu mîinile în şolduri, n-o slăbeam din ochi.

Se înţelege că nu-i venea să-mi ceară să-i arăt pielea, şi atunci, ca să poată vedea acest amuzant joc al naturii, după scurt timp, se mărită cu mine. Spre adînca mea uimire, chiar în primul an după nuntă, Violetta mi-a plătit pentru păcăleală, dînd naştere unui mulatru...

— Păcăleală pentru păcăleală, mi-a zis ea, şi eu am înghiţit hapul.

III

Zborul Ministrului

Cu vreo zece ani mai tîrziu s-a produs un eveniment, care a consolidat definitiv cariera mea. Am fost numit inspectorul poliţiei secrete. Iată cum s-au întîmplat lucrurile :

Curînd după numirea sa, ministrul de externe voia cu tot dinadinsul să fie popular şi în acest scop începu să stimuleze şi să încurajeze arta, sportul, horticultura şi tot ce interesa marele public. Vrînd ca fotografiile să-i apară cît mai des în ziare şi reviste, ministrul se urca în aerostat, călătorea cu submarinul, iar într-o bună zi îşi exprimă dorinţa să zboare cu aeroplanul.

În prezența unei mulțimi numeroase, bravul aviator Clermont, un bărbat frumos, cu privire de vultur și cu pene în loc de păr în cap, își scoase Fahrman-ul încununat de glorie și ne-a urcat, în prezența unui numeros public, pe mine și pe ministru (eu îl însoțeam pe ministru pentru cazul că aeroplanul s-ar fi prăbușit.)

După ce am luat înălțime și a început zborul, am observat îngrozit că Clermont este beat. Cînta cu glas tare șansonete obscene, moțăia în răstimpuri și ocăra republica, iar, pe deasupra, pilota aeroplanul în așa chip, încît în fiecare moment eram amenințați să ne prăbușim de la o mie metri altitudine.

Ministrul, alb ca varul, își ducea mereu la nas un flacon cu săruri.

Aici însă ne-a salvat pe toți inventivitatea mea. Prinzînd momentul cînd Clermont începu din nou să facă niște viraje turbate, l-am strigat :

— Clermont !

Își întoarse fața spre mine, și, în aceeași clipă, smulgîndu-mi de la piept ordinul Legiunii de Onoare, l-am fluturat pe sub nasul aviatorului beat, care se dezmetici cît ai clipi și dădu din cap a înțelegere. Un timp după aceea, lucrurile merseră strună.

Atunci, ca să nu scadă impresia, am vîrît în buzunar ordinul arătîndu-i-l lui Clermont doar în momentele critice și, în felul acesta, am aterizat cu bine.

După cum am mai spus, pentru meritele mele am fost avansat ca inspector al poliției secrete, iar Clermont își primi ordinul chiar din mîna ministrului.

Am să mai povestesc, cum (în august) mi s-a ivit ocazia să-mi aduc aminte în mod concret de toate aceste aventuri, cele mai însemnate din viața mea.

Mergeam prin *faubourg*-ul Saint-Antoine. Trebuia să pun mîna pe o bandă de apași.

Deodată, am zărit superbul armăsar alb al contelui Solivary ; avea o șa persană de culoarea peruzelei ; îl călărea contele în persoană, iar cot la cot cu el, pe o iapă murgă, venea nevastă-mea și-i zîmbea duios maiestuosului conte. În spatele lor, pe bicicletă, grăbea aviatorul Clermont cu panglica Legiunii de Onoare la butonieră.

— Dragul meu, îi zise Violetta lui Clermont, îți fixez miercurea și vinerea, iar dumitale, conte, lunea și joia.

— Și ce-ai făcut cu duminica, marțea și sîmbăta ? o întrebă posomorît contele.

— Sîmbăta o voi rezerva, cred, lui bărbatu-meu, iar marțea și duminica — sărmanului meu negru.

După cele auzite, am rămas multă vreme în colțul străzii, hrănind porumbeii, și am plîns, conform gradului ce-l aveam, cu lacrimi secrete.

ÎN CĂUTAREA EXTRAORDINARULUI

ACOLO TOCMAI, UNDE SENSUL
SĂ CAUŢI E ZADARNIC
O VORBĂ POATE FI DE AJUTOR.
(FAUST)

I

Călătoria

AMMON Coot, care toată viaţa şi-o petrecea în călătorii, se întorsese, după cîţiva ani de absenţă, în patrie. Trăsese la un vechi prieten, Tonare, director la o societate pe acţiuni, om cu un trecut dubios, dar făcînd mare caz de onoare şi corectitudine. Chiar în ziua sosirii Ammon se certă cu Tonare din cauza unui editorial din ziar, îi zise prietenului său că este „o creatură a ministrului", după care ieşi să facă o plimbare.

Coot făcea parte din categoria celor care sînt mai serioşi decît par la prima vedere. Călătoriile sale, despre care nu pomeneau ziarele şi care nu au îmbogăţit nici o hartă cu vreo însemnare nouă privind continentele, lui personal îi erau absolut necesare. „A trăi — înseamnă a călători", spunea el indivizilor legaţi numai de o singură latură a vieţii, caldă şi aburindă ca o plăcintă scoasă din cuptor. Ochii lui Ammon — două hăuri veşnic lacome şi nesăţioase — scotoceau cerul şi pămîntul, mereu în căutare de noi şi noi impresii ; toate cîte vedeau ochii se prăvăleau impetuos undeva în adîncurile memoriei şi se sedimentau acolo, o

dată pentru totdeauna şi numai pentru el, înghesuite unele peste altele. În afară de muzee şi biserici, unde, turistul obişnuit, prefăcîndu-se competent, caută să descopere, în tablouri mîzgălite fără har, frumuseţi divine, Ammon mai vedea multe alte lucruri.

Din pură curiozitate, Ammon Coot intră într-un mic restaurant vegetarian. În camerele mari, unde mirosea a lac, a vopsea, a tapet abia uscat, şi unde mai stăruia un miros specific de trezie, şedeau vreo sută de inşi. Ammon observă imediat că nu erau bătrîni printre ei. O linişte absolută, incompatibilă pînă şi cu ideea de mîncare, îndemna apetitul celui care păşea pragul acestui local să se manifeste cu o delicateţe smerită, insinuantă, ca însăşi ideea de a te hrăni cu ierburi. Figurile rumene, dar acre, ale unor indivizi obsedaţi de grija propriei sănătăţi, se îndreptară spre Ammon, examinîndu-l cu indiferenţă. Se aşeză la o masă. Prînzul, servit ceremonios, ba chiar subliniat de solemn, se rezuma la un terci greţos, cartofi prăjiţi, castraveţi şi puţină varză, gătită fără nici un gust. După ce răscoli cu furculiţa toată această sărăcie gastronomică, Ammon înghiţi o felie de pîine, un castravete şi un pahar cu apă ; apoi, după ce deschisese port-ţigaretul, îl închise cu ţăcănit la loc, amintindu-şi că fumatul este oprit, şi privi în jur indispus. Într-o tăcere mormîntală, comesenii mestecau, mişcîndu-şi sobru şi delicat maxilarele. Ammon, flămînd, cum era, simţi cum se ridică în el spiritul răzvrătirii. Ştia foarte bine că ar fi putut să nu intre în local — nimeni nu-l ru-

gase s-o facă — dar nu era în firea lui să-și refuze capriciile de moment. Și deodată, fixîndu-și cu ochii farfuria, Ammon rosti ca pentru el, cu jumătate de glas, dar destul de limpede ca să fie auzit :

— O porcărie ! Acum ar merge niște carne !

La auzul cuvîntului „carne" mulți dintre consumatori tresăriră ; unora le scăpă furculița din mînă ; și toți, cu ochii în patru, îl examinau pe necunoscutul impertinent.

— Niște carne, repetă Ammon cu un oftat.

Cineva tuși semnificativ ; într-un alt colț se auzi o răsuflare precipitată.

Plictisit, Ammon părăsi sala și, în vestiar, adresîndu-se garderobierului, care-l ajuta să-și pună pardesiul, zise :

— Vă trimit eu o curcă, s-o mîncați sănătoși !

— O, domnule ! replică omul, un bătrîn lihnit, clătinînd trist din cap. Dacă v-ați obișnui cu regimul nostru...

Fără să-l mai asculte, Ammon ieși în stradă. „Uite o zi ratată, își zise el, pășind pe partea umbrită. Castravetele acela mi-a căzut greu la stomac". Simți dorința să se întoarcă acasă, la Tonare, ceea ce și făcu. Acesta ședea în salon, în fața pianului deschis ; cîntase tocmai niște piese eroice, care-i plăceau mult, și mai trăia încă intens însuflețirea lor năvalnică, impetuoasă. Lui Tonare îi plăcea tot ce era incontestabil, convingător, limpede : de pildă, banii și laptele.

— Recunoaște și tu că articolul e stupid ! zise Ammon, intrînd. Pentru săltarea ministrului tău mi-aș oferi și eu genunchiul dar... dar vorba e că inspectorul de poliție e un băiat serios.

— Noi, replică Tonare, fără să-și schimbe poziția, cu spatele la Ammon, noi, cei din lumea comerțului, privim altfel lucrurile. Pentru lainici ca tine, corupți de atîtea călătorii și romantism, este agreabil oricine face pe Harun-al-Rașid. Știu, e mult mai ușor, lipindu-ți o barbă falsă, să bați speluncile și să faci beții cu pungașii, în loc să-i urmărești ca lumea, cu cap pe afaceriștii care, pe ascuns, ne strică rosturile la bursă.

— Nu zic ba... este un tip interesant, spuse Ammon, pentru asta îl apreciez. Oamenii interesanți trebuie apreciați. Cunosc destui. Unul, un fost hermafrodit, s-a măritat ; ca mai tîrziu, după divorț, să se însoare. Al doilea, preot în trecut, a inventat un dispozitiv cu ajutorul căruia poți cînta cu voce de bas ; s-a îmbogățit, a cîștigat un pariu sfîșiind cu dinții un șarpe dresat dintr-un circ, a ținut un harem la Cairo, iar în prezent vinde brînză. Al treilea era remarcabil ca fenomen. Avea o însușire uimitoare — putea să concentreze atenția celor din jur exclusiv asupra sa ; în prezența lui toată lumea tăcea ; vorbea numai el ; dacă ar fi avut ceva mai multă minte — ar fi putut să devină orice ar fi dorit. Al patrulea, cu bună știință, a făcut în așa fel ca să orbească — să nu vadă oameni. Al cincilea era un prostănac sincer de patruzeci de ani ; dacă era întrebat ; „Cine ești dumneata ?" răspundea : „Un prost",

și rîdea. Interesant e că nu era nici nebun și nici idiot, ci tocmai un prost clasic. Al șaselea... al șaselea... sînt eu.

— Da ? făcu ironic Tonare.

— Da. Sînt dușmanul unei smerenii false. În cei patruzeci și cinci de ani de viață am văzut multe ; am trecut prin multe frămîntări și de multe ori am luat parte la întîmplările din viața altora.

— Ei... Nu ! exclamă, după o tăcere, Tonare. Uite, eu cunosc un om interesant în toată puterea cuvîntului. Voi, niște materii de acumulatori nervoși, sînteți veșnic flămînzi. Vouă întotdeauna totul vi se pare prea puțin. Cunosc un om care duce o viață normală, frumoasă — ideală, aș zice, sub toate raporturile ; e o persoană bine crescută, cu principii minunate, care trăiește în mijlocul naturii, la țară, într-o atmosferă sănătoasă de muncă. Fiindcă veni vorba, o viață ca asta e și idealul meu. Eu, însă, nu-s om integru. Dacă l-ai vedea, Ammon ! Viața lui în comparație cu a ta — e ca un măr roșu, zemos, alături de o banană putrezită.

— Arată-mi-l și mie pe monstrul ăsta ! strigă rugător Ammon. Pentru Dumnezeu !

— Cu plăcere. El face parte din cercul nostru de cunoștințe.

Ammon rîdea, străduindu-se să-și închipuie o viață liniștită și sănătoasă. Pasionat, impetuos din fire, dezordonat, se simțea atras — de departe — (la răstimpuri) de *o asemenea* existență, dar numai și numai cu închipuirea ; în realitate monotonia îl dezola și-l desființa. Tonare știuse să-și facă relatarea atît de ademenitor încît îi stîrnise curiozitatea.

— Dacă nu este ceva ideal, nu mă duc, dar dacă tu mă asiguri...

— Îți garantez că cele mai necumpătate pretenții...

— Nu am întîlnit încă astfel de oameni, îl întrerupse Ammon. Te rog, pînă mîine, pregătește-mi o scrisoare de recomandare. E foarte departe ?

— Faci patru ore cu trenul.

Măsurînd odaia încoace și încolo, Ammon se opri deodată în spatele lui Tonare și, pradă unor impresii viitoare, așezîndu-și mîna pe chelia prietenului său, ca pe un pupitru, recită :

Cîmpii natale ! La a voastră tihnă
La luna, ce lucește-ngîndurată,
La neguri, ce se tîrăsc prin văgăuni,
La farmecul naiv al vechilor legende scandinave
La obrăjorii rumeni și ochii sclipitori,
M-am reîntors ; v-am regăsit aceleași,
Neschimbate ; și-al fericirii geniu
Veghează somnu-mi printre dragi vedenii.

— E cu putință să ai tu patruzeci și cinci de ani ? întrebă Tonare, prăbușindu-se greoi într-un fotoliu.

— Patruzeci și cinci, întări Ammon și păși spre oglindă. Cine-mi smulge oare într-una firele cărunte ? Și cît am să mai bat drumurile, mereu, mereu ? Toată viața ?

II

Sosirea

De la fereastra trenului, la primele ceasuri ale dimineții, Ammon văzu zăpada albă-albastră a munților. Se avîntau în sus zimțați, în semicerc, în jurul unei cîmpii vălurite.

Clădirea albă a gării, cu zidurile năpădite de viță sălbatică, veni fuga, primitoare, în întîmpinarea trenului. Pufăind de zor în nori de aburi, locomotiva se opri în loc, vagoanele zăngăniră și Coot coborî pe peron.

Constată că Liliana era un loc cu adevărat *frumos*. Străzile pe care trecea — ca să ajungă la Dogger, Ammon tocmise un echipaj — nu erau absolut drepte ; șerpuiau lin și ochii călătorului erau într-o continuă așteptare a unei panorame în perspectivă. Peisajul variat al clădirilor îl încînta. Casele aveau sculpturi și balconașe, ori turnulețe semicirculare. Arcadele cenușii pe fundalul alb al fațadelor, acoperișurile ridicate sau lăsate în jos, asemenea borurilor unei pălării, îl salutau pe Ammon fiecare în alt fel. Toate acestea, pierdute între grădinile festiv înflorite, straturi cu flori, soare și cer, nu arătau deloc rău. Străzile erau străjuite de palmieri ; vîrfurile lor, în chip de umbrele uriașe, își aruncau umbrele albastre pe pămîntul galben de arșița amiezii. Uneori, în mijlocul unei pieți mititele, răsărea o fîntînă arteziană, străveche ca un moșneag nins de ani, și care fremăta toată de stropii grei de apă ce țîșneau neîncetat. Pe alocuri, se

avîntau șerpuind în vreo ulicioară laterală niște scări de piatră în spirală, iar și mai sus, deasupra lor, se arcuia ca o sprînceană cîte o punte mică, ușoară ca brațul unei fete care și-a pus mîinile în șolduri.

III

Casa lui Dogger

După ce trăsura a ieșit din oraș, Ammon zări încă de departe o grădină și un acoperiș de olane. Un drum presărat cu pietriș ducea spre peronul casei, simplu, ca, dealtfel, toată casa, construită din lemn alb nevopsit. Apropiindu-se, Ammon văzu o clădire din bîrne, cu un cat, cu un fel de ieșinduri, în dreapta și în stînga intrării, și cu terasă. Niște plante cățărătoare acopereau fațada în porțiunile dintre ferestre, cu o ploaie de flori și frunze ; dealtfel, flori erau pretutindeni ; multe și de tot felul : garoafe, lalele, anemone, malve, steluțe, micșunele.

Dogger, care stătea lîngă un copac, veni spre Ammon cu pas larg, degajat, de om viguros. Era în capul gol ; părul bălai cîrlionțat îi ascundea ceafa vînjoasă, bronzată. Solid ca o statuie pieptoasă a lui Hercule, care a prins viață, Dogger părea să aibă o sănătate de fier. Trăsăturile pronunțate ale chipului prietenos, ochii albaștri-cenușii calzi, barba și mustățile scurte, toate îi plăcură mult lui Ammon. Dogger purta o bluză și pantaloni din pînză de cort,

un brîu de piele și cizme înalte, moi. Strîngea mîna energic și scurt, iar glasul adînc îi suna clar și dezinvolt.

— Eu sînt Ammon Coot, zise noul venit înclinîndu-se. Dacă ați primit scrisoarea lui Tonare, voi avea cinstea să vă explic scopul sosirii mele.

— Am primit scrisoarea și, în primul rînd, sînteți oaspetele meu, zise Dogger cu un zîmbet prevenitor. Poftiți, să mergem, am să vă fac cunoștință cu nevastă-mea. După aceea vom discuta despre tot ce doriți.

Ammon îl urmă într-un salon foarte simplu, cu ferestre înalte și mobilă modestă. Nimic nu era izbitor, dimpotrivă — totul era aranjat în așa fel, încît să fie plăcut, cald, fără să atragă însă atenția. Aici, ca și în celelalte odăi unde intră Ammon, interiorul nu-ți rămînea în minte, îl uitai, cum uită trupul o haină pe care o poartă mereu și cu care s-a obișnuit. Pe pereți nu era nici un tablou, nici o gravură. Acest amănunt, însă, Ammon nu-l înregistră de la început. Goliciunea pereților se pierdea ca din întîmplare în pliurile bogatelor draperii de la ferestre. Ordinea, curățenia și lumina dădeau tuturor lucrurilor o nuanță de grijă duioasă față de obiectele cu care omul trăiește o viață întreagă, de parcă ar fi prietenii lui dragi.

— Elma ! strigă Dogger, deschizînd o ușă. Ia vino-ncoace.

Ammon aștepta nerăbdător întîlnirea cu tovarășa de viață a lui Dogger. Era curios să-i vadă împreună. Peste un minut, din penumbra coridorului apăru o femeie frumoasă, zîmbitoare, într-o frumoasă rochie de casă, cu mîneci scurte. Fiecare gest al ei, fiece mișcare trădau o sănătate înfloritoare. Era o blondă de vreo douăzeci și doi de ani ; iradia calmul și prospețimea sîngelui tînăr satisfăcut, veselia unui trup care doarme bine, liniștea sublimă a unei fericiri trainice. Ammon își zise că și pe dinăutru, în corpul ei, acolo unde se desfășoară activitatea tainică, de laborator, a organismului, totul este, probabil, la fel de armonios, frumos și plin de bucurie ; o inimă de oțel împinge cu grijă sîngele roșu-aprins prin venele albastre ; plămînii trandafirii aspiră energic aerul, împrospătînd sîngele și se încălzesc printre coastele albe, sub pieptul alb.

Zîmbind neîncetat, ceea ce la Dogger nu era, se vede, un efort, ci o necesitate, el îl prezentă pe Coot soției sale care-i vorbi cu un glas sonor, degajat, ca și cînd l-ar fi cunoscut de cine știe cînd :

— Ca o persoană, care-și petrece viața călătorind — o să vă cam plictisiți la noi, dar asta o să vă facă bine, numai bine !

— Mă simt mișcat, îi răspunse Ammon, înclinîndu-se.

Se așezară toți trei. Ca și Elma, Dogger îl privea în tăcere pe Ammon, drept în față, cu un zîmbet sincer pe buze. Soții spuneau parcă : „Ne dăm seama că și dumneata ești un om fără ifose, simplu, așa că putem foarte bine să stăm în tăcere în prezența dumitale, fără să ne plictisim.“ Ammon vedea limpede că, deși simplitatea gazdelor precum și a atmosferei din casa

lor îl atrage, el nu dă crezare celor ce vede în jurul său.

— Țin foarte mult să vă explic scopul direct al vizitei mele, făcu el apel la o minciună necesară. Călătorind într-una, am ajuns un fotograf înveterat. Îndeletnicirea aceasta, după părerea mea, o poți îmbogăți prin artă, multă artă.

— Prin artă, repetă Dogger dînd din cap.

— Da. Fiecare peisaj își schimbă într-o zi de sute de ori înfățișarea. Soarele, fiecare ceas al zilei, luna, stelele, o siluetă de om îl fac mereu altul : fie că iau ceva din el, fie că-i adaugă ceva. Tonare m-a ispitit descriindu-mi splendorile Lilianei, a orașului ca atare, ale împrejurimilor și ale minunatei dumneavoastră proprietăți. Văd că aparatul meu de fotografiat se mișcă nerăbdător în valiză și țăcăne cu de la sine putere, fără ajutorul meu. Spune-mi, Dogger, de cînd îl cunoști pe Tonare ?

— De foarte multă vreme. Ne-am cunoscut, atunci cînd și unul, și altul, eram pe cale să cumpărăm proprietatea asta ; eu însă i-am luat-o înainte. Sîntem în relații foarte bune, Tonare ne vizitează uneori. Îi place foarte mult viața la țară.

— Curios că el însuși nu trăiește așa, zise Ammon.

— Știți, obiectă Elma, culcîndu-și capul pe mîinile așezate pe speteaza scaunului, pentru asta trebuie să te naști așa cum sîntem bărbatul meu și cu mine. Am dreptate, dragule ?

— Cum să nu, încuviință Dogger gînditor. Dar, uite ce-i, Ammon, pînă la masă mai am timp să-ți arăt gospodăria. Vii cu noi, Elma ?

— Nu, spuse rîzînd tînăra femeie, sînt stăpîna casei și trebuie să dau dispoziții pentru masă.

— În cazul ăsta... zise Dogger, ridicîndu-se. Se ridică și Ammon. În cazul ăsta noi pornim în călătorie.

IV

„Un adevărat căutător al extraordinarului, își spunea Ammon pășind alături de Dogger, se deosebește de un om pur și simplu curios, un curios banal, prin faptul că orice situație neclară el o lămurește, o epuizează pînă la capăt. Acum trebuie să examinez totul. Nu am încredere în Dogger.“ Fără să se mai adîncească în gîndurile lui, Ammon se lăsă în voia impresiilor. Dogger îl purtă prin aleile boltite ale grădinii spre curtea dosnică. Cînd în discuție atinseră tema naturii, Dogger, cu o subtilitate ce-i contrazicea fizicul, pătrunse în cele mai adînci ascunzișuri, în haosul unor imbolduri, a unor frămîntări sufletești abia perceptibile, ușoare ca bătaia genelor, provocate de unele fenomene ale naturii. Ascultîndu-i vorba domoală, Ammon constată că natura, ca un tot întreg, încetă să mai existe pentru el. Ea se desfăcuse sub ochii lui în părțile-i componente, elementare, ca o casă construită din cuburi. Apoi, tot Dogger, cu aceeași grijă, pe

nesimţite, jucîndu-se parcă, reclădi ceea ce sfărîmase, readuse totul, meticulos, ordonat, în starea iniţială, aşa încît Ammon văzu din nou toată frumuseţea dispărută a universului, în ansamblul ei.

— Eşti sau ar trebui să fii pictor, zise Ammon.

— Am să-ţi arăt îndată o vacă, rosti Dogger cu însufleţire, un exemplar straşnic şi de rasă.

Ieşiră într-o curte întinsă, plină de viaţă şi de larma păsărilor domestice : găini de toate culorile, cocoşi roşii ca focul, raţe cu penaj pestriţ, curci neurastenice, pui de găină galbeni ca florile de păpădie, şi chiar cîteva perechi de fazani. Într-un coteţ verde, sta culcat un cîine enorm ţinut în lanţ, cu limba scoasă de un cot. Într-un ţarc se aflau porcii — păreau nişte butuci roz, lucitori. Un măgăruş, depănînd din urechi, se uita cu coada ochiului său blînd la cocoşul care scărmăna cu ghearele prin bălegar, chiar pe sub copita lui. Porumbeii albi şi vineţii zburau în cîrduri prin văzduh. Tabloul acesta bucolic exprima atîta bucurie paşnică a lumii animale, încît Ammon zîmbi, fără să vrea. Cercetîndu-şi curtea cu un aer mulţumit, Dogger zise :

— Îmi plac foarte mult animalele care, conform psihologiei lor, sînt sociabile. Tigrii, boa-constrictorii, cameleonii, şerpii şi alţi anarhişti de acest gen îmi repugnă organic. Acum, hai să vedem vaca.

În staul, unde ferestrele mici dădeau destulă lumină, Ammon văzu patru vaci gigantice. Dogger se apropie de una din ele, de culoarea

săpunului galben, cu coarnele în semilună ; dobitocul era tot numai putere, grăsime şi lapte ; ugerul uriaş, roz cu pete negre atîrna aproape pînă la pămînt. Ca şi cînd ar fi înţeles că este privită, vaca întoarse spre oamenii veniţi lîngă ea botu-i greu şi fălcos şi dădu din coadă.

Cu mîinile în şolduri, atitudine ce-i dădea un aer foarte rustic, Dogger se uită la Ammon, pe urmă la vacă, apoi din nou la Ammon, după care plesni vaca pe spate, zdravăn, cu toată palma.

— Frumoasa frumoaselor ! Am botezat-o Diana. Cel mai grozav exemplar din ţinut.

— Da, e impunătoare, încuviinţă Ammon.

Dogger luă în mînă o găleată de aramă, care atîrna în rînd cu alte găleţi, şi se apucă să-şi suflece mînecile.

— Priveşte, Ammon, cum mulg. Şi gustă, te rog, laptele.

Ascunzîndu-şi zîmbetul, Ammon se strădui să imprime chipului său o expresie de atenţie concentrată. Stînd pe vine, Dogger aşeză găleata sub ugerul vacii şi, trăgînd cu pricepere de sfîrcuri, făcu să răsune găleata de şuvoaiele puternice de lapte ce se prăvăleau în ea. După puţin timp, spumegînd, laptele se urcă la vreo două degete de la fund. Chipul grav al lui Dogger, purtarea sa maternă faţă de vacă şi tot procesul acesta desfăşurat de mîna unui bărbat îl amuzară într-atît pe Ammon, încît nu se mai putu abţine şi izbucni în hohote de rîs. Oprindu-se din muls, Dogger se uită

la el profund mirat și, în cele din urmă, izbucni și el în rîs.

— Se cunoaște că ești orășean, zise el. Nu-ți vine să rîzi atunci cînd, într-un fel de frenezie patologică, niște oameni sar unul în dreptul altuia, dînd din picioare în ritmul muzicii, dar ți se par caraghioase îndeletnicirile sănătoase, ce decurg din însăși legile naturii.

— Scuză-mă, zise Ammon, mi-am închipuit, cum aș fi arătat eu în locul dumitale și... N-am să mi-o iert niciodată !

— Fleacuri, replică Dogger, calm. Asta-i chestie de nervi. Încearcă numai.

Aduse dintr-un cotlon al staulului o cană de faianță în care turnă lapte, gros, aproape fierbinte, și o întinse lui Ammon.

— O, zise acesta, după ce goli cana, vaca dumitale a fost la înălțime. Te invidiez, realmente. Ai găsit înțelepciunea simplă a vieții.

— Da, dădu din cap Dogger.

— Ești foarte fericit ?

— Da, făcu gazda, dînd iarăși din cap.

— Sigur ?

— Da.

Cu o mișcare înceată, Dogger luă cana goală din mîna lui Ammon și se duse alene s-o așeze la locul ei.

— E caraghios, zise el întorcîndu-se, e caraghios să mă laud, dar trăiesc într-adevăr într-un fel de tihnă luminoasă.

Ammon îi întinse mîna :

— Te felicit din toată inima, rosti el rar pentru a reține cît mai mult palma lui Dogger într-a sa. Gazda, însă, cu un zîmbet sincer,

îi strîngea și el mîna, liniștit, fără umbră de nerăbdare, bucuros chiar.

— Acum, să mergem, ne așteaptă dejunul, zise Dogger ieșind din staul. Restul, dacă te interesează, avem timp să vedem seara : lunca, grădina de zarzavat, sera și răsadnițele.

Se întoarseră acasă pe același drum.

— Mult pierd aceia care, în loc să vadă frumusețea și sănătatea naturii, caută cu tot dinadinsul să găsească în ea boli, diformități sau anomalii, zise deodată Dogger.

Fraza suna cum nu se poate mai potrivit printre tufele de iasomie și măcieș, ce străjuiau aleile învăluite în parfumul lor, pe unde trecea acum Ammon Coot, observîndu-l cu coada ochiului pe Dogger.

V

Dragonul și Ghimpele

Rar i-a fost dat lui Ammon Coot să simtă cu atîta intensitate prospețimea și puritatea vieții simple, pe care întîmplarea i le-a dezvăluit la moșia lui Dogger. Pînă la sfîrșitul dejunului o vagă umbră de suspiciune și neîncredere mai stăruia în el, dar purtarea prietenoasă a Doggerilor, simplitatea lor firească în gesturi, în zîmbet și în priviri îl învăluiră cu parfumul îmbătător al fericirii. Dejunul îmbelșugat era compus din unt, lapte, brînză, șuncă și ouă. Fata care aducea și strîngea felurile de mîncare îi făcu și ea o impresie bună

lui Coot ; era sănătoasă, așezată, ca dealtfel, totul în această casă.

La cererea Elmei, Ammon povesti cîte ceva din călătoriile sale, apoi, dintr-un sentiment de împotrivire lăuntrică, propriu unui orășean get-beget, care a nimerit la țară, unde se simte oarecum stingher, începu să vorbească despre ultimele noutăți de sezon.

— Noua operă a lui Rastrelli *Gnomul roz* e mai slabă decît penultima lui piesă. Compozitorul se repetă. În schimb, concertele lui Sedir sînt încîntătoare. Vioara sa are o forță de-a dreptul magică, și cred că un violonist ca Sedir ar fi putut să dirijeze cu arcușul său un regat întreg.

— Nu-mi place muzica, declară Dogger, spărgînd un ou. Dă-mi voie să-ți ofer niște brînză de capră.

Ammon se înclină, prevenitor.

— Și, dumneavoastră, doamnă ? întrebă el.

— Gusturile mele coincid cu ale bărbatului meu, răspunse prompt Elma, înroșindu-se ușor. Nici mie nu-mi place muzica : mă lasă rece.

Ammon nu găsi pe loc o replică, întrucît le dăduse crezare la amîndoi. Oamenii aceștia calmi, echilibrați nu aveau motive să pozeze. Dintr-o dată, însă, începuse să se simtă — întrucîtva — ca la restaurantul acela vegetarian.

— Da, o dezbatere pe tema asta nu și-ar avea rostul. Îmi aduc aminte, la o expoziție din primăvara asta m-a impresionat o mică pînză a lui Allard „Dragonul căruia i-a intrat un ghimpe în labă". Ghimpele acela și eforturile pe care le face dragonul, tăvălindu-se pe spate,

ca un cîine, ca să și-l scoată din labă, sînt atît de convingătoare. Contemplînd acel tablou ce redă un moment din viața unui dragon este imposibil să te îndoiești de existența lui. Cu toate acestea, un prieten al meu era de părere că și în cazul cînd dragonul ar fi băut lapte și s-ar fi lins pe bot...

— Nu-mi place arta, observă laconic Dogger. Elma îi aruncă o privire, apoi se uită la Ammon și zîmbi.

— Și-atîta tot, zise ea. Cînd ați fost ultima oară la tropice ?

— Nu, aș vrea să-i explic, o întrerupse blajin Dogger. Arta este un rău imens ; vorbesc, bineînțeles, despre arta autentică. Tematica artei este frumusețea, dar nimic nu aduce atîtea suferințe cîte aduce frumusețea Închipuie-ți o operă de artă care este *însăși perfecțiunea* genului. Ascunde în ea mai multă cruzime decît este în stare omul să îndure.

— Bine, dar există frumusețe și în viață, replică Ammon.

— Frumusețea artei este mai dureroasă decît frumusețea vieții.

— Și atunci ?

— Simt o repulsie pentru artă. Am suflet, cum se zice, de filistin. În politică — sînt pentru ordine, în dragoste — pentru statornicie, în societate — pentru o muncă modestă, folositoare. Iar, în general, în viața mea personală — sînt pentru vrednicie, corectitudine, simțul datoriei, calm și amor propriu moderat.

— N-am ce să-ți ripostez, zise prudent Ammon. Tonul convins al lui Dogger i-a dovedit

definitiv că Tonare avusese dreptate. Dogger era un rar exemplar uman, care-şi crease un univers al lui, indestructibil, unde totul era normal.

Deodată Dogger izbucni într-un rîs vesel :

— Ce mai încoace şi încolo, sînt un om necomplicat, optimist. Elma, mergi cu noi, să călărim ? Vreau să-i arăt musafirului grădina de zarzavat, lunca şi împrejurimile.

— Da.

VI

Groapa din pădure

În cursul plimbării Ammon nu văzuse nimic nou şi deosebit, în afară de groapa din pădure. Călăreau unul lîngă altul. Dogger în dreapta, Elma la mijloc şi Coot în stînga. El nu mai aborda nici un subiect legat de convingerile lui Dogger, ci povestea despre el însuşi, despre diferite întîlniri şi observaţii demne de reţinut. Şedea călare pe un cal bine hrănit, frumos, liniştit, într-o şa neagră, simplă. Întîlniră în drumul lor cîţiva oameni, care curăţau şanţurile şi săpau împrejurul copăceilor tineri ; erau lucrătorii lui Dogger, toţi nişte flăcăi vînjoşi, care, văzîndu-i, îşi scoteau respectuos pălăria. „Splendidă pereche, gîndea Ammon, uitîndu-se la gazde. Aşa arătau probabil Adam şi Eva, înainte de păcatul originar.“ Sensibil, ca toţi hoinarii, începuse să fie impresionat de atitudinea lor sever-îngăduitoare faţă de tot ce nu ţinea

de viaţa lor. Vizitînd domeniile lui Dogger, s-a văzut dator să facă două-trei complimente : grădina de zarzavat, ca şi restul moşiei era exemplară. Lunca, semănată cu iarbă grasă, era o desfătare pentru ochi.

Se întindea pînă la povîrnişul muntos, unde începea pădurea, şi acolo, sub streaşina ei, călăreţii se opriră. De acolo, de pe dîmb, Dogger îşi privea liniştit domeniile.

— Ţin la avuţia mea, Ammon, zise el. Îndată ai să vezi şi groapa.

Înaintînd în pădure, Dogger îşi opri calul sub bolta frunzişului des al unor copaci bătrîni, în dreptul unei gropi sumbre, umede. Lumina pătrundea anevoie pînă acolo, era răcoare şi linişte surdă ca într-o fîntînă. Groapa era plină de uscături, rădăcini noduroase, copaci doborîţi de furtună ; un trunchi frînt de vreo vîntoasă zăcea prăbuşit peste tot haosul acela de lemn uscat şi de ferigi crescute năvalnic. Un iz stifos de pămînt, de ciuperci şi de mucegai răzbea din adîncul gropii.

— Aici simţi suflul vieţii unor făpturi tainice, misterioase, sălbatice. Mi se pare că desluşesc pasul tiptil al dihorului, foşnetul şarpelui, văd parcă aievea ochii bulbucaţi ai broaştelor rîioase, care seamănă cu un bolnav de hidropizie. În lumina lunii zboară rotindu-se liliecii şi sclipesc ochelarii rotunzi ai bufniţelor. Aici trebuie să fie un club de noapte.

„Cred că se preface, îşi zise Ammon, prins de un nou val de neîncredere în privinţa lui Dogger. Mă întreb însă ce s-o fi ascunzînd aici ?“

— Vreau acasă, declară Elma. Nu-mi place pădurea.

Dogger își privi drăgăstos nevasta.

— Nu se împacă ea cu penumbra, ca și mine. Să ne întoarcem. Mă simt bine numai acasă.

VII

Noaptea

Urîndu-le noapte bună gazdelor ospitaliere, la orele unsprezece și treizeci Ammon se retrase în camera, unde fusese instalat la sosire, în aripa stîngă a casei. Ferestrele odăii dădeau în curte, despărțită de casă printr-o grădiniță îngustă plină cu flori. Interiorul camerei respira aceeași căldură și prospețime sănătoasă, ca și restul casei : mobila din lemn alb, natural, un lavoar metalic, perdelele, cearșafurile, pernele, pledul cenușiu călduros ; oglinda în rama ei fără zorzoane, florile de la ferestre, biroul masiv, lampa din fontă. Nimic de prisos, totul strict necesar, simplu și util.

— Așadar, uite unde am nimerit ! zise Ammon, în timp ce-și scotea vesta. Rousseau ar fi putut să-l invidieze pe Dogger. Ce frumos vorbea el despre natură, despre groapa aceea din pădure ; și în totală contradicție cu platitudinea dezgustătoare a celorlalte reflecții ale sale. Nu mai am ce face aici, am terminat. M-am convins că poți duce o viață vegetală, conștientă. Dar, să mai vedem...

Se așeză pe pat și rămase dus pe gînduri. Ceasul din sufragerie bătu ora douăsprezece. Prin fereastra deschisă năvălea mireasma florilor și mirosul reavăn al luncilor. Totul era cuprins de somn ; deasupra acoperișurilor negre stelele ardeau în noapte — ca niște luminițe strălucitoare ale unui oraș îndepărtat. Cu o emoție tristă Ammon se gîndea la visul de totdeauna al oamenilor — o viață luminoasă, liniștită, sănătoasă — și se întreba, mirat, de ce pînă și celor mai strălucite încercări de acest gen, cum ar fi, de pildă, viața lui Dogger, le lipsesc aripile farmecului. Totul este exemplar, gustos și curat ; folositor și delicat ; frumos și cinstit, dar *neînsemnat,* și-ți vine să spui : „Ah, am *mai* fost *la o* expoziție ! Am văzut acolo un om premiat..."

Apoi imaginația începu să schițeze eventualități de un alt ordin. Ammon își închipui un incendiu ; trosnet de bîrne, foc violent, turbat ; sau dragostea Elmei pentru un muncitor ; sau pe Dogger bețiv, nebun, morfinoman ; și-l închipui în chip de fanatic religios, colecționar maniac, bigam, scriitor, dar, nimic din toate acestea nu se potrivea proprietarilor moșiei din Liliana. Le era străin nervul unei vieți trepidante, fie destructive sau creatoare. Buna gospodărire a casei în ansamblu excludea, desigur, eventualitatea unui incendiu, așadar, nu-i va fi dat să încerce sentimentul de frică, să vadă haosul clădirii în flăcări. An după an, judicios, rațional, meticulos și fericit se consumă, mînă-n mînă, două vieți tinere — o încununare a creației.

— Aşadar, zise Ammon, mă culc. Dînd la o parte pledul, vru să stingă lumina, cînd, deodată, auzi, în coridor, nişte paşi uşori de bărbat ; cineva trecu pe lîngă uşa lui, umblînd aşa cum se umblă de obicei noaptea, cînd toată lumea doarme : încordat, abia auzit. Ammon ascultă cu atenţie : paşii se stinseră la capătul coridorului ; trecură cinci, zece minute, dar nu se mai auzi nimic şi Coot întredeschise prudent uşa.

Lampa din tavan revărsa în coridor o lumină egală, nocturnă. Erau trei uşi : una, mai spre mijlocul casei, care dădea în odăile servitorilor, se afla peste drum de uşa lui ; a doua, vecină cu a lui Ammon, în stînga acesteia, judecînd după lacătul ce atîrna pe ea, era o cămară sau, în orice caz, o cameră nelocuită. În dreapta, la capătul aripii, nu era decît o fereastră înaltă închisă, dînd în grădină ; cu toate acestea paşii se stinseseră tocmai acolo.

— Doar nu putea să intre în pămînt ! îşi zise Coot, şi e puţin probabil să fie Dogger : chiar el spunea că doarme tun, întocmai ca un ostaş după bătălie. Unul din lucrători ? N-avea ce căuta în casă. Fereastra de la capătul coridorului dă în grădină ; admiţînd că, din motive pe care nu le cunosc, lui Dogger i-a venit cheful să se plimbe, avea la dispoziţie trei uşi ca să iasă din casă ; unde mai pui că aş fi auzit zgomotul ferestrei deschise, dar aşa ceva nu s-a întîmplat.

Chibzuind astfel, Ammon se întoarse în cameră şi închise uşa încetişor. Dădea şi nu dădea importanţă acelor paşi. Gîndurile-i rătăceau pe tărîmul unor frumoase credinţe, superstiţii, al unor legende vorbind despre viaţă, care glorifică numele omului, înălţîndu-l din smîrcul zilelor cenuşii într-o lume de tainică încîntare, unde sufletul se supune legilor lui proprii, ca unei zeităţi. Ammon îşi impuse să mai perceapă o dată paşii aceia cu auzul închipuirii. Deodată, i se păru că pe fereastra deschisă ar putea să se uite de afară necunoscutul „acela" ; stinse repede lampa şi ascultă încordat.

— O, prost mai sînt ! îşi spuse el apoi, nemaiauzind nimic. Cîte nu se pot întîmpla ! Cine ştie cine şi pentru ce poate să umble noaptea !... Sînt pur şi simplu un profesionist îngust, un căutător al extraordinarului, şi nimic mai mult. Ce taine se pot ascunde aici, în arome de fîn şi de zambile ?! Este destul să te uiţi la Elma, frumuseţea asta casnică, ca să nu te mai ţii de fleacuri.

Cu toate acestea instinctul intra mereu în dispută cu logica. O jumătate de ceas aproape, aşteptînd să audă noi foşnete, aşa cum un îndrăgostit aşteaptă clipa întîlnirii, Ammon stătu la uşă, privind pe gaura cheii. Pe acea mică deschizătură, de forma unei tălpi de pantof întors cu vîrful în jos, vedea peretele din lemn de pin, şi nimic mai mult. Începu să se indispună, căscă şi tocmai cînd se gîndea să se urce în pat, răsunară din nou, desluşit aceiaşi paşi. Ca un înotător care s-a aruncat în valuri, Ammon îşi opri răsuflarea, lipindu-şi ochiul de gaura cheii. Din dreapta coridorului, veni, cu pas egal, călcînd în vîrfuri, Dogger, trecu pe

lîngă ușa lui Ammon ; capul nu i se vedea, aflîndu-se deasupra cîmpului vizual al lui Ammon. Era numai în pantaloni, fără haină, cu mînecile cămășii descheiate. Pașii se stinseră, se auzi trîntindu-se o ușă interioară ; Ammon se îndreptă din șale. Cu toată logica situației simți în el un clocot nestăvilit de bănuieli. Prea rezonabil ca să le dea vreo formă anume, se mulțumea deocamdată să repete una și aceeași întrebare : „Ce căutase Dogger la capătul coridorului ?" Ammon se învîrtea prin cameră, cînd zîmbind pe sub mustață, cînd îngîndurat ; luase la rînd toate eventualitățile : intrigă amoroasă, somnambulism, insomnie, simplă plimbare ; nici una însă nu rezista, dată fiind fereastra închisă și capătul închis al coridorului. Fereastra, desigur, se putea deschide, dar pentru un om de ispravă, așezat, ca Dogger, această cale spre grădină părea o ușurință de neiertat.

Hotărîndu-se în cele din urmă să cerceteze cu grijă coridorul, Ammon își puse papucii de pîslă și ieși din odaie, fără să-și ia revolverul — ar fi fost o măsură de prevedere cu totul inutilă. Tăcerea netulburată a coridorului viu luminat îl dezmetici pe Coot, care, rușinat de intenția sa, voi să se întoarcă în odaie, dar ziua ce trecuse, toată numai banalitate cenușie, excesivă, obositoare pentru un suflet activ, fără astîmpăr, îl îndemna la însuflețirea artificială fie și a unor fantezii nesatisfăcătoare. Trecu repede pînă-n capătul coridorului, spre fereastră ; se încredință că este bine închisă, și sus, și jos ; privind apoi în jurul său, zări, în

dreapta, o ușiță ușor întredeschisă, fără uscior, una cu peretele ; ușița, înjghebată din scînduri subțiri, nu a fost tăiată, se vede, odată cu construcția casei, ci mai tîrziu. Examinînd ușa, Ammon presupuse că dă pe vreo scăriță, amenajată anume pentru ieșirea în grădinița cu flori, direct din coridor. Rezolvînd în felul acesta enigma — unde dispăruse Dogger — Ammon întinse încet mîna, săltă cîrligul și ușița cedă.

Se deschidea înspre coridor. Dincolo de ea era întuneric, deși se întrezăreau cîteva trepte albe, abrupte ale unei scări care nu ducea în jos, ci în sus. Suia lipită de pereții înguști, și, ca să continue drumul, Ammon trebuia să se aplece mult. „Merită oare ? se întrebă el. Trebuie să fie intrarea în pod, unde sînt puse rufele la uscat, și unde își au casa porumbeii... Dar Dogger nu este crescător de porumbei și, desigur, nici spălătoreasă. Ce-o fi căutat aici ? O, Ammon, Ammon, instinctul îți șoptește că e rost de vînat ! Fie chiar să trag un cartuș în gol — în cazul cînd sui scara și nu găsesc nimic — dar, cel puțin, închei povestea asta și am să dorm pînă la iaurtul de mîine dimineață cu conștiința curată a unui vițel de lapte. În cazul cînd lui Dogger i se va năzări din nou, din cine știe ce motive, să viziteze podul și mă va găsi acolo, îi trag o minciună : am auzit, chipurile, niște pași prin pod ; în asemenea cazuri referirea la hoți este imbatabilă."

Spunîndu-și toate acestea, Ammon se întoarse, închise bine ușa în urma sa, și, lumi-

nîndu-şi drumul cu un chibrit, începu să urce scara. Ajunse la un mic palier ; de aici scara o cotea spre stînga ; la capul de sus era un alt palier, mai spaţios iar alături, sub panta abruptă a acoperişului, uşa ce dădea în pod. Ca şi cea de jos, nu avea cheie şi era întredeschisă. Ammon ascultă cu încordare, temîndu-se să nu fie cineva în spatele ei. Tăcerea înconjurătoare îl linişti. Trase cu curaj de clanţă şi suflul aerului îi stinse chibritul din mînă. Trecu pragul, păşind prin beznă ; aerul cam zăpuşitor al unei încăperi locuite îl sperie ; grăbit să se încredinţeze dacă nu cumva a nimerit într-o cămăruţă unde dorm muncitorii sau servitoarele, Ammon aprinse un al doilea chibrit, şi flăcăruia-i galbenă aruncă umbre prin unghere, desprinzînd din beznă obiectele înconjurătoare.

Zărind întîi şi întîi pe masa uriaşă din mijlocul încăperii o lumînare, Ammon o aprinse, se retrase de-a-ndăratelea spre uşă şi privi în jurul său. Pe peretele din fund cobora pînă-n duşumea o draperie albă, şi încă două la fel, în dreapta şi în stînga intrării. Tavanul oblic mansardat lăsa să se întrezărească printr-o fereastră cu plasă stelele ce se pierdeau departe pe bolta cerească. Înainte de a cerceta ca lumea masa pe care erau puse de-a valma o mulţime de obiecte de tot felul, Ammon se repezi spre colţurile încăperii. Nu găsi decît gunoaie, fîşii de hîrtie, creioane rupte. Îndreptîndu-şi spatele, Coot se apropie de peretele din fund, unde atîrnau de un cui nişte şnururi cu ajutorul cărora putea fi coborîtă şi ridicată draperia. Ammon trase de şnururi şi draperia se ridică. Dîndu-se înapoi, Ammon văzu dintr-o dată ziua scînteind înaintea sa — pămîntul se ridicase la nivelul podului, şi peretele dispăruse. La doi paşi de el, pe o cărăruie ce alerga spre dealuri, pierzîndu-se între ele, cu spatele spre el, stătea o femeie cu picioare mici, desculţe ; rochia neagră, simplă, avînd însă ceva insesizabil ce o deosebea de o rochie de doliu, îi sublinia albul gîtului şi al braţelor dezgolite. Stofa subţire lăsa să se ghicească toate liniile unui trup tînăr. Părul de culoarea bronzului strîns într-un coc greu îi ascundea ceafa. Veridicitatea miraculoasă, copleşitoare a picturii depăşea graniţele posibilităţilor omeneşti ; în faţa lui Ammon, pe fundalul minunat al spaţiului infinit stătea o femeie *vie* ; simţind că îndată, în clipa următoare, ea va întoarce capul şi-l va privi peste umăr, Ammon zîmbi, fîstîcit.

Dar aici se încheia şi sporea totodată triumful genialului penel. Poziţia femeii, braţul stîng tras uşor înapoi, tîmpla, linia obrazului, mişcarea uşoară a gîtului înspre partea în care urma să se întoarcă şi o sumedenie de trăsături mute, inaccesibile analizei, te făceau să stai încordat în aşteptarea miracolului. Artistul fixase clipa, care dăinuia, eternizată, de parcă timpul s-ar fi oprit în loc, dar în fiece secundă ar putea să-şi reia goana şi atunci femeia îl va privi peste umăr pe cel ce o admira cutremurat. Ammon se uita cu sentimentul de neînvins al aşteptării la capul acela, înspăimîntător în intenţia lui de a-şi arăta dintr-o clipă într-alta chipul tainic ; inima îi bătea întocmai cum

bate inima unui copil lăsat într-o cameră întunecoasă şi, cu o senzaţie neplăcută de neputinţă în faţa acestei ameninţări permanente şi vădite. Coot lăsă din mînă şnurul. Draperia coborî la loc, iar lui tot i se părea că este de ajuns să întindă mîna ca, dincolo de pînza despărţitoare, să dea de un umăr cald, viu.

— Un geniu creator uriaş, fără limite ! zise tulburat Ammon. Iată de unde vii, Dogger, cînd te duci să mulgi vacile ! Stăpînul descoperirii mele este marele instinct. Am să strig să răsune în lumea întreagă — sînt bolnav de extaz şi de teamă ! Dar dincolo ce-o fi ?

Se repezi spre draperia din stînga intrării. Mîna i se încurca între şnururi, le smucea, pierzîndu-şi răbdarea ; în cele din urmă, le trase în jos şi ridică deasupra sa lumînarea. Aceeaşi femeie, la fel de fermecătoare în veridicitatea ei, dar şi mai vie prin strălucirea trăsăturilor feţei, se afla în faţa lui, după ce-şi împlinise ameninţarea. Întorsese capul. Toată duioşia feminină şi toată gingăşia maternă pusese pictorul în chipul ei. În ochii duioşi, dar fermi în acelaşi timp, scînteia focul tinereţii mîndre şi pure ; mătasea părului cu sclipiri de bronz părea o diademă deasupra sprîncenelor ei senine şi subţiri. Gura-i nobilă cu contururi adolescentine era însăşi expresia inteligenţei şi a dragostei. Stînd răsucită numai pe jumătate, dar cu faţa întoarsă, ea strălucea cu toată forţa tînără a vieţii, tulburătoare ca visul plin de lacrimi pătimaşe, fericite.

Ammon, mut, privea tabloul. Avea impresia că este de ajuns să rostească o vorbă, să tul-

bure tăcerea culorilor şi femeia va veni spre el, cu genele plecate, şi mai frumoasă în mişcări decît în imobilitatea chinuitoare a trupului ei viu creat într-un mod atît de minunat. Vedea colbul de pe picioarele-i goale, gata să păşească mai departe şi, după urechea ei mititică, cîteva şuviţe de păr răzleţe, amintind gingăşia spicuşoarelor de grîu.

Bucuria şi dorul îl învăluiau în mrejele lor dulci.

— Dogger, eşti un despot ! zise Ammon. Nu ştiu dacă e cu putinţă ca cineva să rănească inima mai dureros decît o faci dumneata ? Bătu din picior. Cred că aiurez, strigă el, este imposibil ca cineva să picteze aşa ; nimeni, nimeni pe lumea asta nu poate, nu cutează una ca asta !

Ochii *adevăraţi* ai femeii îl privită şi mai adînc, mai expresiv, mai deschis.

Aproape speriat, cu inima bătîndu-i să-i sară din piept, Ammon trase draperia acoperind tabloul. Ceva îl reţinea în loc ; nu era în stare să se plimbe încoace-încolo, aşa cum făcea de obicei cînd se simţea cuprins de tulburare. Îi era teamă să se întoarcă, să facă cea mai mică mişcare ; liniştea, tulburată doar de propria-i răsuflare şi de trosnetul lumînării aprinse, era neplăcută, ca mirosul de mangal. În cele din urmă, reuşind să învingă starea de încremenire în care se afla, Ammon se apropie de a treia draperie, dezveli tabloul... şi simţi cum părul i se ridică măciucă.

Ce făcuse Dogger, ca să producă efectul acela înfiorător, capabil să reînvie superstiţiile ? În

aceeaşi poziţie stătea în faţa lui Ammon femeia care întorsese capul din mers, însă chipul ei se schimbase în mod cu totul neînţeles, deşi, era acelaşi, cu aceleaşi trăsături ca şi cel pe care-l privise el cu o clipă în urmă. Privirea lui întîlni ochii hliziţi ai picturii, neînchipuit de vii, înspăimîntători. Mai de aproape decît înainte, ochii aceştia erau posomorîţi, ascunşi, pupilele sticleau ; altminteri, gura, cu o expresie sinistră, ticăloasă, era gata parcă să schiţeze un zîmbet dezgustător, dement, iar frumuseţea chipului minunat devenise respingătoare ; purta pecetea de foc a unei patimi cumplite, lacome, şi părea gata să te sugrume, să-ţi sugă sîngele ; poftă neînfrînată de reptilă şi patimi de demon luminau ovalul infam, tot numai voluptate, întuneric şi furie turbată. Şi o mîhnire nemărginită puse stăpînire pe Ammon, atunci cînd, privind cu luare-aminte chipul, constată că e gata să deschidă gura şi să vorbească. Buzele întredeschise, lăsînd să se vadă scîrbos dinţii strălucitori, păreau să şoptească. Aceeaşi feminitate lină a siluetei sublinia şi mai intens trăsăturile vii ale chipului, care doar că nu saluta din ramă. Cu un oftat adînc, Ammon dădu drumul şnurului ; foşnind, draperia se precipită în jos şi i se păru o clipă că de sub cutele ei i se arătă chipul acela diavolesc, îi făcu cu ochiul şi se ascunse la loc.

Ammon întoarse spatele draperiei. Încă sub impresia deprimantă a picturii, atenţia îi fu ţintuită de o mapă mare şi groasă ; cînd o deschise văzu că este plină de desene. Stranii, năstruşnice mai erau... Le răsfoia în fugă, unul

după altul, uluit de măiestria inumană a fanteziei. Vedea cîrduri de corbi zburînd deasupra unor cîmpuri de trandafiri ; nişte coline năpădite de mici becuri electrice aprinse, cît iarba de dese ; văzu un rîu înfundat cu cadavre verzi ; un alt desen reprezenta mîini păroase împletite între ele, strîngînd pumnale însîngerate ; un micuţ cabaret plin pînă la refuz de peşti şi homari beţi-criţă ; o grădină în care creşteau, cu rădăcinile noduroase adînc înfipte în pămînt, nişte viseliţe cu leşuri pe ele ; limbile uriaşe ale spînzuraţilor atîrnau pînă-n pămînt şi, ţinîndu-se de ele, nişte copii se legănau în hohote de rîs. Mai erau acolo şi morţi, stînd în mormînt şi citind la licărirea palidă a putregaiurilor foliante îngălbenite ; veni la rînd un bazin în care se scăldau femei cu barbă, apoi scene de desfrîu, un ospăţ de canibali, care tocmai jupuiau de piele pe un grăsan. Tot acolo, dintr-un ceaun atîrnat deasupra unui foc de vatră, se iţea o mînă. Una după alta, se perindau în faţa lui figuri cu totul năstruşnice, unele cu mustăţi roşii, altele cu chici albastre, cu un ochi, cu trei ochi sau fără ochi ; unul mînca un şarpe ; altul juca zaruri cu un tigru ; un al treilea plîngea şi din ochi îi cădeau în chip de lacrimi podoabe de aur. Aproape fără excepţie personajele din desene aveau hainele presărate cu paiete aurii, executate cu migală, aşa cum execuţi orice lucrare la care ţii mult. Cu un amestec de curiozitate şi groază Ammon răsfoia desenele. Deodată, auzind zgomotul uşii, sări în lături şi-l văzu pe Dogger în prag.

VIII

Explicația

Întotdeauna, chiar și în clipele de mare primejdie, Ammon își păstra sîngele rece. Luat însă prin surprindere, de data aceasta, pe moment, se fîstîci. Se vede că Dogger nu se așteptase deloc să-l găsească acolo ; oprindu-se, pierdut, în ușă, se uita în jurul lui ; apoi păli, după aceea, cuprins de mînie, se înroși atît de tare, încît pînă și gîtul dezgolit se făcu purpuriu. Se apropie impetuos de Ammon, strigîndu-i :

— Cum ai îndrăznit să te introduci aici ?... Cum să calific fapta dumitale ? Nu te credeam capabil de una ca asta ! Răspunde-mi, Ammon !

— Ai dreptate, răspunse calm acesta, susținîndu-i privirea, n-aveam dreptul să intru aici. M-aș fi simțit însă vinovat numai în cazul cînd n-aș fi văzut nimic ; dar, văzînd ceea ce am văzut, am căpătat, îndrăznesc să cred, dreptul de a respinge acuzația de a fi făcut o indiscreție. Mai mult decît atît : dacă aș fi aflat, după plecarea mea de aici, *ce anume* aveam să văd, urcînd aceste trepte, și că am scăpat această ocazie, pînă la sfîrșitul zilelor mele nu mi-aș fi iertat-o. Motivele faptei mele — iată-le : Iartă-mă, situația în care mă aflu cere o sinceritate absolută, oricum ai privi-o dumneata. Undeva, în sinea mea, aveam o vagă neîncredere în faptul că ești absorbit, Dogger, de toate aceste văcuțe, de napi, de găinușele de fazan bine hrănite. Dînd întîmplător de o

portiță sigură spre sufletul dumitale, mi-am atins scopul. Forța unui geniu cumplit ți-a călăuzit penelul. Da, am furat cu ochii tot din ceea ce dumneata ai făcut o taină, dar mă mîndresc cu furtul comis de mine, tot atît cît s-a mîndrit Columb cu emisfera Apuseană ; asta pentru că menirea mea este să caut, să descopăr, să urmăresc.

— Să taci ! strigă Dogger. Chipul său pierduse orice umbră a acelui echilibru blajin care-l caracteriza, dar nu trăda nici una pe care n-o cunosc oamenii de înaltă ținută morală, exprimînd doar o profundă indignare și suferință. Mai îndrăznești încă... O, Ammon, cu discuțiile dumitale despre blestemata asta de artă, m-ai făcut să-mi piară somnul, să mă perpelesc în niște chinuri ce-ți sînt inaccesibile dumitale, iar acum, dînd buzna aici, vrei să mă și convingi că este o faptă demnă de laudă. Cine ești, ca să îndrăznești una ca asta ?

— Sînt un căutător, un căutător al extraordinarului, replică Ammon cu răceală. Sînt de alte principii morale. Să ai de-a face cu inima, cu sufletul omenesc și să-ți fie teamă de riscul de a fi blestemat pentru aceste experiențe — tocmai asta n-ar fi bine. Ce valoare poate avea un suflet care-și etalează servil pînă și cele mai tainice ascunzișuri ?

— Nimic de zis, rosti Dogger, ești îndrăzneț. Nu-mi plac persoanele p r e a îndrăznețe. Pleacă. Întoarce-te în camera dumitale și fă-ți bagajele. Numaidecît va veni trăsura să te ducă la gară ; ai un tren de noapte.

— Perfect ! zise Ammon, îndreptîndu-se spre ușă. Adio !

Dădu să iasă, cînd Dogger îl înșfăcă de umeri cu amîndouă mîinile, îl întoarse cu fața spre el și Ammon văzu un chip jalnic de laș ; teama fără margini pe care o resimțea Dogger i se transmise lui, și, neștiind ce vrea celălalt de la el, păli de tulburare.

— Nimănui, rosti Dogger, mă auzi, nici o vorbă nimănui ! Pentru mine, pentru Dumnezeu, cruță-mă : nu vorbi nimic, nimănui !

— Îți dau cuvîntul meu, da, îți dau cuvîntul meu, liniștește-te.

Dogger își luă mîinile de pe el. Privirea-i încărcată de ură se opri, pe rînd, pe fiecare dintre cele trei tablouri. Ammon ieși, coborî scara și, revenind în odaia în care urma să-și petreacă noaptea, se pregăti de plecare. Peste o jumătate de ceas, însoțit de un servitor, ieși prin intrarea dinspre grădină, cufundată în întuneric, unde îl așteptau calul și trăsura. Fără să-l mai revadă pe Dogger, se urcă în trăsură și plecă.

Roua stelelor de pe boltă, adînca lui tulburare, întunericul nemărginit înmiresmat al nopții și răsuflarea crîngurilor din preajma drumului sporeau farmecul triumfului. În ritmul inimii triumfătoare a lui Ammon bătea surd și inima imensă, oarbă, a pămîntului, proslăvindu-și fiul-căutător. Și Ammon tatona, confuz încă, dar tenace, adevărul sufletului lui Dogger.

— Nu, Dogger, n-ai să poți scăpa de tine însuți, nu, zise el, amintindu-și desenele.

Făcînd fel de fel de presupuneri în legătură cu plecarea neașteptată a musafirului, vizitiul se întoarse spre el, sfios, și-l întrebă :

— S-a întîmplat s-aveți o treabă urgentă, domnule ?

— Treabă ? Da. Bine zis — treabă. Trebuie să plec urgent în India. Neamurile mele de acolo s-au îmbolnăvit de ciumă : bunică-mea, cumnata și trei veri, veri buni cu mine.

— Ia, te uită ! făcu mirat țăranul. Mda ! Treburi, asta e !

IX

Cea de-a doua și ultima întîlnire cu Dogger

— Dragă, îi zise Tonare lui Coot, după ce desfăcuse una din scrisorile ce-i erau adresate : Dogger, pe care l-ai vizitat acum patru ani, te roagă să vii la el numaidecît. Nu-ți cunoaște adresa, de aceea îți transmite prin mine rugămintea lui. Dar, mă întreb, ce putea oare să se întîmple acolo ?

Fără să-și ascundă mirarea, Ammon veni lîngă prietenul său și-l întrebă :

— Mă roagă ?! Și cum se exprimă ?

— În verbul de la sfîrșitul secolului al optsprezecelea. „Vă voi rămîne profund îndatorat, citi Tonare, dacă ați vrea să-i comunicați domnului Ammon Coot, că i-aș fi adînc recunoscător, în cazul cînd domnia-sa ar fi de acord să vină neîntîrziat la mine pentru o întrevedere..."

N-ai vrea tu, Ammon, să-mi explici, ce înseamnă asta ?

— Nu, pentru că habar nu am.

— Nu zău ?! Dar șiret mai ești, Ammon !

— Pot să-ți promit doar atîta, dacă reușesc să am această întrevedere, să-ți povestesc cînd mă întorc, despre ce a fost vorba.

— Splendid. Mi-ai stîrnit curiozitatea. Cum, te și uiți la ceas ? Vezi mai bine mersul trenurilor.

— Am unul la orele patru, zise Ammon, apăsînd butonul soneriei ; în cadrul ușii se ivi un servitor. Hert ! Cizmele cu carîmb înalt, revolverul, un pled și un mic sacvoiaj. Rămîi cu bine, Tonare-frate ! Plec în luncile vesele ale Lilianei.

Ammon era destul de tulburat, ducîndu-se la omul acela straniu, la chemarea acestuia. Ținea bine minte cum i-a zguduit sufletul femeia cu două chipuri din tablourile minunate pe care le văzuse și, fără să vrea, vedea o legătură între invitația lui Dogger și aceste tablouri. Dar ce anume vrea Dogger, ar fi fost absurd să încerce a ghici. Un singur lucru rămînea probabil — era vorba de ceva serios. Ammon stătea la fereastra vagonului, în picioare, adînc îngîndurat. Cu întreaga sa suplețe în a cunoaște oamenii prefirase toate sinuozitățile sufletelor lor, toate posibilitățile decurgînd din cele văzute cu patru ani în urmă ; o făcuse cu migala unui orb, care caută pe dibuite obiectul necesar lui, dar, nesatisfăcut de rezultatul căutărilor, renunță în cele din urmă să mai prevadă viitorul.

La orele opt seara Ammon se afla în fața casei tăcute din grădină, unde florile vii, luxuriante și vesele se rugau soarelui gata să adoarmă printre norii argintii. Elma ieși să-l întîmpine ; chipul și mișcările ei își pierduseră seninătatea plină de armonie. Ammon regăsi o femeie care suferea crunt, era nervoasă și abătută. Îi spuse încet :

— Vrea să vă vorbească. Nu sînteți la curent : e pe moarte, dar, poate, vreau să sper, mai crede că se va face bine. Vă rog, lăsați-l să creadă că boala lui e ușoară, o nimica toată.

— Dogger trebuie salvat, zise Ammon, după o clipă de îngîndurare. Spuneți-mi, are el vreo taină, vă ascunde ceva ?

O privi drept în ochi, dînd întrebării sale un ton vădit semnificativ și prudent totodată.

— Nu, nu are. Dar dumneavoastră ?

Era o tatonare, din ambele părți, dar se înțeleseră unul pe celălalt.

— Presupun, zîmbi scrutător Ammon, că nu ați rămas nedumerită, în ce privește graba cu care am plecat data trecută din casa dumneavoastră.

— Trebuie să-l scuzați pe Dogger și... pe dumneavoastră însivă.

— Da. În numele a tot ceea ce știți, Dogger n-are voie să moară.

— Medicii îl mint, eu, însă, știu tot adevărul. N-o mai duce nici pînă la sfîrșitul acestei luni.

— De necrezut ! zise Ammon, urmînd-o pe Elma. Cunosc un bătrîn, paznicul unei grădini de zarzavat — are o sută patru ani. Ce-i drept, nu se pricepe cîtuși de puțin la culori.

Îl găsiră pe Dogger întins în pat. Amurgul timpuriu îi umbrea chipul străveziu, de parcă ar fi aruncat cineva peste el un văl vaporos ; mîinile bolnavul şi le ţinea sub cap. Era nebărbierit, pletos, slab şi posomorît ; ochii sclipiră expresiv şi se opriră la Coot.

— Lasă-ne singuri, Elma, zise el cu glas hîrîit, şi, te rog, să nu te superi.

Femeia îi adresă un zîmbet trist şi părăsi încăperea ; Ammon se aşeză lîngă bolnav.

— Iată încă o întîmplare extraordinară, Ammon, vorbi cu glas stins Dogger, noteaz-o la capitolul călătoriilor *f o a r t e* îndepărtate. Da, am să mor.

— Eşti ipohondru, se pare ? îl întrebă senin Coot. Asta-i o slăbiciune.

— Da, da. Facem exerciţii în a minţi. Elma îmi spune exact ceea ce-mi spui dumneata, eu mă fac că nu cred în moartea mea apropiată, şi ea este mulţumită. Ea ar vrea să nu cred în ceea ce crede ea.

— Dar ce ai, Dogger ?

— Ce am ? Închizînd ochii, bolnavul zîmbi amar. Am băut apă rece de izvor şi, trebuie să-ţi spun că în ultimii unsprezece ani nu am băut decît apă *distilată* şi la o temperatură moderată. Cu doi ani în urmă însă, mă plimbam prin munţii din împrejurimi. Zăpada se topise şi printre ierburile stufoase, pe făgaşele scînteietoare de piatră alergau zornăind şi bolborosind pîrîiaşe vesele. Cascadele albăstrii făceau o spumă albă de nea, sărind din toate părţile, de pe o stîncă pe alta, tot mai jos, încrucişîndu-se, împingîndu-se, ca o turmă de oi speriate, care, ajungînd într-un loc îngust, se revarsă întocmai ca un val viu de spinări albe. Vai, n-am fost rezonabil, Ammon, dar ziua aceea însorită, călduroasă m-a făcut să sufăr de sete. De sus, din vîrful stîncilor, mi se prăvălea drept în creştet o zăpuşeală apăsătoare, iar abundenţa apei ce spumega în jurul meu îmi înzecea chinul. Pînă acasă aveam un drum lung de făcut şi mă trăgea nestăvilit să beau apa aceea rece, veselă, sălbatică, o apă pe care n-o pîngărise nici un termometru. Pe aproape se afla un izvor subteran, m-am aplecat şi am băut, focu-i de gheaţă arzîndu-mi buzele ; era o apă gustoasă, care juca întocmai ca un vin spumos şi mirosea a iarbă. Rareori ţi se întîmplă să-ţi potoleşti setea cu atîta desfătare. Am băut mult, îndelung... după aceea... am căzut la pat. Ştii, deseori bolnavii au un auz fin şi, făcînd un efort, am tras cu urechea atunci cînd Elma a stat de vorbă cu doctorul. Medicul ăsta s-a tocmit bine cu el însuşi, şi totuşi mi-a dat voie să trăiesc cel mult pînă la sfîrşitul acestei luni.

— Ai procedat *a n o r m a l*, zise Ammon cu un zîmbet.

— Oarecum. Dar, vorba mă oboseşte... Uite, ce vreau să-ţi spun : acele două tablouri unde *e a* a întors capul... unde, crezi că sînt ? întrebă Dogger, vădit tulburat. Vezi, pe masa de colo, e o casetă, deschide-o, e o urnă.

Ridicîndu-se, Ammon săltă uşor capacul unei casete frumoase şi mişcarea aerului făcu să zboare de acolo puţină cenuşă albă, care se aşeză apoi pe mîneca lui Coot. Plină doldora

de cenuşă pufoasă, caseta îi lămuri soarta celor două opere geniale.

— Le-ai ars !

Dogger încuviinţă din ochi.

— Dacă nu-i un act de demenţă, este o barbarie ! zise Ammon.

— De ce ? replică blînd Dogger. Una din ele era *răul*, iar cealaltă *minciuna*. Iată povestea lor. Mi-am propus, ca ţel al întregei mele vieţi — să pictez trei tablouri, care să fie mai desăvîrşite şi mai impresionante decît tot ce-a dat pînă acum arta. Nimeni nu ştia nici măcar că sînt pictor ; afară de nevastă-mea şi de dumneata nimeni n-a văzut aceste pînze. Am avut parte de trista fericire de a zugrăvi Viaţa, separînd, ceea ce în esenţă este inseparabil. Era mai greu decît, după ce ai amestecat un car de grîu cu un car de mac, să alegi, bob cu bob, de o parte macul şi de o parte grîul. Eu, însă, am făcut-o, şi dumneata, Ammon, ai văzut cele două chipuri ale Vieţii, fiecare din ele în toată strălucirea puterii. Săvîrşind acest păcat, m-am simţit atras irezistibil — cu toată fiinţa, cu toate gîndurile şi visele spre *întuneric* ; am văzut în faţa mea întruchiparea lui... şi nu am rezistat. Cum am trăit atunci — numai eu unul ştiu, nimeni altcineva. Dar a fost o existenţă sumbră, bolnavă — putreziciune şi oroare !

Tot cu ceea ce m-am înconjurat apoi, ceea ce vezi acum : natura, munca la ţară, aerul de la ţară, bunăstarea vegetativă nu-i altceva, Ammon, decît o fugă febrilă de mine însumi. Nu puteam arăta oamenilor tablourile mele înfiorătoare, întrucît mi-ar fi adus glorie, m-ar fi preamărit, şi eu, sub imboldul vanităţii, mi-aş fi pus arta, după înclinaţia sufletului meu — în slujba răului, iar asta ar fi adus după sine pieirea, mie în primul rînd ; toate instinctele tenebroase ale sufletului meu mă împingeau spre arta şi viaţa funestă. După cum vezi, cinstit, am distrus orice tentaţie posibilă în casa mea : nu am tablouri, nici schiţe, nici statuete. Prin asta ucideam amintirea despre mine, ca pictor ; dar a fost peste puterile mele să distrug *acele două,* între care era o luptă continuă — căreia din ele să-i aparţin ? Totuşi, nu erau rău făcute ! Uneori, chipul diabolic al vieţii mă ademenea, mă încuiam şi mă cufundam în fantezistele mele desene, ameţit de delir, de coşmar ; nici mapa aceea nu mai este. Ţi-ai respectat cuvîntul păstrînd tăcere şi eu, avînd încredere în dumneata, te rog, după moartea mea, să expui anonim cel de-al treilea tablou al meu, — este frumos şi exprimă adevărul. Arta a fost un blestem pentru mine, de aceea mă lepăd de numele meu.

Dogger tăcu şi începu să plîngă, lacrimile-i nu treziră însă o milă jignitoare în inima lui Coot. Ammon vedea că nu este cu putinţă o mai mare siluire a propriei sale persoane. „S-a dus omul, s-a terminat cu el, îşi zicea Ammon, prea era mare povara, peste puterile lui, pe care soarta i-a pus-o pe umeri. În curînd însă se va elibera..."

— Aşadar, zise Dogger, potolindu-şi lacrimile, ai s-o faci, Ammon ?

— Da, Dogger, e de datoria mea s-o fac, îmi ești tare drag, adăugă Ammon, mai tulburat decît se aștepta și decît ar fi vrut să fie, mi-e drag talentul dumitale, lupta pe care ai dus-o și... fermitatea-ți de pe urmă.

— Mîna dumitale ! îl rugă Dogger cu zîmbetul pe buze. Strîngerea de mînă îi era încă fermă și energică. Vezi, nu sînt încă slăbit de tot, zise el. Adio, suflet furător, fără astîmpăr, Elma îți va da tabloul. Cred că o să se scrie despre el... adăugă el naiv.

Ammon, însoțit de prietena lui, o brunetă subțirică cu fața mobilă ca a unei maimuțele, își croiau drum în mijlocul mulțimii compacte ce umpluse sala. Deasupra capetelor lor, printre alte pînze și rame se afla femeia aceea, gata să-și întoarcă privirea — vie, în ochii vizitatorilor tulburați ; se oprise în mijlocul unui drum, ce urca spre coastele unor dealuri. Mulțimea privea în tăcere. Cea mai desăvîrșită operă din lume își exercita puterea.

— Este copleșitor, aproape de neîndurat, zise prietena lui Coot. Ea va întoarce capul *cu adevărat !*

— O, nu, replică Ammon, din fericire nu este decît o amenințare.

— Din fericire ! Bravo ! Vreau să-i văd fața !

— E mai bine așa, draga mea, zise Coot, cu un oftat, fiecare să-și imagineze în felul lui acest *chip*.

JUCĂRIILE

ÎNTR-UN orășel francez de frontieră, ocupat de nemți, locuia un oarecare Alvage, om cu trecut cam nebulos, nu în sensul rău al cuvîntului, ci pentru că nimeni nu știa absolut nimic despre viața sa.

Alvage era un om obosit, sătul de tot ce-l înconjura. Trăia retras, izolat ; singura lui bucurie erau jucăriile cu care înlocuise realitatea complicată și din cale-afară de apăsătoare. Avea ferme de toată frumusețea, confecționate din carton, cu văcuțe și cu fîntîni mititele ; avea orășele întregi, cetăți, tunuri care trăgeau cu boabe de mazăre, soldăței de lemn, cavaleriști, corăbioare și vaporașe. Deseori, Alvage punea la cale bătălii model între două armate miniaturale ; le dispunea pe două mese pentru joc de cărți, așezate la două capete opuse ale încăperii, și punea în acțiune tunurile minuscule care trăgeau cu boabe de mazăre muiate în apă. În această îndeletnicire inofensivă avusese și un partener : pe Simonia, un flăcău surdo-mut ; de curînd însă, pe Simonia l-au împușcat prusacii, și acum, bătrînul se distra de unul singur.

Prusacii, după cum am mai spus, ocupaseră orașul. A cincea zi după ocupație, seara, căpitanul Puppensohn se îndrepta spre primărie sau merie, cum i se mai zice, unde urma să ia comanda plutonului de execuție pentru lichidarea prin împușcare a unui grup de treizeci de ostateci francezi.

Puppensohn trecu pe lîngă casa unde locuia Alvage și se opri, mirat la culme. Deși trecuse de orele opt, fereastra fațadei laterale era luminată, cu toată interdicția autorităților prusace. Puppensohn sări gardul, se furișă lîngă geam și se uită înăuntru. I se înfățișă un tablou tare ciudat : un bătrîn prăpădit, cu scufie de noapte în cap și numai în halat, încărca tocmai un tun minuscul, repetînd întruna : „Praf vă fac, pe toți !“ Și ghiulelele de mazăre doborîră cu pocnet cîțiva soldăței din lemn de mesteacăn, stînd pînă atunci în poziție de „drepți“.

În zornăit de sabie, Puppensohn se cățără pe fereastră. Alvage, însă, nu se sperie deloc, îl privi, calm, pe neamț, așteptînd să vadă ce va fi mai departe.

— Ce faci aici ? zise Puppensohn. Doar nu ești copil mic ?!

— Cum vreți s-o luați ! îi replică Alvage. Dumneavoastră vă place un joc, mie altul, al meu. Al meu este mai bun. Nu doriți să jucăm o partidă ?

Dînd din umeri, cu un zîmbet ironic, Puppensohn observa armatele așezate după toate regulile artei militare : cu artilerie, convoaie, cavalerie și unități de geniu. Jucăriile erau confecționate chiar de mîna lui Alvage.

— Mda ! zise indulgent Puppensohn, răsucind în mînă un tun mititel. Cum funcționează ? Așa, sau cum ?!

Tot ce este nou și original atrage numaidecît.

Trecu un ceas, trecură două... În odaie erau doi : Puppensohn, prins de joc, înfierbîntat, și Alvage, care triumfa. Ca unul care-și exersase bine mîna, bătrînul înfrîngea mereu armata lui Puppensohn, înainte ca acesta să reușească să-i împuște zece-douăzeci de soldăței. Boabele de mazăre săreau în sus, săltînd neîncetat pe podea și pe mese.

În sfîrșit, Puppensohn își aduse aminte că are o misiune și cu regret îl părăsi pe Alvage, lăsîndu-l cu armatele lui amuzante. Dar neamțul întîrziase.

Cu o jumătate de ceas în urmă ordinul cu privire la împușcarea ostatecilor fusese revocat (într-un oraș vecin, francezii amenințaseră să-i împuște pe ostatecii nemți).

Dacă Puppensohn n-ar fi întîrziat, s-ar fi sfîrșit totul pentru treizeci de oameni, înainte de a fi venit revocarea pedepsei cu moartea !

Ar trebui ca toți cei cu stare de spirit războinică să-și procure minunatele jucării ale bătrînului Alvage !

PASĂREA KAM-BU

— CE COCOŞEL FRUMOS!
— DA' DE UNDE?! NU VEZI CĂ NU SE OUĂ?!

DISCUŢIE ÎNTRE EXCURSIONIŞTI

I

SOORREY, bucătarul nostru de navă, şi cu mine am avut prilejul să trăim trei luni neînchipuit de grele pe cea mai mică insulă din grupul Fassideniare, pierdută în largul oceanului, undeva la nord-est de Noua Guinee.

Victime ale unui naufragiu, noi doi am acostat la ţărm salvîndu-ne pe o plută şubredă, nesigură şi primejdioasă, singuri-singurei, întrucît din restul echipajului — unii au pierit în valuri, iar alţii, punînd mîna pe bărci, s-au îndreptat în altă direcţie.

Sălbaticii, locuitorii insulei ne-au sleit de ultimele puteri. Ca aspect, erau fioroşi şi caraghioşi, în acelaşi timp, un amestec, ce-i drept, foarte obositor. Clăpăugi, buzaţi, cu buzele întinse de nişte nasturi lucioşi şi de scoici, cu sprîncenele stufoase, părul lung deasupra ochilor aspri, feroci, pieptănat în chip de turnuri

cu pene în vîrf, un fel de şorţuleţe ţinîndu-le loc de îmbrăcăminte, tatuajul, suliţele şi ghioagele — totul mirosea a otravă şi omor.

Nu făceau însă tentative să ne mănînce, nu săreau să ne bată sau să ne zgîrîie.

Tocmai atunci ne căţăraserăm pe mal, Soorrey şi cu mine şi stăteam uzi leoarcă, furioşi şi speriaţi, în centrul mulţimii de indigeni, aşteptînd să auzim ce hotărîre vor lua căpeteniile tribului, care ţipau unii la alţii cu înverşunarea unor spălătorese, ce s-au luat de păr pentru apa din albie. Înţelegînd cu chiu cu vai o parte din vorbele indigenilor, le traduceam lui Soorrey. Am aflat că sălbaticul Mah-Kah rămăsese fără mînă de lucru : trunchiul unui copac, în cădere, a strivit mortal, dintr-o lovitură, două din nevestele lui. Se ruga deci ca Soorrey şi cu mine să-i fim daţi lui ca sclavi. Două dintre căpetenii ţineau cu Mah-Kah, altele două sprijineau propunerea lui Tumba, un bătrîn băgăreţ, care socotea că ar fi extrem de avantajos să ne vîndă, în schimbul unei jumate de duzină de femei, unui trib vecin de canibali, pentru un soi de ospăţ. Mah-Kah mi se păru totuşi mai simpatic decît Tumba. Potrivind anevoie cuvintele, am strigat :

— Ascultaţi, ce am să vă zic ! Dacă ne vindeţi mîncătorilor de oameni — o să ne facem carnea amară ca fierea. Nimeni n-o să vrea să ne mănînce. Iar pentru înşelătorie ei vă vor lua înapoi femeile şi vor da foc colibelor voastre. Mah-Kah să ne dea de mîncare, iar noi vom munci pentru el.

— Dar cum vă puteţi face carnea amară ? mîrîi Tumba arătîndu-se neîncrezător.

— O să ne amintim de mutra ta, am zis posomorît, şi o să ni se reverse fierea.

Frica să nu rămînă în pierdere, o oarecare nelinişte la gîndul vrăjitoriilor tainice pe care le cunosc albii, precum şi acea vrabie din mînă, mai bună pe toate meridianele, decît cioara de pe gard, toate laolaltă, îi dădură cîştig de cauză lui Mah-Kah, care plecă triumfător ducîndu-ne cu el spre bîrlogul său.

II

Insula era frumoasă, ca visul captivului care nu se gîndeşte decît la libertate. La amiază strălucea şi scînteia ca un smaragd, învăluită în albastrul mării, umbrele pădurilor cufundate în adîncurile ei. Seara, era toată numai miresme, de la izul pămîntului pînă la parfumul frunzişului — podoaba copacilor înalţi ; aromele tari, amestecate, te urmăreau pas cu pas, ca dorul de dragoste într-un vis frumos. Noaptea, bezna neagră scînteia cu miile de lumini ale unor insecte tainice ; aceste luminiţe puzderie, cu sclipătul lor viu, enigmatic păreau stele coborîte pe pămînt. Uneori, aprindeau în raza lor fosforescentă, în întunericul nopţii cîte o frunză argintie ascuţită ce se stingea pe dată ca o vedenie fantomatică, pe care îndoiala o mistuie. O astfel de insulă era locuită de nişte sălbatici absolut imposibili.

Mah-Kah nu prea ne lăsa să ne odihnim, şi mai puţin se omora hrănindu-ne, în schimb, avea grijă să avem foarte mult de lucru. Din zori şi pînă la asfinţitul soarelui frecam cu nişte pietre rotunde miezul arborilor de sago, ca să obţinem făină ; căram apă, de departe, dintr-un lac ; săpam nişte gropi, a căror destinaţie rămînea o enigmă pentru noi ; împleteam rogojini ; strujeam pirogi din trunchiuri de copaci şi ridicam garduri. Mah-Kah stătea cu mîinile în sîn, doar, rareori, tîrînd alene după el un arc şi tolba cu săgeţi, se ducea în pădure să vîneze o pasăre sau un cangur tînăr. Se înţelege de la sine că ni s-a luat tot avutul pe care-l mai aveam cu noi, salvat de la naufragiu : batiste, cuţite, pipe şi o busolă.

Într-o seară, istovit de muncă, trist, bărbos şi aproape gol, Soorrey începu un cîntec. Cînta despre o stea îndepărtată, la care se uita o femeie :

O, dac-aş fi o stea,

zice ea, şi iubitul ei îi spune :

Pe cer sînt multe stele
Dar pe pămînt puţine
Care iubesc ca tine.
Rămîi cu mine
De-apururi fii cu mine
Tu, singura mea stea.

Patosul neputincios al cîntecului suna expresiv şi cîţiva dintre localnicii tuciurii se

apropiaseră să-l asculte. Ieşise şi Mah-Kah din colibă. Stînd chincit, îşi exprimă dorinţa, să afle ce se spune în acest cîntec. L-am lămurit, căutînd să-i vorbesc — ca să mă poată înţelege — cît mai grosolan şi mai banal ; cu toate acestea, Mah-Kah holba ochii la mine, buimac — nu reuşea să prindă sensul.

— E prost cîntecul tău ! îi zise el lui Soorrey, scuipînd, la care, hoarda toată scoase un fel de nechezat de bucurie. Mah-Kah ştie un cîntec mai frumos. Ascultă-l pe Mah-Kah.

Îşi astupă cu degetele urechile şi, însoţindu-l cu strîmbături, scoase un urlet prelung strident ; această „melodie", pe două sau trei tonuri, era dezgustătoare, aidoma unor cuvinte de ocară, nemeritate, rostite cu spume la gură.

Mah-Kah cînta cum mănîncă, cum vînează, cum pluteşte cu barca, cum îşi bate nevasta şi cum se făleşte în faţa duşmanului. Toate începeau şi se sfîrşeau cu un refren :

„Ce bine e ! E grozav de bine !"

Eu unul rîdeam isteric, în hohote. Soorrey strîngea în pumn o piatră. În sfîrşit, Mah-Kah termină de cîntat, acompaniat de chiotul strident aprobator al tuturor indigenilor, care ne înconjurau.

Nervii mei, în ultima vreme, erau zdruncinaţi din cale-afară. Mă pregăteam tocmai să-mi împung stăpînul cu vreo laudă în doi peri, cînd, deodată, unul dintre moşnegii care stăteau pe vine în jurul colibei noastre, sări ca ars şi,

întinzîndu-şi braţele spre marginea pădurii, vociferă frenetic :

— Kam-Bu ! Kam-Bu ! Îndură-te de noi, sclavii tăi demni de dispreţ !

Se stîrni zarvă mare. Copii, războinici, femei goneau ca vîntul spre pădure, unde în haosul frunzişului nestăvilit scînteia, pitoresc şi impresionant ceva fremătător, luminos.

III

De la marginea satului pînă la pădure să fi fost cel mult două sute de paşi. Ne lăsaseră demult în urma lor locuitorii acestei afurisite aşezări, deoarece, nefiind prea curioşi să aflăm cauza tulburării ce-i cuprinsese pe sălbatici, Soorrey şi cu mine mergeam cu pas domol, alături de un indigen şchiop, care, poticnindu-se la fiece minut, în scurtele pauze dintre două căzături, pe o poiană, toată numai muşuroaie, ne satisfăcea curiozitatea cam în felul următor :

— Kam-Bu e un duh. Foarte puternic şi leneş duh. Nu-l iubim, ne temem de el. Îi ceri ploaie — nu-ţi dă ploaie. Vrei să mănînci o şopîrlă — nu-ţi dă şopîrlă. Ceri să ai un băiat — nu-ţi dă băiat. Una ştie, strigă : „pic-cu-tu-si, pic-cu-tu-si." Trăieşte de mult aci. Orice i-ai cere — nimic nu-ţi dă, dă din coadă, atîta face.

Totala neputinţă a acestui duh, sub aspect practic, era, în ochii şchiopului, o dovadă certă

a însușirilor lui dăunătoare, pentru că omul mai adăugă :

— Kam-Bu aduce numai nenorocire mare. Asta face. Și, fluturîndu-și cîrja, mai strigă ;

— Kam-Bu, îndură-te de noi, pleacă mai departe de sat !

Aici trebuie să arătăm că sălbaticii care ne țineau captivi nu depășiseră cea mai joasă treaptă de dezvoltare umană. De fapt, modul lor de viață, în ciuda unei totale lipse de conținut, căpătase caracterul unei zeități, foarte exigente. Traiul primitiv, semianimalic, cu riturile și datinile lui la nașteri, îngropăciuni, ospețe și alte evenimente, cu un anumit tip de obiecte pentru uz casnic, arme și construcții ale așezării — iată la ce se rezuma întreaga concepție despre lume a tuciuriilor de pe insulă.

Era firesc deci ca aceste interese atît de limitate să-i pretindă duhului etern — în cazul de față păsării Kam-Bu — exclusiv servicii de ordin casnic.

Apropiindu-mă am văzut în cele din urmă frumusețea inutilă a păsării Kam-Bu. Era, presupun, un exemplar dintr-o rară varietate a păsărilor paradisului. Obișnuită să nu se ferească de oameni trona la largul ei printre frunzele unui laur care-și întindea ramurile pitorești departe de trunchiu-i butucănos.

Kam-Bu îmbina în ea grație și energie. Pasărea asta, cam cît un păun mare, își întindea necontenit gîtul și-l strîngea la loc, vrînd parcă să străpungă cu capu-i mititel greutatea nevăzută a spațiului. În ochii rotunzi cu ape por-

tocalii strălucea un amestec de seninătate de copil și curiozitate cochetă. Uneori se acopereau cu un fel de membrană, semănînd atunci cu ochii tinerelor turcuoaice, umbriți de feregea. Ciocul ei roman — dacă este admisibilă o atare definiție, cînd e vorba de o pasăre — dădea în albăstriu, ceea ce era în plăcută armonie cu nuanța aurie a căpșorului, împodobit cu o egretă elegantă din pene roșii și violet. De sus, din vîrful capului, se întindeau niște fire de un roșu-auriu ; coborau de-alungul penajului albastru-sidefiu, curbîndu-se în jurul aripilor cafenii și împreunîndu-se în dreptul cozii bogate, care semăna ca formă și culoare cu un trandafir bătut roșu-sîngeriu. Din coadă îi atîrnau trei pene lungi, cît un șiret de subțiri, colorate în acel amestec de nuanțe și ape, de nedescris, care se poate exprima cel mai bine prin cuvîntul luminos. Penele se mișcau în adierea vîntului, ca trena unei doamne nobile scînteind sub luminile nesfîrșite ale lustrelor de cristal.

Indigenii nu se opreau chiar lîngă copac ci, rămînînd cam la vreo douăzeci de pași de laur, săreau întruna, întinzîndu-și mîinile spre zeitatea leneșă, care tînjea, de pe acum, pesemne, după huzureală și umbrele desișului. Un vrăjitor lovi în toba-i burduhănoasă convulsionîndu-se încrîncenat, dansînd pe loc și cîntînd cu glas tare, ceva ce avea asupra nervilor un efect categoric dezastruos.

Deodată Soorrey mă apucă de umeri, mă întoarse cu fața spre mare, astupîndu-mi totodată gura cu mîna, de teamă să nu-mi scape,

fără să vreau, un țipăt. Am privit în direcția pe care mi-o arătase bucătarul, apreciind pe dată gestul lui de prevedere și — intuind pe loc cît de primejdios ar fi să scrutez excesiv zarea, mi-am întors privirea dinspre mare, dar, în ochi îmi stăruiau ca o imagine pirogravată valurile mici unduind alene și pe valuri o corabie cu pînzele-i pieptoase în vînt.

Mîna mea și cu a lui Soorrey se frîngeau într-o strînsoare convulsivă. Tăceam. Cu spatele spre mare, mă străduiam să înregistrez cele văzute cu sînge rece și maximum de perspicacitate.

Corabia înainta, aflîndu-se cam la o milă distanță de țărm. Pînzele înalte formînd un fel de con, cu flamuri deasupra lor, despicau lin ceața fumurie ce învăluia marea ; soarele gata să asfințească poleia cu aur corabia, sclipind radios de-a lungul liniei de plutire și a ieșiturilor oblice ale velelor triunghiulare. Roșu de atîta oboseală, astrul zilei coborîse, jos de tot, deasupra orizontului. Întunericul, ce avea să învăluie în curînd pămîntul și marea, zădărnicea tot planul meu de salvare ; trebuia să ne grăbim.

— Soorrey, am zis, hai să jucăm *va banque* !

Bucătarul dădu trist din cap, drept încuviințare.

— Sălbaticii sînt ocupați cu îmbunarea leneșului Kam-Bu, am urmat eu. Să încercăm să fugim de aici — întîi retrăgîndu-ne, încet, de-andaratelea, apoi, mai iute, cu vîrfurile înainte.

— S-a făcut, îmi șopti Soorrey.

„Kam-Bu ! mă rugam eu în gînd, în timp ce noi doi, după ce ne-am strecurat în spatele mulțimii, măream distanța, dintre noi și pădure, ascunzîndu-ne după tufe, tîrîndu-ne pe iarbă sau, traversînd, aplecați, în fugă, poieni deschise, Kam-Bu ! Nu-ți lua zborul, pentru Dumnezeu ! Reține-le atenția, și copleșește-i cu strălucirea penelor tale ! Nu-i lăsa să prindă de veste că vrem să fugim și să ne omoare !"

Pasărea sta tot acolo. Acum se zărea ca un mic punct de lumină depărtat și cînd am auzit, sub picioarele mele vuietul valurilor lovind țărmul, pieri înghițită de spațiul care ne despărțea. Urnind din loc prima pirogă care ne ieși în cale, Soorrey și cu mine ne avîntarăm spre fregata ce era acum aproape, și, în curînd, cei de pe bord ne-au observat.

— Kam-Bu, tu cea care șezi pe laur ! Dă-le — treacă de la tine — ploaie, lut roșu pentru oale, un băiat și o șopîrlă grasă. Iar nouă — libertatea !

Sînt convins că, pierzînd doi sclavi albi zdraveni, buni de muncă, foștii mei stăpîni au mai trecut-o odată pe Kam-Bu, pe lista neagră. O zeitate inutilă îi dezgustă.

Dragă Kam-Bu, salvatoarea noastră, strălucește inutil mai departe !

ORBUL DEY CANETT

DUPĂ ce luase o gustare atît de copioasă încît simţi o apăsare la lingurică, Ius, paznicul de la depozitul de lemne din satul Chipo, situat pe malul rîului Milett, şedea, bine dispus, chiar lîngă apa albăstrie, fuma şi se gîndea că, dînd numai treizeci de penny zilnic pe mîncare, va putea depune în fiecare sîmbătă la casa de economii exact de zece ori pe atît, ceea ce, dacă pui suflet şi tratezi cu grijă chestiunea, în zece ani îţi pune în palmă o sumă rotunjoară bine. Ius îşi va desfăta sufletul, răsplătindu-şi trupul lacom pentru toate privaţiunile din trecut, cu un ospăţ bogat, vin, femei, ţigări de foi, cîntece şi flori, iar cu restul de bani va cumpăra o cîrciumă şi se va însura. Uite-l pe Ius, cuceritorul vieţii, cîrciumarul bogat, merge pe stradă, cu nevastă-sa, într-o zi de sărbătoare... Trecînd pe lîngă el, toţi îşi scot pălăria... Bat tobele...

Lăsîndu-se dus pe aripa visării, Ius se ridică ; nu mai avea răbdare să stea locului ; voia să-şi mai arunce o dată ochii pe uliţa principală a satului, unde se va înălţa cîrciuma lui.

Pe uliţă, unde găinile se scăldau în colb şi în lumina soarelui, care se pregătea să apună,

geamurile ferestrelor păreau cuprinse de văpăi — nu era ţipenie, doar în grădiniţa cu flori, după gardul din zăbrele al unchiului Enoch, şedea, ca de obicei, pe bancă, orbul Dey Canett. Dey avea vreo patruzeci de ani, chipu-i frumos era palid, fără viaţă (din cauză că era orb). Hainele-i sărăcăcioase, dar extrem de curate şi de îngrijite, nu făceau o impresie jalnică, iar ţinuta calmă şi ochii închişi ai orbului îi dădeau un aer ferm, hotărît.

Dey Canett se stabilise la Chipo cu vreo lună în urmă. Nimeni nu ştia de unde venise şi nici el nu vorbea nimănui despre asta. Dealtfel, despre el însuşi, despre viaţa sa nu a pomenit nimic niciodată.

Auzind nişte paşi apropiindu-se de gard, orbul întoarse capul. Lui Ius îi plăcea să-l necăjească — nu-l putea suferi pe orb. Într-o zi, venind la Enoch, paznicul adusese vorba, în prezenţa lui Dey, despre „tot felul de pungaşi care vin să stea pe capul unor oameni respectabili şi truditori". Enoch se făcuse roşu ca para focului, iar Dey remarcase calm : „Sînt bucuros că nu mai văd deloc oameni răi."

— Desigur, zise acum Ius pe un ton mieros, instalîndu-se pe bancă, aţi ieşit să admiraţi vremea frumoasă ?

— Da, rosti blînd Dey, după o pauză.

— E o vreme încîntătoare. Ce limpede se văd munţii ! Ai impresia că-i poţi atinge cu mîna.

— Da, încuviinţă Dey, da.

Ius tăcu. Ochii îi luceau, veseli. Se învioră, încercînd chiar un fel de recunoştinţă faţă de

orb pentru mica distracţie gratuită pe care i-o oferea.

— Cred că trebuie să fie totuşi tare neplăcut să orbeşti, urmă el, silindu-se să nu rîdă şi vorbind pe un ton prefăcut — compătimitor. Mă gîndesc că-i o mare, mare suferinţă — să nu vezi nimica. Eu, de pildă, pot citi ziarul, ţinîndu-l cam la un metru distanţă. Pe cuvîntul meu! Vai, ce pisicuţă frumoasă a trecut! Cum crezi, Canett, de ce munţii ăştia sînt întotdeauna acoperiţi de zăpadă?

— E rece acolo, zise Dey.

— Mda, da... Şi de ce pare albastră zăpada?

Dey nu-i mai răspunse. Începuse să-l plictisească jocul ăsta de-a „pisica cu şoarecele".

„Aşa-a, taci, gîndi Ius, nu-i nimic, acuşi te stîrnesc eu."

— Vezi ceva cît de cît? întrebă el în clipa următoare.

— Nu cred, îi răspunse Dey cu un zîmbet, da, nu este cu putinţă să mai văd ceva *acum*.

— Ah, ce păcat! oftă Ius. Da, păcat că, peste cîţiva ani, n-ai să poţi vedea frumoasa mea cîrciumă. Da, da! Dealtfel, e puţin probabil să fi văzut, în general, ceva ca lumea, chiar şi înainte de a orbi.

Propria-i enervare, rămasă fără ripostă, îl făcu să amuţească posomorît. Îndesîndu-şi luleaua, paznicul o aprinse şi se uită cu coada ochiului la Dey. Orbul şedea cu faţa spre soare. Trecu un minut, încă unul şi deodată orbul vorbi:

— Odată, jucam pe scena Teatrului regal din capitală.

Ius, uluit, scăpă din mînă luleaua, pentru că pînă atunci Dey nu vorbise *niciodată* despre el însuşi.

— Cu-um? Ce-ai zis? se bîlbîi paznicul.

Zîmbindu-i blînd, Dey urmă cu glas vesel, egal:

— ...Jucam pe scena teatrului. Am fost un tragedian celebru, eram deseori primit la palat şi-mi iubeam arta cu adevărată pasiune. Şi, după cum spuneam, Ius, jucam într-o piesă a cărei acţiune semăna oarecum cu evenimentele acelei vremi. Trebuie să-ţi spun, doar atît, că soarta luării unei măsuri importante, de interes statal şi de care depindea bunăstarea întregului popor, atîrna de un fir de păr. Va fi sau nu va fi luată? Regele şi miniştrii şovăiau. Eu trebuia să-mi interpretez rolul în aşa fel, încît să înduioşez aceste persoane sus-puse, să le determin să se hotărască, în sfîrşit, să facă pasul acela, atît de necesar. Şi era greu, da, îmi revenea o sarcină tare grea, Ius. Toată curtea regelui asista la acel spectacol.

Cînd, după actul trei, se lăsă cortina, ca apoi să se ridice din nou, impetuos, pentru a mă arăta spectatorilor care mă chemau prin aplauze furtunoase, frenetice — am ieşit în avanscenă şi *am văzut* că toată sala plînge; — chiar şi în ochii regelui străluceau lacrimi — atunci am înţeles că mi-am făcut bine treaba. Într-adevăr, Ius, în seara aceea am jucat ca şi cum de jocul meu ar fi depins întreaga-mi viaţă.

Dey făcu o pauză. În mîna nemişcată a lui Ius se stinsese luleaua.

— Hotărîrea aceea a fost luată. Sentimentul învinsese prudenţa. Apoi, Ius, ieşind în scenă încă o dată, pentru a-mi lua rămas bun de la spectatori, am văzut atîtea flori, cîte s-ar aduna dacă ai culege toate florile din Valea rîului Milett, şi le-ai aduce aici. Erau pentru *mine.*

Dey tăcu şi rămase cu gîndul dus departe. Uitase cu desăvîrşire de prezenţa lui Ius. Ridicîndu-se, posomorît, de pe bancă, paznicul se îndreptă spre coliba lui şi, deşi ziua de vară, care-şi pierduse strălucirea orbitoare, mai ardea încă sus, deasupra munţilor, în scînteierea depărtatelor culmi înzăpezite, lui Ius i se părea că în jurul micului sat pierdut printre munţi şi chiar pe uliţe, şi peste rîu — pretutindeni — s-a lăsat întunericul.

DIAMANTUL NEGRU

I

Aşteptîndu-şi rîndul în anticamera rece a guvernatorului, Iagdin şedea pe un scaun cu spătarul oblu ca un perete. Trecuseră vreo douăzeci de minute de cînd secretarul îl anunţase la guvernator, dar din spatele uşii înalte, albe a cabinetului tot se mai auzea mormăitul acela surd şi monoton. Vizitatorul, după cît se pare, nu avea încă de gînd să plece. Iagdin se plictisea şi ca să mai treacă timpul începu să examineze persoanele care îşi aşteptau ca şi el rîndul, pentru audienţă, fiecare cu păsul lui, oftînd, cum oftează credincioşii în biserică. Erau acolo un negustor, păstrător al ritului vechi, probabil, un diriginte de poştă, dat afară pentru beţie, proaspăt ras, cu cizmele făcute lună, dar cu o sticlire buimacă de mahmureală stăruind încă în ochii lui roşii, o doamnă uscăţivă, cu lornion şi eşarfă din blăniţă roşcată la gît, şi un militar în retragere — care moţăia în colţul lui — un bătrînel cu păr pufos, alb ca neaua, şi atît de slăbuţ, încît îţi trezea un zîmbet de simpatie. Iagdin venea al cincilea la rînd.

„Dacă mă ia, la rînd, ca pe toată lumea — e un semn rău, gîndea el, întrebîndu-se, dacă îl va impresiona sau nu pe guvernatorul Siberiei cartea de vizită a celebrului violonist Iagdin ? Imposibil să nu fi auzit de mine, că doar citește ziarele, sper ! Ar putea să mă primească chiar acum. Dar, te pomenești că o să vrea „să facă pe grozavul", „să mă pună la respect"... Sînt cîte unii în stare să te țină ore în șir în antecameră ; chiar dacă ar veni la el Lev Tolstoi în persoană, cu Rafael și cu Bach împreună, să zicem, nu-și schimbă nici atunci năravul, ba stă și se uită pe gaura cheii, zicînd în sinea lui : „Ce ziceți, drăguților, ați înghițit hapul ?" Și unde mai pui..."

Dar nu apucă firul gîndurilor sale să ajungă de la oamenii celebri pomeniți pînă la propria-i persoană, în înalta-i și ambițioasa apreciere a talentului său, cînd ușa scîrțîi deschizîndu-se și lăsînd să treacă un bărbat gras, cu chip ca de piatră, încălțat cu niște cizme cu căputa tare. Traversînd în diagonală antecamera, grăsanul se îndreptă spre ieșire, făcînd să scîrțîie podeaua și împrăștiind un miros pătrunzător de pomadă. „Trebuie să fie un Cresus local", conchise Iagdin. Secretarul tinerel, frizat ca o păpușică, ieși din cabinet și, după ce îi cuprinse pe cei care așteptau cu privirea ochilor săi languroși, inexpresivi, strîngîndu-și buzele, se hlizi galant la Iagdin, se înclină în fața lui cu un aer semioficial, semicurtenitor, și zise :

— Domnule Iagdin : excelența-sa vă stă la dispoziție.

„Uite că și aici lumea mă cunoaște, mă apreciază, simte cum trebuie să mă trateze", își zise satisfăcut violonistul, intrînd în cabinet. Guvernatorul îl întîmpină stînd în picioare la masa-i de lucru. Doi ochi pătrunzători fixară privirea mieroasă a lui Iagdin. Guvernatorul îi întinse mîna cu un zîmbet reținut, se instală în fotoliu, își propti coatele în dosarele de pe masă, și zise rece : „Luați loc, vă rog", apoi, deodată, părăsindu-și toată rezerva, zîmbi radios. Nu văzuse în viața lui nici o celebritate. Rareori se abăteau prin părțile Siberiei. Fata lui urma conservatorul la Petersburg. Deseori, sufletul unui funcționar administrativ are slăbiciune pentru tot ce-i înălțător. Iată-l, va să zică, pe renumitul Iagdin, în carne și oase !

Guvernatorul era un bărbat solid, vînjos, de statură potrivită ; purta niște mustăți ca de soldat, încărunțite ; grumazul grăsuliu i se revărsa peste gulerul strîns, scrobit al cămășii, iar părul lins, pomădat era pieptănat peste chelie în șuvițe negre.

Părul lung, castaniu al artistului și redingota-i lungă cu talie îngustă, feminine cum erau, se armonizau cu profilul efeminat al obrazului său ras. Privit dintr-o parte, făcea impresia că este o femeie în haine de bărbat, care și-a tuns scurt părul. Privit *en face* chipul lui era lătăreț, cu trăsături mari, posac și contrasta izbitor cu umerii înguști și pieptul pirpiriu al muzicianului.

— Va să zică... Andrei Leonidovici... ați binevoit să vizitați colțul nostru pierdut de provincie ? zise guvernatorul cu un zîmbet larg

și prietenos. Sînt tare, tare bucuros să vă cunosc și tot ce-mi stă în putință, desigur...

— Aș fi vrut, excelență... vorbi demn violonistul, adresîndu-i-se oficial guvernatorului.

— Nu, nu, vă rog ! Pentru dumneavoastră sînt Piotr Nikolaevici.

„Ei, foarte bine", se bucură Iagdin și urmă :

— Vedeți, Piotr Nikolaevici, am scris un referat, iată-l ! — în care îmi exprim ideea că muzica ar putea avea o influență binefăcătoare asupra ocnașilor. Vă rog să-mi permiteți să fac un turneu prin închisori. În fiecare aș da un recital pentru deținuți. În ce mă privește, cred cu tărie în forța artei care înnobilează.

— Ah, despre asta era vorba ! zise guvernatorul, încordat, și fața i se lungi.

„Și ce-o să zică Petrogradul ?" gîndi el apoi, în timp ce-l asculta pe Iagdin, care continua să dezvolte o teorie banală despre „scînteia divină", care are nevoie doar de un impuls ușor. Asemenea impuls îl poate constitui și muzica. Guvernatorul însă gîndea altfel.

— Nu zic că nu aveți dreptate... Dar, nu credeți dumneavoastră — iertați-mă, nu mă pricep la muzică deloc... că asta... cum să spun... este oarecum o cruzime ? Vorbind deschis, ocna e un lucru tare greu. Mă tem că în situația lor să nu-i întărîtați cumva și mai mult. O să întrezărească o rază de lumină care se va stinge apoi, ca și cum nici n-ar fi fost.

Iagdin tresări. În simplitatea firească a ideii sale guvernatorul dezvăluise direct, fără s-o știe, scopul tainic al violonistului. Scopul acesta era o răzbunare neomenească, mîrșavă.

— Bine replică el oarecum încordat, dar gîndiți-vă că ei înșiși compun cîntece și le cîntă cu pasiune. Harteweld demonstra chiar muzicalitatea deținuților.

— Nu știu, nu știu... zise guvernatorul gînditor, referindu-se însă cu acest „nu știu" mai mult la cele ce va spune Petrogradul.

El, personal, vedea în planul lui Iagdin o experiență nevinovată și interesantă.

— Ei n-o să vă înțeleagă, adaugă apoi.

Iagdin veni cu o relatare : violonistul X, cunoscut chiar din presă, umbla din curte în curte, pentru a interpreta opere clasice muzicale.

— Am să vă dau răspunsul prin cancelaria mea, oficial, hotărî în cele din urmă guvernatorul. Iertați-mă, vă rog, dar așa este absolut necesar... Probabil doleanța dumneavoastră se va putea realiza. La revedere, sper ? La noi lumea se adună joia... vă rog să poftiți. Vă urez toate cele bune. Încîntat să vă cunosc !

II

Soarele se tîra spre munți. Un grup de deținuți se întorsese din pădure, unde muncea zilnic. Trumov se spălă și, în așteptarea mesei de seară, se întinse pe prici. Chinul sufletesc îl sufoca. Ar fi vrut să nu vadă, să nu audă, să nu știe nimic. La cea mai mică mișcare lanțurile de la picioare răsunau întocmai ca strigătul unui temnicer.

Socialistul Leftel veni lîngă el și se așeză pe marginea priciului.

— *Spleen* sau nostalgie ? întrebă el aprinzîndu-și o țigară. Ai face bine să înveți să joci cărți.

— Vreau să fiu liber, zise încet Trumov. Îmi vine atît de greu, Leftel, că nici nu am cuvinte să ți-o spun.

— În cazul ăsta, Leftel coborî vocea, trebuie să fugi în taiga, să duci acolo o viață sălbatică, în pădure, cît ai să poți...

Trumov tăcu un timp.

— Știi, nu am destulă voință, rosti el într-un tîrziu, sincer, ridicîndu-se în capul oaselor. Dac-ar fi vorba să fug, n-aș fugi în pădure, ci înapoi în Rusia ori peste graniță, în străinătate. Dar voința îmi este paralizată. Obstacolele care-ți stau în cale, distanțele uriașe pe care trebuie să le parcurgi, continua încordare nervoasă... Cînd mă gîndesc la toate astea imaginația lucrează și-mi perindă pe dinainte greutăți, piedici gigantice, de neînvins... e o boală a ei, desigur. Și fiecare avînt al meu, fiecare pornire se încheie cu o criză de apatie.

Pe Trumov îl adusese la ocnă dragostea pentru nevasta violonistului Iagdin.

Cu trei ani în urmă, Iagdin dădea concerte în diferite orașe din Europa și America. Trumov și soția violonistului se îndrăgostiră unul de celălalt. Era o mare dragoste, cum rar întîlnești, o dragoste care nu cunoaște stavile. Cînd au aflat că bărbatul urmează să se întoarcă în scurt timp, Olga și Trumov se hotărîră să plece în străinătate. În acest scop aveau

nevoie de vreo cîteva mii de ruble, iar Trumov nu putea să le procure : nu avea bani și nimeni nu-i putea da această sumă. Într-o seară, la ora cînd funcționarii Biroului de Transporturi, unde lucra, plecau acasă, el s-a ascuns într-unul din birouri și noaptea a spart casa de bani. Auzind zgomot, paznicul, care suferea de insomnie, veni în fugă. Prins asupra faptei, Trumov, în disperare, l-a trîntit la pămînt și, vrînd numai să-l amețească, l-a ucis, lovindu-l în cap cu un *presse-papiers* de bronz. A fost arestat la Volocinsk. După proces, Olga s-a otrăvit.

— Și mie puțin îmi pasă, îi mărturisi Leftel, mă ajută mintea mea de filozof. Deși...

Nu-și încheie fraza, pentru că intrase un temnicer strigînd :

— Ieșiți toți în curte afară, fuga marș ! Și, după ce a transmis ordinul oficial al directorului închisorii, adăugă cu glasu-i de totdeauna : O să vă cînte, vouă, neisprăviților, un muzicant venit anume ; a pus la cale o concertă pentru deținuți.

Trumov și Leftel, plăcut surprinși, se grăbiră spre coridorul ticsit de mulțimea gălăgioasă a ocnașilor care se îmbulzeau la ieșire, zăngănind din lanțuri, uneori atît de tare, încît nu se mai auzeau glasurile, și unde aerul era închis cu un iz acru, înțepător.

— Nouă să ne ofere fotoliu rîndu' ntîi, glumeau deținuții.

— Și ce se întîmplă dacă am să fluier...

— Duc hoțimea la dans, să joace *cadrelul*...

Cineva strigă cocoșește.

— Ca să vezi, mai sînt şi azi utopişti pe lumea asta, zise Trumov, îi invidiez pentru demenţa asta luminată.

— Ultima dată am ascultat muzică... începu Leftel o tristă aducere-aminte, dar a trebuit s-o curme.

În curtea pietruită, încăpătoare a închisorii, înconjurată din toate părţile de lanuri rărite, tomnatice, deţinuţii se aşezară în semicerc, formînd două rînduri. Ici-colo mai răsuna zăngănit de lanţuri înăbuşit. Dinspre culmile munţilor ce se zăreau în depărtare, acolo unde seara îşi întindea vălul plin de vrajă, ţesut din culori gingaşe, soarele îşi arunca razele piezişe. Pustietatea sălbatică, plină de miresme îi stîrnea pe oamenii aceştia în lanţuri, cu întinderea ei slobodă, inaccesibilă.

Din clădirea administraţiei ieşi directorul închisorii. Om meschin şi suspicios, el nu iubea muzica de nici un fel ; iniţiativa lui Iagdin — concertul proiectat pentru deţinuţi — o considera condamnabilă, penibilă, ba chiar ruşinoasă, întrucît ea diminua semnificaţia aspră a închisorii, pe care el o dirija fără indulgenţă, respectînd întocmai regulamentul.

— Uite, vorbi el cu glas tare, voi vă urlaţi acolo cîntecele voastre, dar muzică adevărată n-aţi auzit de cînd sînteţi. Uite, îndată o să auziţi muzică adevărată. Uite, îndată o să vă cînte din vioară renumitul violonist Iagdin, dumnealui umblă prin închisori pentru voi, ucigaşii ! Vorbea aşa pentru că îi era frică de guvernator. Înţelesu-m-aţi ?

Trumov înmărmuri, iar Leftel, adînc mirat (cunoştea întreaga poveste), îl privi compătimitor.

— Asta ce-o mai fi, pentru ce... îi şopti Trumov cu un zîmbet strîmb, pierdut. Picioarele începură să-i tremure, se înmuie tot, chinuit. Gîndul că este obligat să asiste la concert îi sporea chinul.

— Ţin-te tare, ce naiba, zise Leftel.

Trumov stătea în rîndul întîi, lîngă treptele administraţiei. În sfîrşit, apăru Iagdin ; se opri un moment pe ultima treaptă, îşi plimbă alene privirea atentă peste chipurile deţinuţilor şi, dînd imperceptibil din cap, zîmbi chipului chinuit, împietrit al lui Trumov. În ochii lui Iagdin ardea focul morbid al unui freamăt reţinut. Resimţea dulcele simţămînt al urii satisfăcute, vecină cu adoraţia duşmanului, drept recunoştinţă pentru suferinţele îndurate de acesta.

Din mîndrie, Trumov îi susţinu privirea, dar inima i se strînse dureros, trecutul, pîngărit de apariţia lui Iagdin, reînvie din nou în toată grozăvia sa. Hainele de ocnaş îl apăsau. Şi Iagdin contase şi pe asta.

Întregul plan de răzbunare fusese gîndit de multă vreme, meticulos, cu toate detaliile. Iată schema acestei răzbunări : el, Iagdin, va apărea în faţa lui Trumov — liber, elegant, bogat, talentat şi celebru ca şi înainte, în timp ce Trumov este dezonorat, ferecat în lanţuri, galben, murdar şi slab, şi-şi dă seama că viaţa lui s-a frînt pentru totdeauna. Pe deasupra Trumov îl va auzi cîntînd — o muzică frumoasă, răscolitoare şi care-i va aduce în minte cu toată

intensitatea viaţa sa din trecut, viaţa fericită a unui om liber şi iubit ; muzica asta îl va deprima şi-i va otrăvi sufletul.

Iagdin amînase în mod conştient îndeplinirea planului său de răzbunare, vrînd ca Trumov să fi apucat să facă doi ani de ocnă, ca omul pe care îl ura cumplit să fi avut destul timp să guste din amarul cruntului său destin. Acum venise să-i dea lovitura de graţie. Ocnaşul îi intui intenţia. În timp ce violonistul scotea vioara scumpă din cutia-i lucioasă cu inscripţii aurite, Trumov avu timpul să-l examineze cu atenţie.

Purta costum alb de o mare eleganţă, pantofi cafeniu-deschis şi o pălărie scumpă de panama. Lavaliera *gris-perle* semăna cu un buchet de flori. Îndreptîndu-şi privirea undeva în sus, Iagdin se legănă uşor, avîntîndu-se înainte, ridică arcuşul şi începu să cînte. Şi pentru că dorea din toată inima să-l rănească cît mai adînc pe Trumov prin arta sa interpretativă, Iagdin cînta aproape perfect, ceea ce nu-i reuşea întotdeauna. Interpreta piese mici, dar de mare valoare, semnate de clasici ca : Mendelsohn-Bartholdy, Beethoven, Chopin, Godard, Grieg, Rubinstein, Mozart. Farmecul muzicii îl zgudui pe Trumov cu atît mai profund, cu cît îl impresionase însăşi apariţia bărbatului Olgăi.

— Totuşi, ce ticălos ! îi zise încet Leftel.

Trumov nu-i răspunse. Simţea cum se trezeşte în el, încet, dar poruncitor, o putere nouă. Se întunecase de-a binelea, nu mai vedea chipul violonistului, ci doar pata sumbră a unei siluete albe.

Deodată, auzi nişte sunete cunoscute şi înduioşătoare ; era ca şi cînd femeia care murise i-ar fi şoptit la ureche : „Sînt aici, cu tine“ ; melodia îl făcu să sară în sus (primind permisiunea să stea în „poziţie de repaus“, unii dintre deţinuţi şedeau, alţii stăteau tolăniţi). Strîngîndu-şi pumnii, Trumov păşi înainte ; dar Leftel îl apucă de mînă şi-l opri, încordîndu-şi din răsputeri muşchii.

— Pentru Dumnezeu, Trumov, vorbi el pripit, stăpîneşte-te ; ştii doar că pentru una ca asta te-aşteaptă spînzurătoarea !

Scrîşnind din dinţi, Trumov se dădu bătut, şi Iagdin cîntă înainte romanţa preferată a fostului său rival : *Diamantul negru*. O alesese în mod intenţionat. Olga o cîntase deseori pentru Trumov, şi Iagdin prinsese o dată un schimb de priviri, căruia pe atunci nu-i dăduse încă importanţă. Acum, romanţa, cu melodia ei tristă, simplă şi în acelaşi timp nuanţată, făcea să reînvie, cu şi mai multă intensitate, amintirile ocnaşului. Arcuşul rostea pe note :

În amintirea chinurilor tale nesfîrşite
Să fie negru, vreau, frumosul diamant
Pe care ţi-l aduc...

Şi, împietrit, Trumov rezistă pînă la sfîrşit la această tortură. Cînd sunetele viorii se stinseră şi cineva într-un colţ al curţii scoase din rărunchi o exclamaţie admirativă, Trumov rîse nervos şi, trăgînd spre el capul lui Leftel, îi şopti ferm :

— Acum știu sigur, Iagdin a comis o greșeală grosolană, de neiertat.

Nu adăugă nimic mai mult și Leftel înțelese sensul acestor cuvinte abia a doua zi, pe la orele zece dimineața cînd, lucrînd în pădure (tăiau lemne), auzi o împușcătură, zări zîmbetul încremenit, plin de tîlc pe chipurile ocnașilor, iar după aceea pe un temnicer ținînd pușca descărcată în mîini. Ieșise în fugă din desiș, pe locul despădurit, și arăta zăpăcit și îngrijorat.

— A evadat ! se răspîndi prin pădure știrea.

Într-adevăr, riscîndu-și viața, Trumov fugise în taiga sub ochii temnicerului, care-l însoțise pînă la locul unde lucra un alt grup, și unde se afla ceaprazuitorul de ferestraie.

III

Un an și jumătate mai tîrziu, într-o seară, lacheul intră în biroul lui Iagdin, aducîndu-i pe o tavă corespondența și un sul prins cu o banderolă.

Violonistul începu să se uite la scrisori. Una din ele, cu timbru din Australia, o desfăcu înaintea tuturor celorlalte ; recunoscînd scrisul, se posomorî și citi :

„Andrei Leonidovici ! A venit timpul să vă mulțumesc pentru minunatul concert pe care mi l-ați oferit anul trecut. Iubesc cu adevărat muzica. În interpretarea dumneavoastră, ea a săvîrșit un miracol : m-a eliberat.

Da, am fost zguduit, ascultîndu-vă ; varietatea nesfîrșită de melodii, pe care mi le-ați dăruit în curtea închisorii din Iadrin, m-a făcut să simt adînc toată muzica unei vieți libere și active, muzică pierdută pentru mine ; m-a cuprins din nou o dorință puternică de a recăpăta toate acestea, și am evadat.

Iată ce înseamnă puterea artei, Andrei Leonidovici ! Ați folosit-o, drept instrument într-un scop nedemn și v-ați înșelat. Arta creatoare nu este niciodată purtătoare de rău. Nu poate pedepsi sau ucide. Ea constituie expresia ideală a libertății în general și nu-i de mirare că pentru mine, venind în contrast cu situația mea de atunci, muzica măreață, înălțătoare a fost incendiul în care s-au mistuit toți anii întemnițării mele, trecuți și viitori.

Mulțumesc mai ales pentru *Diamantul Negru*, știți doar că melodia preferată are de obicei efectul cel mai puternic.

Rămîneți cu bine, iertați-mă pentru trecut. Nimeni nu poartă vina acestei iubiri. În amintirea nodului gordian atît de straniu, tăiat de arcușul dumneavoastră, vă trimit *Diamantul Negru*."

Iagdin desfăcu sulul : ținea în mînă notele romanței odioase a lui Bremer.

Violonistul se ridică și pînă-n zori măsură cu pași mari cabinetul, presărînd covorul cu mucuri de țigară.

SIHASTRUL DE PE CULMEA VIȚEI

I

ERAM un bărbat înfloritor, un munte de om, nu alta, şi n-a rămas din mine decît o biată făptură, numai fiere şi venin, nervoasă, zăpăcită, care pentru a lăsa o amintire cît de cît temeinică de pe urma sa, s-ar fi cuvenit să-şi vîre gîtul într-un laţ — şi asta fără un bob de zăbavă.

Toată vina în treaba asta o purtam eu şi nimeni altul. Vrînd să-mi găsesc o orientare filozofică anume, cu ajutorul căreia, cu sufletul senin şi luminat aş fi putut să cobor în tihna mormîntului, alunecînd lin pe pernele moi ale adevărului absolut, mă înconjurasem cu zeci de prieteni filozofi — blestemul vieţii mele.

În înverşunarea lor şi intoleranţa reciprocă, generată de caracterul contradictoriu, neîmpăcat al concepţiilor fiecăruia, amicii mei aduceau cu o haită de cîini alcătuită din reprezentanţi ai celor mai diferite rase — de la dog pînă la foxterier.

Sinceritatea şi probitatea morală a crezului lor nu puteau fi puse la îndoială. Dar, avînd de suportat, în ultimii zece ani, analiza şi controlul fiecărui pas al meu, întreprinse de adepţii celor mai variate concepţii filozofice asupra lumii, ajunsesem atît de abătut şi de jalnic, încît, ori de cîte ori îmi aduc aminte de cele trăite, mă apucă plînsul. Şi iată care a fost rezultatul final al unor asemenea torturări amicale : zilnic, plîngînd isteric şi văitîndu-mă, mă întrebam : „Ce rost are să trăieşti ? Care-i sensul vieţii, în general ? Fatalitatea, destinul există oare, sau sînt o scorneală ? La ce bun ne mai este dată viaţa, cînd, pe fiecare dintre noi, îl aşteaptă, implacabil, dispariţia totală ?"

Şi tot cîntînd pe struna asta veche, am intrat în nişte hăţişuri metafizico-religioase atît de încîlcite, încît poate doar Hercule — şi asta numai după o masă copioasă — ar fi fost în stare să mă tragă de acolo.

„Perfect ! mi-am zis, chibzuind la situaţia mea, cum nu se poate mai penibilă. Ştiu ce-mi trebuie : o lună-două, să duc o viaţă de hoinar."

Părăsindu-mi prietenii, mi-am cumpărat un măgăruş încîntător, blînd ca un iepuraş, l-am încărcat cu cele strict trebuincioase drumului şi timp de trei săptămîni am pribegit în căutarea echilibrului sufletesc. Din păcate, nu-l găseam niciunde. Cerul înstelat mă făcea să mă gîndesc la enigma nedezlegată a spaţiilor siderale ; un grup de ţărani muncind pe cîmp îmi sugera eternele contraste sociale ; păsările, copacii, florile — îmi pricinuiau o adîncă mîhnire, la gîndul naturii nepăsătoare care „va străluci" şi atunci cînd eu nu voi mai exista... Nu scăpam ocazia să mă îmbăt poposind la cîr-

ciumile din drum. Măgărușul, căruia îi zicea Mașa (era, de fapt, o măgăriță), făcînd cinste neamului său, era mai deștept decît mine ; în scurt timp, dumirindu-se asupra firii mele, întristătorul dobitoc începu să profite de slăbiciunea mea pentru cîrciumi și, de cum zărea o firmă, ornată cu viță, se oprea singur, ca lovit de trăsnet. În asemenea ocazii nici elocvența și nici loviturile de bici nu aveau nici un efect. Vrînd-nevrînd, mă strecuram în încăperea răcoroasă și primitoare a cîrciumii, în timp ce Mașa, fericită că poate să mai trîndăvească puțin, umbla haihui prin preajmă.

Odată, blestemîndu-mi soarta și măgarul, am dat pe gît, la poalele Culmii Viței, mai bine de opt sticle de vin de Barabon, rece ca gheața, și mi-a venit să mă tîngui. Strigîndu-l pe hangiu, am început să-i explic amănunțit și cu aprindere că, om fiind, m-am rătăcit în căutarea adevărului. L-am întrebat apoi, dacă nu cumva știe vreo persoană înțeleaptă, cu cugetul curat, pe care aș putea s-o rog să mă îndrume. Am adăugat că sînt sătul de cărți și că un număr uriaș de prieteni, animați de convingeri pătimașe, nu-mi îngăduie să întîrzii mult timp în același loc.

— Vedeți dumneavoastră, răspunse hangiul, scuipînd, politicos, ceva mai departe de cizma mea, aveți noroc ; se află un asemenea om prin părțile noastre ; îi spune Snop, pentru că părul și barba îi sînt roșii — para focului. Duce o viață de sihastru ; îl găsiți cam la un kilometru și jumătate de aici, dacă o luați în sus, pe culme. Urs sălbatic, nu alta ! Și fioros

de să te ferească Dumnezeu ! Cînd vine la mine, zice întîi și-ntîi : „Eu sînt legea și natura ta !“ Apoi, după ce mă amenință, uite-așa, cu deștul, odată-l aud că răcnește : „Îți citesc toate gîndurile, hoțomanule !“ Vorbele astea ale lui îmi spulberă tot curajul. Vorba e că, un profesor din Zurbagan, care umbla după fluturi, l-a întîlnit o dată aici, la mine. S-au luat la harță — dracu-i știe pe ce chestie... Și-apăi, pînă la urmă, profesorul cela i-a zis „Scuză-mă !“

Am tresăltat de bucurie. Cine știe, poate acest personaj semisălbatic este tocmai înțeleptul pe care-l caut ! Așa părea să fie : stă în vîrf de munte, l-a făcut marț pe profesor, este sihastru ! Nu cumva poartă în el lumina adevărului etern ? Și, după ce l-am chestionat amănunțit pe hangiu cu privire la drum, am început s-o îndemn cu hotărîre pe Mașa să se cațăre pe povîrnișurile verzi ale Culmii Viței.

II

Primejdioasă mai era cărarea aceea repede de munte, vă rog să mă credeți ! Să nu fi fost afumat, cred că nu m-aș fi încumetat să merg mai departe. Pe alocuri, eram nevoit să mă tîrăsc pe o cornișă îngustă, vălurită, ce atîrna deasupra prăpastiei, și, în asemenea cazuri, înaintam cu piciorul, lăsînd-o pe Mașa s-o ia înainte. Biruind obstacolele cu chiu, cu vai, obosit peste măsură și treaz, m-am apropiat în cele din urmă de o stîncă abruptă așezată

de-a curmezişul drumului. Nici prin dreapta, nici prin stînga nu era chip s-o ocoleşti. Între timp, răcoarea serii şi întunericul ce se lăsa repede mă băgaseră în sperieţi, întrucît, riscînd în orice clipă să mă prăbuşesc în prăpastie, nu aveam chef să-mi petrec noaptea în locul acela. Hangiul nu-mi suflase o vorbă despre stîncă ; se vede că nu călcase pe acolo ; îmi spusese doar că, luînd-o pe cărarea de munte, voi ajunge la bordeiul lui Snop.

— Hei, e vreun suflet viu pe aici ! strigai, dîndu-mi capul pe spate ca să pot privi cît mai sus.

Munţii vuiră cu un ecou înspăimîntător, care mă asurzi. Deodată, sus de tot, în vîrf, se ivi un cap roşcat, lăţos.

— Care dă tîrcoale pe acolo ? răcni gros individul.

— Nu cumva sînteţi domnul Snop ? l-am întrebat, dîndu-i dreptate, fără să vreau, hangiului, la vederea căpăţînii roşii-cărămizii cu sprîncene stufoase şi ochi de jar.

— Sînt Snop.

— Cum să ajung la dumneavoastră ?

— Pentru ce ?

— Pentru ce ?... Hm... Mi-e sufletul în suferinţă, domnule Snop.

— Cum adică ?

— Sînt descumpănit... Abătut... mi-e frică de viaţă...

— O, Doamne ! oftă Snop.

— Apoi, mă frămîntă întrebarea : „Care este sensul vieţii ?“

— O, Doamne ! oftă iar Snop.

— Dacă există ceva dincolo de mormînt, şi cum arată acel ceva ?

— O, Doamne ! făcu din nou Snop.

— Pentru ce să trăiesc, dacă tot trebuie să mor ?

— Ajunge ! mă opri Snop. Biet descreierat ! Caţără-te încoace, îţi arunc eu o scară de frînghie.

Capul dispăru, apoi se arătă din nou, şi la picioarele mele căzu capătul unei scări.

— Mai tîrziu am să trag sus şi măgăruşul, mă încredinţă Snop. Vino-ncoace, fiu denaturat al naturii, îţi citesc toate gîndurile !

Căţărîndu-mă pînă-n vîrful scării, m-am pomenit pe un podiş împădurit, unde mă aştepta Snop, un bărbat înalt, voinic, impunător. Era desculţ, îmbrăcat cu o bluză din lînă albastră şi pantaloni la fel. Mă înclinai în faţa lui.

— Îţi place plăcinta cu carne ? mă luă el direct.

— O, da !

— Dar cafeaua ?

— Foarte.

— Da' un vinişor rece ?

— Mda, oarecum.

— Minţi ! Te dai în vînt după vin. Ai să primeşti şi una, şi cealaltă, şi vinul, dar, înainte de toate, ia loc şi ascultă ce-ţi voi spune ; după aceea faci cum ştii.

Ne aşezarăm.

— Întîi şi întîi, ai observat, desigur, că sînt o fire veselă. Asta pentru că raţionez prin prisma demnităţii. Ea nu-mi îngăduie să dau buzna pe o uşă închisă pentru mine o dată

pentru totdeauna, să dau buzna tocmai pentru că-mi este închisă. Ai să-mi spui că acest fel de a gîndi înseamnă a recunoaşte neputinţa orgolioasei minţi omeneşti. Prietene ! Am treizeci şi cinci de ani ; nici tu nu eşti mai tinerel. Pînă în prezent, am înţeles noi oare ceva din tainele Universului ? Nimic ! O să fim noi oare atît de neruşinaţi, încît să credem că tocmai în cursul celor cincisprezece — douăzeci de ani cîţi ne-au mai rămas vom înţelege totul ? Ai spune, fără să roşeşti, că nu poţi ajunge în lună, ori dacă, atunci, cînd e vorba de fleacuri de soiul ăsta, nu te ruşinezi să-ţi afirmi neputinţa, poţi spune cu tot curajul, fără să roşeşti, că infinitul, sub orice formă a lui — te depăşeşte. „Cîndva" — „Cîndva"... asta-i altă mîncare de peşte ; dar, hai să vorbim de noi : căci de viaţa noastră e vorba. Nu-i aşa ?

Vei muri. E inevitabil. Are vreun rost să te temi de ceea ce nu poate fi evitat ?

Dimpotrivă, tocmai pentru că sfîrşitul este inevitabil, firesc pentru fiecare dintre noi, trebuie să trăim intens şi curajos, aşa cum este propriu naturii omeneşti. Timpul este viaţa însăşi. Mănîncă mult şi numai lucruri gustoase, dormi adînc, iubeşte cu foc şi cu duioşie, în dragoste şi în prietenie mergi pînă la capăt ; cînd eşti lovit — să răspunzi lovind, la salut — să răspunzi prin salut, şi să faci din plin tot ce nu jigneşte şi nu supără pe alţii.

Crede-mă, sensul vieţii stă tocmai în ceea ce te înconjoară şi în nimic altceva. Ţi se oferă un număr nesfîrşit de combinaţii : fenomene,

culori, obiecte, oameni, lucruri ; descoper-o pe a ta.

Indiferent dacă dincolo de mormînt există viaţă sau e tăcere abisală, oricum ar fi — nu pierzi nimic. În cel de-al doilea caz, pentru că *nu are cine* pierde. În primul — este clar, de ce. Dar dacă ţi-ai închipui că eşti nemuritor — n-ai mai sta să-ţi baţi capul cu enigma *asta*.

Oricum ar fi — trăieşti. Oricum ar fi — ai să mori. Oricum ar fi — nu ştii şi nici n-ai să ştii ce te aşteaptă dincolo de ultima suflare. Fii mîndru şi întoarce-i spatele acestei tărăşenii. La ce bun să te umileşti — este zadarnic, lipsit de sens. Rămîi mîndru ; fii temerar cît trăieşti, şi mori neînfricat !

Snop se ridică şi se făcu nevăzut. În timp ce căutam să pătrund noţiunea de *mîndrie*, văzută din punctul lui de vedere, nou pentru mine, gazda reveni cu o plăcintă aburindă şi — o, Doamne, douăsprezece sticle de vin de Barabon, rece ca gheaţa. Apoi, Snop aprinse un foc de vreascuri, şi am stat amîndoi, la umbra unui cedru, pe marginea prăpastiei. Mîncam, beam şi vorbeam despre vînătoarea de urşi. Răsărise luna. Contururile spectrale ale culmilor albăstrii, înzăpezite, fumegau într-o lucire tulbure. Eram vesel, bine dispus. Măgăruşul, pe care Snop îl trăsese pînă sus, moţăia în picioare şi dădea caraghios din urechi ori de cîte ori urletele noastre îi tulburau lumea de vise.

Mai apoi, Snop aduse din colibă încă o duzină de sticle şi ghitara.

Cu o voce joasă, adîncă, interpretă o veche canțonetă italiană :

Marea suspină ușor. Departe în larg,
Voi, ca matelotii urcați pe catarg
Orice durere — lăsați pe uscat !
Tot ce vă supără — să nu mai fie !
Santa Lucia ! Santa Lucia !

POVESTEA MORȚII MELE PE ECRAN

LA amiază primisem înștiințarea din partea firmei „Gigant" că propunerea mea este acceptată. Nevastă-mea dormea. Copiii erau plecați la vecini. M-am uitat gînditor la Felissata, ascultîndu-i îndurerat respirația sacadată, și mi-am zis că procedez rezonabil. Un soț, incapabil să asigure medicamentele nevestei bolnave și laptele copiilor, merită vîndut și ucis.

Scrisoarea directorului firmei „Gigant" era ticluită foarte ingenios și dibaci — numai eu puteam să-i deslușesc sensul ; dacă nimerea pe alte mîini, nimeni n-ar fi bănuit măcar despre ce este vorba.

Iată-i conținutul :

„Stimate domn ! Credem că suma pe care o indicați ne convine, ca și dumneavoastră (le cerusem 20.000). Poftiți pe strada Prunei Brumării nr. 211, apartamentul 73, la ora 9 seara. Pentru acea situație definitivă, în care vă veți afla, a fost prevăzut un cadru corespunzător, plăcut pentru dumneavoastră."

Scrisoarea nu purta semnătură.

Un timp, mi-am frămîntat creierul : prin ce mod, ajuns în „situație definitivă", adică cu

capul străpuns de un glonte, voi putea să mă conving că firma „Gigant“ a îndeplinit obligația luată de a-i achita soției mele cele 20.000, dar în curînd am ajuns la concluzia că voi lămuri totul pe strada Prunei Brumării. În ce mă privește, nu voi porni spre Cîmpiile Elizee, fără să am o garanție fermă din partea „Gigant“-ului.

Cu toată hotărîrea mea implacabilă, eram totuși cuprins de o subită tulburare, ca dinainte de moarte. Nu mai puteam sta locului. Nici n-ar fi trebuit să rămîn acasă, ca în cazul cînd nevastă-mea se va trezi din somn să nu fiu nevoit s-o mint cu vorba sau cu privirea. După ce am gîndit la toate, am scos pe masă ultimele monezi de aramă din buzunar și i-am scris, la plecare, un bilet care suna așa :

„Dragă Felissata ! Întrucît boala ta nu este primejdioasă, m-am hotărît să caut de lucru undeva la grădinile de zarzavat, unde mă și duc. Nu te neliniști. Mă voi întoarce peste o săptămînă, cel mult.“

Restul zilei l-am petrecut prin scuaruri, în port și prin piețe, ba mergînd încoace și încolo, ba lăsîndu-mă pe o bancă, și eram atît de deprimat, încît nici nu mai simțeam foamea. Îmi închipuiam disperarea și durerea nevestei mele, atunci cînd va afla în cele din urmă adevărul, dar îmi închipuiam de asemeni și acea bunăstare materială care o aștepta datorită banilor de la „Gigant“. La urma urmei, peste un an, poate, Felissata va înțelege, și-mi va purta recunoștință. Apoi am trecut la problema vieții dincolo de mormînt, dar chiar atunci, pe bancă,

lîngă mine, se așeză un bărbat în a cărui persoană nu mi-a fost greu să-l recunosc pe Buts, vechiul meu prieten. Nu-l văzusem de cinci ani.

— Buts, l-am interpelat eu, ai devenit pesemne foarte distrat ! Nu mă recunoști ?

— Ah ! Ah ! strigă Buts. Dar, ce-i cu tine, Ettis ? Ce palid ești, ce zdrențuros !

I-am povestit totul : despre boala nevesti-mi, cum mi-am pierdut postul, mizeria în care ne aflam, afacerea cu „Gigant“-ul.

— Tu nu vorbești serios ! zise Buts, crispat.

— Ba da. Am trimis firmei o scrisoare în care comunicam că vreau să mă împușc și le-am făcut propunerea să filmeze momentul sinuciderii mele, contra sumei de 20.000. Scena morții mele o vor putea intercala în vreun film. De ce nu ești de acord, Buts ? Eu tot m-aș fi omorît ; m-am săturat să trăiesc strîngînd mereu din dinți.

Buts își băgă bastonul adînc în pămînt, enervat. Ochii lui aveau sclipiri turbate.

— Ești un prost și mai mult nimic ! îmi zise el grosolan. Dar domnii ăștia de la „Gigant“ sînt nemernici în toată legea ! Cum ? Să învîrtească cu sînge rece manivela aparatului lor ticălos, avînd în față un cap străpuns de glonte ? Prietene drag, și-așa cinematograful devine un simulacru al circurilor romane. Am văzut cum a fost ucis un matador — au filmat și asta. Am văzut de asemeni cum s-a înecat un actor în drama „Sirena“ — și asta a fost filmat. Caii sînt aruncați de vii din vîrful stîncilor în prăpastie — ca să-i filmeze... Dacă nu

vor fi potoliți, vor organiza un masacru, o să înceapă în curînd să alerge după cei care se bat în duel. Nu, n-am să te las să te duci acolo !

— Dar eu vreau ca copiii mei să aibă întotdeausa ghete și haine.

— Ei, foarte bine ! Dă-mi mie adresa acestor derbedei. Că doar ei nu te știu la vedere. Mă voi duce în locul tău.

— Cum ! Să mori ?

— Asta-i treaba mea. În orice caz, mîine vom lua împreună, tu și cu mine, masa la „Ceremonial".

— Dar... dacă... cumva... banii...

— Ettis, ce spui ? !

M-am făcut roșu ca racul. Buts se ținea întotdeauna de cuvînt și neîncrederea mea îl jignise adînc. Bosumflîndu-se, nu-mi mai adresă nici un cuvînt, vreo cîteva minute, apoi, îmblînzindu-se, îmi întinse mîna.

— Ești de acord sau nu ?

— Bine, am spus, dar cum ai s-o scoți la cap ?

— Cu capul. Eu nu glumesc, Ettis ! Dă-mi adresa. Mulțumesc ! La revedere ! Nu mi-au rămas decît vreo patru ore. Tu du-te acasă, stai liniștit, și ocupă-te mai bine cu întocmirea listei de cumpărături urgente.

Ne despărțirăm. Mă simțeam ca și cum mi-aș fi încredințat întreaga avere unui om care s-a îmbarcat pe o corabie găurită, pe o mare furtunoasă. Pierzîndu-l pe Buts din vedere, m-am dezmeticit. Cum am putut să-i primesc propunerea ? Calculele lui misterioase puteau

foarte bine să dea greș. „Mîna mea — banii mei", așa ar fi trebuit să raționez. Peste o jumătate de ceas eram acasă.

Nevastă-mea se sculase din pat și plîngea, recitindu-mi biletul. Nu-mi putea ierta acel să caut de „lucru la grădinile de zarzavat". I-am zis că nu am găsit de lucru. Pînă la urmă, ne-am împăcat și am ațipit, îmbrățișați. Eu am adormit ; în somn vedeam pește prăjit și macaroane cu ciuperci. M-a trezit glasul nevestei-mi care spunea : „Ce gustoase sînt plăcințelele astea cu ceapă !".. Avusese sărăcuța același vis ca și mine. În cameră era întuneric. Deodată, am auzit sunînd la intrare și atît de energic, cum nu sună decît poștașul, polițiștii și curierii. M-am sculat din pat și am aprins lumina.

Bărbatul, îmbrăcat cu un pardesiu lung impermeabil, care intră, o întrebă pe nevastă-mea :

— Sînteți cumva Felissata Ettis ?

— Da, eu sînt.

— Aveți un plic.

După ce-i înmînă plicul, necunoscutul ieși atît de repede, încît nici nu apucaserăm să-l întrebăm despre ce este vorba. Felissata desfăcu plicul. Lăsîndu-se pe pat de uimire, ținea într-o mînă un teanc de bancnote de o mie, iar în cealaltă un bilet.

— Dragule, îmi zise ea, mi-e rău... Banii... și tu mort... O, Doamne !...

Prinzînd din zbor biletul care căzuse, iată ce-am citit :

„Stimată doamnă. Soțul dumneavoastră s-a sinucis în prezența unui vechi cunoscut de-al său, al cărui nume nu v-ar spune nimic. Mișcat de situația precară în care vă aflați, vă rog să primiți de la mine, din ceea ce-mi prisosește, suma de 20.000. Cadavrul a fost transportat la spitalul Sfîntului Nic."

Atunci am avut convingerea fermă că Buts a murit, ceea ce mă doborî la pămînt. Oricît mă străduiam — nu reușeam să-mi explic altfel primirea banilor. Silindu-mă s-o ajut pe nevastă-mea să-și revină din leșin, revedeam în minte toate posibilitățile unui *hapy end* (pentru Buts), dar, cunoscîndu-i intențiile inițiale, eram gata-gata să plîng și să rup banii în bucăți. Atunci nevastă-mea își reveni.

— Ce-i cu mine? Ah, da... Ce înseamnă toate astea?

Din nou se auzi soneria și m-am repezit la ușă. Îl așteptam pe Buts. Era el, și m-am agățat convulsiv de gîtul lui.

Prin ploaia de întrebări, exclamații, întreruperi și rîs, prietenul meu relată următoarele:

— La orele nouă seara, mă aflam la ușa nr. 73. M-a întîmpinat un bătrîn gras, amabil. Eram în zdrențe și îmi frecasem ochii cu ceapă, ceea ce-i făcuse să pară plînși. Iată cum a sunat discuția dintre noi doi, în timp ce beam o ceașcă de cafea excelentă.

El: Vreți să muriți?

Eu: Vreau foarte mult.

El: E neplăcut, însă, eu sînt adeptul libertății voinței. Veți fi de acord să muriți în costumul unui marchiz din secolul XVIII?

Eu: Trebuie să fie mai bun decît al meu.

El: Și încă ceva... Veți avea perucă... și barbă...

Eu: O, nu! Mi-e absolut indiferent ce costum voi avea, însă, fața trebuie să rămînă a mea.

El: Nu-i nimic... Am întrebat așa, într-o doară. Scrieți, vă rog, un bilet... vă dați seama...

Am scris: „Nimeni nu poartă vina morții mele. Ettis." Și i-am înmînat biletul bătrînului. Apoi ne-am înțeles că banii vor fi expediați neîntîrziat nevestei mele, adică nevestei tale. Bătrînul a șovăit un moment, apoi a acceptat riscul. În prezența mea a pus banii într-un plic și i-a expediat printr-un curier.

Acum, vezi și tu ce-a ieșit din toate astea. M-au condus pînă în grădină, scăldată în lumină electrică; m-au instalat pe un scaun, cu spatele la un copac. Înainte de a mă așeza, oftînd, am tras pe mine hainele fandosite de marchiz. La patru pași de mine, operatorul aștepta cu aparatul pregătit. El și cu bătrînul mi se părură grozav de palizi, se vede treaba că în toată istoria asta le revena partea pur tehnică. Bătrînul mi-a propus, înainte de moarte, ce-ai crede? O femeie frumoasă și alcool; dar l-am refuzat... Acum îmi pare rău. Mă grăbeam să termin totul și să vin să te liniștesc.

Pregătindu-mă să mor, am pus o perucă lățoasă, cu păr aproape negru: sub perucă am ascuns un tub plat de cauciuc, plin cu vin negru. Capătul tubului, lipit cu ceară, venea chiar lîngă tîmpla mea dreaptă. „Adio, scumpul

meu prieten !", îmi spuse bătrînul. „Michel, poți începe !", și operatorul se apucă să învîrtească manivela. Am ridicat ochii spre cer și, ducînd țeava revolverului la tîmplă, am tras, el fiind neîncărcat. Vinul începu să-mi curgă după guler. M-am lăsat pe spate, făcînd niște mișcări haotice cu mîinile, și am imitat toate grimasele agoniei, cu ochii închiși. Bătrînul striga : „Mai aproape, Michel, filmează fața !" În cele din urmă, am încremenit conștiincios, cu capul atîrnîndu-mi în piept. „Totuși, este înspăimîntător" ! zise Michel. Atunci m-am ridicat în picioare și am căscat demonstrativ.

Amîndoi, și Michel, și bătrînul tremurau, speriați de moarte, fixîndu-mă cu priviri uluite. „Ia să nu vă mai uitați atîta, am zis eu, tîmpla mă doare totuși, e arsă de-a binelea. Dacă ați crezut în moartea mea, o să creadă și spectatorii." Și, după ce i-am salutat, m-am retras... în costum de marchiz. Acasă m-am schimbat și m-am grăbit să vin la tine.

— Și nu te-au dojenit ? l-am întrebat.

— Doar nu erau să-și recunoască lipsa de omenie. Conștiința mea este curată ! Trebuie să gîndești și tu, la fel, Ettis. Am văzut o dată cum s-a împușcat un om, de-adevăratelea, și, știi ceva, n-a fost deloc expresivă scena. Pur și simplu a tras și a căzut lat. Imitația este mai veridică decît însăși viața. Firma „Gigant", însă, nu a ajuns încă, dragul meu, la un asemenea grad de înțelegere.

INSULA OTRĂVITĂ

POTRIVIT celor povestite de căpitanul Tarth sosit din Noua Zeelandă la Ahuan-Skap, și conform declarației făcute de el autorităților locale, declarație, confirmată prin mărturia echipajului său, în sudul oceanului Pacific, pe mica insulă Farfont, a avut loc un caz de sinucidere generală, simultană, prin bună învoială, a întregei populații ; excepție făcînd doi copii de șapte și de trei ani, lăsați în grija navei „Viola", de sub comanda căpitanului Tarth.

Insula Farfont este situată la 41° 17′ latitudine sudică, departe de căile maritime. A fost descoperită în 1869, de proprietarul unei baleniere, pe nume Van-Lott, și este foarte rar însemnată, chiar și pe hărțile oficiale. Nu prezintă nici o importanță comercială sau politică, iar John Webster, în cartea sa *Istoria navigației comerciale* clasează disprețuitor insulele de asemenea calibru în categoria „mărunțișurilor inutile", precizînd, în ce privește Farfontul, că este o insulă foarte mică și stîncoasă.

În jurnalul de bord al „Violei" au fost consemnate următoarele :

„14 iunie 1920. Vînt puternic de la Sud-Vest. Toată ziua ne-a abătut de la curs ; spre seară s-a dezlănţuit furtuna. Am pierdut trei vele.

15 iunie 1920. Vîntul ne-a smuls arborele mare şi trinca, am pus arborele de rezervă, ne îndreptăm spre sud, matelotul Nock a căzut în mare şi a pierit.

16 iunie. Vînt moderat. Spre amiază a apărut la orizont pămîntul. Este insula Farfont. Am aruncat ancora. Pe insulă au debarcat căpitanul Tarth şi secundul Insar, însoţiţi de cinci mateloţi."

Aceştia erau : Hawerney, Drokis, Bykan, Habster şi Strock.

Căpitanul a declarat apoi că, înainte de a se lansa barca pe apă, el însuşi a văzut prin ochean un om pe ţărm, care, cît ai clipi s-a făcut nevăzut în pădure. Trăgînd de aici concluzia că mica insulă este populată, căpitanul — deşi acostînd nu a văzut nici o urmă de aşezare omenească pe mal — nevoit să mai împrospăteze rezervele de provizii, a pornit în căutarea localnicilor. Într-adevăr, nu trecu mult şi într-o mică vale de un pitoresc rar, în mijlocul unei vegetaţii luxuriante şi neasemuit de frumoase, dădu de cinci case din bîrne cu acoperişuri din rogojini de trestie. Locuitorii nu se vedeau nicăieri. Nu apărură nici atunci, cînd, vrînd să atragă atenţia indigenilor, căpitanul trase în aer un foc de revolver. Din coşuri nu ieşea nici un fum, şi, în general, liniştea absolută, ciudată a acestei aşezări omeneşti îl uimi pe Tarth. Făcu ocolul clădirilor : uşile nu erau încuiate, însă, intrînd în trei case,

căpitanul nu găsi acolo nici o fiinţă vie. În a cincea, în ordinea vizitării, de asemeni, nu era nimeni ; în a patra însă, marinarii găsiră un muribund sau, în orice caz, un om în stare de inconştienţă. Zăcea pe podea cu ochii daţi peste cap, cu faţa palidă, lac de sudoare. În răstimpuri, un geamăt slab îi ieşea spasmodic din gîtlej. Lîngă el plîngeau, speriaţi, un băieţel de vreo trei ani şi o fetiţă de şase-şapte.

Căpitanul încercă să-l descoasă pe băiat, dar, neobţinînd nici un rezultat, se adresă fetiţei. Din ideea încîlcită şi confuză pe care şi-o făcuse ea despre cele întîmplate, Tarth află doar că „toţi au plecat", unde anume — nu ştia ; ea şi micul Filipp au rămas cu „nenea Scorrey" — omul care zăcea fără cunoştinţă. Fetiţa — se numea Li, diminutiv de la Livia — povesti de asemeni că, mai devreme cu o jumătate de oră, Scorrey glumise cu ea, spunîndu-i că îndată vor veni nişte oameni, care-i vor duce pe ea şi pe Filipp pe „pămîntul mare", unde ei o s-o ducă bine. Dar după aceea băuse ceva dintr-o cană, care se afla şi acum pe masă. Apoi, le-a zis copiilor că moare, s-a întins pe podea şi a început să geamă, iar fetiţei i-a mai zis : „Să-i predai scrisoarea omului cu nasturi aurii" ; asta-i tot ce ştiau ei, copiii.

Deşi aroma puternică a tufelor înflorite de la fereastră îi ameţea de-a binelea pe marinari, căpitanul, după ce a mirosit rămăşiţele lichidului tulbure de pe fundul cănii cu pricina, găsi de cuviinţă, fără să mai piardă timp, să ia măsuri imediate pentru salvarea lui Scorrey.

Presupuneau că se otrăvise. Lichidul avea un miros amar, puternic, neplăcut. Desfăcîndu-i dinții încleștați cu ajutorul unui briceag Tarth îi turnă în gură nenorocitului de Scorrey rachiu, neavînd ceva mai bun la îndemînă, cîte puțin, ca, în starea în care se afla, să nu se înece. Într-o jumătate de ceas golise trei ploști : pe a lui, a lui Hawerney și a lui Drokis. Între timp, într-un ceaun de lut marinarii au fiert apă și l-au oblojit pe Scorrey — dezbrăcat la piele — cu legături din iarbă, muiate în apă clocotită, și, făcîndu-i, în felul ăsta un fel de baie de aburi. Tarth acționa mai mult după inspirație, decît după prescripții medicale, cumnecum însă — bolnavul încetase să mai horcăie. Atunci, marinarii repetară prișnițele, îi făcură frecții și, în cele din urmă, bolnavul deschise ochii. Avea o privire de nebun. Nu vorbea și nu înțelegea nimic și-și recăpătă graiul abia cînd ajunse la Ahuan-Skap, dar și atunci, pentru o ființă rațională, vorbirea-i se dovedi mai mult decît jalnică.

Copiii, consolați cu ceasul de buzunar al lui Drokis, pus la dispoziția lor, și Scorrey, care-și revenise, dus pe targă, au fost transportați pe bordul „Violei", în timp ce căpitanul reluă cercetarea acestui caz atît de trist. Scrisoarea lui Scorrey, în prezent predată organelor judiciare, fusese scrisă pe pagina de titlu a unei Biblii, îngălbenită de vreme ; în loc de cerneală s-a folosit, trebuie presupus, sucul vreunei plante, care se înnegrea foarte repede. Tarth desluși niște rînduri agramate, înfiorătoare și enigmatice prin conținutul lor. Iată ce era scris acolo (nedatat) :

„Noi toți, locuitori ai insulei Farfont, declarăm și depunem mărturie față de oamenii veniți din altă parte că, socotind cu neputință să ne ducem mai departe zilele, întrucît toți ne-am pierdut mințile sau sîntem posedați de demoni, de bună voie și de comun acord ne luăm viața. Încredințăm prezenta scrisoare lui Iosif Scorrey, care va trebui s-o păstreze pînă-n momentul cînd se va ivi posibilitatea s-o înmîneze echipajului vreunei ambarcațiuni. Conform rugăminții noastre a tuturor, cu care Scorrey s-a declarat de acord, acesta nu are dreptul să se sinucidă — pînă nu va fi posibil să-i expedieze cu vreun vapor pe copiii Filipp și Livia, lăsați în viață, minori fiind."

Urmau douăzeci și patru de semnături cu indicația vîrstei fiecăruia dintre sinucigași. Cel mai bătrîn avusese o sută unsprezece ani, iar cel mai tînăr paisprezece. Prin preajma așezării, Tarth descoperi o movilă înaltă, de curînd înălțată, era mormîntul comun. Florile care împodobeau crucea se uscaseră și echipajul „Violei" le înlocui cu coroane din flori proaspăt culese.

— Toate acestea, își încheie căpitanul Tarth povestirea, ne-au lăsat o impresie dintre cele mai apăsătoare ; era ca și cînd sub ochii noștri ar fi fost înjunghiat un om legat. Ne-am grăbit cît ne-a stat în puteri să ne reparăm tachelajul, și a doua zi dimineață am părăsit sinistrul Farfont.

II

În felul acesta, „Viola" aruncă ancora la Ahuan-Skap cu următoarele dovezi ale sinuciderii întregei populaţii a insulei : rămăşiţele lichidului otrăvitor vărsat de nebunul Scorrey într-o sticlă astupată cu grijă ; scrisoarea colectivă semnată de cei douăzeci şi patru de morţi şi doi copilaşi — de sex feminin şi de sex masculin — cu totul sălbatici, după concepţiile noastre.

Ceea ce s-a putut afla de la copii a adăugat extrem de puţine date la depoziţiile căpitanului şi ale celor cinci marinari. Băiatul nu a putut comunica nimic, întrucît nu ştia să vorbească aproape deloc, iar fetiţa, care încurcase, se vede, amintirile vieţii de pe insulă cu impresiile din călătorie şi primele impresii dobîndite într-un oraş mare, povestea nişte inepţii vădite : „Tata zicea că o să fim omorîţi cu toţii". „Cine o să vă omoare ?" „Nişte oameni, foarte mulţi la număr." „I-ai văzut ?" „Nu, nu i-am văzut." „Veneau vreodată pe la voi corăbii ?" „A venit una, mare de tot, mai înaltă ca mine." „Adu-ţi aminte, Li, cînd s-a întîmplat asta ? De mult ?" „Da, demult." „Sau, poate, de puţină vreme ?" „De puţină vreme." Nu ştia să se orienteze în timp şi mai departe, informaţiile ei cu privire la corabie, la oamenii care locuiseră pe insulă, la numărul lor, aveau caracterul unui vis confuz, pe jumătate uitat. Începuse apoi să povestească, cum se temeau toţi că vor fi omorîţi, şi cum, noaptea, veneau spre ei multe corăbii, care se apropiau de

insulă şi trăgeau în casele lor. Unele din acele corăbii zburau prin văzduh. Judecătorul de instrucţie consideră aceste impresii ca făcînd parte din domeniul imaginaţiei de copil, contaminată de povestirile marinarilor, atribuindu-le şi tendinţei spre mistificare, ce se observă la copii. E drept, le notase el pe toate, dar o făcuse din considerente de ordin formal.

Din datele culese de la fetiţă, s-a constatat însă o împrejurare rară şi cu totul deosebită, care excludea aproape cu desăvîrşire un eventual amestec al oricărei forţe din afară. Din cele ce-şi amintea acest copil de şase ani reieşea că o singură dată o corabie vizitase insula ; să admitem că amintirile mai trainice, mai precise încep de la vîrsta de trei ani, ceea ce însemna că timp de trei ani insula fusese izolată şi nu comunicase pe nici o cale cu restul lumii, de unde, întrebarea firească, la ce interval de timp corăbiile acostau la insula Farfont şi dacă nu cumva fiecare eveniment din acesta constituia un soi de legendă în anii ce urmau ? Pe scurt, nu cumva Farfontul era un loc uitat de lume, unde corăbiile se abat doar de cîteva ori în decurs de un veac, şi asta întîmplător, ca, dealtfel, şi „Viola" ?

Dat fiind anonimatul aproape total al insulei pentru autorităţile administrative şi faptul că era absolut inexistentă pentru toate liniile maritime mărunte şi principale, răspunsul la această întrebare veni, de la sine, afirmativ. În asemenea caz era exclusă o intervenţie criminală din afară în treburile localnicilor, şi izolarea aşezării a fost confirmată de depozi-

țiile făcute de echipajul „Violei". Obiectele de uz casnic, uneltele, îmbrăcămintea și alte obiecte, examinate în fugă de marinari, erau vădit primitive, meșterite pe insulă, excepție făcînd cîteva arme vechi, cărți și mărunțișuri, ca un ciob de oglindă sau o fîșie de stofă, ajunse cîndva pe insulă. Privitor la natură, părerile erau unanime : „este un locșor tare frumos". Habster, mai impresionabil decît ceilalți, declarase că este un adevărat rai pe pămînt. Căpitanul Tarth își împărtășise mai detailat impresiile, dar, fiind om practic, semnala fertilitatea, rodnicia pămîntului, precum și abundența apei de izvor — foarte gustoasă.

Vom mai întîlni mai jos o descriere amănunțită a insulei, de aceea acum vom reveni la confruntarea faptelor. Date fiind cele expuse mai sus, judecătorul de instrucție se opri la două versiuni : 1. Sub presiunea unor împrejurări, cauze și tendințe inevitabile, cu totul neobișnuite, de proveniență locală și nicidecum externă, conform unei înțelegeri, locuitorii de pe Farfont s-au sinucis. 2. Au fost omorîți, din considerente necunoscute instanței, de Scorrey, unicul localnic rămas în viață, astăzi dement. Ca să abată bănuielile, a ticluit o scrisoare falsă, cu semnăturile false ale localnicilor, chipurile, o scrisoare care atesta sinuciderea.

A doua versiune, fiind cea mai corespunzătoare necomplicatei gîndiri criminalistice și tentației de neînvins pe care o au autoritățile spre căutarea relei intenții chiar și într-o împrejurare cînd omul cade, pur și simplu, și-și sparge

capul, a fost, din păcate, reluată și susținută, cu prea mult sîrg, de unele ziare, redactorii acestora scutind, dealtfel, publicul cititor de o nedumerire tulburătoare și situîndu-se pe poziția ușuratică a „bunului-simț", tocmai acea poziție de care trebuie să fugi ca de ciumă, cînd ai de-a face cu anumite fenomene.

„Mesagerul Dimineții" scria :

„Ha-ha ! Vor să ne convingă că un sat întreg — toți oameni sănătoși, crescuți în sînul naturii, oameni care nu făceau nici un fel de excese, spontani, semisălbatici chiar — a trăit un fel de tragedie generală. Posibil, desigur, să se fi certat între ei pentru vreo frumoasă indigenă. Dar femeile ? În asemenea caz rămîne de presupus o dezamăgire totală de viață, prăbușirea idealurilor etc... ! Totuși, Scorrey trăiește, au rămas în viață și cei doi copii, și ei ne conving cel mai mult de viclenia prevăzătoare a răufăcătorului. Știa că nu este exclus ca pe la Farfont să se abată vreo ambarcațiune și se pregătise pentru acest caz puțin probabil. Aici el ne apare în rolul păzitorului copiilor, care, chipurile, îi fuseseră încredințați. Copiii puteau să doarmă, de bună seamă, în timp ce fiorosul ucigaș își otrăvea concetățenii. Notați, că și el băuse otravă, dar nu a murit !... E clar că doza fusese calculată după bogata-i experiență..." etc...

„Observatorul" susținea ipoteza sinuciderii colective, sprijinindu-se mai mult pe depozițiile căpitanului „Violei".

„Afară de faptul că era vorba de o otrăvire gravă, scria ziarul, otrăvire care era cît pe ce

să-l trimită pe lumea cealaltă, nevinovăţia lui Scorrey o confirmă existenţa şi aspectul mormîntului comun. Movila, spune căpitanul Tarth, era ridicată în preajma satului, la vedere ; înălţată temeinic, conştiincios, cu o bordură de gazon şi o cruce trainică, constituia cea mai bună dovadă a faptului că Scorrey respectase dorinţa morţilor, îndeplinindu-şi trista datorie pe care i-a pus-o pe umeri destinul. Avea cîteva bărci la dispoziţie ; dacă ar fi fost ucigaş, nimeni şi nimic nu l-ar fi împiedicat să arunce, pe-ndelete, toate cadavrele în larg şi să declare apoi sus şi tare că toată populaţia s-a înecat în timpul pescuitului. Toate aceste date sînt aproximative. Desigur, motivele sinuciderii sînt de neînţeles, întrucît textul scrisorii, compus destul de rezonabil, nu indică defel că sinucigaşii şi-ar fi pierdut minţile sau ar fi fost „posedaţi de demoni", ci presupune anumite cauze, deocamdată încă neelucidate. Autorii acestei scrisori aveau, se vede, mari îndoieli în ce priveşte posibilitatea de a face cunoscut conţinutul ei, altfel, am fi avut, poate, de-a face cu un document detailat, care ar fi epuizat toate aspectele dramei ce s-a produs acolo. Caracterul lapidar al scrisorii denotă de asemeni şi graba cu care nefericiţii au făcut toate pregătirile ca să se omoare. Ne rămîne să aşteptăm însănătoşirea lui Scorrey, pentru că, după declaraţiile date de doctorul Nessare, sînt speranţe ca acesta să se refacă."

Analiza lichidului adus de căpitanul „Violei" a stabilit că este vorba de o otravă puternică.

Scorrey a fost internat în clinica profesorului Arno Nessare cu diagnosticul de alienare mintală cu simptome de violenţă, cazul nu prezenta însă o formă gravă. Scorrey rămase patru luni la Nessare, în care timp, datorită raportului şi expediţiei psihiatrului De-Mestre, se precizară şi alte împrejurări.

III

De-Mestre, care dedicase o bună parte a vieţii sale studiului sinuciderilor, a fost asaltat un timp de ziarişti, de cucoane, autorităţi şi oameni trimişi de poliţie, dar fiecăruia dintre aceştia avea grijă să califice cazul drept caz încurcat, deşi, în ce-l priveşte, înclina pentru ipoteza sinuciderii.

La 11 august, subvenţionat de revista „Juniona", în speranţa că, vizitînd personal insula, ar putea obţine noi indicii importante, De-Mestre se îmbarcă la Ahuan-Skap, pe bordul velierului „Terentius", închiriat în acest scop, şi s-a întors la 24 septembrie, uimind lumea prin darea în vileag a unor fapte, care au zdruncinat mult opinia că moartea celor de pe Farfont nu avea la bază nici un factor extern. Şi anume : aproape de ţărm, într-o adîncitură stîncoasă, De-Mestre găsi patruzeci şi patru sticle goale de la vin, — produs strein de Farfont, — un ac de siguranţă de oţel, şi un exemplar al ziarului „Staţionar", datînd din 18 mai 1920, aproape putrezit. Acest din urmă obiect l-a

convins pe De-Mestre că o altă ambarcaţiune vizitase insula cu puţin înainte de „Viola".

Între timp, datorită publicării de informaţii şi răsunetului larg al cazului, în general, ziarul „Observatorul" primi din Bombay o scrisoare semnată „căpitan Brahms", legalizată de un notar. Brahms era în serviciul unei societăţi de transport din Sydney, lucrînd pe bordul velierului „Ricşa". Datele trimise de Brahms erau, la drept vorbind, un prolog la adevărul care-şi dezvălui total trista faţă numai în ziua cînd se însănătoşi Scorrey. Iată conţinutul scrisorii :

„La 5 aprilie 1920, „Ricşa", care pornise în căutarea navei dispărute „Vendôme", a fost abătut din drum de un ciclon şi, suferind avarii considerabile, împins departe spre sud. La 20 aprilie, dimineaţa, am observat o mică insulă care nu figura pe hartă ; nimeni dintre membrii echipajului meu nu fusese acolo şi nu ştia de existenţa ei. Locuitorii — mulatri — proveneau, după spusele lor, din două familii de emigranţi, debarcaţi în acest colţişor îndepărtat în 1870, aduşi pe bordul crucişătorului „Brobdinjag" din motive cu caracter politic. Astfel se explică faptul că pe insulă nu au locuit decît două familii : Scorrey şi Gonzalez ; se îndeletniceau cu agricultura, vînătoarea şi pescuitul. Puşi în nişte condiţii cu totul excepţionale, produceau şi-şi procurau toate cele necesare vieţii, excepţie făcînd un număr foarte mic de obiecte aduse de primii locuitori sau cumpărate mai tîrziu, pe insulă, de la corăbiile în trecere.

Ultima care i-a vizitat, fusese corabia răsculată „Scarabée ; cu şase ani în urmă, aruncase ancora la ţărmul insulei Farfont. E de înţeles cu cîtă emoţie şi atenţie covîrşitoare am fost întîmpinaţi noi. Locuitorii ieşiseră cu toţii pe mal să-i întîmpine pe rarii oaspeţi. Totul, pînă la ultimul nasture de pe hainele noastre, a constituit obiectul unor discuţii nesfîrşite în contradictoriu, zvonuri, întrebări. Am aflat că sosisem în ziua în care avea loc cununia tînărului Antonio Gonzalez cu tot atît de tînăra Joanna Scorrey. Ne aştepta un ospăţ, întrebări nesfîrşite asupra vieţii din lumea largă, precum şi spectacolul unei nunţi sălbatice, dar foarte plăcute.

Mirele, îmbrăcat cu haine destul de reuşit croite, cu o pălărie de pai uriaşă pe cap, făcea o impresie foarte precisă în ce priveşte exteriorul său : era un flăcău zvelt, ciocolatiu, cu zîmbet cam naiv şi cu ochii mari gravi, în care se citea înţelegerea importanţei şi a solemnităţii momentului. În clipa hotărîtoare însă mireasa se ascunse după colţul casei — ruşinîndu-se, de noi, desigur — şi ne-a trebuit multă răbdare, pînă ce, în sfîrşit, izbutirăm să-i vedem mutrişoara drăgălaşă. Ieşise în cele din urmă din ascunzătoarea ei, roşie ca un mac. Căpitanul Polladin, meşter la complimente, se apucă să-i laude cu glas tare calităţile, ceea ce-i dădu curaj şi o făcu să-l onoreze cu privirea : îl fixă pieziş cu un singur ochi, negru ca nuca, şi naiv ca un pui ieşit de o săptămînă din găoace. Rochia simplă dintr-o stofă grosolană, ţesută în

casă, era bine ajustată pe silueta-i zveltă, frumușică, puțin stîngace încă în mișcări.

Ceremonia a fost simplă și totodată solemnă, maiestuoasă. Stăteam cu toții pe malul unui torent, care năvălea în scînteieri albastre și albe printre stîncile de granit, care, în fața noastră, dincolo de torent se uneau, formînd un fel de arcadă fantezistă, umbroasă, roșietică. Pe arcadă se întindeau grămezi catifelate de plante cățărătoare. Frîngîndu-se deasupra arcadei, razele soarelui făceau văzduhul să semene cu un foc de vreascuri înväpăiat sau cu un văl auriu prin care se străvedeau umbrele albastre ale șerpuirilor malului. Malul era ca un covor cu flori pestrițe. În zare strălucea oceanul — ca o seceră îngustă, subțire.

Bunicul Scorrey citi cîteva rugăciuni, fragmente din Biblie, împreună cu mîna-i vlăguită mîinile fierbinți ale celor doi tineri, și ne-am întors în așezare. Acolo, pe malul mării, într-o adîncitură dintre stînci se porni ospățul, stropit din abundență de noi cu două lăzi conținînd sticle de vin și rom. Iar eu am început să povestesc despre marile fapte ale omenirii, despre invenții și lupta titanică din zilele noastre, savurînd dinainte efectul povestirii mele...

Au fost, într-adevăr, zguduiți. Le-am zugrăvit cît se poate de real tabloul luptei gigantice dintre cele nouă state ; am prezentat toate evenimentele ei principale, planul, evoluția ei, ritmul, mijloacele tehnice și morale, folosite de adversari. Cîte unii și-au exprimat îndoiala în ce privește veridicitatea spuselor mele, atunci le-am dat un exemplar din „Staționar" pe

care-l aveam cu noi. Locuitorii planetei Marte sau cei de pe Lună, de-ar fi nimerit pe pămînt, nu ar fi trezit un interes atît de uriaș ca noi cu „Staționar"-ul nostru și istorisirile noastre despre bătălii ce au avut loc între armate numărînd milioane de soldați. Am fost asaltați de atîtea întrebări, încît ne-ar fi trebuit jumătate din viață ca să răspundem la toate cît de cît detailat.

Recunosc, cu toate că evenimentele ce întunecaseră deceniul acela au fost dintre cele mai apăsătoare, încercam, fără să vreau, un sentiment de mîndrie, mai precis de superioritate față de acești semirobinsoni, atunci cînd am început să povestesc despre cuceririle geniale ale omului în domeniul aviației, al radioului, al chimiei, al tehnicii militare în marină și artilerie. Le descriam cum arată cuirasatele, dirijabilele, aeroplanele, adăposturile din beton și forturile blindate, făcîndu-i pe ascultătorii mei să se înfioare, cînd pomeneam de un proiectil de 16 țoli sau de o pîlnie săpată de o bombă, care, explodînd, putea să șteargă de pe fața pămîntului un sat întreg.

Stăturăm de vorbă toată noaptea. Spre seara zilei următoare, „Ricșa", terminînd cu reparațiile, a ridicat ancora acostînd la Melbourne la data de 3 mai. În prezenta scrisoare am expus toate împrejurările șederii noastre pe insula Farfont ; consider necesar să adaug, că vestea morții tragice și cu totul neobișnuite a fostelor noastre gazde ne-a făcut nouă, celor care le-am cunoscut, o impresie grea, de nedescris. Dacă informațiile pe care le dau și care nu au, cred,

nici o legătură directă cu tragedia de pe Farfont, vor putea dezlega cît de cît taina morţii unor oameni primitori şi veseli, voi resimţi bucuria amară a unuia care a contribuit la dezvăluirea unui tragic adevăr."

IV

La douăzeci septembrie Scorrey făcu, în sfîrşit, o declaraţie. Stenograma relatărilor lui Scorrey este foarte încîlcită, abundă în repetiţii şi digresiuni, pe deasupra, limbajul lui este atît de diferit de maniera noastră de a ne exprima şi de a gîndi, manieră formată prin necontenitul contact cu un număr mare de oameni, atît personal, cît şi prin scrisori, telegrame, cărţii, ziare, încît am considerat necesar să dăm acestui document o oarecare formă literară, fără să înlăturăm faptele şi nici impresia lăsată.

— Ne-a venit foarte greu să credem, zise Scorrey, în cuvintele căpitanului Brahms, care ne declarase că Europa a trăit un război înfiorător, în timp ce noi, nebănuind absolut nimic, nu auzeam decît plescăitul valurilor şi foşnetul crengilor în floare. Brahms, însă, ne arătase un ziar, vechi, ce-i drept, dar repetînd în mod convingător acelaşi lucru.

Toată noaptea căpitanul şi cei care îl însoţeau au stat de vorbă cu noi, împărtăşindu-ne — tulburaţi, zguduiţi şi fermecaţi cum eram — miezul, semnificaţia evenimentelor. Am aflat că războiul a atras sute de milioane de oameni.

Că din multe oraşe şi ţări nu au rămas decît ruine. Am aflat că oamenii zboară în cîrduri cu nişte maşini înaripate aruncînd din înalturi bombe peste corăbii, case şi păduri. Am aflat că, folosind un fel de vînt înăbuşitor, războinicii ard plămînii zecilor de mii de soldaţi, şi multe altele, precum şi faptul că nu se ştie dacă nu se va repeta cumva un asemenea război.

A doua zi dimineaţă, căpitanul cu tovarăşii săi au plecat pe vaporul lor să facă reparaţiile ca să-şi poată urma drumul mai departe, iar noi am stat să discutăm despre cele aflate de la ei. Nici unul dintre noi nu s-a gîndit să lucreze în ziua aceea. Fiecare aprecia în felul său ceea ce se întîmpla pe lume. Unii erau convinşi că Brahms ne cam duce şi că, în realitate, războiul continuă, probabil. Alţii susţineau că a sosit o vreme propice pentru piraţi şi că în curînd, vom fi, pesemne, atacaţi. În general, pusese stăpînire pe noi o stare de apăsare, de suspiciune. Fiecare aducea mereu vorba de presimţiri, povestind în dreapta şi în stînga tot ce bănuieşte în legătură cu evenimentele ce se desfăşurau în acea Europă despre care noi toţi aveam o idee foarte confuză.

Cineva, nu ţin minte cine anume, a spus că este foarte posibil ca, peste un an-doi, noi să rămînem singurii supravieţuitori de pe faţa pămîntului, întrucît beligeranţii se vor nimici unii pe alţii, fără doar şi poate, cu ajutorul invenţiilor lor monstruoase. Nepotu-meu, Leon Scorrey zicea că nu aceasta este primejdia, ci fuga în masă a milioanelor de oameni, care,

părăsind continentele suprapopulate, se vor risipi prin colţurile cele mai îndepărtate ale lumii în căutarea unei securităţi depline. Streinii aceştia, mulţi la număr, bine înarmaţi, puteau, desigur, să ne vină de hac, luîndu-ne avutul, pămîntul lucrat şi bărcile. Unul a venit chiar cu propunerea să-i rugăm pe cei de pe „Ricşa" să ne ia cu ei, să nu rămînem singuri, cu teama în suflet şi în nesiguranţă. Dar fricosul a fost îndată pus la punct şi speriat, explicîndu-i-se că nesiguranţa este de preferat faţă de tot ce se petrece astăzi în ţările mari. Cu toate acestea, spre seară, cînd „Ricşa" îşi ridica ancora, doi dintre bătrînii noştri s-au dus cu barca pe bordul vaporului, rugîndu-i pe căpitan şi pe ceilalţi să povestească tuturor despre noi şi să îndrume spre insulă orice navă pe care o vor întîlni, pentru cei dintre noi care ar dori să părăsească Farfontul, dacă s-ar găsi dintr-aştia. Brahms i-a liniştit, făgăduindu-le să le îndeplinească rugămintea. După ce soarele asfinţi, „Ricşa" ridică ancora şi plecă.

Ca mulţi dintre noi, am petrecut şi eu noaptea aceea într-o stare apăsătoare, aţipind doar în răstimpuri şi sculîndu-mă de cîteva ori pentru a o ajuta pe nevastă-mea care se îmbolnăvise din cauza tuturor emoţiilor. Două zile mai tîrziu, Juan Gonzalez, care se dusese cu Antonio, bărbatul Joannei, la pescuit, s-a întors devreme, vestindu-ne că la o jumătate de milă de ţărm ei văzuseră un obiect rotund, lucios, acoperit cu cuie şi care se legăna pe valuri. În curînd, se întoarse şi Antonio, confirmînd cuvintele lui Juan. „Eram cît pe ce să

trecem cu barca peste el", zise tînărul şi se făcu alb ca peretele. Se vede că fusese una din minele plutitoare despre care povestise Brahms.

La amiază, deasupra capetelor noastre se auzi un vuiet puternic cu pocnete şi duduit. Toţi săriră afară din case. Dinspre cîmp grăbeau, speriaţi, spre noi, cei care lucrau pămîntul. Sus, ocolind un copac înalt, zbura cu iuţeala unui pescăruş, un obiect uriaş întunecat, care-şi schimba mereu contururile ; cotind la intrarea în pădure, coborî mai aproape de pămînt şi pieri din vedere.

Eram atît de speriaţi, încît strigam toţi odată, şi nu înţelegeam deloc unii pe ceilalţi. Nici unul dintre noi, pînă şi cel mai neîncrezător, nu se mai îndoia că în jurul insulei au loc nişte bătălii navale, deocamdată nevăzute pentru noi, şi că observatorii fac nişte recunoaşteri ale împrejurimilor, zburînd deasupra insulei. După scurt timp, dinspre vest, se auziră nişte bubuituri surde sau explozii. Toţi se repeziră spre ţărm. Acolo unde marea se unea cu cerul se înălţau şuviţe de fum, o mulţime ; de acolo se trăgea — bubuituri grele, tărăgănate, înăbuşite de distanţă, — şi aveai impresia că se cutremură pămîntul sub picioare. Toate astea ţinură un ceas, poate chiar mai mult ; apoi se potoliră.

Seara, ducîndu-se în pădure după lemne, trei inşi din familia Gonzalez s-au întors cu sufletul la gură. Auziseră zgomotul multor copite, strigăte, zăngănit de săbii şi gemete, dar nu văzuseră pe nimeni. Curînd, veni şi Allan Scorrey, care tot atunci se aflase cu nevastă-sa

lîngă cascadă; amîndoi văzuseră sus, pe o stîncă, un călăreț înarmat, care privea, cu mîna streașină la ochi, înspre pădure. Zărindu-l pe Scorrey, se făcu nevăzut, trăgînd ușor de frîu.

— Pe insula noastră a avut loc o debarcare, zise Allan după ce a povestit cele ce văzuse și i-a ascultat pe cei trei Gonzalez. Nu știm despre ce război e vorba, dar sîntem în primejdie, poate, chiar, ne amenință moartea. Trebuie să cercetăm insula.

Antonio Gonzalez și cu mine ne-am oferit s-o facem. Prima jumătate a zilei ce-a urmat am petrecut-o scotocind insula; nu am dat de nici un fel de urme, dar am auzit zornăit și zdrăngănit, însoțite de strigăte. Cînd ne-am întors, i-am găsit pe ai noștri adînc deprimați. Femeile plîngeau. Ceea ce le-am povestit i-a uimit și i-a speriat și mai mult.

— S-ar putea, zise, clătinînd din cap, bătrînul Ransome, s-ar putea ca oamenii să găsească mijlocul să se facă nevăzuți. Se zice că acum e vremea unor născociri miraculoase.

— Și cu cadavrele ce se întîmplă? întrebai eu.

Bătrînul nu-mi răspunse.

— Uitați-vă, uitați-vă! strigă deodată soră-mea și, urmărindu-i privirea plină de groază, văzurăm că tot cerul era acoperit cu corăbii zburătoare năstrușnice; aveau un tachelaj straniu, nemaivăzut, care amintea velierele și care se răsfrîngea cumva dedesubt, în văzduh. Tot cerul era numai vuiet și șuier, bubuituri și zvon prelung de clopote; în curînd, totul se

învălui în fumul tragerii, care a răsunat în urechile noastre ca o condamnare la moarte.

Femeile leșinau, se refugiau în casă, plîngeau în hohote. Noi, bărbații, stăteam încremeniți, de parcă ne legase cineva de mîini și de picioare. În sfîrșit, ultimii dintre monștri pieriră în spatele stîncilor și, întrunindu-ne din nou laolaltă, am putut să ne mărturisim, copleșiți de durere și teamă, deznădejdea noastră a tuturor. Nimeni nu era în stare să explice cele ce se întîmplau. În noaptea aceea nu au dormit decît copiii...

Aceste fenomene se repetară întruna — apăsătoare, crude, înspăimîntătoare; astfel trecu o lună și încă două săptămîni și, în cele din urmă, ajunseserăm într-o stare jalnică de ființe ieșite din minți. Ne temeam să ne depărtăm de casă, ca să nu rămînem singuri; lucrările fuseseră părăsite; visuri grele, pline de neliniște îi chinuiau pe acei care, căutînd pacea, se culcau în pat. Copiii, speriați cel mai rău de furtuna care, abătîndu-se peste noi, distrusese viața noastră liniștită, plîngeau, ca și mamele lor, slăbite de teama continuă în care trăiau. Noi, bărbații, luîndu-ne uneori inima în dinți, ca să ne scuturăm de stăpînirea forțelor acelea războinice, cercetam, cu toții laolaltă, insula, spre a ne convinge că noi sîntem unicii ei stăpîni; și, de fiecare dată, încredințîndu-ne că acesta este adevărul, cădeam într-o deznădejde și mai neagră. Auzeam zi și noapte deasupra capului un vuiet surd; dacă vreo cîțiva dintre noi stăteau de vorbă, îi întrerupea ceva asemănător unor explozii depărtate și atunci,

văzduhul răsuna de gemete și vaiere, cînd încete și tînguitoare, cînd pline de mînie și durere. Noaptea, se auzea o canonadă puternică dinspre apus, era ca și cum acolo s-ar fi dat o bătălie fără de sfîrșit. Acelora dintre noi, care, ieșind din case, priveau marea, li se înfățișau înaintea ochilor corpurile întunecate ale unor nave de naționalitate necunoscută, urmărindu-se unele pe altele. Nu mai aveam nici un pic de liniște. Ce se întîmpla cu noi ? Ce se petrecea în jurul nostru ? Obosisem să ne mai punem întrebări. În cele din urmă, într-o seară, strînși în casa lui Allan Scorrey — văr de-al doilea cu mine — l-am auzit pe Allan spunîndu-ne că, în situația noastră, lipsiți de orice sprijin, cum sîntem, el nu întrevede altă ieșire decît moartea : „Nu sîntem treji și nici somn nu avem. Posedați de un coșmar diavolesc, mai precis, căzuți în mrejele unei realități, care a atins, cu ajutorul unor mijloace necunoscute nouă, perfecțiunea de a fi insesizabilă, noi, izolați de restul lumii, noi, care nu știm nimic, care sîntem nevinovați, care ne pierdem treptat mințile, le vom pierde în curînd de-a binelea, făcînd să răsune văzduhul de urlete turbate. Pentru ce toate acestea ? N-o putem ști. Și vă propun să murim de bună voie."

Nu a fost printre noi nici unul care să fi avut curajul sau ar fi vrut să-l contrazică. Într-o tăcere adîncă a celor strînși acolo, Allan pregăti totul ca să tragem la sorți noi, bărbații. Cel care avea să tragă bețișorul cel mai scurt trebuia să rămînă în viață, ca să-i în-

groape pe ceilalți. Mie mi-a revenit această nenorocire ! Atunci soră-mea, Alissa Scorrey, văduvă, zise : „Așa să fie, dar nu voi lua cu mine pe copiii mei, pe Filipp și Livia". După care mi-i încredință mie, implorîndu-mă să aștept să treacă vreo navă pe lîngă insulă și să nu mă omor pînă nu se va prezenta posibilitatea să expediez copiii.

M-am împotrivit cît am putut, dar a trebuit să cedez în fața rugăminților ; pe deasupra, într-adevăr, cineva trebuia să se îngrijească de înmormîntare. Totuși, am izbucnit în hohote de plîns, prevăzînd limpede tot greul care mă aștepta. Singur, copleșit de amintiri sumbre, cu doi copii în seama mea, trebuia să rabd, să îndur chinuri mai înspăimîntătoare decît dacă aș fi murit supus la cazne. Am primit, poate pentru că mintea îmi era zdruncinată și nu-mi dădeam prea bine seama ce se petrece în jurul meu.

La acest punct al povestirii Scorrey avu un leșin. Revenindu-și, se grăbea, se vede, să-și încheie relatarea. De aici, stenograma e haotică, lapidară, cu pauze.

— O adevărată febră a nerăbdării îi cuprinsese pe toți. Au scris biletul. Allan a adus otravă. Eu am ieșit ducînd cu mine copiii, spunîndu-le că toți ai noștri vor veni mai tîrziu. Pentru nimic în lume nu m-aș fi întors atunci în casa lui Allan. Zăceam la mine, într-un fel de semileșin. Ce se petrecea dincolo — nu știu. Soarele era gata să apună, cînd m-am hotărît să deschid ușa aceea fatală.

Și am văzut...

Scorrey refuză să povestească mai departe, cum i-a înmormîntat pe acești nefericiți. Partea a doua a declarației sale — povestea sumbră a vieții unui om mai mult bolnav, cu doi copii mici în grija sa, pe care trebuia să-i hrănească și să-i liniștească, născocind tot soiul de istorii privitoare la dispariția tuturor — poate fi găsită în „Publicația lunară din Ahuan-Skap“, revistă care a făcut cea mai detailată relatare a tragediei de pe insula Farfont. Referindu-se la Miller, Quinsy și Ribot, autorul dezvoltă ipoteza unor halucinații în masă, precum și „frica de viață“ — o tulburare psihică deosebită, cercetată în cele mai mici amănunte de Krafft.

În concluzie, descriind vegetația splendidă a insulei, clima-i blîndă și farmecul acela inedit al paraginii — inofensive și nepretențioase — autorul încheie articolul cu următoarea observație :

„Au fost cei mai fericiți oameni de pe fața pămîntului, uciși de ecoul unor salve care au amuțit de mult, fără seamăn în istorie“.

CREAREA LUI ASPER

I

PE valea sumbră a rîului Ingre, lîngă carierele de piatră, judecătorul Hacker mi-a mărturisit multe lucruri extraordinare.

— Dragă prietene, rosti Hacker, menirea cea mai înaltă a omului este creația. Aceea căreia mi-am dedicat eu viața, cere, cît timp trăiește creatorul, o taină de nepătruns. Numele artistului nu are voie nimeni să-l cunoască ; mai mult, nici nu trebuie să bănuiască lumea că fenomenele care-i uimesc nu sînt altceva, decît o operă de artă.

Pictura, muzica, poezia creează universul lăuntric al imaginației artistice. Este un fenomen respectabil, dar mai puțin interesant decît creațiile mele. Eu fac oameni vii. Cu asta ai mai mult de furcă, decît cu fotografia în culori. Finisarea minuțioasă a detaliilor, fixarea, asamblarea, lustruirea lor, cumpănirea facultăților mintale ale personajului creat, precum și necesitatea de a veghea ca faptele acestuia să fie în acord cu situația sa, toate acestea îți răpesc destul timp.

— Da, da, urmă el, citind pe fața mea neîncredere și încordare, vorbesc serios, și în curînd

ai să te convingi că am dreptate. Ca orice artist, sînt vanitos şi doresc să am adepţi ; de aceea, ştiind că mîine viaţa mea va lua sfîrşit, m-am decis să-ţi încredinţez metoda, prin care am obţinut anumite rezultate.

Pămîntul creează cu zgîrcenie noi specii de plante, animale şi insecte. Mie mi-a venit ideea să introduc în bogata diversitate a naturii şi mai multă diversitate, folosind calea creării unor noi forme animale. Descoperirea unei noi varietăţi de *cocuio* [1] sau de orhidee face nemuritor numele fericitului profesor, cu atît mai mult m-aş fi putut mîndri eu, dacă aş fi izbutit în căutările mele, şi nu pe calea încrucişării, cea pe care o urmează natura, ci modificînd artificial particularităţile specifice, de aspect morfologic, ale unor exemplare izolate, modificările acestea păstrîndu-se şi la urmaşi. Am găsit o cale sigură, atît de stranie — deşi infinit de simplă — încît, dacă îţi voi împărtăşi descoperirea mea, vei fi profund uimit. Totuşi, păstrez tăcere, ca să nu fac din bietele animale nişte fii vitregi ai lumii ştiinţei, nişte unicate comice : în prezent însă ele sînt obiectul unui studiu aproape pios, cuceritorii gloriei celor care şi-au ales drept scop cercetarea lor.

Am creat un melc înotător, prevăzut cu noi organe respiratorii ; şase specii de cărăbuşi, dintre care una cu totul deosebită şi anume : elimină un lichid înmiresmat ; apoi vrabie albă, porumbel cu cioc de raţă ; becaţă moţată ; lebădă roşie şi multe altele. După cum ai putut

[1] Gîndac luminescent. (N. aut.).

observa, alegeam specii cunoscute şi des întîlnite, ca să poată fi descoperite cît mai repede de savanţi. Creaţiile mele stîrniră furori ; autorul era considerată natura, iar eu citeam despre aripioarele melcului, cu zîmbetul pe buze şi cu dragostea pentru micile vietăţi al căror tată eram. Tot pe atunci, determinînd limitele posibilului, m-am apucat să fac oameni. Am născocit trei, dîndu-le drumul în viaţă : „Doamna voalată“, „Poetul Teklin“, pe care-l cunoşti, şi banditul „Asper“, în privinţa căruia nu au loc două păreri în toată ţara : este spaima ţinutului.

Ar fi fost un amuzament lipsit de sens să creez oameni obişnuiţi — sînt destui pe lumea asta. Ai mei trebuiau să devină centrul atenţiei generale şi să producă o impresie puternică, întocmai ca celebrele opere de artă ; drumul conceput şi croit de mine trebuia să pătrundă adînc în sufletele oamenilor.

Am început cu „Doamna voalată“, sub titlu de experienţă. Într-o zi, acasă, la procurorul Curţii de Casaţie din D. sună o femeie tînără şi zveltă ; îşi acoperise faţa cu un voal negru. Servitorului care i-a deschis îi spuse că doreşte să-l vadă pe procuror pentru a da mărturii demascatoare secrete în legătură cu senzaţionalul proces al lui X, învinuit de înaltă trădare. Servitorul s-a dus s-o anunţe stăpînului şi s-a întors, dar doamna nu mai era la intrare. În aceeaşi zi, în jurul aceleiaşi ore, după cum s-a aflat mai tîrziu, vizitatoarea misterioasă s-a prezentat cu declaraţii identice, pe rînd, acasă la senatorul G., la ministrul justi-

ției, la ministrul de război și la inspectorul poliției, și nicăieri nu a stat să aștepte să fie primită.

Presupunerile în legătură cu acest caz inexplicabil, stîrnite în societate și apărute în presă, mi-au prilejuit multe ceasuri plăcute. Ziarele, de proastă speță, țipau toate într-un glas că este vorba de doamna K., amanta unui general de stat-major, direct interesat ca acuzatul să fie lichidat ; o altă categorie, cu spume la gură, declara că misterioasa doamnă este o născocire vicleană a conservatorilor, mituiți de poliția ministerială, care făcea tot posibilul, chipurile, să pună capăt scandalului. Văzînd la mijloc intrigă țesută de un grup de țări, o a treia categorie de ziare învinuia guvernul de trădare susținînd că „Doamna voalată“ ar fi soția morganatică a prințului V., o frumusețe, foarte periculoasă pentru bărbați, indiferent de situația pe care o ocupau. Prin saloane se clevetea în șoaptă la adresa femeilor de lume și a demimondenelor ; misterioasa doamnă devenise personificarea corupției, a desfrîului, a intrigilor, a uneltirilor, puse la cale de diferite partide politice, a lașității și trădării. În cele din urmă, declarară toți într-un glas că este vorba de Mariana Cen, sora căpitanului Cen, o femeie cu mintea cam bolnavă, care-și închipuia că oriunde și întotdeauna ea este aceea care știe adevărul.

Trei ani la rînd ea își făcu apariția în patru orașe, eschivîndu-se de la întrevederile fixate de ea însăși, în legătură cu probleme diferite, dar întotdeauna de mare anvergură, de

importanță mondială. Nimeni nu-i văzuse chipul decît în fotografia care însoțea scrisoarea ei, trimisă ziarului *Écho de Paris*. Iată portretul.

Povestirea lui Hacker mă tulburase ; începusem să-i dau crezare ; avea ceva din ecoul ce răsună într-o rîpă, atunci cînd sunetul repetat indică adîncul prăpastiei ; în povestirea lui răsuna ecoul atotputerniciei de care dispune omul.

Îmi întinse fotografia. Nu știu dacă ar fi fost posibilă o alegere mai reușită a chipului care ascunde o taină : ochii întredeschiși priveau drept înainte, avea fruntea înaltă, mîndră, ovalul alb, ferm, iar buzele strînse parcă mai purtau încă urma degetului care le apăsase cu o clipă înainte.

— Mariana Cen este simbolul a tot ce este întunecat în orice situație încîlcită și de temut pentru foarte mulți.

Crearea poetului Teklin, al cărui traducător am fost pînă la moartea sa — era o treabă mai grea. După cum știi, e vorba de un scriitor din popor, iar față de un talent nativ pretențiile, din punct de vedere artistic, nu depășesc nivelul mediocru, tolerabil ; fecunditatea lor și vederile democratice le asigură deseori o largă popularitate.

Pe la diferite redacții a început să-și facă apariția un gigant sfios, de aspect rustic, oferindu-și versurile — onorabile pentru un autodidact ; a reușit să atragă atenția asupra sa, iar peste un an a început să scrie mult mai bine. Apoi, după cîteva foiletoane convingă-

toare și articole critice ce se refereau la creația sa literară, Teklin dispăru, comunicînd la răstimpuri că se află ba în India, ba în Buhara sau Australia, rostogolindu-se cu iuțeala fulgerului de la un capăt la altul al lumii. Teklin a continuat să scrie versuri cu un conținut de idei strict social. Poezia lui sănătoasă satisfăcea cercuri largi de cititori, din diferite straturi ale societății, iar faima sa creștea mereu. Începusem să-i traduc scrierile în diferite limbi și, te asigur, ajunsesem cunoscut ca un bun traducător.

Teklin a murit recent, la Palestro, de friguri galbene. Chiar după ce se îmbogățise, poetul se descurca fără servitori, era vegetarian și-i plăcea munca fizică.

— Glumiți ! am strigat eu. Nu se poate, toate acestea sînt imposibile !

— De ce ? se miră Hacker, cît se poate de sincer. Crezi că nu sînt în stare să compun versuri proaste ? mă întrebă el apoi, și tăcu.

II

— Teklin a fost o creație reușită, vorbi din nou Hacker, după ce a stat un timp dus pe gînduri. L-am lucrat cu multă grijă, minuțios. Dar, să trec acum la ceea ce mă interesează în cea mai mare măsură — la Asper. Nu mă voi opri asupra metodei tehnice folosite, voi lăsa problema asta mereu deschisă. În exemplul lui Asper, vei vedea o ciornă, zilele de lucru, viața de zi cu zi a unui artist.

Asper este tipul de tîlhar, de bandit idealizat ; romantic, spaima negustorilor, prietenul sărăcimii bucurîndu-se de dragostea platonică a doamnelor, care caută eroism peste tot unde răsună împușcături. Oricît de ciudat s-ar părea, dar, luptînd cu înverșunare împotriva criminalității, societatea îi încununa pe șnapani cu un fel de aureolă, dîndu-le cu o mînă ceea ce le lua cu cealaltă. Nevoia de neobișnuit este, poate, cea mai puternică, după nevoia de somn, hrană și dragoste ; scriitorii tuturor țărilor și ai tuturor popoarelor au imortalizat în creațiile lor o atitudine pozitivă față de tîlharii vestiți. Cartouche, Morgan, Rocambole, Fra-Diavolo, Razin de pe Volga — toți parcă nici nu miros a sînge și gîndul omului din mulțime este atras nestăvilit de ei, cum este atras un cățeluș, care scheaună, mort de frică, de capul unui boa-constrictor ce se leagănă apropiindu-se alene. Este ceva care împrospătează nervii, de aceea l-am și creat pe legendarul Asper. După ce am scotocit prin spelunci, unde fețele sînt năpădite de păr, iar glasurile — dogite de băutură, m-am decis să mă opresc la un ocnaș foarte periculos, care evadase. Nu mi-a fost prea greu să-l alung peste ocean, contra unei sume de bani ; poliția îl cunoștea prea bine și nu mi-ar fi convenit ca, la un moment dat, să-l aresteze. M-am folosit de numele său „Asper" și, luînd o cursă de șoareci a altuia, am închis în ea un șoarece de-al meu. În ținutul nostru atacurile armate și jafurile sînt un fenomen obișnuit, și eu le-am organizat cu pricepere, dar nu chiar pe toate,

ci doar pe acelea, în care banditii nu recurgeau la siluire și omor. Creîndu-l pe Asper, i-am creat și o bandă a lui ; după fiecare prădăciune păgubașul primea o scurtă înștiințare scrisă : „Asper mulțumește". În același timp, țăranii cei mai săraci primeau de la mine bani și bilete enigmatice, care sunau cam așa ; „Din partea lui Asper, darnicul", sau „Unul de-al nostru unuia de-al nostru. Asper." Uneori epistolele erau mai lungi ; fermierii, speriați, citeau, de pildă, următoarele : „Voi veni în curînd. Pentru Asper — ajutorul său, care-și ascunde numele." Se întîmpla ca fermierii aceștia să fie într-adevăr atacați, dar în cazul cînd erau prinși, tîlharii negau, firește, apartenența lor la banda lui Asper, ceea ce atesta și mai bine disciplina exemplară obținută de banditul care nu se lăsa prins cu nici un preț și, lucru acum recunoscut de toată lumea, neînfricat.

Îndrăzneala și neobrăzarea lui Asper atraseră în mod cu totul deosebit atenția asupra sa. El însuși, după cum se vorbea, își făcea foarte rar apariția și părerile, cu privire la fizicul său, variau între ele. Îmi era de un real ajutor imaginația victimelor. Din cînd în cînd, eu mai învioram impresiile ; de pildă, zărind de departe un țăran care-și vedea de drum, în căruța lui, singur-singurel — îmi puneam o mască și treceam pe lîngă el, fără să-i zic o vorbă. O oarecare necesitate de a poza — dată fiind situația prin care trecuse — îl silea pe bietul de el să povestească tuturor întîlnirea cu Asper, în persoană. Aranjînd prin apropierea stației de cale ferată un foc de vreascuri

stins, am aruncat prin preajma-i două măști, numai pentru partea superioară a feței, cîteva cartușe goale și un pumnal ; toate acestea au fost supuse unei discuții foarte serioase și considerate urme ale unui popas al banditului, părăsit la repezeală, silit, în toiul nopții.

Actele de binefacere ale banditului erau tot mai frecvente și mai variate. Trimiteam bani logodnicelor sărace, văduvelor, muncitorilor care mureau de foame, jucării copiilor bolnavi etc. Faima lui Asper creștea și se consolida mereu, pe zi ce trecea, iar poliția se spetea, căutîndu-l pretutindeni pe răufăcător. Sate întregi se suspectau reciproc, fiecare bănuindu-l pe celălalt de tăinuirea lui Asper, dar era absolut cu neputință să urmărești mișcările și aparițiile acestui individ cu totul extraordinar. Odată, știind că din cauza denunțului făcut de un tip cu fantezie bogată, satul Garrah este amenințat să fie pus sub observație și percheziționat — casă cu casă — am expediat la redacția ziarului „Zorile" o scrisoare ca din partea lui Asper ; nu era altceva decît o atestare sub jurămînt că satul Garrah îi este ostil.

Cam în perioada aceea Asper s-a îndrăgostit.

Tînăra doamnă R. se stabilise prin preajma Zurbaganului, în vila surorii ei. Într-o zi, în timp ce se plimba în pădure, o piatră, înfășurată în hîrtie căzu la picioarele ei. Ridicînd acest obiect straniu, R., speriată și uimită la culme, citi următoarele rînduri : „Puterea mea este mare, dar a dumneavoastră este și mai mare. Vă iubesc de mult și tainic. Nu vă fie teamă ; repudiat și hărțuit, atunci cînd rostesc

numele dumneavoastră, devin altul. Asper." Doamna se grăbi spre casă. Consiliul de familie, strîns numaidecît, hotărî că e vorba de o glumă proastă a vreunuia dintre vecini, liniştind-o pe frumoasa tulburată şi speriată. A doua zi dimineaţă însă, sub geamul ei a fost găsită o adevărată grădină de trandafiri. Pretutindeni, de la straturile cu flori şi pînă la pervazul ferestrelor totul era o îngrămădire de buchete imense, iar în peretele de lemn al casei sta înfipt un pumnal cu tăiş de oţel albăstrui şi mîner din sidef, care ţintuia un bilet, unde sta scris : „Din partea lui Asper".

R. părăsi numaidecît vila surorii ei, stabilindu-se într-o altă provincie, urmărită de privirile cunoştinţelor de sex feminin — cam invidioase, nu-i vorbă.

Imposibilitatea de a pune mîna pe bandit este mai senzaţională decît însăşi crima. În cîteva rînduri poliţia organizase ambuscade în trecătorile muntoase, pe malurile unor rîuri, prin vaduri, peştere şi peste tot unde se putea presupune vreo portiţă tainică de scăpare a lui Asper. Dar totala, nemaiîntîlnita imposibilitate de a-l prinde pe bandit, văduvind poliţia pînă şi de o consolare minoră, cum ar fi urmărirea sau eventual o încăierare, avu darul să răcească puţin cîte puţin zelul autorităţilor. Fără însufleţire, fără vlagă, întocmai ca un bolnav cronic, care a pierdut orice speranţă de însănătoşire, luau măsuri cu caracter birocratic — corespondenţă şi o întreagă polilogie conţopistă. Atunci, pentru că mă durea sufletul pentru Asper, am trimis un denunţ indicînd locul

unde locuieşte permanent : într-un codru des, unde se pătrunde greu, într-o casă mai demult construită. Acolo s-a îndreptat o unitate de cavalerie şi una de infanterie.

Într-o dimineaţă devreme, în timp ce urmăritorii se apropiau de bîrlogul lui Asper, în desişul verde răsunară cîteva împuşcături. Tîlharii trăgeau de după tufe. Erau nişte cartuşe oarbe fixate de mine în diferite locuri ale pădurii, şi prinse de nişte sîrme electrice foarte bine mascate. Poliţiştii — călare, trecînd pe cărarea unică din acel loc — nu bănuiau că copitele cailor lor apăsau pe o scîndură — îngropată acolo, care, la rîndul ei, apăsa pe un buton. Toate acestea mi-au cerut multă trudă şi osteneală. Auzind împuşcăturile, poliţiştii se repeziseră în direcţia în care răsunară, dar nu găsiră pe nimeni ; banditii se făcuseră nevăzuţi. Cînd intrară în bordei, în vatră mai mocneau cărbunii, pe farfurii de tablă se aflau nişte resturi de mîncare ; cuţitele, furculiţele, ulcioarele cu vin — totul atesta o plecare pripită. În lăzile de sub pat, pe pereţi şi într-o mică ascunzătoare secretă au fost descoperite cîteva peruci, bărbi false, pistoale şi rezerve de muniţii, pe podea zăceau aruncate un evantai de baga, un brîu şi o băsmăluţă de mătase — acestea din urmă au fost socotite ca obiecte aparţinînd ibovnicei lui Asper.

Jocul acesta a ţinut şase ani. Prin ţinut auzi multe cîntece compuse de tineret în cinstea lui Asper. Dar, după cum m-am convins, Asper trebuie să fie prins. În ultima vreme, poliţia a înţesat într-atîta împrejurimile, încît jafurile

au încetat cu desăvîrșire. De un an de zile nu se mai aude nimic despre Asper și multă lume dezminte chiar însăși existența lui.

Eu trebuie să-l salvez, adică să-l ucid. Mîine o voi face...

Hacker deschise manșeta cămășii, își suflecă mîneca și-mi arătă un tatuaj, compus din litera A, un craniu și un liliac.

— L-am copiat de pe mîna adevăratului Asper, zise Hacker, poliția va lua act de acest tatuaj.

— Înțeleg, am zis. Ai să mori ?

— Da.

— Bine, dar viața ca atare este mai de preț decît Asper ; gîndește-te, bine, prietene drag.

— Am un fel al meu de a vedea viața ; eu o socot o artă : arta cere jertfe ; unde mai pui că acest gen de moarte mă atrage. Prin moarte, mă voi contopi cu Asper, știind prea bine — nu ca alți autori, deloc convinși de însemnătatea creației lor — știind prea bine că Asper va trăi multă vreme și va servi drept material altor creatori de legende care-i slăvesc pe tîlharii animați de idealuri nobile și generoase. Acum — adio. Și, roagă-te pentru mine Celui care poate ierta.

Hacker se ridică. Ne-am strîns mîna. Știam că la noapte n-am să pot dormi, și am mers încet, pe jos pînă acasă. Pentru mine, Asper continua să existe ca tîlhar, cu toată povestea auzită de la Hacker. Mi-am întors ochii spre munții ce se înălțau în zare și am simțit limpede că banditul este acolo ; stă pitit și pîndește la drumul mare, cu cocoșul armei ridicat ; și puternica mea convingere era mai tare decît rațiunea.

„În jurul orei unsprezece seara, la poalele stîncii Vula, chiar lîngă prăpastie, a fost ucis legendarul Asper. După ce somase poștalionul să se oprească, ridicînd cocoșul *Stutzer*-ului, banditul alunecă și căzu. Vizitiul profită de acest moment și-i trase un glonte în cap. Asper, rănit, se repezi spre tufele ce creșteau pe marginea prăpastiei, dar își pierdu echilibrul și zbură pînă-n adîncuri, peste o sută de metri, drept pe pietrele ascuțite. Cadavrul desfigurat a fost identificat după tatuajul de pe mîna stîngă și stiletul care avea săpat pe lamă numele banditului. Amănuntele le vom publica într-o ediție specială."

Rîndurile de mai sus le-am citit în ziarul de seară. Pretutindeni alergau vînzătorii de ziare cu maldăre sub braț, răgușiți de atîtea strigăte. „Moartea lui Asper ! Moartea lui Asper !" Am pus ziarul acela într-un sertar anume, unde-mi țin diferite rarități și amintiri triste. Cine dorește — poate să-l vadă oricînd.

ÎN LUPTĂ CU MOARTEA

I

— MĂ chinuieşte treaba părăsită la jumătate, îi spuse Lorch doctorului. Da, spune-mi, te rog, de ce nu pleci acasă ?

— Amabilă întrebare, îi răspunse tărăgănat Dymen, privind în jurul său, concentrat. Patul trebuie mutat lîngă fereastră. De aici, dacă îţi îndrepţi ochii dincolo de prăpastie, ai peisajul culmilor înzăpezite, colorate în roz. Priveşte munţii, Lorch ; este tot ce poate fi mai curat, mai pur pentru cugetarea omenească.

— De ce nu pleci acasă ? repetă ferm bolnavul, silindu-l cu privirea să-şi întoarcă faţa. Dymen, fii sincer.

Lorch stătea întins pe spate, cu capul întors spre interlocutorul său. Cu trăsăturile ascuţite ale feţei palide, năpădite de păr, ar fi arătat întocmai ca un cadavru, de n-ar fi fost ochii enormi, parcă ieşiţi din orbite, de slab ce era, scînteind viu ca marea. Dymen, însă, ştia prea bine — nu vor trece nici două zile şi boala îi va veni de hac lui Lorch, în chipul cel mai brutal.

— Îmi place aici, zise Dymen. Sînt bine hrănit, de două săptămîni respir aerul de munte şi mă îngraş repede.

Lorch duse anevoie ţigara la buze, o aprinse şi o şi aruncă : tutunul i se păru scîrbos.

— Mă chinuieşte treaba părăsită la jumătate, repetă el. Îţi povestesc eu despre ce e vorba. Atunci, vei înţelege, poate, că trebuie să cunosc adevărul.

— Vorbeşte, dădu glas, furios, Dymen.

— Zilele acestea soseşte Wilton. Ăsta ţine în mîinile lui toate firele unei noi concesii, şi eu trebuie să stau de vorbă cu el, personal. Dacă nu voi putea discuta personal, atunci, neîntîrziat, trebuie să găsesc un om demn de încredere. Să ştii că nu mă sperii ! Da sau nu ?

— De trei zile mă tot supui unui interogatoriu, zise medicul. Fie, am să-ţi spun. Ai să mori, Lorch, cel mai tîrziu peste două zile.

Lorch tresări atît de tare, încît arcurile somierei zăngăniră sub el. Tulburat la culme, se simţi şi mai slăbit din pricina emoţiei. Se lăsă tăcere. Doctorul, cu aerul unui judecător cutremurat, după ce a pronunţat o sentinţă de moarte, se sculă de pe scaun, trosnindu-şi degetele, şi păşi spre fereastră.

Bolnavul rîse încetişor.

— Wilton, ce-i drept, nu vine, zise el ironic, şi nu are nici o concesie. Dar am aflat ce-am vrut. Patul, într-adevăr, poate fi mutat lîngă geam.

— Dumneata ai vrut... începu Dymen.

— Da, eu am vrut. Îţi mulţumesc.

— Ştiinţa este neputincioasă.

— Știu. Vreau să dorm.

Lorch închise ochii. Medicul ieși din dormitor, porunci să-i fie înșeuat un cal și plecă la vînătoare. Lorch rămase multă vreme nemișcat. În cele din urmă, răsuflînd din rărunchi, zise :

— Ce porcărie ! Pur și simplu ți-e silă. Ce porcărie ! repetă el.

II

Lorch adormi și se trezi seara, cînd se întunecase. Nu se simțea nici mai rău, nici mai bine, dar, amintindu-și cuvintele doctorului, se încrîncenă lăuntric.

— Voi mai avea timp să mă gîndesc la toate astea, zise el, apăsînd butonul soneriei. Intră infirmiera și Lorch o rugă să fie chemat nepotu-său.

Acesta, un tînăr de douăzeci și patru de ani, cu ochelari pe fața-i spălăcită, bătrînicioasă, lat în umeri, ușor adus de spate, auzind ordinul unchiului, zise soră-si, sosită cu puțin înainte în casa lui Lorch :

— După cum se vede, Betsy, noi doi am cîștigat. Cînd ai intrat la el, ai plîns ?

— Nu. Betsy, o doamnă cam coaptă, traficantă de opium, considera lacrimile un mare lux, atunci cînd o poți scoate la capăt și fără ele.

— Nu, nu am plîns, am să plîng numai *post-factum*. Testamentul este în favoarea ta...

— Cum crezi. Mă duc la el.

— Du-te. Fă-i o aluzie, că și eu aș fi vrut să-l mai văd astăzi.

Veniamin își frecă tare ochii cu pumnul și bătu delicat la ușă.

— Intră, îl autoriză sever Lorch.

În timp ce ochii mimau o expresie de suferință, Veniamin veni lîngă patul bolnavului, oftă și se lăsă pe scaun, în poziția rigidă a unei statui antice egiptene.

— Unchiule ! O, unchiule ! rosti el cu amărăciune forțată. Cînd, în sfîrșit, ai să te ridici din pat ? Toată casa e cuprinsă de groază.

— Ascultă, Veniamin, vorbi Lorch, astăzi am stat de vorbă cu doctorul.

Făcu o pauză. Veniamin își dusese din timp în timp mîna la ochelari, pentru ca, scoțîndu-i în momentul patetic — nici mai devreme și nici mai tîrziu — să-și ude batista cu lacrimi.

Lorch se uita la el și se gîndea :

„Flăcăul ăsta are trei amante, două din ele sînt niște creaturi frumoase, neobrăzate, iar a treia — o proastă. El însuși e o lichea. A falsificat trei polițe de-ale mele. Pe mine mă urăște, se vede cît colo din discursul lui de la Clubul Spartan. Cît o fi primit pentru el — nu se știe, dar m-a bîrfit destul, a făcut intrigi și a reușit să mă șteargă de pe listele electorale pe ținut. Pentru gașca asta milionul meu e o nimica toată."

— O ! Sper că doctorul... Unchiule ! Ești salvat ?! Spune-mi ! strigă cam prefăcut nepotul.

— Stai puțin. Mi-e milă de voi, de tine, dragul meu, și de Betsy, mi-e tare milă...

— Unchiule ! izbucni Veniamin în hohote de plîns studiate. Spune-mi că ai glumit, că asta nu se va întîmpla !

— Cîtuşi de puţin. Trebuie să vă împăcaţi, asta-i soarta.

— Doamne, Dumnezeule ?!

— Da.

— Aşadar, trebuie să ne împăcăm cu nenorocirea asta ?! Unchiule, scumpul şi dragul meu...

— Bine, bine, îţi mulţumesc. Vreau să spun că boala mea a trecut de momentul critic, salvator, aşa că, peste douăzeci şi patru de ore, cel mult, voi cînta din nou, cu vocea mea de bas aria din *Pescuitorii de perle*.

Veniamin încremeni, uluit. Un acces de furie grosolană, primitivă îl făcu să sară în picioare, dar reuşi să-şi ascundă la timp sentimentul, exteriorizîndu-l printr-o bucurie incoerentă şi stîngace.

— Ce porc Dymen ăsta ! Putea să ne spună şi nouă... Să nu ne chinuiască ! Felicitările mele, unchiule, dragul meu ! Trăieşte sănătos şi munceşte ! Ştiam că aşa va fi !

Lorch privi spre gaura neagră a cheii, scoase cu vădit efort, de sub pernă, un revolver şi trase în tavan.

Nepotul sări în lături. În spatele uşii răsună un ţipăt strident, urmat de o bufnitură : cineva căzuse. Deschizînd uşa, Veniamin şi Lorch o văzură pe Betsy întinsă cît era de lungă pe podea.

— Tare îţi mai place să te ţii de astea, Betsy ! îi zise blînd Lorch.

— Toanto ! şuieră printre dinţi frate-său, în timp ce o ridica. Noapte bună, unchiule ! Acum ai nevoie de linişte !

— Ca şi voi, observă cu răceală Lorch.

Rudele se retraseră. În salon Betsy se porni pe plîns, cu lacrimi grele, de ură. Veniamin scoase dintr-un buchet un trandafir, îl mirosi şi-i răsuci floarea.

— Minte. Vrea să ne chinuiască din răutate, zise nepotul.

Betsy îşi suflă nasul. Se aşezară unul lîngă altul şi se porniră să şuşotească.

III

Din ordinul lui Lorch, patul său a fost tras lîngă fereastră. Nopţile erau zăpuşitoare.

Casa fusese construită chiar pe marginea prăpastiei — între zidul ei şi peretele vertical al abisului rămînea o cărare lată de vreo şaizeci de centimetri. Printre stelele alb-strălucitoare, risipite puzderie pe boltă, Lorch vedea luna plină plutind deasupra lanţului de munţi ; îşi arunca în prăpastie lumina, deasupra unghiului de nepătruns al umbrelor. Privind peste fereastră în jos, în direcţia picioarelor sale, Lorch desluşea o tufă cu flori albe, răsărită printre pietre, chiar pe stînca verticală, şi se gîndea că florile vor rămîne, iar el, Lorch, nu va mai fi.

Atunci, decis ferm să trăiască, îşi făcu meticulos ordine în gînduri, dîndu-şi seama că esenţialul este să învingă slăbiciunea ce-l doboară.

Se ridică impetuos din pat. Simţi o ameţeală cumplită şi, şezînd în capul oaselor, începu să se legene ; apoi, luînd de pe noptieră un cuţit, se lovi peste şold. Durerea ascuţită, pe care o resimţi, îi dădu palpitaţii şi o stare de nelinişte ; apoi simţi sîngele urcîndu-i-se la cap şi constată că e transpirat tot ; sudoarea şi înverşunarea cu care se împotrivea bolii împrumutară sufletului său o energie năvalnică, violentă, însoţită de frisoane şi de febră.

Afară de faptul că îi era silă de orice mişcare cît de neînsemnată (Lorch se simţea atras de o imobilitate patologică), pînă şi ideea de mişcare i se părea ceva anormal. Cu toate acestea, ca hipnotizat, Lorch se ridică, dar căzu imediat pe podea. Cizmele erau acolo, lîngă el ; stînd întins, le trase în picioare, apoi, prinzînd cu mîinile piciorul patului, se săltă, se aşeză şi începu să se îmbrace. Cînd termină această operaţie, se clătina, la stînga, la dreapta, înainte şi înapoi. Un nou acces de ameţeală îl sili să stea culcat cîteva minute, cu faţa în pernă. După care vărsă ; chinuit apoi de o sete cumplită, se stropi tot cu apă, pînă goli carafa şi o aruncă în prăpastie. Apoi, cu picioarele moi, călcînd nesigur, se îndreptă spre uşă, dar nimeri lîngă sobă. De la sobă, porni iar spre uşă, dar din nou îl întîmpină, prietenos, soba, după care, vreo cinci minute o ţinu în braţe. Cînd, în sfîrşit, nimeri uşa, în dormitor totul era răsturnat cu josul în sus. Ca să nu facă zgomot, Lorch se lăsă în patru labe ; i-a trebuit o jumătate de ceas ca să dibuie, cu capul,

în întuneric, uşa bufetului ; o deschise, găsi sticla cu coniac şi se apucă să bea.

Cu toate că medicul îi interzisese cu străşnicie pînă şi ceaiul tare — nici nu se mai punea problema coniacului — Lorch înghiţi pe nerăsuflate conţinutul sticlei — un coniac tare — şi căzu în acea stare de frenezie, în care, indiferent de împrejurări, omul cu capul în flăcări şi cu inima bîntuită de furtună, urmărit de un singur gînd, ori cade victimă planului său, ori îi vine de hac. Planul lui Lorch în cazul de faţă era bazinul. De fapt, un rezervor de ciment, dreptunghiular, în care curgea apa unui izvor de munte, rece ca gheaţa. Şocul produs de alcool îl făcuse să se înviorеze temporar ; clătinîndu-se, dar de data asta, în mare măsură din pricina alcoolului, lac de sudoare, cu o ţigară între dinţi, umedă de salivă, ieşi în curte, traversînd un coridor lateral, intră tîrîş în bazin, aşa cum era — cu haine cu tot, cu cizme în picioare — se cufundă în apă, începu să tremure de frig, cumplit, chinuitor, ieşi afară şi porni înapoi, spre dormitor.

Apa de izvor rece ca gheaţa goni starea de excitare din trup spre capul împovărat de gînduri. Inima îi bătea ca o mitralieră. Lorch se gîndea la toate deodată — de la problemele de importanţă mondială pînă la cărămizile din care îşi durase casa şi gîndul lui, asemenea unei lumini pustiitoare, pătrundea cu iuţeala fulgerului în domeniile fără de număr ale cunoaşterii. Cînd ajunse în dreptul bufetului, mai luă o doză din leacul de foc, simţind cum

i se înmoaie de tot picioarele ; pentru a-și restabili echilibrul, făcu apel la dublet. Lîngă pat, examină gînditor diversele sticluțe cu medicamente, care zăceau pe podea, alături de o băltoacă ce se formase pe locul unde se oprise el, după baia în bazin. Apoi, Lorch escaladă fereastra, trecu, oarecum dezmeticit, de-a lungul zidului casei, spre tufa cu flori albe și, după ce le rupse pe toate, se întoarse în dormitor, se dezbrăcă și se culcă în pat, aruncînd mai întîi peste plapumă toate hainele pe care le găsi în șifonier. Terminînd cu această din urmă operație, se întinse pe pat, se înveli, tresări fericit și, deodată, își pierdu cunoștința.

IV

— În intervalul acesta de timp bolnavul nu s-a trezit deloc ? o întrebă Dymen pe infirmieră.

— Nu. Nici măcar nu s-a întors de pe o parte pe alta.

— Bine, dar unde erai dumneata ? Noaptea trecută, în timpul crizei, bolnavul putea să se arunce pe geam în prăpastie. În cameră totul este spart, răsturnat. A băut alcool, s-a scăldat. Asta-i agonia !

— Știți doar, domnule doctor, bolnavul mă gonea întotdeauna din dormitor. Recunosc, ațipisem nițel... dar...

— Bine, du-te ; oricum, e sfîrșitul. Cheamă-i, te rog, pe Veniamin și pe Betsy.

Rudele își făcură apariția : două semne de întrebare, care se sileau să devină semne de exclamație.

— Iată care e situația, începu Dymen, totul se va termina, cel tîrziu, pînă deseară. Figura de astă-noapte (e vorba, probabil, de o criză — febră mare, însoțită de delir) a avut drept urmare, după cum vedeți, o totală pierdere a cunoștinței. Pulsul bate puternic și inegal. Respirația este sacadată. Temperatura a scăzut brusc — ceea ce este semn de rău augur. Trebuie... să ne... pregătim... să dăm dispozițiile de rigoare.

În sclipiri de briliante de pe degetele-i roșii, Betsy își acoperi fața cu mîinile și izbucni în hohote de plîns sincere... de bucurie. Veniamin își frîngea mîinile ca la rugăciune. Doctorul se întristă.

— Destinul nostru al tuturor... începu el tînguitor.

Lorch se trezi. Avea privirea vioaie, de om sănătos.

— Aduceți-mi să mănînc ! strigă el. Am visat friptură. Să mi se aducă multă mîncare — mai multe feluri. Ar fi grozavă o plăcintă cu carne de porc, niște whisky, coniac. De toate să fie — și pe săturate !

ÎNAINTE ŞI ÎNAPOI

Povestire feerică

I

LA sfîrşitul lunii mai şi la începutul lui iulie, în oraşul Zurbagan îşi face apariţia „Alergătorul turbat". Ar fi fost greşit să ni-l închipuim pe acest vizitator drept om, fie chiar nebun de-a binelea ca aspect: lung, deşirat, urlînd întruna şi iute ca filozofia struţului privitor la caracterul salvator al nisipului.

„Alergătorul turbat" este un vînt continental al stepelor. Duce cu el nori de praf, fluturi, petale de flori ; ploi răcoroase, scurte ca sărutările, frigul unor cascade depărtate, arşiţa solului pietros, aromele sălbatice ale pădurii virgine şi dorul de necunoscut. Îndată ce se înstăpîneşte în oraş, locuitorii îşi pierd liniştea şi devin distraţi ; visele lor sînt neliniştite, gîndurile — stranii ; dorinţele — confuze şi fermecătoare, ca vedeniile unui anahoret sau visarea tinereţii. Numărul cel mai mare de plecări neaşteptate, de amare despărţiri, pelerinaje hotărîte peste noapte şi călătorii hotărîtoare — cad în zilele cînd bîntuie „Alergătorul turbat".

În ziua de 5 iulie, aflîndu-se la patruzeci de mile de Zurbagan, trei bărbaţi înaintau pe o

cărare îngustă de stepă îndreptîndu-se spre apus.

Cel care mergea în frunte era un bărbat de vreo treizeci şi trei de ani, bine legat, zvelt, nervos. Natura îi dăruise un colorit original, care amintea vag penajul unei rare păsări tropicale : pielea oacheşă, ochii albaştri ca cerul şi părul negru, cîrlionţat, cu sclipiri de bronz îi dădeau un aer de originalitate, estompînd trăsăturile lipsite de frumuseţe ale feţei sale aspre, muşchiuloase, tocmai prin bogăţia de culori şi nuanţe. Înainta brusc, mînat parcă de impulsuri, cu mişcări scurte, precise. Ca şi ceilalţi doi călători purta un costum de vînător ; o puşcă îi atîrna la spate ; restul echipamentului de drum — raniţa, o pătură făcută sul, precum şi săculeţul din piele cu gloanţe şi le potrivise în jurul şoldurilor, cu simţul practic şi priceperea unui hoinar prevăzător, care, atunci cînd e nevoie, se foloseşte chiar şi de relieful propriului său trup.

Numele lui era Neff.

Al doilea drumeţ, care se grăbea cu pas legănat în urma lui, era rotund la faţă, sănătos şi neinteresant, cum pot fi neinteresanţi oamenii creaţi anume pentru muncă şi pentru gînduri meschine cu privire la munca altora. Tînăr, aparent blajin, dar acomodîndu-se greu şi încet cu tot ce era nou, el reprezenta acea mediocritate de aur existentă în orice societate care, în esenţă, este incontestabilă sub toate raporturile, întocmai ca o masă ori un nasture cusut cu străşnicie. Însăşi natura se odihneşte,

cînd e vorba de acest soi de oameni, aşa cum se odihneşte un poet flămînd, care a dat de un jambon. Al doilea drumeţ se numea Peck, şi era, de meserie, crescător de legume.

Al treilea ar fi fost în stare să-l deprime pe cel mai vesel dintre clovni. Imaginaţi-vă un coşciug viu, însufleţit ; un coşciug pe nişte picioare lungi, sfrijite, răsucite parcă, o burtă suptă, umerii săltaţi în sus, ochii căzuţi în fundul capului, privirea acră şi braţele — curat două greble. Mustăţile-i roşcate atîrnau exact ca picioarele unui paianjen mort ; avea un mers lăbărţat şi strîmb, păşind bleg pe drum, ca şi cînd ar trece printr-un şir de cufere. Omului îi zicea Hyne. La Zurbagan fusese lustragiu, lucrînd în stradă.

Toţi trei se îndreptau spre locurile sălbatice, ca de basm, din Ahuan-Skap, în căutarea aurului, ascuns în filonul tainic al lui Enoh. Înainte de a muri, Enoh i-a înmînat lui Neff planul ascunzătorii sale. Tentat de mirajul aurului, pentru procurarea echipamentului Hyne şi-a cheltuit banii de la Casa de economii iar Peck se însoţise cu ei ca o mînă de lucru puternică, apt să sape pămîntul şi să lege plutele ori de cîte ori trebuiau să treacă o apă.

II

Cînd se lăsă întunericul, drumeţii se opriră la marginea unui crîng, aprinseră un foc de vreascuri, luară masa de seară şi băură cafea.

Noaptea nemărginită a deşertului era plină de stele multicolore ; străluceau mari, ca nişte ochi larg deschişi care se uită la ceva minunat de frumos sau înspăimîntător. Totul era pătruns de o tainică melancolie, maiestuoasă, ca însăşi natura — generatoarea tristelor senzaţii : şi mirosul ierburilor uscate, şi al fumului, şi al umezelii din văgăuni, liniştea, şi mai adîncă datorită sunetelor adormite ale deşertului, plin de oftaturi, de foşnetul crengilor, de trosnetul focului, de strigătul scurt al unei păsări şi gunguritul înşelător de limpede al unei cascade depărtate. Omul este singuratic şi în preajma pustiului lucrul acesta se face şi mai bine simţit.

Neff despături harta, pe care o luase la drum.

— Uite, fraţilor, zise el, despărţind cu unghia o porţiune din linie — cam cinci milimetri, cel mult — atîta am făcut noi în prima zi.

— Şi cît a rămas ? se interesă Hyne, într-un tîrziu.

— Uite, atît. Şi Neff îşi mişcă mîna pînă la capătul opus al hărţii.

— D-da, zise Peck.

Hyne tăcea. Scrutînd cu privirea încordată fără un scop anume întunericul, ca şi cum l-ar fi străpuns pentru a se putea avînta spre un ţel depărtat, Neff zise :

— Ţineţi minte, drumul nostru este anevoios ! V-am mai spus-o. Soarta ne va hărţui, dar tot noi vom călca peste cadavrul ei, pînă

la urmă. Acolo sînt locuri sălbatice, de netrecut : păduri, desişuri întunecate, dușmani și fiare ; nu vezi suflet de om. Aurul e ascuns în piatră. Dacă vreți ca mîinile voastre să strălucească în lumina asfințitului, ca și ochii, iar lumea toată s-o aveți în punga voastră — să nu vă văicăriți.

Peck și cu Neff adormiră repede, iar Hyne nu reuși nici măcar să ațipească. Plin de zbucium, pentru prima oară el își închipui cît se poate de real, cuprins de o teamă adîncă, drumul nesfîrșit de lung, ploile, foamea, vînturile și frigurile ; își închipui pantere, sărindu-i din copac drept în ceafă ; ochii magici ai șerpilor, pîntecele-i străpuns de săgeată și un glonte tras în inimă... Un schelet neștiut, descoperit apoi într-un defileu adînc de munte... Își aminti ce frumoasă era lada lui, imitație de nuc, pe care se așază piciorul darnic al trecătorului, ziarul lui, cafeneaua al cărei client nelipsit era și banii de argint, siguri, cîștigul lui. În sinea sa se dădu înapoi de la marginea hărții, pe care Neff își pusese, rîzînd, palma ; se dădu înapoi și se liniști.

Se sculă apoi încet, își strînse lucrurile, se îmbrăcă, și, fără să-și trezească tovarășii de drum, o porni înapoi spre Zurbagan, urmărit de privirea focului de vreascuri gata să se stingă. Tot astfel, omul, care are fobia spațiului, se întoarce cu spatele spre întinderea unei piețe ca s-o traverseze mergînd de-a-ndaratelea... Universul este plin de primejdii peste tot locul.

III

Trezindu-se dimineața, Neff îi arătă lui Peck urmele îndreptate cu călcîiele spre locul de popas.

— Acum am rămas doi, zise el. E mai bine, dar și mai rău. Peck trase o înjurătură, reflectînd totuși, fără să vrea, la cauzele care-l făcuseră pe Hyne să se întoarcă din drum. Era descumpănit.

Apoi mai trecu o lună, în cursul căreia doi bărbați au traversat cîmpia Alarghetului cu demnitate și încăpățînare de lunatici care călătoresc pe un jgheab de acoperiș cu ochii la lună. Neff mergea înainte. Vorbea puțin ; deseori, cădea pe gînduri ; cînd vremea era frumoasă — rîdea ; pe timp urît își mușca buzele. Mergea ușor, ca și cum ar fi pășit pe trotuar. Peck vorbea mult și era sîcîitor, se plîngea întruna de lipsurile pe care le sufereau, mînca mult, ofta adesea, dar tot mergea și mergea, din dragoste pentru viitorul său capital.

Într-o seară, doi indivizi bărboși, murdari sosiseră într-o așezare de pe malul unui fluviu. Aveau unghiile negre, hainele noroite. Intrară într-o casă mică, unde un bătrîn masiv, încă destul de voinic, și o fată tînără, frumoasă ca frunzișul primăverii, se așezau la masă.

— Încotro vă îndreptați ? se interesă bătrînul.

— Spre munții Cenușii, răspunse Neff.

— E departe.

— Ar cam fi.

— Ce căutați acolo ?

— Aur.

— Proştilor, declară bătrînul. Mulţi se duc acolo, dar puţini se întorc înapoi.

— Ei, cîte nu se întîmplă, îi replică Neff. Eu fac pentru prima oară drumul ăsta.

Bătrînul scoase un sunet, un fel de gîngurit de copil.

— Nerra, hrăneşte-i şi du-i la culcare, se adresă el fiică-si. N-au decît să se sărute cu aurul în vis, iar în realitate cu moartea.

— Cu glumele nu-ţi prea poţi umple buzunarul, îi replică Neff.

Fata izbucni în rîs. Peck dădu iama în plăcinta cu carne de porc; Neff bău întîi un pahar de rachiu, apoi trecu şi el la mîncare.

Pînă la sfîrşitul mesei nimeni nu mai scoase o vorbă. După aceea, Nerra le zise :

— Patul vostru este gata, nebunilor.

— Îţi plac oamenii deştepţi ? o întrebă Neff.

— Probabil, din moment ce nu-mi plac întrebările prosteşti.

— Ce-ai vrea să-ţi aduc în dar ?

— Scalpul tău, dacă vei reuşi să-l găseşti.

— Ia-l acuma, zise Neff, aplecîndu-se spre ea şi întinzîndu-i capul său lăţos.

Bătrînul îşi scoase luleaua din gură, rîzînd gros. Fata se supără.

— Duceţi-vă la culcare ! strigă ea.

Neff adormi pe dată ; Peck, tot răsucindu-se în pat, îşi amintea braţele rotunde ale Nerrei. Dimineaţa, atunci cînd Neff se apucă să-şi curețe arma, Peck ieşi în curte şi se aşeză pe un butuc, privind în jurul său.

În depărtare, dincolo de gardul de plante căţărătoare înflorite, se vedeau, deluroase, lanurile. În magazie se înghesuiau, îmbrîncindu-se porcii, trandafirii cu pete negre. Într-o altă curte mai mare Peck zări nişte vaci uriaşe. Pe sub picioarele lui foiau păsări domestice : găini tărcate, curci gălăgioase ; gîscani care se poticneau la fiecare pas, şuierau ca nişte soacre răutăcioase ; raţe albăstrii cu pene aurii, moţate, îşi scuturau penele dichisindu-se la soare.

Din cocină ieşi bătrînul. Văzîndu-l pe Peck, veni spre el şi-i zise :

— Uite ce e, drăguţă, acolo în munţi e sălbatic şi urît, iar la mine e de lucru pînă peste cap. Acum două luni mi-a murit băiatul, s-a înecat în fluviu. Dacă vrei, stai la noi şi munceşte. Ducem o viaţă tihnită, sătulă.

Tocmai atunci trecu prin curte Nerra ; zîmbea unui gînd al ei, scăldată în soare, într-o rochie colorată, frumoasă ca însăşi tinereţea. În clipa următoare, o văzu intrînd în casă. Tot tabloul acesta cunoscut de viaţă de fermier a fost pentru sufletul lui Peck întocmai ca dezgheţul în plină iarnă aspră, pentru că doar cu o iarnă aspră se putea asemui drumul primejdios şi chinuitor care le sta în faţă.

— Bine, se învoi Peck.

Bătrînul, cu un gest de mulţumire, săltă în sus lopata pe care o ţinea în mînă. Peck intră în casă şi se întîlni cu Neff, îmbrăcat şi gata de plecare.

— Haide, mai repede, să mergem, zise Neff.

— Neff... eu...

— Unde ți-e arma ?
— Ascultă...
— Fiecare clipă e prețioasă, Peck.
— Eu rămîn aici să lucrez.

Neff îi întoarse spatele. După ce rămase pe loc o clipă, trecu pe lîngă Peck, ca și cum ar fi fost un loc gol. Lîngă poartă întoarse capul și o văzu pe Nerra care se uita la el, cu mîna streașină la ochi.

— Ei, am plecat, zise el.
— Mergi sănătos. Vezi, păzește-ți scalpul !

Neff dădu din mînă înciudat. Fata pufni cu dispreț și întoarse spatele drumului care alerga spre munți.

IV

Viața nu ține cont de timp, ci de fapte și evenimente. De aceea, fără să facem socoteala cîte luni au trecut între evenimentele petrecute între aceste două capitole, ne oprim la o fereastră pe care Nerra tocmai o spălase lună. La fereastră stătea Peck.

— Și-atunci, ce să fac eu acuma ?
— Să duci caii la scăldat.
— Nerra !
— Lasă-mă în pace, Peck ! Nu mă mărit eu cu tine.

Tînărul privea spatele ei zvelt, părul bogat, greu, ochii pe care-i ținea întredeschiși și micile ei mîini, puternice. Se uita, așa cum se uită un pescar fără undiță la jocul păstrăvilor într-un pîrîu de munte. Deodată, Peck se înfurie, ieși din casă și porni cu caii la scăldat, iar cînd se întorcea de la rîu, zări un necunoscut, care tocmai cobora povîrnișul dealului. Omul era în zdrențe și avea fața năpădită de un păr atît de des și de lung, încît i se vedeau doar ochii și dinții scînteind. Pe deasupra, necunoscutul mai și șchiopăta.

— Peck ! îl strigă vagabondul, luînd unul din cai de frîu.
— Neff !
— Eu. Eu și cu aurul meu...
— Va să zică n-ai murit ?
— Nu, dar era să mor de multe ori.

Intrară în casă. Peck îi aduse pe bătrîn și pe Nerra ; toți trei făcură cerc în jurul lui Neff, examinîndu-l cu un simțămînt de neliniște și curiozitate.

Arăta îngrozitor. Printre găurile zdrențelor de pe el se străvedea trupu-i negru ; cicatricele de pe față și de pe mîini, năclăite de sînge închegat, arătau ca un tatuaj înspăimîntător ; picioarele desculțe i se umflaseră și era legat la un ochi. Dădu jos de pe spate sacul, arma, brîul greu din piele, le aruncă pe toate într-un colț, apoi se așeză.

— Scalpul este la locul lui, aruncă el scurt fetei.

Nerra îi zîmbi în tăcere.

I-au dat rachiu și mîncare. Se așeză la masă, bău ; adormi pentru o clipă, așa, stînd pe scaun, dar se trezi îndată.

— Povestește, îi zise bătrînul.
— Pentru început... zise Neff, ridicîndu-și mîneca stîngă.

De sus, de la umăr şi pînă la încheietura mîinii se vedeau mai multe cicatrici albe, lungi — darul unei labe de urs. Apoi, îndreptîndu-şi mîneca, Neff povesti calm, domol, despre nenumăratele greutăţi şi lipsuri îndurate, despre chinurile, groaza şi urîtul, prin care i-a fost dat să treacă, despre munca lui grea, încît Peck, privind în colţul unde se aflau sacul şi brîul din piele, simţi cum toate acestea deodată s-au făcut parcă mai mici şi mai uşoare.

A doua zi, după ce dormi pe săturate, Neff se bărbieri, se spălă şi se îmbrăcă. Nu mai avea aspectul acela înspăimîntător, deşi înfăţişarea lui era încă destul de elocventă.

Cînd rămaseră în doi, Peck îi spuse :

— M-ai părăsit, ca un trădător ce eşti. Eu şovăiam atunci, nu ştiam dacă să plec cu tine sau nu... Tu nu m-ai tras cu sila, cum s-ar fi cuvenit să procedeze un prieten credincios. Şi, poftim, tu eşti milionar, iar eu cerşetor, ca şi înainte.

Neff zîmbi ironic şi-şi desfăcu brîul. Luînd în mînă un pahar, îl umplu ochi cu un nisip galben, tulbure.

— Ia asta ! i-l oferi el lui Peck, care se uita la el roşu de lăcomie.

Spre seară, Peck se făcu nevăzut. Neff găsi pe pat un bilet, scris de mîna lui, şi-l arătă Nerrei.

„Prietene necredincios şi lacom ! Întorcîndu-te putred de bogat, tu mi-ai dat mie, tovarăşului tău de drum de totdeauna, o firimitură jalnică din ceea ce ai. Fii blestemat ! Plec

să nu te mai văd pe tine şi pe desfrînata de Nerra, mă duc la unchiul meu, unde voi căuta să mă îmbogăţesc peste vreo cinci ani, mai mult decît tine, vagabond viclean !“

— Hai, să răsucim cu hîrtiuţa asta o ţigară, zise vesel Neff. Nu păli, Nerra, nu te necăji ; află de la mine, prostul nu ştie să muşte decît aerul din jur. Ascultă... mi-am păstrat scalpul pentru tine.

Fata tăcea, apoi îi puse mîna pe umăr, iar după aceea îi mîngîie părul cîrlionţat.

— Peste o săptămînă, de sus va veni vaporul, zise Nerra, dacă vrei, plec cu tine.

— Vreau, îi răspunse simplu Neff.

Şi astfel începu viaţa lor în doi. Cu un soţ şi o soţie mai mult a fost dăruit pămîntul, bogat în tot felul de perechi, dar foarte sărac în dragoste şi respect reciproc.

La intrarea clădirii din piatră a teatrului din Zurbagan, şedea vechiul nostru cunoscut Hyne, examinînd, după obişnuinţa-i pur profesională, picioarele trecătorilor ; mai sus nu-şi ridica ochii aproape niciodată, considerînd această ocupaţie ca fiind falimentară.

Mai trecu un timp. Pe lada lui Hyne se aşeză un picior de bărbat încălţat cu o cizmă de lac ; după aceea — cealaltă cizmă. Hyne le lustrui grijuliu şi întinse mîna.

Ceea ce găsi în palmă, îl uimi întîi şi întîi prin culoare, pentru că nu era o culoare de bancnotă. Era o hirtie cu nuanţe cafenii-roz. Despăturind-o, Hyne, se ridică în picioare, şi citi plin de freamăt şi respect că este un cec

pe numele prezentatorului, pentru suma de 50.000. Era semnat „Neff".

Lustragiul se uită în jur, tulburat, și i se păru că în mulțimea pestriță a Zurbaganului s-au așternut deodată umbrele deșertului și că răsuflarea plină de amenințări a unor locuri sălbatice a trecut în goană deasupra asfaltului cald, atingînd ochii lui Hyne cu răcoarea cascadelor veșnic clocotitoare.

CORĂBIILE AU VENIT LA LYS

I

SÎNT pe lume oameni care seamănă cu o tabacheră de modă veche. Iei în mînă un obiect din ăsta, și-l privești gînditor, lăsîndu-te în voia imaginației. Reprezintă o generație, iar noi îi sîntem streini. De obicei, tabachera este pusă printre bibelourile și obiectele de artă din casă și este arătată musafirilor, dar rareori se întîmplă ca posesorul ei să se folosească de ea ca de un obiect de uz curent. De ce ? Îl opresc veacurile care au trecut ? Sau, poate, formele unor alte vremi, iluzoriu asemănătoare — sub aspectul lor geometric —, cu formele noi, dar, în fapt, atît de diferite, încît să le vezi întruna, să le atingi mereu — înseamnă să trăiești, fără să-ți dai seama, în trecut ? Să fie cumva ideea simplistă a unei neconcordanțe complicate ? Greu de spus. Așadar, am zis noi la început, sînt pe lume oameni care seamănă cu un obiect străvechi de uz curent, și oamenii aceștia, sufletește, sînt tot atît de streini felului de viață din jurul lor, cît este de streină tabacherea mai sus amintită pentru speculantul de la hotelul „Lisabona". O dată pentru totdeauna, în copilărie sau în-

tr-unul din acele momente de cotitură, cînd, în formare, firea omului este aidoma unei soluţii saturate — o tulburi uşor şi o vezi cum încremeneşte toată numai cristale răsărite fulgerător — într-unul din aceste momente de cotitură, sau datorită vreunei impresii întîmplătoare ori cine ştie cărui alt fenomen — sufletul ia o formă definitivă, de neclintit. Cerinţele îi sînt naive şi poetice : integritate, desăvîrşire, farmecul atmosferei cu care este deprins, unde atît de senin şi de confortabil trăiesc visele, de nimic tulburate. Pus să aleagă între cal şi vagon, un asemenea om va prefera calul, între lumînare şi bec electric va alege lumînarea ; coada bogată a unei fete îl va atrage mai mult decît o coafură savantă, mirosind a mosc şi a păr ars ; trandafirul îl va prefera crizantemei ; velierul greoi, cu grămada lui de pînze albe, întinse, care te face să te gîndeşti la o faţă cu fălci mari, proeminente, şi o frunte senină înălţîndu-se deasupra ochilor albaştri, el o va prefera unui vapor frumos, dichisit, ca de jucărie. Viaţa lui lăuntrică, din necesitate, este închisă, retrasă, iar cea exterioară se află, faţă de prima, într-un raport de respingere reciprocă.

II

La fel există şi unele familii, case, ba chiar oraşe şi porturi, asemănătoare cu exemplul dat de noi, de om cu o anumită stare de spirit.

Nu există port mai minunat şi mai abracadabrant ca Lys, excepţie făcînd, desigur, Zurbaganul. Oraş internaţional, unde se aud vorbindu-se sumedenie de limbi, el aduce mult cu un vagabond, care s-a decis, în sfîrşit, să se cufunde în hăţişurile vieţii sedentare. Casele sînt aşezate la nimereală, închipuind un simulacru de străzi, pentru că străzile, în adevăratul sens al cuvîntului erau de neconceput la Lys, chiar şi pentru faptul că oraşul se ridicase pe stînci şi coline surpate, unite prin scări, punţi şi cărări înguste, elicoidale. Toate acestea se ascund în verdele dens al unei vegetaţii tropicale luxuriante, iar la umbra în evantai a copacilor strălucesc ochii focoşi, copilăreşti ai femeilor. Piatră galbenă, umbre albăstrii, pitorescul crăpăturilor ce brăzdează vechile ziduri ; undeva, într-o curte, toată numai dîmburi, o barcă uriaşă, iar alături, un bărbat desculţ, ursuz, cu o pipă între dinţi, preocupat s-o dreagă. În depărtare se aude un cîntec al cărui ecou se răsfrînge în rîpa alăturată ; piaţa este întocmită din piloni, deasupra sînt întinse tende şi se înalţă umbrele cît roata carului de mari. Ici străluceşte o armă, colo se iveşte o rochie viu colorată ; pretutindeni aromă de flori şi de iarbă, care-ţi trezeşte în suflet un dor tulbure, ca în vis — dor de iubire şi de întîlniri ; portul este murdar, ca un coşar tînăr ; pînze de corabie, ce dorm, strînse sul, şi dimineaţa înaripată, apa verde ca smaraldul, stîncile, oceanul nesfîrşit ; noaptea — incendiul magnetic al stelelor, luntrile care poartă cu ele sunet de glasuri şi rîs — acesta este

Lysul. Orașul are două hoteluri : „Perna țepoasă“ și „Ia-mi din inimă durerea“. Firește, marinarii se înghesuiau în cel mai apropiat hotel ; care din ele a fost, de la bun început, mai aproape — greu de spus ; dar, în plină concurență între ele, aceste instituții respectabile începură literalmente să alerge spre port. Se mutau, închiriau, ba chiar construiau localuri noi. „Ia-mi din inimă durerea !“ îi veni de hac „Pernei țepoase“, folosind un tertip abil, după care „Perna“ încremeni locului printre rîpe abrupte, iar învingătoarea, jubilînd, în urma acestui război de zece ani, trona chiar lîngă port, după ce înghițise și cele trei crîșme din preajmă.

Populația din Lys este formată din aventurieri, contrabandiști și marinari ; femeile se împart în două categorii : îngeri și scorpii ; femeile-înger sînt bineînțeles tinere, orbitor de frumoase și de gingașe, iar scorpiile — bătrîne ; dar, nu trebuie să uităm că uneori se întîmplă că și scorpiile prind bine în viață. Poftim un exemplu : are loc o nuntă veselă ; o scorpie, care pînă atunci a țesut cele mai diabolice intrigi cu putință, se pocăiește și începe o viață nouă, mai bună.

Nu vom analiza motivele pentru care Lys era și este vizitat numai și numai de veliere. Motivele acestea sînt de ordin geografic și hidrografic. Luat în ansamblu, orașul ne făcu întocmai acea impresie de libertate și armonie poetică pe care am încercat s-o scoatem în relief, dînd exemplul omului cu aspirații pure, luminoase.

III

În momentul cînd începe povestirea noastră, la etajul de sus al hotelului „Ia-mi din inimă durerea !“, în jurul unei mese, instalate în dreptul ferestrei prin care se vedea panorama portului Lys, ședeau patru bărbați : căpitanul Duc, un personaj voluminos, greoi și expansiv ; căpitanul Robert Estampe ; căpitanul Regnior și căpitanul, cunoscut mai mult sub porecla : „Te știu eu“, mulțumită tocmai acestor vorbe, cu care căpitanul saluta pe fiecare, fie el chiar și un necunoscut — era de ajuns numai ca omul să vădească intenția de a se pune pe chef. Adevăratul său nume era Cincear.

O societate atît de strălucită, am zice chiar, aristocratică, nu putea, se înțelege de la sine, să stea în jurul unei mese goale. Aici își ițeau gîtul fel de fel de sticle festive, scoase de patron de sub tejghea de obicei la ocazii speciale, tocmai cum era cea de față, cînd căpitanii — îndeobște niște oameni care nu prea se înghit între ei, pentru că mai toți păcătuiesc prin poză și îngîmfare profesională, se adunau să tragă o beție.

Estampe era un om în vîrstă, foarte palid, zgîrcit la vorbă ; avea ochii albaștri-cenușii și sprîncenele roșcovane. Regnior, cu pletele lui negre, lungi și ochii bulbucați, semăna cu un călugăr travestit. Cincear, un bătrîn chior, sprinten, cu dinții negri, singuru-i ochi, albastru, purtînd o expresie de tristețe, vădea o răutate vicleană.

Cîrciuma era ticsită de lume ; într-un colţ — larmă mare ; puţin mai încolo zvon de cîntece ; din cînd în cînd, cîte unul vesel din cale-afară se îndrepta spre ieşire, răsturnînd în calea sa scaun după scaun ; răsuna clinchet de pahare şi zăngănit de veselă şi, în tot acest vacarm, Duc auzi de vreo două ori rostindu-se un nume : „Bitt-Boy". Cineva îşi adusese aminte, se vede, de omul acela simpatic. Numele acesta pica la ţanc : căci tocmai se discuta despre o situaţie grea şi încurcată.

— Uite, cu Bitt-Boy, strigă Duc, nu mi-ar fi frică nici de o escadră întreagă ! Dar nu-i aici. Trebuie să ştiţi, fraţi-căpitani, sînt încărcat, ţi-e şi frică s-o spui, cu nişte porcării explozive. Adică, nu eu, ei „Marianna". Deşi, „Marianna" sînt eu, iar eu sînt „Marianna", aşa încît am zis bine, sînt încărcat. O, ironie a soartei — tocmai eu să duc şrapnel şi praf de puşcă ! Dumnezeu mi-e martor, fraţi-căpitani, urmă Duc cu glas înflăcărat, sumbru, după felul fioros în care am fost tratat la intendenţă, aş fi primit să transport chiar şi apă minerală sau sifon.

— Alaltăieri, iarăşi s-a arătat corsarul, interveni Estampe.

— Nu înţeleg, ce tot caută în apele astea, zise Cincear. Şi totuşi parcă ţi-e şi teamă să ridici ancora !

— Dar, pe matale, ce te doare acum ? îl întrebă Regnior.

— A, nimic, fleacuri, căpitane. Ducem produse din tablă şi parfumuri. Dar mi s-a făgăduit un premiu !

Cincear minţea. „Durerea" lui nu era tabla, ci poliţa de asigurare, şi aştepta locul şi timpul potrivit ca să-şi scufunde „Pustnicul" pentru o sumă mare de bani. Asemenea tertipuri respingătoare nu sînt o raritate, deşi cer o extremă prudenţă. Îl îngrijora şi corsarul — era informat că societatea lui de asigurări se află în pragul falimentului, deci trebuia să se grăbească...

— Ştiu eu ce caută tîlharul ! declară Duc. Aţi văzut brigantina, ancorată chiar la ieşirea din port ? „Felissata". Se zice că transportă aur.

— N-o cunosc deloc. De văzut, am văzut-o, desigur. Cine-i căpitanul ?

Nimeni nu ştia cine era căpitanul şi nimeni nici nu-l văzuse măcar. Nu făcuse nici o vizită în oraş şi nici la hotel nu venise. O singură dată, trei mateloţi de pe „Felissata", nişte oameni mai în vîrstă, aşezaţi, au venit de pe brigantină la Lys, urmăriţi de priviri curioase, au cumpărat tutun şi duşi au fost.

— Unul cu caş la gură, bombăni Estampe. Un mitocan ! Stai în cabină, mitocanule, că bine stai, se înfierbîntă el deodată, adresîndu-se ferestrei, poate că ţi-or mai creşte mustăţile !

Căpitanii se porniră pe rîs. Cînd se mai liniştiră, vorbi Regnior :

— Oricum ai suci-o, sîntem claustraţi aici. Eu cu plăcere aş da încărcătura mea (ce-mi trebuie mie, de fapt, nişte lămîi, care nici nu-s ale mele ?). Dar să dau „Prezidentul" !...

— Sau pe „Marianna", îl întrerupe Duc. Şi dacă vasul sare în aer ? ! Zicînd asta, căpi-

tanul se făcu palid și sorbi o înghițitură dublă din pahar. Te rog, Regnior, nu-mi vorbi despre lucruri înspăimîntătoare și fatale !

— Mă plictisești cu „Marianna" dumitale, strigă Regnior, mă sîcîi în așa hal, încît aș vrea chiar să sară în aer !

— Și „Prezidentul" dumitale ce cusur are ?

— Cu-u-m ?

— Nu vă mai certați, domnilor căpitani ! zise Estampe.

— Te știu eu ! strigă Cincear cuiva, care se arătă profund uimit, auzindu-i interpelarea. Vino-ncoa, fă-i cinste lui moșu.

Omul, însă, îi întoarse spatele. Căpitanii căzură pe gînduri. Fiecare dintre ei avea motive să dorească să plece cît mai repede din Lys. Pe Duc îl aștepta închisoarea — o fortăreață îndepărtată. Cincear se grăbea să joace comedia care avea să mascheze escrocheria. Regnior, după o despărțire de doi ani, era însetat să-și revadă familia, iar Estampe se temea ca echipajul său — oameni adunați la întîmplare — să nu cumva să fugă care încotro. Doi o și luaseră la sănătoasa, stînd acum la „Perna țepoasă" și lăudîndu-se cu niște aventuri nemaiîntîlnite, pe care le-ar fi avut, chipurile, în Noua Guinee.

Aceste cargoboturi : „Marianna", „Prezidentul", „Pustnicul" lui Cincear și „Arameea" lui Estampe scăpaseră de urmărirea corsarilor dușmani fugind la Lys. Prima intră „Marianna", un vas de mare viteză, a doua zi veni tîrîș „Pustnicul", iar după alte patruzeci și opt de ore își aruncară ancora, gîfîind, „Arameea" și

„Prezidentul". În total, cu misterioasa „Felissata", în portul Lys erau ancorate cinci corăbii, fără să mai ținem seama de barcazurile și micile vase de coastă.

— După cum vă spuneam, îl vreau pe Bitt-Boy, vorbi Duc, care se cherchelise. Vă povestesc eu îndată una grozavă despre el. Îl cunoașteți cu toții, desigur, pe Beppo Malastino, curca aia plouată. Beppo stă la Zurbagan, bea „Păzește-mă, Doamne"[1], iar pe genunchii lui se lăfăie Bondoaca. Intră Bitt-Boy și-i zice : „Malastino, ridică ancora, te trec cu vasul prin Casset. Vei fi cel dintîi la Ahuan-Skap în acest sezon." Și ce credeți, căpitanilor ? Am trecut eu, și nu o dată, prin Casset, cu încărcătură, și vă spun, nătîngul de Malastino avea tot interesul să-l asculte pe Bitt-Boy. Dar el a stat să se gîndească două zile : „Ah, e o regiune bîntuită de furtuni... Ah, valurile au smuls geamandurile"... Dar buba era alta, fraților, nu geamandurile. Turcul Ali, un fost șef de echipaj al lui Beppo, îi făcuse o gaură în bric, lipind-o cu smoală topită, taman lîngă arborele artimon. Valurile ar fi spălat repede lipitura. În cele din urmă, Beppo, leșinat de spaimă, trecu cu Bitt-Boy prin strîmtoarea aceea de iad ; întîrziase, bineînțeles, și banii, pe care ar fi putut să pună mîna la Ahuan-Skap, îi îndrăgiră pe alții mai mult decît pe macaronar, dar... vreau să zic, ce băftos este totuși Bitt-Boy ! ? La Casset furtuna i-a aruncat peste

[1] O băutură ucigătoare. Alcool curat, dres cu piper de Cayenne și cu puțină miere (Nota aut.).

recife ca pe-o cutie de chibrituri... Așezate lîngă gaura făcută de turc, cîteva butoaie cu miere începuseră să fermenteze, încă de la Zurbagan, pesemne ; butoaiele acelea au plesnit și mierea — ca la vreo patru tone — s-a scurs din ele, lipind gaura cu un plasture atît de solid, încît bordajul a rezistat perfect. Pe Beppo îl luă cu frig abia la Ahuan-Skap, la descărcare. Ia, ascultă, Cincear, rezervă-mi mie o porție din sticla aia !

— Bitt-Boy... l-aș convinge să vină la mine, rosti Estampe. Pe tine, Duc, cîndva tot o să te spînzure pentru praful tău de pușcă, pe cînd eu sînt tată de copii.

— Vă povestesc eu despre Bitt-Boy, începu Cincear. Povestea asta...

O larmă veselă, infernală îl întrerupse pe bătrînul viclean. Toți întoarseră capul spre ușă, mulți începură să-și fluture pălăriile, unii se repeziră în întîmpinarea celui care intrase. Un vuiet de glasuri, în unison, trecu ca vîntul prin sala imensă și, croindu-și drum prin vuietul acela de extaz, niște strigăte izolate sunară, radioase :

— Bitt-Boy ! Bitt-Boy ! Bitt-Boy, cel care poartă noroc !

IV

Omul pe care toată sala îl aclama, strigîndu-i și porecla atît de semnificativă și de măgulitoare, se înroși la față, se opri la intrare

și, izbucnind în rîs, după ce schiță un salut general, se îndreptă spre masa căpitanilor. Era un bărbat de vreo treizeci de ani cel mult, nu prea înalt, zvelt, cu chip plăcut, deschis, exprimînd forță și gingășie sufletească. Ochii aveau o lumină calmă, vie ; trăsăturile feței, silueta, fiecare mișcare a lui excelau prin demnitate, care era mai degrabă reflectarea unui echilibru lăuntric, decît obișnuința unui efort de stăpînire de sine. Glasu-i, visător, nu prea tare, suna limpede. Purta o șapcă de pilot de navă, o flanea cafenie tricotată, un brîu albastru-deschis și pantofi cu talpă groasă ; pe braț avea aruncată o manta de ploaie.

Bitt-Boy strîngea zeci, sute de mîini... Privirea-i surîzătoare se rotea dezinvolt în cercul zîmbetelor prietenoase care-l înconjurau. Timp de cîteva minute, rotocoalele de fum de lulea, sclipirile dinților albi pe fețele cafenii și ceața pestriță a ochilor îl învăluiră în norul binefăcător al unei calde întîlniri. În cele din urmă, scăpă din încercuire, nimerind în brațele lui Duc. Chiar și ochiul trist al lui Cincear se înveseli, ca și falca lui vicleană, dealtfel ; Regnior cel așezat, cu aspectul lui bovin, se înmuie și el, iar durul, ambițiosul Estampe zîmbi de doi bani, dar sincer, ca un copil. Bitt-Boy era iubit de toată lumea.

— Ești un toboșar al Fortunei ! zise Duc. Codiță de țap american ! Nu cumva ai fost, ca să zicem așa, un al doilea Iona în burta balenei ? Unde ai dispărut ? Ce mai știi ? N-ai decît să alegi : toată flota, beată-criță, e pre-

zentă. Dar ne-am înfipt aici ca un cui într-o căpățînă de nătîng. Scapă-mi-o pe „Marianna"!

— Te gîndești la corsar? întrebă Bitt-Boy. L-am văzut. O povestioară scurtă, frățiorilor, e mai bună decît întrebări cu duiumul. Ascultați istoria mea: ieri, la Zurbagan, am luat o luntre și am pornit-o spre Lys, pe o noapte întunecată. Auzisem înainte despre corsari, de aceea, m-am strecurat de-a lungul țărmului, dincolo de îngrămădirea de pietre, acolo, unde stîncile sînt năpădite de mușchi și eram mascat de culoarea lor. De două ori reflectorul unui crucișător dușman m-a ocolit, a treia oară parcă m-a împins ceva dinăuntru să dau jos pînza. Și tocmai atunci... luntrea, cu mine cu tot, a prins-o reflectorul, taman ca pe o muscă pe-o farfurioară. Pe acolo sînt pietroaie, umbre, mușchi, crăpături în stîncă, într-un cuvînt, nu m-au deslușit în pustietatea din jur, dar dacă nu mi-aș fi coborît pînza... așadar, Bitt-Boy șade aici, bine mersi. Regnior, ții minte firma „Hywen et com."? Aștia vînd niște ghete strîmte cu cuie care străpung talpa și ies prin branț: ieri mi-am luat o pereche, și acum am călcîiele numai răni.

— Da, Bitt-Boy, zise Regnior, ești un om de curaj, n-am ce zice. Trece-l pe „Prezidentul" meu; dacă ai fi însurat...

— Nu, pe „Pustnic", interveni Cincear. Te știu eu, Bitt-Boy! Azi sînt bogat, Bitt-Boy!

— De ce să nu meargă cu „Arameea"? întrebă severul Estampe. Pentru dreptul de a ieși de aci sînt gata să sar la bătaie. Cu Bitt-Boy, treaba-i sigură.

Tînărul pilot de navă, care fusese cît pe ce să le mai povestească ceva, deveni deodată trist și grav. Proptindu-și bărbia în pumnu-i mic, se uită la căpitani, zîmbi doar din ochi, în tăcere și, cruțînd, după cum îi era firea, dispoziția celorlalți, și-o învinse pe-a lui. Bău, își săltă apoi în aer paharul gol, îl apucă din zbor, aprinse o țigară, și zise:

— Vă mulțumesc, vă mulțumesc pentru vorba bună, pentru încrederea pe care o aveți în șansa mea... Eu nu alerg după ea, nu o caut. Nu vă spun nimic în clipa asta, nimic precis, vreau să zic. Totul depinde de o *anumită împrejurare...*

Deși am reușit să cheltuiesc toți banii pe care i-am cîștigat în primăvară, totuși... Și apoi, cum să aleg, pe cine să prefer dintre voi toți? Pe Duc?... O, duios bătrîn! Trebuie să fie miop cel care nu vede lacrimile tale ascunse, de dorul largului necuprins, și nu-și dă seama cum aștepți clipa în care să le poți da tuturor cu tifla în nas! Ești una cu marea, bătrîne, ca și mine. Ah, cît de drag îmi este Duc! Și dumneata, Estampe? Cine m-a ascuns la Bombay de neghiobii *sipaki*, atunci cînd am salvat perlele maharadjahului? Tare mi-e drag Estampe, are el un colțișor cald acolo, în sîn! Regnior a locuit la mine două luni, iar nevastă-sa m-a hrănit șase luni, cînd mi-am rupt piciorul. Și tu — „Te știu eu" — Cincear, păcătos înveterat — vai, cum ai mai plîns în biserică rugîndu-te s-o poți revedea pe o anume bătrînică?... V-au despărțit douăzeci de ani și sîngele vărsat întîmplător. Am băut oleacă —

și trăncănesc vrute și nevrute, căpitanilor : vă iubesc pe toți ! Asta-i ! Cu corsarul nu-i de glumit, e drept — totuși, cum aș putea să aleg ? Nici nu pot să-mi închipui...

— Tragem la sorți, propuse Estampe.

— Să tragem ! Să tragem la sorți ! strigară toți. Bitt-Boy întoarse capul. Din toate colțurile sălii veniseră să se înghesuie lîngă ei curioșii, care urmăreau demult discuția ; masa nu se mai vedea de atîtea coate culcate pe ea, iar la mesele din preajmă ședeau alții, și toți ascultau. Apoi privirea pilotului se mută spre fereastră și dincolo de ea, unde, tăcut, strălucea portul. Seara se lăsa peste ape, cu ceața ei fumegîndă. După ce o întrebă din ochi pe misterioasa „Felissata" despre ceva numai de el știut și înțeles, Bitt-Boy zise :

— Impunătoare brigantina asta, Estampe. Cine-i căpitanul ?

— Un mitocan și un incult. Numai că nimeni nu l-a văzut încă.

— Și ce duce ?

— Aur, aur și iar aur, mormăi Cincear. Dulcele aur...

Și de la alte mese se auziră încuviințări :

— Așa se spune...

— Trebuia să treacă pe aici un cargobot cu aur ; ăsta trebuie să fie.

— Au acolo niște carturi strașnic rînduite.

— Nu primesc pe nimeni la bord.

— Și-i o liniște la ei...

— Căpitani ! vorbi din nou Bitt-Boy. Mi-e cam rușine de faima asta ciudată a mea și de speranțele pe care vi le puneți în mine ! Zău,

că mă simt stînjenit ! Ascultați : trageți la sorți. Dar condiționat. Nu-i nevoie să faceți biletele... Într-o treabă ca asta, vie, tot o ființă vie trebuie să ni se arate și să ne dea semn. Pe cine-o pica norocul, cu ăla am să și plec, dacă nu se va schimba *o anumită împrejurare.*

— Dă-i drumul, Bitt-Boy, trîntește-le adevărul gol-goluț ! se trezi cineva dintr-un colț.

Bitt-Boy rîse. Ar fi vrut să fie acum departe de Lys. Larma, glumele îl distrau. De asta puse la cale „tragerea la sorți" : ca să mai treacă timpul și să soarbă cît mai adînc, cît mai multe impresii din afară, ceva care să-i distragă atenția, în îmbulzeala și forfota aceea de marinari, în miezul preocupărilor lor. Dealtfel, și-ar ține cu sfințenie cuvîntul dat, dacă „s-ar schimba o anumită împrejurare". Dar împrejurarea asta, acum, cînd se uita la „Felissata", era încă neclară pentru el însuși și, pomenind despre ea, nu făcuse decît să se conducă numai și numai după uimitorul său instinct. Cum se întîmplă cu cîte un om foarte sensibil, care stă și citește sau lucrează, în așteptarea unui prieten, și, deodată, se ridică în picioare, și se duce drept spre ușă s-o deschidă ; prietenul e în prag, iar cel care i-a deschis ușa s-a trezit la realitate și este uimit el însuși de precizia gestului său.

— Ducă-se împrejurarea ta ! zise Duc. Dacă-i așa — hai să ghicim ! Însă tu ne ascunzi ceva, Bitt-Boy !

— Da. Se apropie seara, urmă Bitt-Boy, nu mai are mult de așteptat cel care mă va cîș-

tiga pe mine, biet pilot de navă. Aceluia cu care o să hotărască sorții să plec, la miezul nopții, îi voi trimite un bilet pe bord, cu vreun băiețandru. S-ar putea să renunț, pur și simplu, la călătoria asta. Dar nu are nimic, deocamdată, vedeți-vă de jocul vostru.

Toți întoarseră ochii spre fereastră : în zarea pestriță, Bitt-Boy căuta, privind într-acolo, încordat, vreun semn natural, probabil, vreo indicație, vreun simbol întîmplător. Toate corăbiile se vedeau limpede, ca în palmă : zvelta „Marianna", lungul „Prezident" cu bompresu-i înalt ; sumbrul „Pustnic", semănînd cu un buldog și purtînd o siluetă de călugăr la prova ; aeriana și înalta „Aramee" și „Felissata", nobilă-impunătoare, cu carena-i solidă, proporționată, cu curățenia-i ca de iaht, cu pupa lunguiață și parîme de iută, acea „Felissata" despre care se presupunea că are aur la bord.

Ce triste sînt serile de vară ! Penumbra lor lină, împreună cu soarele obosit rătăcesc îmbrățișați, pe pămîntul cuprins de tăcere ; ecoul lor este prelung, încetinit și trist ; la ceasul serii, depărtarea respiră melancolia mută a luminii ce se stinge treptat. Totul în jur e încă vesel parcă, plin de viață, de mișcare, dar ritmul elegiac a și pus stăpînire pe inima întristată. De dragul cui tînjește ? De al ei însăși oare ? Poate că geamătul pămîntului se face acum auzit ? Nu cumva e ceasul prevestitor, cînd morții se strîng în jurul nostru ? Sau, poate, amintirile se trezesc în sufletul stingher și caută un cîntec care să le dea glas... Inima,

răscolită de regrete, plînge de mila cuiva... așa cum plîngi de mila drumețului rătăcit în pustiu... Și multe clipe în care se iau hotărîri se topesc în atmosfera neliniștită a acestor seri.

— Uite, zise Bitt-Boy, vedeți cormoranul care zboară ; îndată se va lăsa pe apă. Să vedem, lîngă care dintre corăbii se va așeza pasărea asta. E bine așa, căpitanilor ? Acum, urmă el, după ce primi încuviințarea, acum ne-am înțeles : lîngă cine se va așeza cormoranul pe acela îl voi conduce chiar în noaptea asta, dacă... cum am mai vorbit. Hai, hai, codatule !

Cei patru căpitani se uitară unul la altul, și cu ce priviri... la punctul unde se încrucișau ele ar fi ars de viu pînă și diavolul în persoană, tatăl bun al focului și al chinurilor iadului.

Ca să înțelegi ce se petrecea în clipa aceea în sufletul lor trebuie să știi cît de superstițioși sînt marinarii. Cormoranul, însă, neinformat, după ce descrise cîteva opturi greoaie, zburînd printre nave, se lăsă pe apă între „Prezident" și „Marianna", exact la mijlocul distanței, matematic calculată, Bitt-Boy și toți ceilalți zîmbiră.

— Pasărea Domnului le remorchează pe amîndouă, zise Duc. Ce să-i faci ? O să cam împletim împreună la rogojini, amice Regnior, ce zici ?

— Stați așa ! strigă Cincear. Cormoranul este doar o pasăre înotătoare ! Încotro o să înoate el acum ? Importantă întrebare, nu-i așa ?!

— Fie ; alesul va fi cel spre care va înota, încuviință Estampe.

Duc își acoperi fața cu palma, ca și cînd ar fi ațipit ; printre degete, însă, urmărea cu dușmănie mișcările cormoranului. Înaintea tuturor, mai aproape de „Felissata“, se afla „Arameea“. Într-acolo, ținîndu-se oarecum mai spre brigantină, se îndreptă pasărea, tot cufundîndu-se și răsărind din nou la suprafața apei ; Estampe se îndreptă de spate, cu o sclipire orgolioasă în ochi.

— Gata ! aprecie el scurt. A văzut toată lumea ?

— Da, da, Estampe, toată lumea !

— Eu am plecat, zise Bitt-Boy ; deocamdată, rămîneți cu bine ; sînt așteptat. Frați căpitani ! Cormoranul este o pasăre proastă, dar, vă jur, dacă puteam să mă rup în patru, aș fi făcut-o. Așadar, rămîneți cu bine ! Dumitale, deci, Estampe, îți voi trimite un bilet. Plecăm împreună în larg sau... ne vom despărți, frățiorilor, pe „veci“.

Ultimele cuvinte le rosti cu jumătate de glas — au fost auzite destul de vag și înțelese tot așa. Trei dintre căpitani se cufundaseră, posomorîți, în propria lor amărăciune. Estampe se aplecase tocmai să-și ridice luleaua care-i scăpase din mînă și, astfel, nimeni nu sesiză clipa în care Bitt-Boy își lua rămas-bun de la ei. Ridicîndu-se de la masă, el își flutură șapca și porni cu pași repezi spre ușă.

— Bitt-Boy ! strigă cineva în urma lui.

Fără să se întoarcă, pilotul coborî în fugă treptele hotelului.

V

Acum a venit timpul să explicăm, de ce anume omul acesta juca rolul unui talisman viu pentru cei a căror profesie era, cum s-ar spune, un risc organizat.

În pofida minților logice și zgîrcite față de adevărurile vieții, a minților care-și agită deasupra colosului măreț al universului, plin de enigme de nedezlegat, micul lor steag cenușiu, în speranța smerită și ridicolă că spre acest stegulet își vor îndrepta pașii cei ce pășesc mereu, cu sufletul cutremurat, în pofida lor, zicem noi, sînt existențe care și-au pus parcă drept țel să-i determine pe alții să fie atenți la cel mai mic foșnet, la orice șoaptă misterioasă a sferei neexplorate. *Sînt oameni care pășesc într-un cerc negru de coincidențe nefaste. Prezența acestor oameni este deprimantă ; în vorbele lor răsună presimțiri ; asupra celor de care se apropie atrag nenorocire.* Sînt și expresii curente, deseori folosite, dar care definesc o altă categorie de suflete, cea luminoasă. Auzim deseori : „Un om care poartă noroc“, „o mînă bună“. Dar să nu facem deducții pripite sau reflecții privind autenticitatea propriilor noastre presupuneri. Un lucru rămîne cert, că în societatea oamenilor *care poartă noroc*, atmosfera e mai puțin apăsătoare, mai senină ; că în mod uimitor știu ei să întoarcă mersul evenimentelor noastre personale, printr-o observație neînsemnată, un gest, o aluzie, că intervenția lor într-o inițiativă a noastră trage, realmente, „norocul de păr“. Uneori, oamenii

aceştia sînt distraţi şi lipsiţi parcă de griji, senini, de cele mai multe ori însă vădesc un neastîmpăr grav. Au o particularitate, după care-i recunoşti sigur : rîsul, un rîs simplu, sincer — rîd pentru că sînt veseli şi le vine să rîdă, atît, şi nimic mai mult ; e un rîs care nu exprimă o atitudine faţă de cei prezenţi.

Un astfel de om, înzestrat cu acea putere inexplicabilă şi care nu dădea greş, era pilotul de navă Bitt-Boy. Pe orice punea mîna, de orice se apuca — dacă era în interesul altuia — se încheia, întotdeauna, cu succes ; oricît de grele ar fi fost împrejurările, uneori, totul se solda chiar şi cu un premiu pentru cel în cauză. Niciodată un vas nu suferea vreo avarie în cursa sa, dacă Bitt-Boy îl scotea din rada unui port. Întîmplarea cu Beppo, relatată de Duc — nu era o născocire. Niciodată într-o cursă, în care Bitt-Boy conducea personal operaţiunile de pilotaj, nici o corabie nu a fost atacată, nu s-au declarat epidemii la bordul ei şi nu s-au ivit nici un fel de primejdii ; nimeni nu a căzut în mare şi nu s-au comis crime. Studiase la perfecţie Zurbaganul, Lysul şi Cassetul, precum şi tot litoralul peninsulei, dar se descurca şi pe căile de navigaţie secundare, neînsemnate. Avusese prilejul să conducă corăbiile şi să le treacă prin zonele primejdioase ale unor ţări îndepărtate, unde nimerea, de obicei, doar din întîmplare, şi întotdeauna, condusă de mîna lui, cîrma lua direcţia cea bună, ca şi cum Bitt-Boy ar fi văzut cu ochii tot fundul oceanului. Toată lumea credea orbeşte în el, iar el credea, tot orbeşte, în el însuşi. Să-i zicem instinct, instinct fără de greş... de fapt, nu are nici o importanţă... „Bitt-Boy, cel care poartă noroc" — sub porecla asta era cunoscut peste tot unde se ducea şi unde lucra.

Bitt-Boy străbătu un şir de rîpe, cotind după hotelul „Perna ţepoasă" şi, luînd-o pe o cărare ce şerpuia printre livezi bătrîne, ieşi spre o stradă scurtă, pietroasă. Mergea tot timpul cu capul în pămînt, adînc îngîndurat şi plin de melancolie, pălind uneori, lovit de vreun gînd mai apăsător. Se opri în dreptul unei căsuţe cu ferestrele dînd în curte, la umbra cîtorva copaci ; oftă, se îndreptă de spate şi intră în curtea împrejmuită cu un gard jos de piatră.

Se pare că era aşteptat. Îndată ce pătrunse în grădină, călcînd iarba, care foşni sub paşii lui, şi porni spre ferestre, scrutînd penumbra lor deasă în care clipea totuşi o lumină, la una din ferestre, mişcînd uşor cu umărul perdeaua dată la o parte, se ivi o fată. Recunoscînd silueta oaspetelui, dădu să fugă spre uşă, dar, calculînd în nerăbdarea ei cele două distanţe, se întoarse spre geam şi sări peste pervaz, alergînd în întîmpinarea lui Bitt-Boy. Avea vreo optsprezece ani. Pe cap purta o băsmăluţă violet cu galben, de sub care ieşeau două cozi negre, ce-i cădeau de-a lungul gîtului frumos şi, mai departe, de-a lungul trupului atît de zvelt, încît, de cîte ori se întorcea sau făcea o mişcare, părea o rază de lumină ce nu-şi află astîmpăr. Chipul ei aproape copilăresc, cu trăsături neregulate, cu ochii mîndri şi sfioşi în acelaşi timp, era fermecător, cu aerul său de feminitate ce dă în floare.

— Reggy, Regina Genelor ! zise Bitt-Boy printre sărutări. Dacă n-ai să mă înăbuşi, voi avea ce să-mi amintesc din seara asta a noastră.

— A noastră, dragul meu, numai al meu ! zise fata. Noaptea trecută nici nu m-am culcat, după ce am primit scrisoarea ta, mi-am zis că în urma ei vei apărea şi tu, neîntîrziat.

— O fată tînără trebuie să doarmă mult şi să mănînce la fel de mult, îi replică absent Bitt-Boy. Îndată, însă, reuşi să-şi scuture starea aceea de apăsare grea în care se afla. Nu a rămas cumva nesărutat unul din ochi ?

— Nu i-ai sărutat de loc, zgîrcitule !

— Ba da, cred că stîngul l-am sărutat... Dreptul, deci, a fost nedreptăţit. Ia, dă-mi, te rog, ochişorul ăsta... Fata îi oferi ochiul în care lucea fericirea.

Dar miezul unor asemenea discuţii nu sînt în stare să-l redea bietele noastre cuvinte, o ştim prea bine. Încercaţi să trageţi cu urechea la o convorbire din asta : o să vă cuprindă tristeţea, invidia, regretul după ceva ; veţi vedea cum bat două inimi, străduindu-se, fiecare, să transmită celeilalte, prin sunete, parfumul său. Reggy şi Bitt-Boy îşi urmau discuţia, după pofta inimii, fără să se mai sature. Acum, şedeau pe o mică canapea de grădină. Se întunecase. Veni, cum se întîmplă adesea, şi clipa tăcerii : se lasă atunci, cînd sufletele sînt prea pline, şi slujeşte drept semnal unei hotărîri, dacă este fermă. Bitt-Boy socoti că e momentul să atace esenţialul neîntîrziat.

Fără să-şi dea seama, fata îi venea în ajutor :

— Vreau să facem odată nunta noastră, Bitt-Boy. O să am un copil.

Bitt-Boy izbucni într-un rîs răsunător. Gravitatea situaţiei, însă, îi otrăvi rîsul şi i-l curmă printr-un scurt oftat.

— Uite ce-i, zise el cu glas schimbat dintr-o dată, tu, Reggy, să nu mă întrerupi, lasă-mă să-ţi spun ce am de spus. Simţise neliniştea ei şi acum se grăbea. M-am interesat, m-am dus peste tot... nu mai există nici un dubiu... Nu pot să-ţi fiu bărbat, draga mea. O, nu plînge încă ! Stai, ascultă-mă pînă la capăt ! Parcă nu putem fi prieteni ? Reggy... tu, prostuţo, eşti cea mai bună fată din lume ! Nu pot să te fac nefericită ! Mai mult decît atît : venisem, de fapt, numai ca să-mi iau rămas-bun de la tine ! Cîtă dragoste îţi port... nici o inimă de uriaş... da nici una de uriaş n-ar fi fost în stare s-o cuprindă... Mi-e moartă inima, da, Reggy, moartă ! Şi apoi, nu-s numai eu pe lumea asta ! Sînt destui băieţi buni şi cinstiţi ! Nu, Reggy, nu, de o mie de ori nu ; ascultă ce-ţi spun, înţelege-mă, dă-mi dreptate... altfel nu se poate !

Vorbi multă vreme în felul ăsta, strîngînd din dinţi şi stăpînindu-şi lacrimile grele, pe care le zăvorîse undeva departe, în suflet, dar, pînă la urmă, tulburarea adîncă îi încîlci toate gîndurile.

Tăcu, frînt fizic şi moral, tăcu şi sărută palmele mici, pe care reuşise cu forţa să le dezlipească de pe ochii fetei.

— Bitt-Boy, rosti Reggy, între hohote de plîns. Bitt-Boy, ești un prost, un flecar nătîng ! Nu mă cunoști încă defel. Nu las eu nenorocirea să se abată peste tine, și nici pradă fricii nu te las. Uite, vezi, urmă ea, tot înfierbîntîndu-se, ești amărît, abătut. Am să te liniștesc eu... ei, hai, ei, hai ! Îi luă capul între mîini și i-l strînse la pieptul ei. Stai aici, liniștit, băiețelul meu. Ascultă — de o să-ți fie rău, vreau să-mi fie rău și mie. Dacă îți va merge bine, să-mi meargă și mie bine. Dacă te spînzuri — mă spînzur și eu. Să împărțim pe din două toate amărăciunile ; dă-mi mie partea mai mare. Pentru mine vei fi întotdeauna alb, ca de porțelan... Nu știu, cum să te conving eu... prin moartea mea, poate ?!

Fata se așeză, dreaptă, își băgă mîna în corsaj, unde, după obiceiul locului, fetele poartă un stilet sau un mic pumnal.

Bitt-Boy îi opri mîna. Tăcea, uluit de această, nouă pentru el, trăsătură a sufletului ei, înrudit cu al lui. Acum, rămînînd neclintită, hotărîrea luată de el îmbrăcă o altă haină.

— Bitt-Boy, urmă fata, îmbătată de propriu-i discurs și indusă în eroare de adînca deprimare a nefericitului, ești băiat cuminte, pentru că taci și mă asculți. Vorbi mai departe, lipindu-se de umărul lui : Totul va fi bine, crede-mă. Uite, la ce mă gîndesc, atunci cînd visez sau mă supără disparițiile tale. O să avem un cal de călărie „Bitt-Boy“, un cîine, „Cumințelul“ și o pisică „Reggy“. De fapt, n-ai de ce să mai pleci din Lys. Ai să cumperi pentru noi veselă nouă de bucătărie, din aramă.

Eu am să-ți zîmbesc mereu, mereu, oriunde am fi : în prezența dușmanilor, a prietenilor, a tuturor — să vadă toată lumea cît de mult te iubesc. Noi doi o să ne jucăm de-a mirele și mireasa. O să ne jucăm, închipuindu-ne că vrei s-o ștergi, răule, cum ai vrut acum — dar eu n-am să mai plîng atunci. Iar cînd tu vei avea bricul tău, o să facem ocolul lumii de treizeci și trei de ori...

Glasul fetei suna acum adormit și nervos ; ochii i se deschideau și se închideau mereu. Cîteva minute încă, în imagini încîlcite, Reggy continuă să zugrăvească călătoria închipuită, apoi se instală cît mai comod, cu picioarele strînse sub ea și căscă ușor, ușor, cu un oftat. Acum pluteau într-o grădină înstelată, iar sub ei se deschideau, luminoase, flori subacvatice.

— ...Și sînt foci multe acolo, Bitt-Boy. Se spune că sînt blînde focile acelea. Au niște ochi de om. Nu mișca, te rog, așa e mai bine. Dar tu n-ai să mă îneci, Bitt-Boy, pentru vreo... știu eu... vreo turcoaică mică ? Ai zis că eu sînt Regina Genelor... Ia-le pentru tine, Bitt-Boy, ia totul, totul...

Peste o clipă, el îi auzi respirația egală — adormise. Luna strălucea deasupra grădinii. Bitt-Boy se uită din profil la Reggy : genele mătăsoase erau culcate peste obrajii, acum palizi. Bitt-Boy zîmbi stîngaci, amar, apoi, concentrîndu-și toată energia, delicat, aproape imperceptibil, își eliberă brațele, se ridică în picioare și așeză capul fetei pe perna de mușama a canapelei. Era mai mult mort, decît viu. Tim-

pul trecea însă ; luna era acum mai sus pe boltă... Bitt-Boy sărută în tăcere picioarele Reggyei și plecă din grădină cu un strigăt de durere ferecat în suflet.

În drum spre radă, se abătu pentru cîteva momente pe la „Perna țepoasă".

VI

În jurul orei zece seara, o barcă cu un vîslaș în ea se apropie de „Felissata", lovind ușor bordul brigantinei.

— Hei, pe brigantină ! răsună o chemare reținută.

Marinarul de cart se apropie de bord.

— Pe cine cauți ? întrebă el somnoros, scrutînd întunericul.

— Judecînd după glas, tu ești, Rexen. Primește-l pe Bitt-Boy.

— Bitt-Boy ?! Chiar așa... urmă cartnicul, luminînd cu un felinar barca. Ia te uită, ce plăcere neașteptată ! Sînteți de mult la Lys ?

— Stăm noi de vorbă mai tîrziu. Cine-i căpitan la voi ?

— Nu prea cred să-l cunoașteți : Eskiros, din Columbia.

— Într-adevăr, nu-l cunosc. În timp ce marinarul cobora grabnic scara, Bitt-Boy stătea în picioare în mijlocul bărcii, cuprins de o adîncă îngîndurare. Așadar, voi cărați aur ?

— O, nu, zise, rîzînd, marinarul, ducem alimente, proviziile noastre, ale brigantinei, precum și o mică încărcătură pentru insula Sandy, care se află în drumul nostru.

Tot vorbind, coborî scara.

— Totuși, trebuie să aveți și aur... după cîte înțeleg, mormăi Bitt-Boy, urcînd pe punte.

— Altceva ne-am pus în gînd.

— Și-ți convine ?

— Da, va fi bine așa, cred eu.

— Grozav. S-a culcat căpitanul ?

— Nu.

— Atunci, du-mă la dînsul.

Prin ușa întredeschisă a cabinei căpitanului sclipea o geană de lumină. Bitt-Boy ciocăni, deschise ușa și, fără să mai aștepte, intră cu pas sigur, grăbit.

Era beat-mort, palid, ca un condamnat la moarte, înainte de execuție, dar, perfect stăpîn pe el, se ținea uimitor de ferm. Eskiros, părăsind harta maritimă pe care tocmai o cerceta, făcu doi-trei pași în întîmpinarea necunoscutului, privindu-l cu ochii îngustați. Căpitanul părea un om în vîrstă, obosit, ușor adus de spate, cu o față bolnăvicioasă, dar plăcută, deschisă.

— Cine ești ? Ce te aduce aici ? întrebă el cu glas domol.

— Sînt Bitt-Boy, căpitane, începu pilotul, poate că ați auzit de mine. Aici sînt...

Eskiros nu-l lăsă să continue :

— Dumneata ești ? Bitt-Boy cel „care poartă noroc" ? Păi, oamenii întorc capul ori de cîte ori aud vorbele astea. Știu totul, am auzit. Stai jos, prietene, ia o țigară de foi, un

pahar de vin. Dă-mi mîna și primește recunoștința mea.

Bitt-Boy se lăsă pe scaun, uitînd o clipă ce-a vrut să spună. Treptat, recăpătă putința de a gîndi ; luă o înghițitură din pahar, își aprinse țigara și începu să rîdă silit.

— Încotro, spre care țărmuri se va îndrepta „Felissata" ? îl întrebă el pe căpitan. Ce planuri are ? Spuneți-mi, vă rog, căpitane.

Eskiros nu păru mirat din cale-afară de această întrebare directă. Țelurile, de felul celuia pe care-l avea el, mai bine zis, intențiile, predispun uneori la sinceritate. Totuși, înainte de a-i răspunde lui Bitt-Boy, căpitanul măsură cu pasul în lung și în lat cabina, pentru a-și concentra mai bine gîndurile :

— Da, de ce nu... să stăm de vorbă, începu el. Marea modelează uneori niște caractere ciudate, dragul meu pilot. Firea mea are să-ți pară, cred, ciudată și ea. Cu ani în urmă am trecut prin nenorociri mari. Nu au reușit să mă frîngă, dar, au trezit în mine dorinți noi, neștiute altădată : orizontul mi s-a lărgit, universul întreg l-am simțit mai aproape, mai accesibil. El mă cheamă mereu, ca un prieten în vizită. Mă atrage în toată imensitatea lui. Sînt singur pe lume. Am făcut la viața mea toate muncile de marinar și am fost un truditor cinstit. Ce am făcut în trecut — se știe. Pe deasupra, simt — am simțit întotdeauna — nevoia să nu stau pe loc. În felul acesta mi-am pus acum în gînd o călătorie *a mea*. Îi livrăm stîncosului Sandy treizeci de butoaie cu carne sărată, pe care o transportăm, și după aceea, minuțios, cu desfătare vom colinda mări și pămînturi, dar fără un plan anume. Vom încerca să cunoaștem viața de pe alte meleaguri, căutînd întîlniri importante, însemnate pentru noi, totul fără grabă, uneori — ca să salvăm un fugar, să luăm la bord niște naufragiați ; ne vom opri în grădini înflorite, pe malul unor fluvii uriașe ; poate, temporar, vom prinde rădăcini în vreo țară străină, lăsînd timp ancorei să prindă strat gros de sare, ca apoi, cînd o să ni se facă dor de ducă, s-o luăm din loc, cu pînzele-n vînt — nu-i grozav, Bitt-Boy ?

— Vă ascult, zise acesta.

— Mi-am înjghebat un echipaj nou. Nu m-am grăbit în alegerea oamenilor. Despărțindu-mă de cel vechi, am căutat întîlniri care mă interesau, am stat de vorbă cu marinarii și i-am adunat — unul și unul, din oameni de care aveam nevoie. Echipajul visătorilor ! Corsarul ne ține la Lys. Zilele trecute am reușit să-l ocolesc cu dibăcie, dar numai pentru că portul era aproape. Rămîi la noi, Bitt-Boy, și atunci dau imediat ordin să se ridice ancora ! Ai spus că îl cunoști de mult pe Rexen...

— Îl cunosc demult, îl știu de pe „Radius", rosti mirat Bitt-Boy, dar n-am spus asta. Am gîndit doar...

Eskiros nu mai insistă asupra acestui amănunt, explicîndu-și mica contrazicere printr-un moment de neatenție a interlocutorului.

— Aveți, va să zică, încredere în Bitt-Boy ?

— Poate că, inconștient, te așteptam, dragul meu prieten.

Urmă o tăcere.

— Atunci, să fie într-un ceas bun, căpitane ! zise deodată Bitt-Boy cu glas limpede și energic. Trimite, te rog, pe „Arameea" un mus, trebuie să-i scriu lui Estampe.

După ce termină de scris, îi întinse lui Eskiros biletul în care spunea :

„Sînt prost ca și cormoranul, dragă Estampe. *Împrejurarea* a devenit realitate. Adio, voi toți : dumneata, Duc, Regnior și Cincear. De azi înainte, țărmul acesta nu mă va mai revedea."

După ce expedie biletul, Eskiros îi strînse mîna lui Bitt-Boy.

— Ridicăm ancora ! strigă el cu glas deodată răsunător și din clipa aceea avu aerul omului preocupat, al omului care dă ordine. Ieșiră amîndoi pe punte.

Fiecare dintre ei purta în suflet un cînt al său : Bitt-Boy — un cîntec funerar, Eskiros — pe acela al depărtărilor. Căpitanul îl fluieră pe șeful de echipaj. În mai puțin de zece minute puntea era numai tropot de pași și umbre ce alergau dinspre felinarele de strai. Brigantina se trezea în noapte, în fîlfîit de pînze ; tot mai puține stele se întrezăreau printre verge ; pîrîind, cabestanul de ancoră își făcea cercurile, în timp ce cablul de oțel, trăgînd ușor corabia, elibera ancora din mîl.

Așezîndu-se la cîrmă, Bitt-Boy își întoarse pentru ultima oară ochii acolo, unde adormise Regina Genelor.

„Felissata" ieși din port cu luminile stinse. Pe corabie se înstăpînise liniște și tăcere. Părăsind ieșirea portului, îngustă și stîncoasă,

Bitt-Boy întoarse cîrma brusc spre stînga și merse astfel cam o milă, după aceea luă direcția est, făcînd aproape un unghi drept ; apoi, supunîndu-se instinctului, mai coti spre dreapta, și atunci, întrucît nu se zărea prin apropiere nici o navă dușmană, porni iar spre est.

Aici se petrecu ceva straniu ; a fost ca și cînd ar fi auzit un strigăt, o somație, în spatele său. Întoarse capul, aceeași mișcare o făcu și căpitanul, care stătea lîngă busolă. În urma lor, dinspre turelele negre ca cerneala ale crucișătorului, drept pe stîncile Lysului cădea un fascicol de lumină albăstrie.

— Nu cauți unde trebuie, zise Bitt-Boy. Totuși, Eskiros, dă ordin să se mai adauge niște pînze.

Măsurile luate și vîntul ce se intensificase, purtară într-un interval scurt de timp brigantina, care înainta cu douăzeci de noduri, la vreo cinci mile depărtare de port. Încă puțin și „Felissata" o coti dincolo de capul peninsulei.

Bitt-Boy trecu cîrma matelotului de cart și coborî în cabina căpitanului. Destupară o sticlă. Matelotii, care de asemeni băuseră nițel „ca să treacă hopul cu bine", cîntau acum, fără să se mai sfiască ; de sus răzbătea pînă-n cabină „Cîntecul lui John Plastron" :

Nu vui, ocean, bosumflat,
Nu ne sperii
Căci pămîtul de mult ne-a speriat.

Alte zări
Calde țări
Raiul sudului, soarele verii
Vom vedea ne-ntîrziat.

Refren

Hai cîte o stacană, frate,
Tot amarul dă-l la spate !
De să bei deloc nu-ți vine
John Plastron bea pentru tine !

Ce pustiu ești acum, tu, pămînt !
Inima-mi sîngerează
Iar la tîmple am fire de argint.
Este urma
Ce lași tu la urmă,
Iar tot restul se duce ca fumul...
Bun rămas ! Hei, — dă-mi drumul !

Lucește Crucea Sudului în zare
Cu primul vînt
Busola-și ia avînt. Spre țărmuri noi
Mereu, mereu...
Iar Dumnezeu
Păzind corăbiile pe mare
Aibă milă de noi !

Cînd, pentru o clipă, musul care a fost trimis pe „Arameea" intră în cabina căpitanului, Bitt-Boy îl întrebă :

— Spune-mi, băiatule, ți-a scos sufletul rău de tot ?

— N-am mărturisit unde sînteți. Dumnealui a bătut din picioare și a strigat că are să mă spînzure de o vergă ; atunci m-am grăbit s-o șterg de acolo.

Eskiros era vesel și plin de însuflețire.

— Bitt-Boy ! zise el. Mă gîndeam tocmai ce om fericit trebuie să fii, dacă pentru dumneata să faci norocul altuia e floare la ureche.

Uneori, un singur cuvînt lovește de moarte. Bitt-Boy se făcu alb ca varul ; fața i se schimonosi jalnic, trecînd peste ea umbra unui spasm lăuntric. Puse paharul pe masă și, ridicîndu-și flaneaua spre bărbie, își descheie cămașa.

Eskiros tresări. Pe pielea sînului stîng, albicioasă, mai sus de sfîrc, se vedea o tumoare hidoasă, cu plagă deschisă.

— Cancer... zise căpitanul, trezindu-se pe loc. Bitt-Boy dădu din cap și, întorcîndu-se cu spatele, începu să-și reașeze pansamentul și să-și pună în ordine ținuta. Mîinile îi tremurau.

Sus, tot se mai cînta, încă o dată același cîntec. O rafală de vînt purtă răzlețit ultimele cuvinte și, jos, în cabină, se auzi doar atît :

„Lucește Crucea Sudului în zare" și, după ce răsună confuz și ecoul, prin ușa ce se trîntise din pricina tangajului, mai răzbi :

„Aibă milă de noi !"

Aceste patru cuvinte le auzi cel mai bine pilotul de navă Bitt-Boy, „cel care purta noroc".

DISTRUGĂTORUL

I

DUPĂ ce flota inamicului a scufundat o sută optzeci de veliere cu destinație pașnică și, pe deasupra, paisprezece vapoare de linie, cu toți pasagerii de pe bord, inclusiv femeile, bătrînii și copiii, după ce a distrus cu focul neîntrerupt al tunurilor navale grele cîteva orașe de pe țărm, o bună parte a litoralului prosper nu a rămas decît o ruină — viața s-a stins și doar fumul și praful palide și fantomatice, se ridicau acolo, unde înainte răsuna ferm tic-tacul ceasului pașnic al vieții.

Nu există nimic mai banal decît groaza, dar, totodată, nimic nu acționează mai impetuos, mai vertiginos decît ea asupra conștiinței, întocmai ca o otravă puternică. De aceea în orașele și așezările de pe țărm apărură foarte mulți nebuni. Îi trădau imediat ochii și mișcările, șovăielnice și stupide. Nu plîngeau niciodată — demența nu cunoaște lacrimi — dar rosteau fraze neclare, melancolice, și inima celor care le auzeau începea să bată mai accelerat.

Între timp, flota dușmană se opri într-un arhipelag îndepărtat, unde, ca în paradis, razele soarelui se contopeau cu reflexele trandafirii ale apei albastre, într-un decor de gingași palmieri, ferigi și flori stranii ; cascade învăpăiate de raze solare cădeau în adîncul grotelor subacvatice, peste peștii țepoși, monstruoși care înotau de colo colo printre corali. Din coșurile uriașe ale coloșilor de oțel imobili ieșeau șuvoaie de fum gros. O priveliște apăsătoare, ciudată ! Contururile masive și colțuroase, ferme și sinistre, îmbinarea unei impresionante perfecțiuni tehnice cu stihia oceanului, învăluită în negura legendelor și a poeziei, austeritatea ireală a formelor bizare, fantastice și rigide, totul evoca imaginea vieții unei alte planete, înțesată de construcții nemaivăzute !

Într-o dimineață plină de vrajă, cînd o ceață trandafirie, strălucitoare plutea peste ocean, iar apele albastre scînteiau molcom, stîrnind mici valuri înspumate, spre crucișătorul „Îngerul Furtunilor“ zbură o torpilă misterioasă. Atinse pupa crucișătorului. „Îngerul“, învăluit în spuma exploziei, se scufundă. Flota era în derută ; neliniștea și teama își făcură loc în sînul echipajelor ; au fost luate măsuri de prevedere ; primind ordin, navele cărora le revenea paza, precum și torpiloarele de patrulă, începură a cotrobăi prin arhipelag, iar într-o țară de peste mări, sute de femei tinere îmbrăcară rochii de doliu, și teama își întinse aripa sumbră, întunecînd visele multora. Dar nici cele mai subtile vicleșuguri strategice nu au ajutat să se descopere cine erau autorii catastrofei, ceea ce părea uimitor, de necrezut,

pentru că în apele pustii și sălbatice nu se aflau decît navele flotei care distrusese țărmurile acelea înfloritoare.

O săptămînă mai tîrziu, comandantul giganticului cuirasat „Discul“ spunea locotenentului-major :

— Privește, te rog, privește toate aceste tunuri : seamănă cu trunchiurile unor copaci uriași din pădurile Californiei. Din toate țevile zboară trenuri aeriene condensate, avînd comprimate în rotunjimile lor vîrtejuri, rafale și cutremure de pămînt.

Tăcu, rotindu-și privirea poruncitoare peste cerul înserării. Dar în clipa aceea chiar „Discul“ tresări ; un vuiet cumplit se rostogoli prin încheieturile-i de fier în bezna cutremurată : cuirasatul se alese cu o rană mortală.

În săptămînile ce-au urmat au fost scufundate torpilorul „Raum“, crucișătoarele „Flêche, „Robert-Diavolul“, precum și două submarine. Era imposibil să prevezi sau să respingi atacurile acelea catastrofale. Făcea impresia că oceanul era cel care lovea. Părea că în străfundurile lui, ca o reflectare a realității încordate, luau naștere niște forțe distrugătoare, care căpătau, într-un mod inexplicabil, o formă concretă. Întinderea apelor devenise o amenințare, cerul — martor, corăbiile — victime. Marinarii deveniseră sumbri, morocănoși, cuprinși de disperare. Atunci, vrînd să-l nimicească o dată pentru totdeauna pe dușmanul acela nevăzut, cumplit, amiralul dădu ordin să se înarmeze în secret două goelete cu pînze ;

acestea, străbătînd arhipelagul, apărate prin presupusa lor destinație pașnică, trebuiau să facă tot posibilul pentru a-l descoperi pe inamic. Cu toată precauția de care dăduse dovadă în acțiunile sale, nu era exclus ca acesta să se lase înșelat, de astă dată, la vederea celor două ambarcațiuni șubrede cu pînze, ceea ce, desigur, nu și-ar fi îngăduit, dacă ar fi avut de-a face cu o navă militară de recunoaștere. Una din goelete se numea „Cerbul“, cealaltă „Cercetașul“.

Prima era comandată de Hiram, un om ciudat și tăcut, a doua de Ludrey, un bețiv vesel, de factură apoplexică. Pornind în căutarea dușmanului, goeletele luară direcții opuse : „Cercetașul“ se îndreptă spre continent, iar „Cerbul“ spre sud, în pustietatea nesfîrșită a apelor, unde rareori puteai întîlni doar cîte un recif stîncos. În zorii zilei următoare o ceață deasă, albicioasă plutea deasupra oceanului. Spre „Cercetaș“ se repezi, fără cel mai mic zgomot, o torpilă, care aruncă în aer goeleta și o scufundă, iar „Cerbul“, prins și el de aceeași ceață, se apropiase, în dimineața aceea de arhipelag. După ce fluturară în vînt, umflîndu-se, pînzele se lăsară în jos. Văzduhul era acum neclintit.

Hiram ieși pe punte. În noaptea alb-lăptoasă, saturată de o umiditate zăpușitoare, se înstăpînise o tăcere desăvîrșită. Comandantul răsufla greu și se simțea cuprins de neliniște. Pe teugă un matelot își curăța pipa cu ajutorul unui cui, și scrîșnetul fierului zgîriind lem-

nul era atît de desluşit şi atît de apropiat, încît lui Hiram i se părea că vine chiar din buzunarul propriei veste.

II

Un timp oarecare, comandantul se uită înaintea sa, ca şi cînd ar fi putut să împrăştie ceaţa cu privirea. Apoi, renunţînd la efortul de a întrezări ceva, cît de cît, prin albul acela lăptos, se lăsă pe un scaun pliant, pradă unei stări ciudate, semihipnotice. Venise pe neaşteptate. Căpitanul nu moţăia, nu dormea, mintea-i era limpede şi excitată, dar avea senzaţia că dacă ar vrea să se ridice sau să spună ceva, nu ar fi capabil s-o facă. Cu toate acestea nu era neliniştit. I se întîmpla destul de des să păşească dincolo de hotarul simţămintelor proprii firii noastre omeneşti ; de obicei, tocmai aşa începea : îl cuprindea o înţepeneală şi atunci ceva, fie în el, fie din afara lui, căpăta un sens anume, al unui adevăr profund, aproape revelator. În curînd, auzi plescăitul apei despicate de o navă nevăzută. După sunetul elicei se putea preciza că trece la o distanţă mică de „Cerbul“. Pe bordul ambarcaţiunii invizibile, doi bărbaţi vorbeau între ei, încet, dar atît de limpede, încît cuvintele rostite toate cu un ton trist şi maiestuos se auzeau ca şi cînd se vorbea chiar lîngă urechea lui Hiram :

— Ce se întîmplă cu noi ?

— Nu ştiu.

— Totul se petrece ca prin vis.

— Da, asta nu poate fi real.

— Ceilalţi unde sînt ?

— Toţi pe lumea ailaltă.

— De jur împrejur e marea şi nu putem scăpa de aici.

— Mi se pare că azi e ceaţă.

— Simt umezeala şi am o greutate în piept.

— O, cum mă doare, ce amărît sînt, şi nu văd nici o scăpare !

— În întuneric ne-am născut şi tot în întuneric ne sfîrşim zilele !

Plescăitul apei se depărtă, amuţiră şi glasurile.

Hiram se dezmetici. În spatele lui, ofiţerul de cart îşi rostea cu glas scăzut părerea despre nava necunoscută, care trecuse pe lîngă ei. O considera foarte suspectă.

— Ai auzit discuţia, Tyrren ? îl întrebă căpitanul.

— Într-adevăr, am auzit un murmur nedesluşit, dar nu mă încumet să mă pronunţ, dacă era o discuţie sau cineva blestema...

— Ba era o discuţie, şi una foarte stranie, ca să nu zic mai mult.

— Ce vreţi să spuneţi ?

— Mărturisesc, nu i-aş putea reda conţinutul. Dar, văd că ceaţa se destramă.

Ceaţa se destrăma, într-adevăr ! Sub aburii lăptoşi se străvedeau apele, somnoroase încă, iar sus, se schiţa albastrul tulbure al cerului.

În curînd, despicată de o ploaie de raze aurii, ceaţa se risipi ; rămaseră doar cîrduri de umbre albe, şi, în apoteoza norilor strălucitori,

deasupra oceanului țîșni lumina soarelui. Pînzele lăsate în jos, fluturară în vînt, se întinseră înaripate, și „Cerbul" o porni mai departe în căutarea distrugătorului. Căpitanul Hiram scruta cu străşnicie orizontul, dar nicăieri nu se vedea nici o urmă a navei ce lunecase, cu cîteva clipe înainte, pe lîngă goeleta lor.

III

Mai trecu o săptămînă. „Cerbul" se întoarse din recunoaștere, fără nici un rezultat, alăturîndu-se flotei, care, între timp, mai suferise două pierderi considerabile. Întrucît nu avea nici un temei să se aștepte la încetarea acțiunilor militare din partea dușmanului invizibil, amiralul dădu ordin ca flota să iasă în larg cu destinația Noua Zelandă.

Cînd flota se depărtă, cînd mirosul de fum și zăngănitul metalic se risipiră, scăpat de prezența-i năucitoare arhipelagul se grăbi să redea lagunelor și insulelor sale expresia lor dinainte — bogăția creației pătimașe, și, din nou, mi se păru mie, martorul ocular al acelor evenimente, că spre aceste oaze, în strălucirea picturală a nimbului de raze colorate cu migală, zboară păsările paradisului cu penaj albastru-portocaliu.

Într-o noapte cu furtună neagră, cînd diavolul întunericului ridica valurile chinuite, sărutîndu-le cu spume la gură, peste bordul unui pachebot căzu în mare matelotul Castro. Era un bun înotător, dar, sleit, pînă la urmă, de

puteri, își pierdu cunoștința, revenindu-și apoi în liniștea matinală a unui mic golf, pe pietrele golașe, unde, cînd era gata-gata să se înece, îl aruncase un val întîmplător. Castro era frînt de groază și de oboseală. Dar colțișorul acela al oceanului care-l găzduise părea atît de încîntător, încît nefericitul se pomeni îndată plin de vioiciune și cu mintea limpede. Zimții stîncoși strălucitori care-l încercuiau strîns se oglindeau în albastrul fumuriu al mării, iar adîncurile golfului, unde se prăvăliseră norii, tăinuiau înțelesuri fantastice. Uitîndu-se în jur, Castro zări prin preajmă spatele unui mic submarin, care moțăia la umbra unei stînci înclinate. Mirat de această împrejurare neașteptată, marinarul examină îndelung ambarcațiunea primejdioasă, pînă cînd pe platforma ei ieșiră din interior doi bărbați, dintre care unul era, pesemne, orb, întrucît se mișca stîngaci, pe dibuite, cu ochii mereu închiși ; fața lui, peste care era mereu lăsată, dinăuntru, perdeaua întunericului, era tristă și lipsită de finețe. Al doilea, categoric marinar, era bărbos, avea un aer energic și-i vorbea celuilalt, plecat mereu spre urechea acestuia, de aceea Castro, oricît își încordă auzul — nu izbuti să deslușească nici un cuvînt. Apoi, necunoscuții se făcură nevăzuți în interiorul submarinului și, peste cîteva momente, ambarcațiunea se urni, apropiindu-se mai mult de stîncă, și același marinar apăru pe dunetă, de data asta singur, cu o raniță pe după umeri și un toiag în mînă ! Sări jos, pe pietrele țăr-

mului, și, înaintînd cu pas grăbit, îl zări în curînd pe Castro.

— Oprește-te, prietene, zise acesta, iar în cazul cînd plimbarea noastră nu va fi prea lungă, ai vrea poate să-mi dai și mie măcar un pic din proviziile pe care le ai cu dumneata ?

— Ce fel de om ești ? îl întrebă bănuitor necunoscutul.

— Sînt un om care știe foarte bine să înoate. În noaptea ce-a trecut, un val care a lins puntea m-a tras peste bord : dar sînt mînios nevoie mare ; m-am mîniat tare de tot și am reușit să scap cu viață.

— Să mergem, îl invită marinarul, după o tăcere destul de lungă. Plimbarea pe care trebuie s-o fac e lungă, dar am destui galeți pentru noi doi.

Și, fără să mai scoată un cuvînt, studiindu-se unul pe celălalt cu prudență, cei doi trecură din haosul de piatră al țărmului într-un pustiu cufundat în tăcere.

IV

— Prietene ! vorbi într-un tîrziu Castro, nemaiputînd îndura atîta muțenie. Nu sînt curios din fire, dacă însă nu mă consideri un dușman, povestește-mi, te rog, cum a nimerit submarinul în locul acesta atît de izolat ? Am pornit la drum împreună. Eu mă hrănesc cu galeții pe care i-ai împărțit cu mine, se pare că avem o cale lungă de parcurs — nu văd

nicăieri semnele care să-mi spună că e vreo așezare prin apropiere, de aceea îndrăznesc să te rog să-mi dezvălui cît de cît aceste ciudățenii.

Necunoscutul nu-i răspunse, zîmbi doar și-i vorbi despre altceva. În cursul zilei, Castro mai încercă încă de trei ori să revină asupra aceleiași teme, dar numai seara tîrziu, cînd se opriră pentru popasul de noapte, sub o stîncă de lîngă drum, stînd lîngă focul de vreascuri, aprins de ei, marinarul îi dezvălui taina submarinului.

— Veneam din Europa, cu o caravană de nave cu muniții, și, mi-ar trebui mult timp ca să-ți povestesc totul, în amănunt, cum s-a întîmplat, dar, după trei zile și trei nopți de furtună, nava noastră se rătăci de restul caravanei, străbătînd încoace și încolo apele din preajma acestui țărm.

În cele din urmă, furtuna se potoli. Ne-am oprit lîngă o mănăstire străveche, care-și ascundea zidurile albe în verdele frunzișului, învăluită în aroma grădinilor de portocali în floare. În mănăstire locuiau treisprezece orbi, pentru care strălucirea zilei și luminile diamantine ale nopților erau îngropate în întunericul mohorît, chiar din ziua tragică a nașterii lor. După puțin timp, ducînd lipsă de apă potabilă, luînd cu mine o parte din membrii echipajului, m-am îndreptat spre mănăstire.

În timp ce marinarii mei, îndrumați de călugări, își făceau treaba, m-am așezat în grădină ; învăluit în adierea ușoară a unui vînt cald, obosit, nu mă puteam împotrivi dorinței

de a închide ochii și în curînd am adormit, iar trezindu-mă am constatat că se lăsase noaptea. Răsărise luna, dezvăluind o lume albă printre umbre negre. Am sărit în picioare și, neliniștit, am început să-mi strig oamenii. Atunci, grădina se umplu de foșnete și oftaturi și cei treisprezece orbi făcură încet cerc în jurul meu, scrutîndu-mă cu priviri oarbe.

— Iată pe comandantul nostru, el ne aștepta, și am venit.

— Îl cunoaștem, au spus alții, dar el nu ne recunoaște încă. Căpitane Treene, conduceți-vă echipajul !

Eram înspăimîntat, dar nu mă puteam împotrivi la nimic din cele ce se petreceau în acea noapte, cum nu m-aș fi putut împotrivi unei erupții de vulcan. I-am întrebat :

— Unde sînt oamenii mei ?

— Privește, îmi spuseră ei, arătîndu-mi o poiană strălucind calm sub lumina lunii, acum ei sînt acasă și vor rămîne în mijlocul familiilor lor pînă ne vom întoarce noi.

I-am văzut atunci pe toți cei veniți cu mine și pe cei care rămăseseră pe „Etna". Cum au nimerit aici ? Toți dormeau pe iarbă cu un zîmbet de desfătare pe buze. Atunci, ceva mai puternic decît mine îmi umplu sufletul cu freamăt și tristețe adîncă. Am pornit înconjurat de orbi, spre mare ; cu ei am intrat în submarin și aici, prietene Castro, mi-am dat seama că orbii *văd*.

Da, pentru că eu bănuiesc că visele mele, vedeniile mele atît de limpezi din luna trecută au fost *realitate*. Mă trezeam spre amiază, întotdeauna în golful unde m-ai întîlnit, ca și cînd „Etna" nu l-ar fi părăsit niciodată, și cu mine erau orbii, orbii adevărați, care mergeau pe dibuite, mișcîndu-se în încăperile neobișnuit de complicate pentru ei ale unei nave militare ; se plîngeau cu glas tare de schimbarea ciudată intervenită în viața lor, dormeau, mîncau mult și veșnic se certau între ei, iar eu — explică-mi te rog, de ce oare ? — eu nu puteam să plec de acolo, ca și cum submarinul ar fi atîrnat în văzduh la mii de metri altitudine ; dar, adormind odată cu asfințitul soarelui, visam că dau ordine, că toți cei treisprezece orbi, cu repeziciunea și îndemînarea unor marinari autentici, execută comenzi de luptă și că, ieșind, printr-o serie de manevre viclene, chiar lîngă flota militară necunoscută, din acele ape, scufundăm corăbiile, strecurîndu-ne întotdeauna înapoi în adîncuri, ca după aceea să plîngem, cuprinși de o deznădejde fără leac.

Astăzi, puterea aceea străină m-a părăsit, așa cum norii părăsesc cîmpiile ; am oftat adînc și am plecat... Orbii au dispărut, a rămas doar unul, cel mai bătrîn și total nepăsător față de tot ce poate să i se întîmple. Poate că în curînd se vor întoarce pe „Etna" marinarii mei treziți din somn.

— Și ce fel de mănăstire este asta ? îl întrebă Castro. Ce fel de demoni locuiesc în ea ?

— Nu știu. Dar, în general, aici, după cum am auzit, au apărut mulți nebuni. Hoinăresc prin aceste locuri și visează, visează întotdeauna niște țărmuri luminoase, distruse de albastrul mării.

LEGENDA LUI FERGŰSSON

POVESTIREA de mai jos relatează cu aridă obiectivitate cum a pierdut Eberhardt Fergűsson aprecierea semenilor săi din cauza mărturiei unui individ, căruia, cîndva, în copilărie, Fergűsson îi dăduse o turtă dulce. Din cele ce urmează cititorul se va convinge că turta dulce a fost oferită unei ființe nerecunoscătoare, și că reputația lui Fergűsson și-a găsit, în mod cu totul neașteptat, un apărător în persoana unei fete, care pînă atunci nu se făcuse prin nimic remarcată.

Noi toți, sau cel puțin aceia dintre noi care am fost în valea Copacilor Cîntători, auziserăm că Fergűsson era înzestrat cu o putere extraordinară : de unul singur, a învins o bandă de hoți și ucigași, patruzeci și opt la număr, răsturnînd peste bîrlogul lor, de sus, din vîrful muntelui Taulock, o stîncă uriașă de vreo trei sute de tone, care sta să se prăvale.

Stînca poate fi văzută și azi : făcînd zob baraca lui Utlemann, căpetenia bandei, ea s-a rostogolit pe povîrnișul abrupt în pădure, și acolo a rămas neclintită, statornicită temeinic și, cu timpul, năpădită de tufe și bălării.

Acum cinci ani, țărmul jos al mării, pe porțiunea dintre Pocket și Vadul Mlaștinii, a fost inundat în urma unor ploi torențiale. Fluxul, mai puternic ca oricînd, din cauza uraganului ce se stîrnise, a contribuit la deteriorarea terasamentului. Trenul Hel-Hiu-Doccear s-a oprit la Leam, unde pasagerii au fost dați jos, toată lumea așteptînd sosirea unor echipe de muncitori.

O parte din pasageri s-a întors la Hel-Hiu, restul a rămas pe loc.

La „Pescărușul" — hotel și restaurant construit din bîrne — se instalară frații Mastacard, John și Cecil, amîndoi agenți ai unei firme de celuloid ; doctorul Vaurfdol, care căpătase o slujbă la Doccear și nu se grăbea nicăieri ; apoi un gentlemen beat, cu ochi speriați și față nervoasă ; o domnișoară independentă, slabă ca o scîndură, care privea totul de sus, cu un aer ferm și, în sfîrșit, inginerul Mannenheim cu fiică-sa Roy, de șaisprezece ani, o fată cu ochi mari, foarte tăcută.

La Leam, dacă te afli în centrul localității, în orice direcție te-ai uita, la marginea orașului unde se termină casele, începe cîmpul, iar în zare se înalță pădurea ; dincolo de linia orizontului se întrevăd culmi muntoase, care se schițează vag ca niște umbre albăstrii, făcînd aproape una cu văzduhul, de aceea, după două zile de repaus silit, pe călători îi apucă spleen-ul.

Se auzea cum gentlemenul beat se plimbă prin odaia sa de la etaj, fredonînd „După dans mă dau în vînt..." Doctorul ședea pe terasă,

examinînd cu atenţie nişte lipitori din partea locului. Chiar lîngă intrarea în hotel, la umbra unui arbore de plută, fraţii Mastacard jucau şaizeci şi şase. Inginerul se instalase în bucătărie, unde cu multă răbdare încerca să dreseze un cotoi, învăţîndu-l să dea lăbuţa. Fiică-sa în timpul acesta, stătea proptită în gardul grădinii, ronţăia nuci — avea întotdeauna buzunarele rochiei doldora de nuci — şi se gîndea : „Ce-o să se întîmple oare dacă am să închid ochii şi apoi, deodată, am să-i deschid ? Poate că mă pomenesc în Africa ?"

Nici unul dintre ei nu bănuia că tocmai în momentul acela spre hotel se îndrepta un personaj turbulent şi lacom de bani, care din capul locului se uita la „prizonierii" Leam-ului ca la nişte nătărăi notorii. Individul era poreclit Sirop Amar — numele lui de familie şi prenumele pieriseră cu anii, fără urmă. Fraţii Mastacard zăriră cei dintîi nasul lung, presărat cu puncte negre, şi privirea arţăgoasă a lui Sirop Amar. Îndreptîndu-şi cozorocul şepcii, individul zise :

— Gentlemenii doresc să se distreze ? Ar putea vizita locurile demne de văzut ale acestui oraş.

John Mastacard numără : „cincizeci şi unu", adăugînd : „pleacă". Dar Sirop Amar veni mai aproape.

— În primul rînd, insistă el, stîlpul pe care în 1909 au fost linşaţi trei negri.

La fereastră apăru gentlemenul cel beat. Era cherchelit de-a binelea şi rîdea.

— În al doilea rînd, continuă haimanaua, firma de deasupra franzelăriei lui O'Connell, zugrăvită în ulei. Dacă te uiţi cu atenţie, vezi limpede printre franzele şi cornuri silueta vestitului conducător de oşti Napoleon.

— Ha-ha ! făcu gentlemenul cel beat. Bea de un dolar şi ai să vezi elefanţi verzi.

Din hotel ieşi inginerul însoţit de Roy. Fata ronţăia nuci în tăcere.

Văzînd-o, Sirop Amar îşi schimbă expresia feţei.

— În al treilea, zise el tare de tot, prin preajma atelierelor, într-un copac, o rîndunică şi-a făcut cuibul în pantofiorul artistei Molly Flenagan, care a fost pe aici în turneu. Îşi zvîrlise acolo pantoful, după ce a băut din el o sticlă întreagă de şampanie.

Se deschise o altă fereastră şi în cadrul ei îşi făcu apariţia bustul enervat al energicei domnişoare, trecute de vîrsta tinereţii ; aceasta zise ferm :

— Trebuie să-ţi găseşti de lucru, Daccegin ! Toată lumea trebuie să muncească, nu să ceară de pomană !

Dinspre terasă veni alene doctorul.

— Mai e ceva ? se interesă el cu un căscat.

— Nu cred să-i zici „ceva" stîncii de trei sute de tone, pe care Fergűsson a aruncat-o din vîrf de munte, rosti demn Sirop Amar ; o stîncă cum rar întîlneşti, care se clătina şi pe care el a zvîrlit-o peste bîrlogul bandiţilor lui Utlemann ! E la două mile depărtare de aici. Urma mîinilor viguroase ale lui Fergűsson a

rămas pe veci întipărită pe piatră. Se poate desluşi pecetea degetelor sale.

— Tată, vreau să văd stînca, declară Roy.

— Aţi exprimat o dorinţă cum nu se poate mai înţeleaptă, miss, aprobă Sirop. Este o privelişte impunătoare, de neuitat.

Inginerul nu o contrazise pe fiică-sa. A fost de ajuns că-şi exprimase dorinţa să vadă stînca.

Vremea era frumoasă. Îi convinseră pe fraţi şi pe doctor, gentlemenul beat veni singur. Domnişoara cea răscoaptă părăsi brusc fereastra şi nu se mai arătă. Patronul hotelului trase în faţa intrării un automobil vechi, încăpător, în care se instalară cu toţii. Apropiindu-şi genunchii, ca să nu cumva să incomodeze pe careva, scăzînd prin asta onorariul său de ghid, Sirop Amar povestea, cu mîna la piept :

— Fergůsson a fost un personaj enigmatic şi nobil. Înalt de şapte picioare, frumos ca Jupiter, cu ochii aprinşi, care ardeau pe oricine se apropia de el. Avea un glas răsunător ca o trompetă. Mustăţile-i şi barba neagră, pana corbului, se răsuceau în inele mătăsoase. Avea pielea obrazului albă-marmoreană. Locuia în pădure, dincolo de muntele Taulock. Nimeni nu ştia ce face, cu ce se îndeletniceşte. Se spunea că suferise o mare dezamăgire în dragoste, îndrăgise fata unui... hm... inginer. Zilnic suia muntele Taulock şi împingea uşurel stînca, potolindu-şi inima neconsolată cu clătinatul ei turbat. Odată află el că Utlemann cu bandiţii lui se pregătesc să jefuiască şi să omoare un grup de colonişti. Atunci, eroul escaladă muntele şi, în toiul nopţii, cînd bandiţii dormeau în casa lor din pădure, le trimise de sus pecetea veşnicei tăceri. O sută douăzeci de inşi au fost omorîţi, iar cinci au înnebunit şi au fost prinşi.

Doctorul zîmbea absent, inginerul rîdea în hohote, fraţii Mastacard ascultau, chibzuind, dacă n-ar fi cazul să propună firmei lor să imprime pe pieptenii din celuloid următoarea scenă : Fergůsson împingînd stînca.

În sfîrşit, ajunseră lîngă locul unde se prăbuşise stînca şi coborîră din automobil. După ce au mai mers cîteva zeci de paşi, călătorii văzură un pietroi uriaş, de forma unui romboedru cam asimetric ; se înălţa între copaci, ca o casă cenuşie fără uşi şi fără ferestre.

— Nu-i de glumit cu o drăcie ca asta, dacă-ţi pică în cap, observă John Mastacard.

— Arată-ne urmele degetelor ! ceru imperativ Roy lui Sirop Amar.

— Nu se văd, sînt dedesubt, declară şnapanul, fără să clipească.

Doctorul contempla apatic stînca, calculînd în minte, cîte amputaţii ar fi putut să facă celor o sută douăzeci de inşi. Tocmai atunci veni spre ei un bătrîn scund, liniştit ; era tare slăbănog, dar ochii priveau vioi şi pătrunzător.

— Vorbiţi despre Fergůsson ? se adresă el grupului de vizitatori. Mi se pare că vă cam minte Sirop ăsta ! Vedeţi dumneavoastră, l-am cunoscut personal pe Fergůsson, dar al naibii să fiu, dacă asta mă ajută la ceva ! Ţi-e şi

necaz, nu alta. L-am cunoscut, aveam pe atunci unsprezece ani. Desigur, dacă nu vă...

— Nu, nu, povestește... răspunse împleticit gentlemenul beat.

— Stăteam lîngă ușa unei dughene, urmă bătrînul. Fergússon a ieșit de acolo și m-a întrebat : „Vrei o turtă dulce ?" „Da", am zis eu, am luat în mînă turta și am mîncat-o. Locuia în preajma mlaștinii Fergússon al vostru, și-și cîștiga existența alergînd pe la judecătorie și intervenind pentru obținerea unor loturi de pămînt. Niște tîlhari se aciuiseră într-adevăr prin partea locului, dar ceva mai departe de aici, lîngă Cotomaha. Fergússon era un bărbat scund, bolnăvicios și bîlbîit. Pe mine mă îndrăgise și mă lua cu el, cînd se ducea să se plimbe ; uneori, ne puneam să clătinăm amîndoi stînca asta. Dar nu era o treabă grea, uite, ca și cum ați clătina o barcă mare. Într-o zi, îl aud că-mi spune : „M-am săturat de stînca asta tîmpită !" În noaptea ce-a urmat s-a stîrnit o furtună pe mare și a aplecat bolovanul tare pe o coastă, așa cum se clătina el ; temelia, probabil, a lunecat și s-a deplasat, stînca și-a pierdut stabilitatea și s-a prăvălit, strivind desigur două vaci, care stăteau îngîndurate colo jos, în vale. Știți, vaci din alea de stau și rumegă. Acum, îmi vine chiar să și rîd, cînd aud cum înfloresc unii toate întîmplările de atunci.

Peste două zile, sosind la Doccear, Roy Mannenheim povestea mătușe-si despre călătorie. Ca întotdeauna, Roy ronțăia nuci. Ochii ei mari, visători examinau tocmai miezul alb al

unei nuci, cînd adăugă, pe neașteptate, la ceea ce povestise :

— Tata și cu mine am mai văzut și o stîncă de 300 de tone, pe care Fergússon a aruncat-o cîndva peste un cuib de tîlhari. De la o înălțime formidabilă !

Mai stătu pe gînduri, scoase din buzunar un alt pumn de nuci și, trudind de zor la ele, spuse în încheiere :

— Era frumos, puternic și neînfricat. Purta barbă neagră. Ne-a spus-o un bătrîn. Cică vorba lui răsuna ca un cîntec. Toată lumea se temea de Fergússon, iar lui de nimeni nu-i era frică, de nimeni. Și atunci cînd a rostogolit stînca aceea mare peste tîlhari, el i-a dat unui băiețel o turtă dulce, pentru că era sincer, modest și prietenos... Iubea o fată, și s-a căsătorit cu ea.

Roy se mai gîndi și adăugă :

— S-a căsătorit înainte să fi aruncat stînca.

CUPRINS

Lector: NINA GRIGORESCU
Tehnoredactor: VICTOR MAȘEK

*

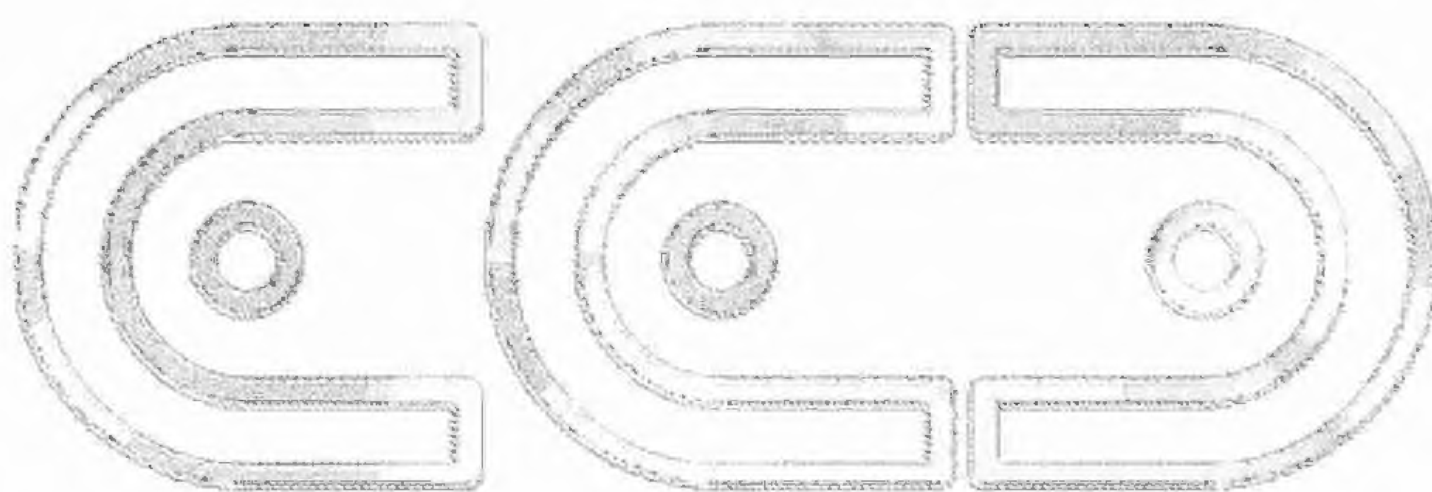
Tiraj 6780. Bun de tipar: 12.11.1974.
Coli tipar 8,625.

*

Tiparul executat sub comanda
nr. 572 la
Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

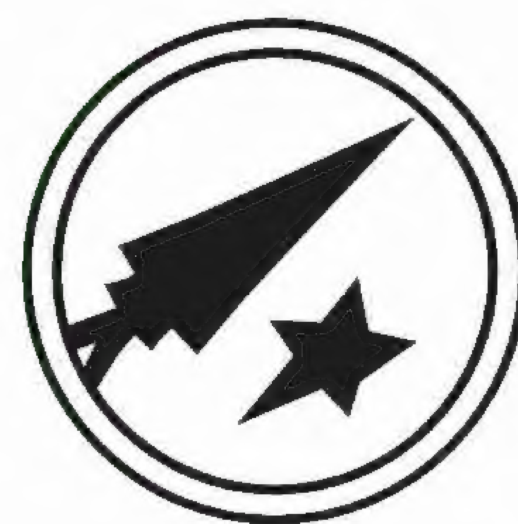

Anonim

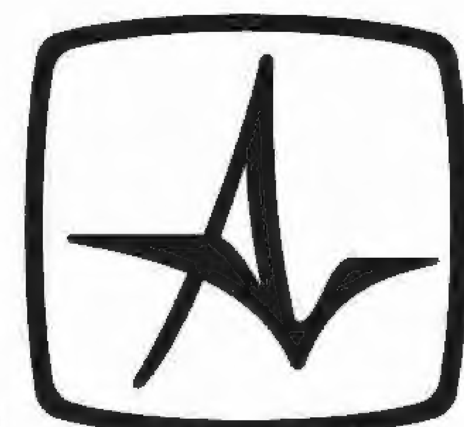

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

